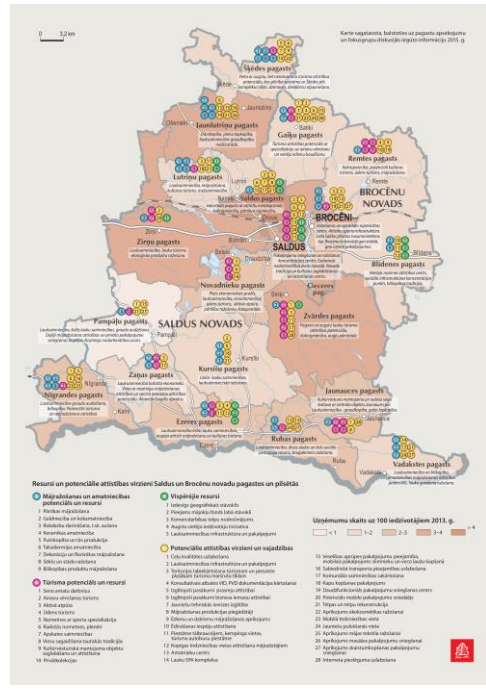
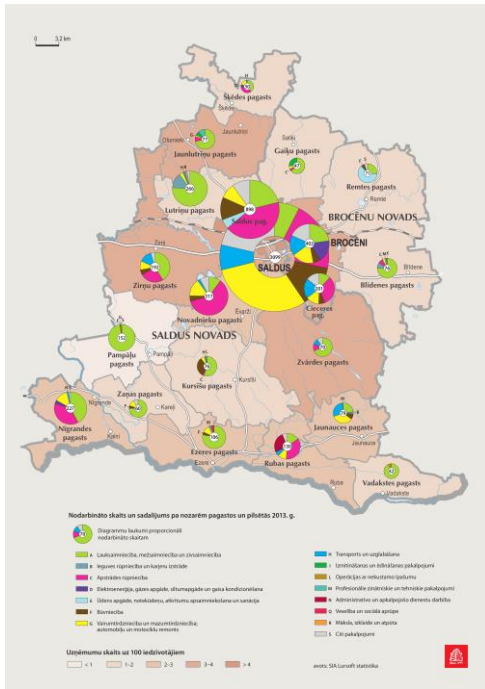

Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts

Pētījums "Uzņēmējdarbības vides analīze Saldus un Brocēnu novadā"

RĪGA -2015

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS
Akadēmijas laukums 1, Rīga, Latvija, LV-1050
Tālr.: +371 2020 7092, E-pasts: ei@lza.lv

Pasūtītājs:

Biedrība "Saldus rajona attīstības biedrība"

Adrese: Avotu iela 12, Saldus, LV 3801

<http://srab.saldus.lv>

Izpildītājs:

SIA "Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts"

Adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV 1050

<http://ei.lza.lv>

Pētījuma autori:

Dr.oec., prof. Jānis Vanags, pētījuma zinātniskais vadītājs, eksperts;

Dr.paed., asoc. prof. Ņina Linde, projekta vadītāja, vadošā pētniece;

Dr.oec., prof. Veronika Bikse, vadošā pētniece.

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

SALDUS RAJONA
ATTĪSTĪBAS BIEDRĪBA

Pētījumu „ Uzņēmējdarbības vides analīze Saldus un Brocēnu novadā””

veic Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts Vietējās rīcības grupas
„Saldus rajona attīstības biedrība” teritorijā, Leader programmā ar Eiropas
Lauksaimniecības Fonda lauku attīstībai finansiālu atbalstu.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS

Akadēmijas laukums 1, Rīga, Latvija, LV-1050

Tālr.: +371 2020 7092, e-pasts: ei@lza.lv

ATZINĪBAS UN PATEICĪBAS

Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts un projekta izstrādes grupa pauž lielu atzinību Saldus rajona attīstības biedrības izpilddirektorei Sandrai Fridrihsonei par sniegto informatīvo un organizatorisko atbalstu pētījuma tapšanā, par izcilu fokusa grupu diskusiju organizāciju, kā arī par vērtīgiem norādījumiem, kuri tika izmantoti pētījuma izstrādes gaitā.

Pateicamies visiem par tikšanos ar iedzīvotājiem organizēšanu: Saldus rajona attīstības biedrības padomes locekli I. Kļavai par tikšanos ar iedzīvotājiem organizēšanu Saldus pilsētā un Saldus pagastā, biedrības "Pirmā Stīga" vadītājai A. Kontenei – Ezeros, Kalnu Kultūras nama vadītājai L. Ķienei – Nīgrandē, pārvaldes vadītājai L. Bergai – Blīdenē, biedrības "Kurzemes VVSC "Kamols"" vadītājai I. Valterei – Brocēnos, kultūras nama vadītājai I. Konstantei – Gaiķos, pārvaldes vadītājam K. Valteram – Remtē, Kursišu bibliotēkas vadītājam M. Lazdonam – Kursišos, pārvaldes vadītājai K. Grosmanei – Zaņas pagastā, pārvaldes vadītājam G. Homanim – Pampājos, pārvaldes vadītājai I. Ezermalei – Lutriņos, pārvaldes vadītājam V. Gūtmanim – Jaunlutriņos un Šķēdē, pārvaldes vadītājam E. Mačukānam – Zirņos, biedrības "Novadnieku attīstībai" vadītājai M. Šulcei – Novadniekos, pārvaldes vadītājam I. Džulim – Zvārdē, biedrības "Mēs Jaunaucei" vadītājai I. Balcerei – Jaunaucē, pārvaldes vadītājai E. Rozīte-Nikitinai – Vadakstē, pārvaldes vadītājai G. Kalniņai – Rubā.

Pateicamies arī 135 Saldus un Brocēnu novadu un pilsētu iedzīvotājiem, kuri iesaistījās fokusa grupās un dalījās savos redzējumos par pilsētu un novadu attīstību, un 35 uzņēmumiem, kas piedalījās uzņēmēju aptaujās.

Liels paldies Saldus Tūrisma informācijas, kultūras un sporta centram par paustiem viedokļiem par tūrisma attīstības iespējām Saldus un Brocēnu novados, Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta darbiniecēm *Dr. oec.* E. Tiltai un A. Rizojevai par palīdzību pētījuma datu iegūšanā un informācijas apstrādē, kā arī *Dr. oec.* V. Zaļūksnei par līdzdarbību fokusa grupu diskusijās un palīdzību pētījuma aptaujas anketas izstrādē.

Kopējiem spēkiem mums ir izdevies identificēt stiprākās un vājākās vietas Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vidē un izstrādāt priekšlikumus, kuru īstenošana var sekmēt novadu uzņēmējdarbības vides stabilitātes palielināšanos un konkurētspējas pieaugumu saistībā ar ekonomisko resursu un investīciju piesaisti tālākai novadu sociāli ekonomiskai izaugsmei.

SATURS

IEVADS	13
1. Uzņēmējdarbības vides nozīmīgākie teorētiskie aspekti	18
1.1. Uzņēmējdarbības vides jēdziena skaidrojums.....	19
1.2. Uzņēmējdarbības vides īpatnības un struktūras elementi.....	21
1.3. Ārējā un iekšējā uzņēmējdarbības vide.....	22
1.4. Uzņēmējdarbības vides funkcionālais modelis.....	25
1.5. Uzņēmējdarbības vides konkurētspēja.....	27
1.5.1. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas modelis.....	29
1.5.2. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu rādītāji.....	31
1.5.3. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie pārvaldības rādītāji.....	32
1.5.4. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie ekonomiskie rādītāji.....	33
1.5.5. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie sociālie rādītāji.....	35
1.5.6. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie tehniskie un zinātnes rādītāji.....	39
1.5.7. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie ekoloģiskie rādītāji.....	42
I nodaļas secinājumi	44
II nodaļa	
2. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības veiksmes un neveiksmes	47
2.1. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības nozīmīgāko ekonomisko rādītāju izvērtējums	47
2.1.1. Kurzemes reģionā saražotais iekšzemes kopprodukts un tā izmaiņas.....	47
2.1.2. Kurzemes reģionā saražotā iekšzemes kopprodukta izmaiņu rakstura saistība ar uzņēmējdarbības vides stabilitāti.....	50
2.1.3. Kurzemes reģionā ienākošās nefinanšu investīciju	

plūsmas izmaiņas.....	51
2.1.4. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu raksturs un tendence.....	54
2.1.5. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē saražotā pievienotā vērtība uz teritorijas platības vienību.....	57
2.1.6. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē uz teritorijas platības vienību saražotās pievienotās vērtības dinamikas tendence.....	60
2.1.7. Kurzemes reģiona novadu uzņēmējdarbības vidē saražotā pievienotā vērtība uz vienu iedzīvotāju.....	61
Nozīmīgākie secinājumi.....	65
2.2. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības nozīmīgāko sociālo rādītāju izvērtējums.....	68
2.2.1. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē.....	69
2.2.2. Iedzīvotāju dabiskā pieauguma izmaiņu analītisks izvērtējums Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē	71
2.2.3. Jaundzimušo skaita izmaiņas Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē.....	73
2.2.4. Dzimušo bērnu skaits Kurzemes reģiona novados.....	76
Nozīmīgākie secinājumi.....	79
II nodaļas secinājumi.....	81
III nodaļa	
3. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un veiktspējas analītisks izvērtējums.....	84
3.1. Novadu uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošās zemes platības un tās izmantošanas veidi.....	85
3.1.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošās zemes platība.....	85
3.1.2. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības struktūra.....	87
3.1.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku	

rīcībā esošās zemes platības.....	88
3.1.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības vertikālā struktūra.....	90
3.1.5. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības horizontālā struktūra.....	92
Nozīmīgākie secinājumi.....	93
3.2. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Brocēnu un Saldus novados.....	95
3.2.1. Brocēnu novada iedzīvotāju teritoriālais izvietojums..	95
3.2.2. Relatīvās izmaiņas Brocēnu novada iedzīvotāju kvantitatīvajā sastāvā.....	96
3.2.3. Iedzīvotāju teritoriālais izvietojums Saldus novadā...	98
3.2.4. Relatīvās izmaiņas Saldus novada iedzīvotāju kvantitatīvajā sastāvā.....	99
Nozīmīgākie secinājumi.....	101
3.3. Apdzīvotības blīvuma izmaiņas novados.....	102
3.3.1. Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē.....	102
3.3.2. Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	104
Nozīmīgākie secinājumi.....	106
3.4. Jauno iedzīvotāju kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas Novadu uzņēmējdarbības vidē.....	107
3.4.1. Brocēnu novada jaunāko iedzīvotāju izvietojums.....	107
3.4.2. Relatīvās izmaiņas Brocēnu novada iedzīvotāju kvantitatīvajā sastāvā vecumā līdz 18 gadiem.....	108
3.4.3. Saldus novada jaunākās iedzīvotāju daļas teritoriālais izvietojums.....	110
3.4.4. Izmaiņu intensitāte Saldus novada iedzīvotāju vecumā līdz 18 gadiem.....	111
Nozīmīgākie secinājumi.....	114
3.5. Novadu uzņēmējdarbības vidē pieejamais darbaspēks – nozīmīgākais ekonomiskās attīstības elements.....	115
3.5.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā	

darbaspēka teritoriālais izvietojums.....	116
3.5.2. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka izmaiņu relatīvie rādītāji.....	117
3.5.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka teritoriālais izvietojums.....	120
3.5.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka teritoriālā struktūra.....	122
Nozīmīgākie secinājumi.....	124
III nodaļas secinājumi.....	125
IV nodaļa	
4. Novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas analītisks izvērtējums.....	130
4.1. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē strādājošie uzņēmumi.....	131
4.1.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē strādājošo uzņēmumu izmaiņu dinamika	132
4.1.2. Strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņas Saldus novadā.....	135
4.1.3. Saldus novada uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāte.....	136
4.1.4. Saldus novada uzņēmumu teritoriālā struktūra.....	137
Nozīmīgākie secinājumi.....	139
4.2. Uzņēmumu īpatnējais skaits Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē.....	141
4.2.1. Uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņas Brocēnu novadā.....	141
4.2.2. Uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņas Saldus novadā.....	144
4.2.3. Saldus novadā strādājošo uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņu intensitāte.....	145
Nozīmīgākie secinājumi.....	147
4.3. Brocēnu un Saldus novadu saražotais neto apgrozījums.....	148
4.3.1. Brocēnu novadā uzņēmējdarbības vidē saražotais	

neto apgrozījums.....	149
4.3.2. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma kvantitatīvais aspekts.....	152
4.3.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma pieauguma intensitāte.....	153
4.3.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma teritoriālā struktūra.....	155
Nozīmīgākie secinājumi.....	157
4.4. Brocēnu un Saldus novadu sasniegtais darba ražīgums.....	159
4.4.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē sasniegtais darba ražīguma līmenis.....	160
4.4.2. Darba ražīguma līmenis Saldus novadā.....	162
Nozīmīgākie secinājumi.....	165
4.5. Peļņas kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas Brocēnu un Saldus novadu uzņēmumos.....	166
4.5.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas apjoms un tās relatīvās izmaiņas.....	166
4.5.2. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas apjoms.....	169
4.5.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas pieauguma intensitāte.....	171
4.5.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas teritoriālā struktūra	172
Nozīmīgākie secinājumi.....	174
4.6. Darbaspēka rentabilitāte Brocēnu un Saldus novadu uzņēmumos.....	176
4.6.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka rentabilitāte.....	176
4.6.2. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka rentabilitāte.....	178
4.6.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka rentabilitātes pieauguma intensitāte.....	180
Nozīmīgākie secinājumi.....	182

4.7.	Neto apgrozījuma rentabilitāte Brocēnu un Saldus novadu uzņēmumos.....	184
4.7.1.	Neto apgrozījuma rentabilitāte Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē.....	185
4.7.2.	Neto apgrozījuma rentabilitāte Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	187
Nozīmīgākie secinājumi.....		190
4.8.	Uzņēmējdarbības diversifikācija Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē.....	192
4.8.1.	Uzņēmējdarbības diversifikācijas rezultāti Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē.....	193
4.8.2.	Uzņēmējdarbības diversifikācijas rezultāti Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	195
Nozīmīgākie secinājumi.....		197
4.9.	Sociālā nasta Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē.....	199
4.9.1.	Sociālās nastas izmaiņas Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē.....	200
4.9.2.	Sociālā nasta un tās izmaiņas Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	203
4.9.3.	Sociālās nastas samazinājuma intensitāte Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	204
Nozīmīgākie secinājumi.....		206
IV nodaļas secinājumi.....		208
V nodaļa		
5.	Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu un konkurētspēju raksturojošo rādītāju ranžējums.....	215
5.1.	Novadu uzņēmējdarbības vides vērtējumā piemērotā metodika.....	215
5.2.	Novadu uzņēmējdarbības vides vērtējumā piemērotie rādītāji un to svars.....	216
5.3.	Dabas resursu pieejamības izvērtējums Novadu uzņēmējdarbības vidē.....	218

5.3.1.	Dabas resursu pieejamības izvērtējums Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē.....	218
5.3.2.	Dabas resursu pieejamības izvērtējums Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	221
Nozīmīgākie secinājumi.....		223
5.4.	Darbspēka resursu pieejamības izvērtējums Novadu uzņēmējdarbības vidē.....	224
5.4.1.	Darbspēka pieejamības izvērtējums Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē.....	225
5.4.2.	Darbspēka pieejamības izvērtējums Saldus novada uzņēmējdarbības vidē.....	228
Nozīmīgākie secinājumi.....		231
5.5.	Novadu uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējums.....	232
5.5.1.	Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas veidojošo absolūto rādītāju ranžējums.....	234
5.5.2.	Saldus novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas absolūto rādītāju ranžējums.....	237
5.5.3.	Saldus novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējums.....	238
5.5.4.	Saldus novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkums.....	239
Nozīmīgākie secinājumi.....		241
5.6.	Novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas potenciāla un veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkums.....	243
5.6.1.	Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides rādītāju ranžējuma kopsavilkums.....	243
5.6.2.	Saldus novada uzņēmējdarbības vides rādītāju ranžējuma kopsavilkums.....	244
V nodaļas secinājumi.....		246

VI nodaļa

6.	Novadu normatīvo aktu un attīstības stratēģiju izpēte.....	250
6.1.	Novadu attīstības plānošanas dokumentu un iepriekš veikto	250

pētījumu analītiska izvērtējuma bāze.....	
6.2. Saldus un Brocēnu novadu ilgtspējīgas attīstības stratēģiskie mērķi un prioritātes.....	252
6.3. Novadu uzņēmējdarbības struktūras analītisks izvērtējums....	253
6.4. Novadu dabas resursu un to izmantošanas analītisks izvērtējums	254
6.5. Novadu tūrisma attīstības analītisks izvērtējums.....	255
6.6. Novadu darbaspēka resursu analītisks izvērtējums.....	255
6.7. Novadu demogrāfiskās situācijas analītisks izvērtējums.....	256
6.8. Novadu ģeogrāfiskā izvietojuma un transporta infrastruktūras analītisks izvērtējums.....	257
6.9. Kartogrāfiskā materiāla izveide un analīze.....	258
Nozīmīgākie secinājumi.....	258
VI nodaļas secinājumi.....	260
VII nodaļa	
7. Saldus un Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku aptauja un tās rezultāti.....	261
7.1. Uzņēmēju aptaujas organizēšana.....	261
7.2. Uzņēmumu skaits, to izvietojums un darbības jomas novados un pilsētās.....	263
Nozīmīgākie secinājumi.....	264
7.3. Aptaujāto uzņēmumu skaits, to atrašanās vieta, saimnieciskās darbības jomas un gada neto apgrozījums jeb ieņēmumi.....	265
7.3.1. Aptaujāto uzņēmumu skaita un to izvietojuma analīze.....	265
7.3.2. Saimnieciskās darbības jomas.....	266
7.3.3. Ražotās produkcijas veids.....	268
7.3.4. Uzņēmēju nākotnes nodomi.....	269
7.3.5. Gada neto apgrozījums jeb ieņēmumi no saimnieciskās darbības.....	272
7.4. Uzņēmuma produkta (preces/pakalpojuma) noieta tirgi.....	273
7.5. Centrālās valdības un vietējās pašvaldības atbalsts	

uzņēmējiem.....	274
7.6. Ārpakalpojumu pieejamības analīze.....	278
7.7. Respondentu viedokļi par sava uzņēmuma attīstību un viņu gatavību atbalstīt novada sociāli nozīmīgus projektus.....	283
7.8. Fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu salīdzinošā analīze.....	286
Nozīmīgākie secinājumi.....	291
VII nodaļas secinājumi.....	292
VIII nodaļa	
8. Uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas palielināšanas prioritātes Saldus un Brocēnu novados.....	297
VIII nodaļas secinājumi.....	311
SECINĀJUMI.....	312
PRIEKŠLIKUMI	317
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN INFORMĀCIJAS AVOTI.....	320
PIELIKUMI.....	322
1. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides ekonomiskās attīstības rādītāji salīdzinājumā ar citiem reģioniem.....	322
2. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides sociālās attīstības rādītāji salīdzinājumā ar citiem reģioniem.....	331
3. Aptaujas anketa.....	344
4. Pārskats par fokusa grupu intervijās iegūtiem rezultātiem.....	361
5. Kartogrāfiskais materiāls.....	368

IEVADS

Uzņēmējdarbības vides kā sociāli ekonomiskā kompleksa sastāvdaļas attīstība Saldus un Brocēnu novados ir noritējusi vēsturiski un tradicionāli dažādu apstākļu ietekmē, kuriem ir bijusi gan īslaicīga, gan ilglaicīga ietekme abu novadu teritoriālajā izaugsmē. Tagadējā Saldus un Brocēnu novada teritorija jau kopš Kurzemes hercogistes laikiem ir veidojusies kā **telpa ar rūpnieciski orientētu ražošanu un kā nozīmīga pasta ceļu krustojšanās vieta**. Kurzemi 17.gadsimtā šķērsojošie pasta ceļi Rīga – Mēmele un Skrunda – Kuldīga – Ventspils labvēlīgi ietekmēja pirmā ceļu tīkla izveidi un apdzīvojuma struktūru, kas, neskatoties uz kara darbības postījumiem, ir lielākoties saglabājusies un kalpo abu novadu attīstībai.

Pētījuma aktualitāti nosaka Saldus un Brocēnu novadu (turpmāk – Novadu) uzņēmējdarbības vides attīstības nepieciešamība; tās konkurētspēju šobrīd apdraud reģiona lielās pilsētas un novadi ar labākām konkurētspējas priekšrocībām. Neskatoties uz globāla, reģionāla un valstiska līmeņa izaicinājumiem, Saldus un Brocēnu novadus pazīst kā Novadus, kuru uzņēmējdarbības videi raksturīga intensīva un tehnoloģiski moderna **lauksaimniecība, attīstīta iegūstošās rūpniecības nozare**, veiksmīgi strādājoši **kravu pārvadājumu uzņēmumi** un **būvmateriālu ražotāji**. Jau vairākus gadus Novadu teritorijā sekmīgi darbojas sadarbībā ar Skandināvijas valstīm veidoti **ražošanas uzņēmumi, laba pieredze tehniskas ievirzes kadru sagatavošanā**. Šie un daudzi citi veiksmīgas uzņēmējdarbības attīstības piemēri skaidri liecina par Saldus un Brocēnu novadu vadītāju, speciālistu, politiķu un citu ieinteresēto pušu sekmīgu sadarbību uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā, kas rezultējas nodarbinātības līmeņa paaugstināšanā un mājsaimniecību rīcībā esošā ienākuma palielināšanā.

Līdzās attīstītai modernai ražošanai un lauksaimniecībai Novadu uzņēmējdarbības vides sistēmā cieņā un godā tiek glabātas senču saimnieciskās darbības tradīcijas - novados saglabājas un nostiprinās unikālas vietējās **mājradošanas zināšanas un prasmes**. Tā rezultātā vairāki desmiti no pagasta ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir iesaistījušies mājas tekstilizstrādājumu un vietējo gardumu ražošanā, izstrādā dažādus rokdarbus, nodarbojas ar koka amatniecību, keramikas izstrādājumu ražošanu un iesaistās citos amatniecības veidos.

Neskatoties uz 2008.-2010.gadu ekonomisko krīzi, no kuras smagi cieta Novadā strādājošie lauksaimniecības, mežsaimniecības un apstrādes rūpniecības uzņēmumi, saimnieciskā darbība Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vidē ir turpinājusi attīstīties samērā veiksmīgi. Par to liecina

komersantu skaita palielināšanās un uzņēmējdarbības izaugsme abos Novados gan absolūtā, gan salīdzinošā nozīmē. Pēdējos gados vērojama uzņēmējdarbības diversifikācija lauku un pilsētu uzņēmējdarbības vidē, kas sekmē Novadu konkurētspējas paaugstināšanos strauji mainīgas ārējās vides apstākļos. Šajā ziņā Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides funkcionālie rādītāji uz 1000 iedzīvotājiem, uzņēmumu dažādība un citi rādītāji ir labāki nekā dažos kaimiņu novados un citviet Kurzemes reģionā un Latvijā vispār.

Esošo situāciju uzņēmējdarbības vidē lielā mērā raksturo ne tikai iegūtie statistikas dati, bet arī tās sabiedrības ieinteresēto pušu viedoklis, kas tajā dzīvo, strādā un pastāvīgi piedalās tās konkurētspējas veidošanā. Pētījuma mērķa sasniegšanai nozīmīgs ir viņu viedoklis par to, kādus uzlabojumus uzņēmējdarbības vides sistēmā nepieciešams veikt, lai sekmīgāk varētu īstenot izvirzītos mērķus, plānojot ilgtermiņa attīstību kopēja labuma radīšanā kā vietējā, tā arī valsts līmenī.

Ņemot vērā augstāk izklāstītos argumentus par tēmas aktualitāti, **pētījumam tiek noteikts šāds mērķis:**

daudzpusīgi izanalizēt un analītiski izvērtēt uzņēmējdarbības vidi Saldus un Brocēnu novados, izstrādāt grafiskos modeļus (kartes) uzņēmējdarbības vides sasniegtā līmeņa un attīstības potenciāla apzināšanai, kā arī izstrādāt priekšlikumus turpmākai uzņēmējdarbības vides konkurētspējas attīstībai.

Pētījums ir vērsts uz analītiska pamatojuma un praktisku rekomendāciju izstrādi uzņēmējdarbības vides attīstībai, tās konkurētspējas paaugstināšanai, konkretizējot jomas un prioritātes, kurām būtu jāpievērš īpaša uzmanība līdzsvarotai un ilgtspējīgai Novadu teritorijas attīstībai.

Mērķa sasniegšanai tiek noteikti šādi nozīmīgākie **pētījuma uzdevumi:**

1. analītiski izvērtēt esošo situāciju uzņēmējdarbības vides attīstības jomā Saldus un Brocēnu novados;
2. izstrādāt nozīmīgākos uzņēmējdarbības vides un tās konkurētspējas paaugstināšanas teorētiskos aspektus, kas būtu izmantojami Novadu vadītāju, speciālistu, politiķu un citu ieinteresētu pušu kompetences paaugstināšanai, kā arī sekmētu vadības lēmumu sociāli ekonomiskā pamatojuma izstrādi un atvieglotu vadības lēmumu pieņemšanu uzņēmējdarbības vides attīstības jautājumos;
3. analītiski izvērtēt Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas nozīmīgākos aspektus pēdējos 8-10 gados, atklājot būtiskākos draudus un iespējas Novadu konkurētspējas paaugstināšanai;

4. izstrādāt grafiskos modeļus karšu formā par uzņēmējdarbības vides aktuālākajiem jautājumiem saistībā ar preču ražošanu un pakalpojumu sniegšanu Saldus un Brocēnu novadā, kā arī pilsētu un pagastu griezumā, kas palīdzētu identificēt potenciālos attīstības centrus ārpus Saldus un Brocēniem, kā arī to ietekmes areālus. Izstrādātās kartes varētu sekmēt efektīvāku vadības lēmumu pieņemšanu, sociāli ekonomiskā un ekoloģiskā pamatojuma izstrādi, un palīdzētu pieņemt optimālākos lēmumus Novados par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanu;
5. apzināt atbalsta nepieciešamību un analizēt pakalpojumu pieejamību attīstības centriem ārpus Saldus un Brocēniem;
6. analizēt teritoriju specializāciju un vietējo iniciatīvu potenciālu Saldus un Brocēnu novados;
7. izpētīt dabas un darbaspēka resursus, kas var veidot pamatu turpmākai uzņēmējdarbības vides sociāli ekonomiskā potenciāla palielināšanai saistībā ar darba vietu skaita palielināšanu Novadu teritorijās un pievienotās vērtības palielināšanu, izmantojot vietējos un ievestos dabas resursus;
8. izvērtēt esošos resursus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas attīstībai lauku teritorijās un noteikt atbalsta nepieciešamību uzņēmējdarbības tālākai diversifikācijai un attīstībai laukos;
9. izanalizēt un izvērtēt uzņēmēju un citu uzņēmējdarbības vides dalībnieku sadarbības un atbalsta sistēmas izveides nepieciešamību.

Mērķa sasniegšanai un uzdevumu izpildei pētījumā ir identificētas un klasificētas uzņēmējdarbības attīstības prioritātes, noskaidroti veicinošie un kavējošie faktori šo prioritāšu īstenošanā, ņemot vērā apdzīvoto vietu un pagastu teritoriju attīstības specifiku. Tas balstās ne tikai uz statistisku datu un pieejamās informācijas analīzi, bet arī uz vietējo lauku saimniecību, mājražotāju, mājražotāju, jauniešu, uzņēmēju, sabiedrisko organizāciju un pašvaldību pārstāvju u.c. vietējo iedzīvotāju grupu viedokļu noskaidrošanu.

Pētījuma metodika. Pētījuma metodiku veido savstarpēji saderīgu un papildinošu metožu kopa, kura sastādīta atbilstoši pētījuma tēmai un mērķim, tā vērsta uz pētījuma uzdevumu izpildi. Pētījuma mērķa un uzdevumu sasniegšanai tika izmantotas šādas nozīmīgākās **zinātniski pētnieciskās metodes:**

1. statistikas datu un publisko pārskatu apkopošanas un analīzes metodes;
2. normatīvo aktu un saistīto teritorijas iepriekš izstrādāto attīstības stratēģiju, plānošanas dokumentu un veikto pētījumu analīzes metodes;
3. fokusa grupu metode;
4. uzņēmēju aptauja, aptaujas rezultātu apkopošana un analīze, kā arī citas kvalitatīvās metodes;

5. kartogrāfiskā materiāla izveides un analīzes metodes;
6. sintēzes metode – secinājumu un priekšlikumu izstrādei par Novadu uzņēmējdarbības vides atīstības jautājumiem;
7. indukcijas un dedukcijas metodes – neaizvietojams līdzeklis uzņēmējdarbības vidi un tās konkurētspēju veidojošo elementu identifikācijā, priekšrocību un trūkumu noteikšanā, kā arī uzņēmējdarbības vidē valdošo procesu un to radīto efektu cēloņsakarību noteikšanā;
8. salīdzināšanas metode - nozīmīgākā metode pārmaiņu identifikācijai Novadu uzņēmējdarbības vides apakšsistēmās un konkurētspējā;
9. datu ranžēšanas metode izmantota pagastu konkurētspējas vērtēšanā;
10. vēsturiskās pieejas metode, tā tiek plaši izmantota dinamisko rindu sastādīšanā un to analītiskā izvērtēšanā;
11. ekspertu metode, kas ir neaizvietojams paņēmieni dinamiskās rindās iekļauto rādītāju, kā arī iegūto aprēķinu rezultātu interpretācijai un ekstrapolācijai. Šī metode tiek piemērota arī dažādu priekšlikumu izstrādē par veicamajiem pasākumiem Novados uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai.

Pētījumā izmantoto datu un nozīmīgākās informācijas avoti. Pētījumā tiek plaši izmantoti SIA „Lursoft” (turpmāk – *Lursoft*) pieejamie dati par uzņēmējdarbību novadu, pagastu un pilsētu griezumā, kā arī sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm. Plaši tiek izmantoti dati no uzņēmumu gada pārskatiem, kas satur nozīmīgu informāciju par uzņēmumu juridiskajām pazīmēm, uzņēmējdarbības formu, darbinieku skaitu un gada neto apgrozījumu, uzņēmuma ienākuma nodokli un peļņu. Turklāt pētījumā tiek izmantoti dati par Novados reģistrētajiem ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem, kā arī dati par uzņēmumu attīstības dinamiku periodā no 2009. līdz 2014. gadam. Pieejamie uzņēmējdarbības dati par 2013. gadu šobrīd ir vispilnīgākie, jo tie balstās uz uzņēmumu iesniegtajiem gada pārskatiem.

Lursoft statistikas dati tiek izmantoti arī informācijas apkopošanai par Saldus un Brocēnu novadu sabiedriskām organizācijām. Tie satur informāciju par organizāciju juridiskām pazīmēm, to darbības virzienu, dalībnieku un nodarbināto skaitu.

Iespēju robežās un vietās, kur tas bija nepieciešams, Pētījumā tiek izmantoti Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) piedāvātie un publiski pieejamie dati par Novadu uzņēmējdarbības vides funkcionēšanas dažādiem aspektiem.

Nozīmīga informācija par Novadu uzņēmējdarbības vidi un tās konkurētspējas izmaiņām tiek iegūta, veicot uzņēmējdarbības vides dalībnieku

aptaujas, un organizējot fokusa grupas par jautājumiem, kas saistīti ar Pētījuma tēmu, mērķi un uzdevumiem.

Pētījums ir veikts no 2015.gada marta līdz 2015.gada jūnijām. Fokusa grupu diskusijas un uzņēmēju intervēšana notika 2015.gada aprīlī un maijā.

Pētījuma rezultāti izmantojami Novadu attīstības stratēģijas izstrādei 2014.-2020. gada plānošanas periodam, projektu izstrādei, kā arī valsts un ES fondu atbalsta plānošanai, ārvalstu un vietējo privāto investīciju piesaistei, kā arī citiem pasākumiem uzņēmējdarbības vides attīstībai un tās konkurētspējas paaugstināšanai Saldus un Brocēnu novados vidējā un ilgākā laika periodā.

1. Uzņēmējdarbības vides nozīmīgākie teorētiskie aspekti

Uzņēmējdarbības vide ir tirgus ekonomikas neatņemama sastāvdaļa. Pēdējās desmitgadēs līdz ar sociāli ekonomiskās un ekoloģiskās globalizācijas procesu pastiprināšanos uzņēmējdarbības videi tiek veltīta pastiprināta uzmanība, un uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas aktualitāte palielinās gan ES un valsts līmenī, gan pilsētu un novadu līmenī. Kāds tam ir iemesls? Atbilde uz šo jautājumu var būt visai vienkārša un akadēmiski sarežģīta. Uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas aktualitāte cieši saistīta ar dažādu tautsaimniecības dalībnieku vēlmi sasniegt savus mērķus konkrētā uzņēmējdarbības vidē, noteiktā vietā un laikā, kurā patstāvīgi notiek preču un pakalpojumu ražošanas, maiņas un patēriņa procesi. Tēlaini izsakoties, uzņēmējdarbības vidi var pielīdzināt ūdens tilpnei, kurā dzīvo, vairojas un pastāvīgi cīnās par dzīves telpas paplašināšanu un izdzīvošanu dažādas augu un dzīvnieku sugas. Ja zivis un citas ūdenī sastopamās dzīvās būtnes nevar pastāvēt ārpusizdzīvošanai atbilstošās ūdens tilpnes, *tad preču un pakalpojumu ražošana, kā arī iztikas līdzekļu nopelnīšana, to tērēšana un nodokļu bāzes veidošanās nav iedomājama ārpus preču un pakalpojumu ražošanai un pārdošanai atbilstošās uzņēmējdarbības vides.*

Primitīvi un vienkāršoti uztverot uzņēmējdarbības vidi varētu likties, ka tas ir jautājums, kas interesē tikai preču un/vai pakalpojumu ražotājus jeb komersantus – viņi ir tie, kas veido uzņēmējdarbības vidi, un viņi ir tie, kas no tās gūst lielāku vai mazāku labumu. Pilnīgi iespējams, ka šādam viedoklim piekrīt lielākā daļa novadu un pilsētu iedzīvotāju. Pret to nevienam nevajadzētu būt nekādu iebildumu – mēs dzīvojam brīvā, demokrātiskā valstī, kurā katram sabiedrības indivīdam var būt savs viedoklis par lietām un parādībām, kas nonāk attiecīgā subjekta uzmanības lokā. Bet valsts un pašvaldību darbiniekiem, kā arī politiķiem nepieciešams plašāks un precīzāks priekšstats par uzņēmējdarbības vidi. Kāpēc plašāks un precīzāks? Tāpēc, ka mēs dzīvojam un strādājam *regulētā tirgus ekonomikas sistēmā*, kuru lielā mērā *ietekmē politiķu pieņemtie lēmumi*, reaģējot uz dažādiem vietējās, reģionālās, valsts un globālās nozīmes sociāli ekonomiskajiem, kā arī ekoloģiskiem procesiem, to radītiem pozitīviem un negatīviem efektiem.

Regulētā tirgus ekonomikā preču un pakalpojumu, kā arī ekonomisko resursu cenas nenosaka tikai pieprasījums un piedāvājums, bet daudzi citi faktori, kas ietekmē pircējus un pārdevējus, citus tirgus dalībniekus un viņu uzvedību tirgū. Starp šiem faktoriem ir t.s. politisko faktoru grupa, kurā iekļaujas arī vietējās pašvaldības – novadu un pilsētu politiķi, kā arī pašvaldību

darbinieki. Citiem vārdiem sakot, arī pašvaldības var ietekmēt uzņēmējdarbības vidi, var ietekmēt novada un/vai pilsētas teritorijā ienākošo un izejošo investīciju plūsmu, pārdoto preču un/vai pakalpojumu cenas, to atbilstību pircēju prasībām. Protams, šī ietekme ir ievērojami mazāka salīdzinājumā ar valsts institūciju un parlamenta deputātu iespējām, bet tas nenozīmē, ka šīs ietekmes nav un to iespējams ignorēt.

Apsveicama ir Saldus un Brocēnu novadu vadītāju un politiķu nostāja saistībā ar uzņēmējdarbības vides izpētes nepieciešamību, lai kopā ar ieinteresētām pusēm īstenotu konkrētus pasākumus uzņēmējdarbības vides pilnveidošanai, kas nesaraujami saistīta ar Saldus un Brocēnu novadu konkurētspēju gan ekonomisko resursu piesaistē, gan ienākošās investīciju plūsmas palielināšanā.

Pašvaldības teritorijas konkurētspēja lielā mērā pozitīvi ietekmē nodarbinātības līmeni un darba samaksu, nosaka novadā saražoto preču un/vai pakalpojumu fizisko apjomu, to kopējo vērtību, kā arī iekasētos nodokļus valsts un pašvaldības kasē. Tāpēc novadu vadītājiem, darbiniekiem un politiķiem svarīgi pastāvīgi palielināt savas zināšanas un izpratni par uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas un konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem, kas cieši saistīti ar vietējās pašvaldības iedzīvotāju dzīves kvalitāti un ievēlēto priekšstāvju izredzēm uz atkārtotu ievēlēšanu vietējā "parlamentā". Tas ir viens no svarīgākajiem argumentiem, kāpēc šajā pētījumā par uzņēmējdarbības vidi Brocēnu un Saldus novados uzmanība tiek veltīta nozīmīgākajiem teorētiskajiem aspektiem, kas izmantojami ieinteresēto pušu zināšanu un izpratnes paplašināšanai par jautājumiem, kuri jārisina, ņemot vērā uzņēmējdarbības vidi veidojošo dalībnieku kopējās un arī atšķirīgās intereses.

1.1. Uzņēmējdarbības vides jēdziena skaidrojums

Pateicoties modernām tehnoloģijām un Latvijā īstenotajai informācijas izplatības politikai, sabiedriskajā telpā un akadēmiskajā vidē jebkurš interesents var atrast vienkāršākus un sarežģītākus, precīzākus un neprecīzus, pat nekorektus investīciju vides jēdziena skaidrojumus. Iepazīstoties ar latviešu valodā publicētajiem pētījumiem par uzņēmējdarbības vidi kādā no valsts reģioniem vai pašvaldībām, var secināt, ka pētījumu autori apzināti vai neapzināti izvairās no jēdziena "uzņēmējdarbības vide" skaidrojuma^{1;2}. Šāda pieeja atzīstama par zinātniski nekorektu un tās pielietošanas rezultātā radītie

¹ Vidzemes Augstskola. Valmieras rajona uzņēmējdarbības vide. Valmiera. 2007.

² Ogres novada uzņēmējdarbības vide. Pieejams:

<http://www.ogresnovads.lv/files/textdoc/uznemejdarbiba.pdf>. Skatīts 05.05.15.

darbi, to zinātniskā un praktiskā nozīme rada šaubas par to lietderību un praktisko pielietojamību tikai tāpēc, ka netiek atklāts pētījuma objekts – uzņēmējdarbības vide.

Plašāka un skaidrāka priekšstata iegūšanai tiek piedāvāti vairāki jēdziena "uzņēmējdarbības vide" skaidrojumi:

uzņēmējdarbības vide – apstākļu un notikumu kopums, kurš ietekmē uzņēmuma darbību³;

uzņēmējdarbības vide – iekšējo un ārējo faktoru kombinācija, kura veido situāciju uzņēmuma darbības mērķu sasniegšanai⁴;

uzņēmējdarbības vide – tas ir visu spēku, faktoru un institūciju apvienojums, kas ietekmē uzņēmējdarbību ar pārvaldības stiprniecību, dažādām politikām un atrodas ārpus individuāla komersanta ietekmes zonas⁵;

uzņēmējdarbības vide – kritisko faktoru kopums, kuri ietekmē uzņēmējdarbību noteiktā reģionā⁶.

Augstāk minētajās definīcijās skaidri parādās viedokļu atšķirības par to, kas ir uzņēmējdarbības vide un kādā veidā tā tiek saistīta ar uzņēmumiem un to centieniem sasniegt savus mērķus. Uzmanīgs lasītājs var pamanīt katras definīcijas stiprās un vājās puses un izvēlēties to pielietojamas atbilstību konkrētā situācijā. Uzņēmējdarbības vides veidotājiem un lietotājiem Saldus un Brocēnu novados, kā arī jebkurā citā pašvaldībā svarīgi apzināties savu vietu konkrētā uzņēmējdarbības vidē un iespējas to ietekmēt tādā veidā, lai mazinātu tās nepilnības, darītu to pievilcīgāku ieinteresētām pusēm un konkurētspējīgāku attiecībā pret esošiem un potenciāliem konkurentiem. Tāpēc uzņēmējdarbības vides definīcijai nevajadzētu būt pārmērīgi akadēmiski sarežģītai, no vienas puses, un vienkārši primitīvai, no otras puses.

Šajā pētījumā neviena no minētajām definīcijām netiek piemērota, bet izstrādāta darba tēmai un mērķim atbilstošāka definīcija šādā izklāstā:

uzņēmējdarbības vide – sociāli ekonomiska un tehniski ekoloģiska sistēma, kura reglamentē komercdarbību, kā arī ietekmē uzņēmumu darbības rezultātus un citu tautsaimniecības dalībnieku uzvedību.

³ Cambridge Dictionaries Onlain. Pieejams: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/business-english/external-environment>. Skatīts 05.05.15.

⁴ Business Dictionary. Pieejams: <http://www.businessdictionary.com>. Skatīts: 05.05.15.

⁵ Business environment and entrepreneurship. The institute of Company Secretaries of India. Delhi. 2012. p. 430.

⁶ Gnyawali, D., & Fogel, D. (1994). Environments for entrepreneurship development: Key dimensions and research implications. *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 18(4), 43-62.

Nozīmīgākais aspekts piedāvātajā definīcijā tiek saistīts ar sistēmisku pieeju, kas ir izšķirošais faktors konkurētspējīgas uzņēmējdarbības vides veidošanā valstī, reģionā un/vai pašvaldībā. Tas nozīmē, ka uzņēmējdarbības vide un tās sniegums tiek uztverts kā tajā ietilpstošo elementu mijiedarbības rezultāts – pozitīvais un arī negatīvais rezultāts ar visiem blakusefektiem.

1.2. Uzņēmējdarbības vides īpatnības un struktūras elementi

Piedāvātā uzņēmējdarbības vides definīcija ir cieši saistīta ar vairākām, nozīmīgām īpatnībām, kuras vajadzētu ņemt vērā ikvienam, kas nav apmierināts ar esošo uzņēmējdarbības vidi un vēlas tajā izdarīt tādas izmaiņas, kas lielākā mērā atbilstu ieinteresēto pušu interesēm. Uzņēmējdarbības veidošanās un attīstības procesu nozīmīgākās īpatnības ir šādas:

- a) uzņēmējdarbības vides veidošanā nepiedalās tikai un vienīgi valsts un/vai pašvaldības institūcijas un politiķi, bet *visas ieinteresētās puses* – mājsaimniecības, uzņēmēji jeb komersanti, valsts un pašvaldības iestādes, sabiedriskās organizācijas un vietējie iedzīvotāji;
- b) svarīgi apzināties, ka uzņēmējdarbības vide ir sociāli ekonomiskā sistēma, kura sastāv no šādiem elementiem jeb apakšsistēmām:
 - pārvaldības apakšsistēma;
 - ekonomiskā apakšsistēma;
 - sociālā apakšsistēma;
 - tehniskā un zinātnes apakšsistēma;
 - ekoloģiskā apakšsistēma.
- c) vienas valsts, reģiona un pašvaldības ietvaros uzņēmējdarbības vide nav viendabīgs veidojums, tajā var būt atšķirības, kuras veidojas, ņemot vērā ieinteresēto pušu viedokli, konkrētas vietas ģeogrāfiski dabiskos apstākļus, kā arī citu faktoru ietekmi;
- d) katra novada uzņēmējdarbības iekļaujas reģiona uzņēmējdarbības vidē, bet reģionu uzņēmējdarbības vide veido valsts uzņēmējdarbības vidi, tāpēc valsts, reģionu un novadu pārvaldes institūcijām ir savs kompetences līmenis un savas iespējas ietekmēt uzņēmējdarbības vidi;
- e) katras valsts, reģiona un pašvaldības uzņēmējdarbības videi ir savs attīstības mērķis, bet novada uzņēmējdarbības vides attīstības mērķis nevar būt pretrunā ar reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības mērķi, un reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības mērķim jābūt harmonijā ar valsts uzņēmējdarbības vides attīstības mērķi.

Augstāk tiek uzskaitītas tikai nozīmīgākās uzņēmējdarbības vides īpatnības, ar kurām jārēķinās uzņēmējdarbības vides veidotājiem Saldus un Brocēnu novados, kā arī citām valsts un pašvaldības institūcijām.

1.3. Ārējā un iekšējā uzņēmējdarbības vide

Sabiedrībā visai plaši ir izplatīts viedoklis par uzņēmējdarbības vidi, kurā komersantam tiek piedāvāta tautsaimniecības infrastruktūra, ir pieejams ekonomisko resursu tirgus un gatavo produktu tirgus, un kurā katram uzņēmumam jārēķinās ar noteiktu nodokļu un valsts birokrātijas nastu. Katrs indivīds, kurš nodarbojas ar uzņēmējdarbību, ir pārliecinājies, ka šāds viedoklis par uzņēmējdarbības vidi ir visai nepilnīgs un nav piemērojams novados vadības lēmumu pieņemšanai.

Uzņēmējdarbības praksē un akadēmiskajā vidē valda viedoklis, ka uzņēmējdarbības vidi veido divas daļas:

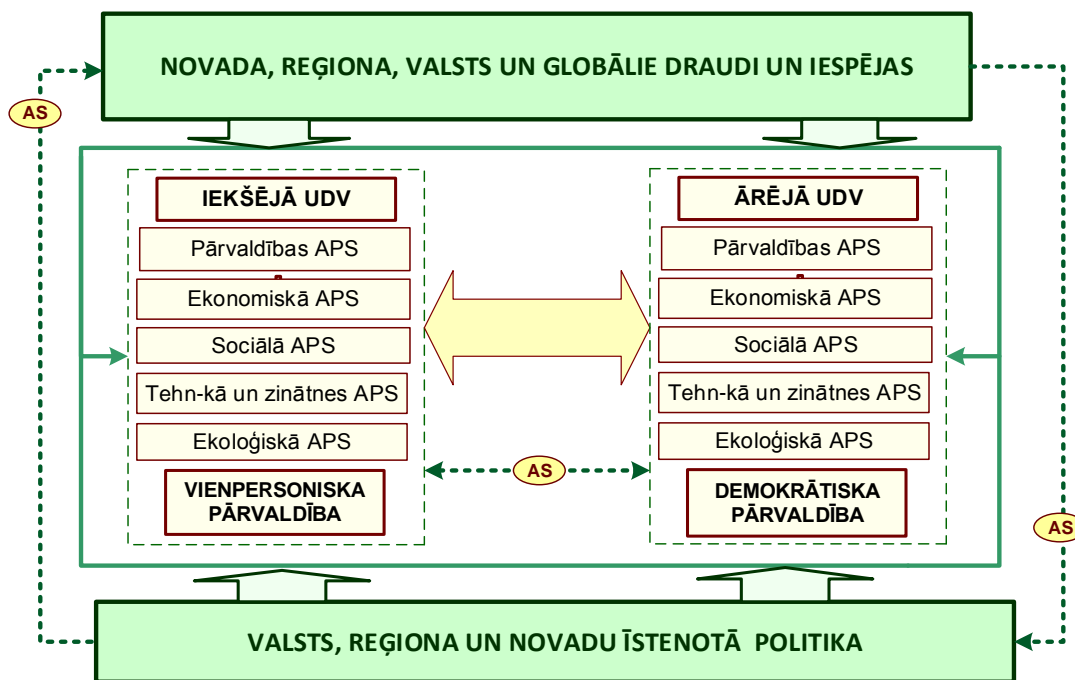
- *ārējā uzņēmējdarbības vide*, kas ir salīdzinoši konservatīva, izmaiņas notiek lēni, un tās ir salīdzinoši grūti prognozēt;
- *iekšējā uzņēmējdarbības vide*, kuru veido uzņēmuma īpašnieki un vadītāji, tā ir salīdzinoši dinamiska – mainās strauji, reaģējot uz iekšējā un ārējā vidē dominējošajiem draudiem un/vai iespējām.

Uzņēmējdarbības vide – gan iekšējā, gan ārējā – nepastāv bez valsts un pašvaldības institūciju, kā arī citu uzņēmējdarbības vides dalībnieku ietekmes. Katrai dalībnieku grupai ir atšķirīga ietekmes intensitāte un efektivitāte. Ja valsts un pašvaldības ietekme ir lielāka, tad mājsaimniecības un sabiedriskās organizācijas mazākā mērā piedalās uzņēmējdarbības vides veidošanā.

Ārējās un iekšējās uzņēmējdarbības vides grafiskais modelis iekļauts 1.1.attēlā.

Iekšējās un ārējās uzņēmējdarbības vides modelis izstrādāts, saglabājot sistēmiskas pieejas metodi. Attēlā redzams, ka uzņēmējdarbības vidi kā vienotu sistēmu veido divas apakšsistēmas:

- a) iekšējā uzņēmējdarbības vide - tās struktūru un elastību nosaka uzņēmuma īpašnieki un/vai uzņēmuma vadītāji;
- b) ārējā uzņēmējdarbības vide - tās struktūru un elastību nosaka valsts un pašvaldības institūcijas.

Attēlā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **APS** – apakšsistēma; **AS** – atgriezeniskā saite; **UDV** – uzņēmējdarbības vide

Avots: Autoru izstrādāts modelis

1.1.attēls

Iekšējās un ārējās uzņēmējdarbības vides sistēmiskais modelis

Attēlā parādīts, ka iekšējās un ārējās uzņēmējdarbības vides struktūras ir līdzīgas, tās sastāv no šādiem PESTE elementiem jeb apakšsistēmām:

a) pārvaldības apakšsistēma. Iekšējā uzņēmējdarbības vidē pārvaldības apakšsistēmā darbojas uzņēmuma īpašnieki un tā vadītāji. Pārvaldības apakšsistēmu šajā gadījumā veido paši komersanti. Ārējās uzņēmējdarbības vides kontekstā pārvaldības apakšsistēma nereti tiek dēvēta par politisko apakšsistēmu. Tam varētu būt šāds izskaidrojums:

- ārējās uzņēmējdarbības vidē piedalās politiķi, un tās kvantitatīvie un kvalitatīvie aspekti lielā mērā ir atkarīgi no politiķu zināšanām, izpratnes, interesēm un attieksmes pret uzņēmējdarbības vidi, tās spēju reaģēt uz dominējošajiem draudiem un iespējām;
- komersantu un citu ārējai videi piederīgu subjektu uzvedību nosaka normatīvie akti, kuru sagatavošanā un izdošanā piedalās politiķi un valsts politiskās institūcijas;
- atsevišķos gadījumos parādās komersanti, kuri cenšas individuālā kārtā pārvarēt kādu ārējā uzņēmējdarbības vidē esošu "barjeru", vienojoties ar politiķiem par savstarpēji pieņemamu risinājumu konkrētas "barjeras" pārvarēšanai jeb tās "novākšanai no ceļa";

- politiskā apakšsistēma ir ļoti cieši saistīta ar korupciju, lai atsevišķiem komersantiem radītu "izņēmuma stāvokli" kāda noteikta uzņēmējdarbības pasākuma īstenošanai;
- daudzās attīstītās valstīs legāli darbojas lobiji – uzņēmumu interešu pārstāvji, kuri risina konkrētus jautājumus par labāku komercdarbības apstākļu radīšanu uzņēmējdarbības vidē. Kā liecina prakse, lobisms ir labvēlīga augsne korupcijas attīstībai.

b) ekonomiskā apakšsistēma. Iekšējā uzņēmējdarbības vidē šajā apakšsistēmā tiek iekļauti komersanta rīcībā esošie resursi un saražotie, bet nepārdotie produkti. Ārējās uzņēmējdarbības vides ekonomiskā apakšsistēma ir daudz sarežģītāka, bet nozīmīgākie elementi ir ekonomisko resursu tirgus un gatavo produktu tirgus, kā arī kreditēšanas un apdrošināšanas kompānijas;

c) sociālā apakšsistēma. Iekšējā uzņēmējdarbības vidē sociālā apakšsistēmā iekļaujas konkrētā uzņēmējsabiedrībā nodarbinātie, to kvantitatīvais un kvalitatīvais sastāvs, kā arī uzņēmuma īpašnieki un viņu savstarpējās attiecības. Savukārt ārējā uzņēmējdarbības vidē sociālo apakšsistēmu pārstāv konkrēti indivīdi ar savām vajadzībām un interesēm, morāles vērtībām un kultūras tradīcijām no visām uzņēmējdarbības vides dalībnieku grupām;

d) tehniskā un zinātnes apakšsistēma. Katra uzņēmuma rīcībā ir savstarpēji saderīgi tehniskie līdzekļi – kapitāls jeb pamatlīdzekļi, kuri veido vienotu tehnoloģisku sistēmu, kura tiek izmantota uzņēmuma mērķa sasniegšanai atbilstoša produkta ražošanai. Parasti lielie un atsevišķi vidējie uzņēmumi nodarbojas ar zinātniskajiem pētījumiem, kas vērsti uz iekšējās uzņēmējdarbības vides pilnveidošanu un ražotā produkta attīstību, kā arī jaunu produktu izstrādi. Ārējā uzņēmējdarbības vidē šajā apakšsistēmā iekļaujas tautsaimniecības infrastruktūra, visas augstskolas un zinātniskās iestādes;

e) ekoloģiskā apakšsistēma. Mūsdienās ekoloģiskās apakšsistēmas nozīme uzņēmējdarbības vidē konsekventi palielinās, it īpaši ārējā vidē. Nozīmīgākais ekoloģiskās apakšsistēmas aspekts ir atkritumi – gāzveida, šķidrie un cietie atkritumi kā uzņēmējdarbības vides negatīvais efekts. Ja liela daļa atkritumu tiek radīti iekšējā uzņēmējdarbības vidē, tad to savākšanai, utilizācijai un glabāšanai tiek izmantotas ārējā vidē esošās iespējas.

Vadības lēmumu pieņemšanā saistībā ar uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas jautājumiem svarīgi apzināties, ka iekšējā un ārējā uzņēmējdarbības vide atrodas savstarpējā mijiedarbībā. Uzņēmējdarbības teorijā pastāv pieņēmums, ka komersantiem nav pa spēkam ietekmēt ārējo uzņēmējdarbības vidi. Bet šis pieņēmums praksē darbojas vāji. Komersanti pastāvīgi cenšas īstenot mērķtiecīgus pasākumus, lai ietekmētu ārējo vidi, lai tā

veidotos atbilstoši viņu komercdarbības mērķiem. Šie pasākumi nereti ir cieši saistīti ar korupciju, kas neatrodas ekonomikas pētījumu lokā.

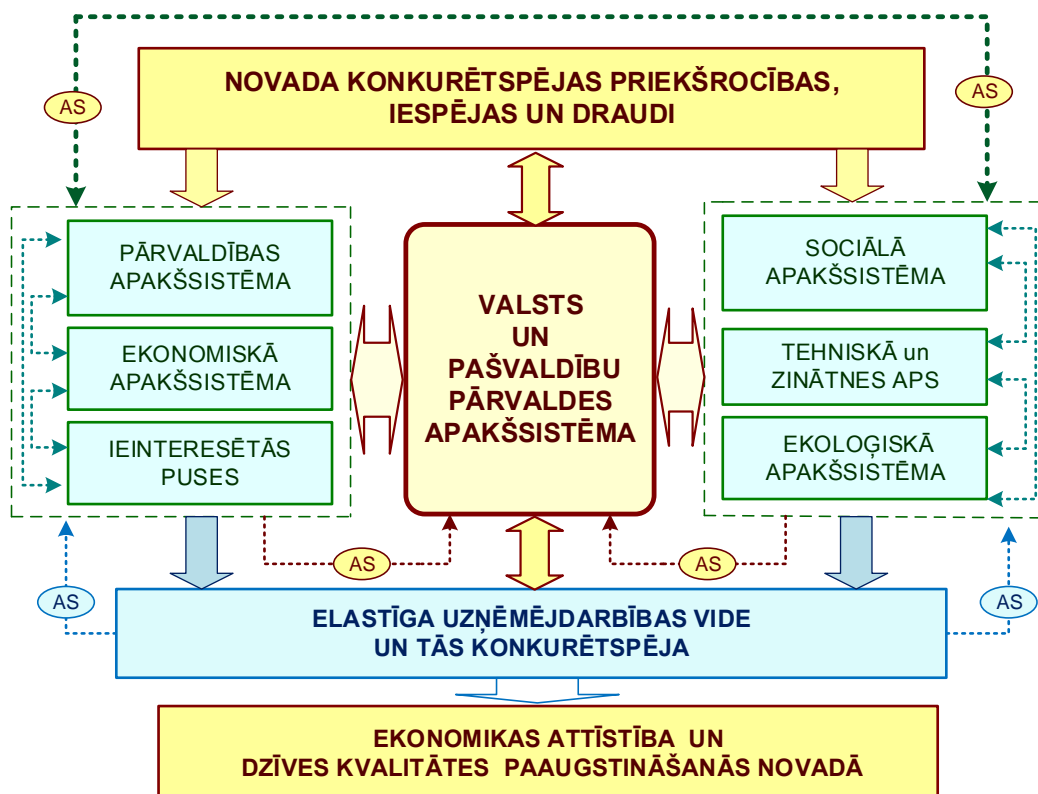
Iekšējā un ārējā uzņēmējdarbības vide veidojas pastāvīgā mijiedarbībā ar attiecīgajā novadā, reģionā un valstī dominējošajiem draudiem, kuriem nereti pievienojas arī globāla rakstura draudi. Komersantiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem nereti nav pa spēkam pārvarēt šos draudus, tāpēc *valsts un pašvaldību institūciju "svēts" pienākums* ir pastāvīgi sekot izmaiņām ārējā vidē, lai savlaicīgi veiktu preventīvos un/vai korektīvos pasākumus draudu mazināšanai, kā arī to radīto seku mazināšanai.

Pētījuma rezultātu turpmākā izklāstā galvenā uzmanība tiek veltīta ārējai uzņēmējdarbības videi. Visos gadījumos, kad apzīmējumi "iekšējā" vai "ārējā" tiek noklusēti, būtu jāsaprot, ka runa ir par ārējo uzņēmējdarbības vidi. Bet tas nenozīmē, ka novadu vadītājiem un valsts institūcijām būtu vienaldzīgi jāizturas pret nepilnībām uzņēmējdarbības iekšējā vidē.

1.4. Uzņēmējdarbības vides funkcionālais modelis

Pilnīgākai un detalizētākai uzņēmējdarbības vides satura atklāsmei un iespēju apzināšanai ietekmēt šo vidi ar mērķi palielināt tās pievilcību tautsaimniecības dalībnieku acīs un darīt to konkurētspējīgāku, tiek piedāvāts interesentiem iepazīties ar uzņēmējdarbības vides funkcionālo modeli. Modeļa veidošanā tiek saglabāts sistēmiskās pieejas princips, atklājot šajā sistēmā iekļautos elementus un to savstarpējo mijiedarbību.

Ārējās uzņēmējdarbības vides sistēmiskais modelis iekļauts 1.2.attēlā.

Attēlā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **AS** – atgriezeniskā saite; **APS** - apakšsistēma
 Avots: Autoru izstrādāts modelis

1.2.attēls

Ārējās uzņēmējdarbības vides funkcionālais modelis

Saldus un Brocēnu novadu dabiskās un iegūtās konkurētspējas priekšrocības veido uzņēmējdarbības vides "mugurkaulu", kurš tiek veidots, lai tas spētu iespējami efektīvāk pretoties iekšējiem un ārējiem draudiem un radušās iespējas izmantotu ar maksimālu efektivitāti. Modelī redzams, ka uzņēmējdarbības vide veidojas kā sistēma, kuras mērķis tiek cieši saistīts ar novada ekonomisko attīstību un dzīves kvalitātes paaugstināšanu novada iedzīvotājiem gan kvantitatīvā, gan kvalitatīvā aspektā. Sistēmas struktūru veido zināmās PESTE apakšsistēmas – pārvaldības, ekonomiskā, sociālā, tehniskā un ekoloģiskā. Ieinteresētās puses pēc būtības ir pārvaldības, ekonomiskās un sociālās apakšsistēmas veidojums. Ieinteresētām pusēm ir liela nozīme uzņēmējdarbības vides veidošanā jebkurā novadā, reģionā un valstī. Ieinteresētās puses ir dažādu interešu saskaņojošais un koordinējošais elements, tāpēc tas tiek iekļauts uzņēmējdarbības vides sistēmā kā atsevišķs elements.

No ilgtspējīgas attīstības viedokļa uzņēmējdarbības vides nozīmīgākie elementi ir sociālais un ekoloģiskais elements, taču to nozīmīgums lielā mērā ir atkarīgs no pārvaldības elementa – valsts un pašvaldību, kā arī politiku mērķtiecīgas darbības rezultāta uzņēmējdarbības vides attīstībā un konkurētspējas palielināšanā. Ņemot vērā pastāvīgi mainīgos draudus un iespējas, viens no nozīmīgākajiem konkurētspēju veidojošajiem elementiem ir uzņēmējdarbības vides elastība – spēja savlaicīgi un pietiekoši efektīvi reaģēt uz dominējošajiem draudiem un radušajām iespējām.

Kā redzams 1.2.attēlā,uzņēmējdarbības vidi veidojošie elementi ir savstarpēji saistīti, tas nozīmē, ka tie ietekmē viens otru un visas sistēmas darbības efektus – pozitīvos un negatīvos, kā arī blakusefektus. Savukārt atgriezeniskā saite starp elementiem sekmē uzņēmējdarbības vides elastības saglabāšanos un tās paaugstināšanos. Valsts un pašvaldības institūciju vadītājiem svarīgi apzināties, ka atgriezeniskās saites elastība un tās funkcionālā efektivitāte atrodas viņu rokās. Šajā gadījumā atgriezeniskā saite dod iespēju savlaicīgi identificēt ārējā vidē dominējošos draudus un iespējas, lai savlaicīgi uz tiem reaģētu ar minimāliem zaudējumiem un maksimāli lielu ieguvumu saviem iedzīvotājiem un pārējām ieinteresētām pusēm.

1.5. Uzņēmējdarbības vides konkurētspēja

Publiskajā telpā ļoti plaši tiek lietoti tādi jēdzieni kā "konkurence" un "konkurētspēja". Bet atklāts paliek jautājums, vai šo jēdzienu lietotāji pārzin to politisko, sociāli ekonomisko, tehnisko un ekoloģisko saturu. Līdzīga situācija ir ar uzņēmējdarbības vides konkurētspēju. Valstī ir veikti vairāki pētījumi par dažādu sociāli politisko un ekonomisko sistēmu konkurētspēju, bet daudzos no tiem netiek skaidrots, kas tad ir valsts, reģiona, novada vai pilsētas konkurētspēja. Tādējādi, veidojas informācijas asimetrija starp tiem, kam vajadzētu sekmēt konkurētspējas paaugstināšanos, un tiem, kuri tieši piedalās konkurētspējas veidošanā. Saldus un Brocēnu novadu pasūtītajam pētījumam visai aktuāls ir Latvijas darba devēju konfederācijas pasūtītais pētījums "Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja"⁷. Taču tajā netiek atklāts konkurences saturs un to veidojošās dimensijas jeb elementi, tas apgrūtina ieinteresēto pušu aktīvu iesaistīšanos uzņēmējdarbības vides konkurētspējas saglabāšanā un paaugstināšanā.

Pētījuma ietvaros uzņēmējdarbības vides konkurētspēja tiek skaidrota šādi:

⁷ Latvijas DDK. Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja. Rīga.Dardedze hologrāfija. 2015. ISBN-13: 978-9934-14-444-8

uzņēmējdarbības vides konkurētspēja – konkrētā teritorijā strādājošo uzņēmumu spēja saglabāt un/vai paplašināt savu darbību, ražojot tirgū pieprasītus produktus atbilstoši normatīvo aktu prasībām un sadarbojoties ar citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas definīcijas saturā atklājas šādi nozīmīgākie aspekti:

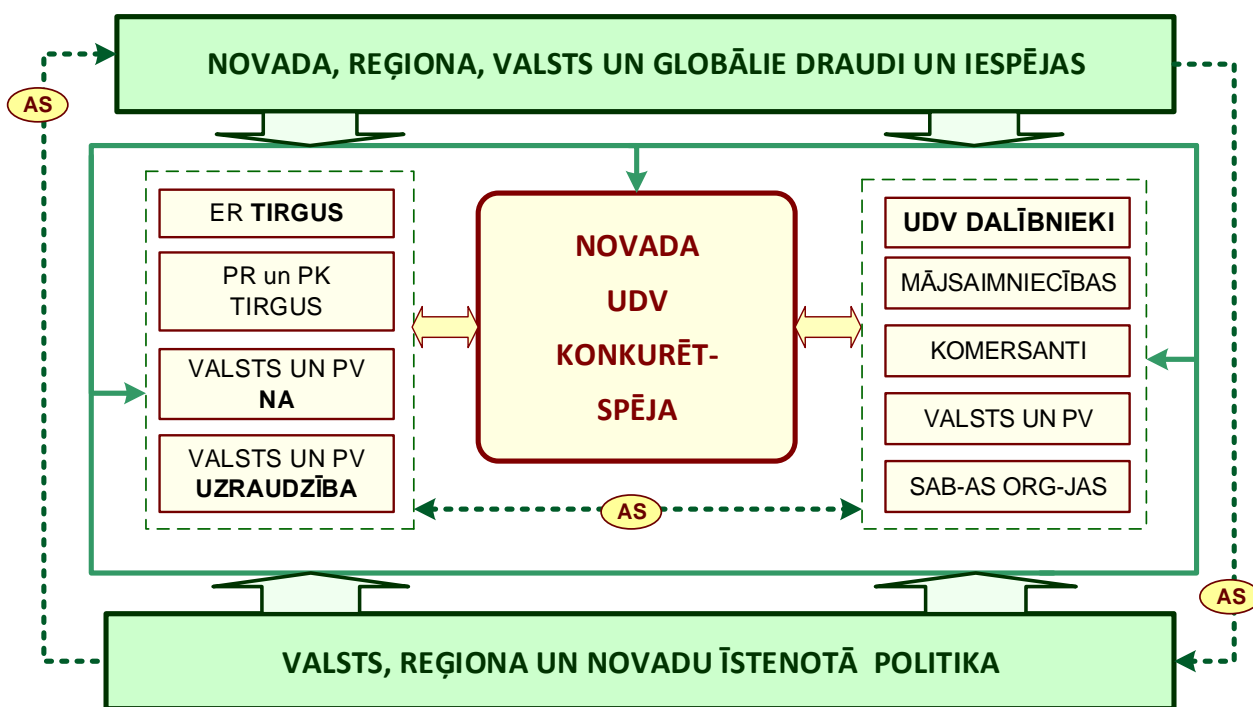
- a) uzņēmējdarbības vides konkurētspēja tiek pētīta kontekstā ar noteiktu teritoriju, tāpēc vienas valsts vai reģiona robežās uzņēmējdarbības vides konkurētspēja var atšķirties, tā ir atšķirīga arī viena novada robežās;
- b) uzņēmējdarbības vides konkurētspēja ir unikāla, neatkārtojama parādība, kuras pamatu veido dabiskās konkurētspējas priekšrocība – dabas resursi un zemes virsmas īpatnības attiecīgajā teritorijā. Šo unikalitāti pastiprina katra komersanta unikalitāte, uzņēmumu darbības mērķi un pasākumi, kādi tiek veikti šo mērķu sasniegšanai;
- c) uzņēmējdarbības vides konkurētspējas mērīšana ir apgrūtināta, un šim nolūkam nereti tiek izmantoti relatīvie jeb salīdzinošie rādītāji, bet absolūto rādītāju pielietošana ir ierobežota;
- d) nereti sabiedriskajā telpā attiecībā uz konkurētspēju valda kategorisms – ir jeb nav. Pēc būtības tā ir maldīga pieeja. Konkurētspējas mērīšanai vajadzētu lietot šādus kvalitatīvus apzīmējumus: zema, vidēja vai augsta; konkurētspēja palielinās, samazinās jeb nemainās. Ļoti reti nākas sastapties ar situāciju, kad konkurētspēja ir "pazudusi", tās nav. Ja kādā teritorijā darbojas vismaz viens komersants, tad šai teritorijai ir zināma līmeņa konkurētspēja, protams, tā ir zema, bet tā pastāv;
- e) uzņēmējdarbības vides konkurētspēja nav pašu komersantu rokās. Ja uzņēmējdarbības vide tiek uztverta kā sistēma, tad konkurētspēja ir šīs sistēmas uzvedības jeb funkcionēšanas pazīme, jeb efekts, kas nodrošina sistēmas pastāvēšanu noteiktā vietā un laikā;
- f) uzņēmējdarbības vides konkurētspēja palielinās vai samazinās uzņēmējdarbības vidē ietilpstošo PESTE elementu mijiedarbības rezultātā. Liela nozīme konkurētspējas izmaiņās ir uzņēmējdarbības vides dalībnieku – valsts un pašvaldības institūciju, komersantu, mājsaimniecību un sabiedrisko organizāciju sadarbībai un šīs sadarbības efektivitātei saistībā ar dažādu šķēršļu mazināšanu konkurētspējas palielināšanai;
- g) uzņēmējdarbības vides konkurētspēja nav iedomājama ārpus valsts un/vai pašvaldības normatīvajiem aktiem un ārpus klientu mainīgajām prasībām. Atsevišķos gadījumos komersanti var ignorēt iedzīvotāju un sabiedrisko organizāciju prasības, bet tas neattiecas uz normatīvajos aktos iekļautajām prasībām un klientu prasībām;

h) mūsdienās uzņēmējdarbības vides konkurētspēju nenosaka tikai komersanti – tas ir ieinteresēto pušu un uzņēmējdarbības vides sistēmā esošo elementu sadarbības jeb kompromisa rezultāts.

Augstāk minētie aspekti ir visai nozīmīgi ikvienam, kas interesējas par uzņēmējdarbības vides konkurētspēju vai cenšas to ietekmēt. Ļoti noderīgi šie aspekti var būt novadu vadītājiem un speciālistiem pasākumu izstrādei uzņēmējdarbības vides un visa novada konkurētspējas paaugstināšanai.

1.5.1. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas modelis

Zināšanu papildināšanai par uzņēmējdarbības vides konkurētspēju un saskaņā ar pētījuma mērķi un uzdevumiem tiek izstrādāts uzņēmējdarbības vides konkurētspējas modelis, kas iekļauts 1.3.attēlā.

Attēlā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

AS – atgriezeniskā saite; **ER** – ekonomiskie resursi; **NA** – normatīvie akti; **PR** – prece;
PK – pakalpojums; **PV** – pašvaldība; **UDV**-uzņēmējdarbības vide

Avots: Autoru izstrādāts modelis

1.3.attēls

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas sistēmiskais modelis

Izstrādātais modelis lielā mērā var palīdzēt saprast, kā veidojas uzņēmējdarbības vides konkurētspēja, kādi sociāli ekonomiskie, politiskie un ekoloģiskie spēki piedalās konkurētspējas veidošanā. Novadu vadītājiem,

speciālistiem un deputātiem modelis var palīdzēt atrast "savu vietu un lomu" uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanai konkrētā pašvaldības teritorijā.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas modeļa izstrādē tiek piemērota sistēmiskās pieejas metode. Šāda pieeja atbilst uzņēmējdarbības vides būtībai un arhitektūrai – tā ir sistēma, kuru veido piecas PESTE pamatdimensijas – pārvaldība, ekonomika; sociālā dimensija; tehniskā un zinātniskā, kā arī ekoloģiskā dimensija. Šo dimensiju mijiedarbības rezultātā veidojas augstāka vai zemāka uzņēmējdarbības vides konkurētspēja konkrētas valsts, reģiona vai/un novada teritorijā vai tās daļā.

Modelī tiek parādīts, ka uzņēmējdarbības vides konkurētspējas vertikālā dimensija veidojas un pastāvīgi atrodas divu pretpēku ietekmē – no vienas puses tā ir valsts, reģiona un novada politika, kā arī iedzīvotāju un citu uzņēmējdarbības vides dalībnieku intereses, bet no otras puses tie ir novada, reģiona, valsts un globālie izaicinājumi jeb iespējas un draudi, kas atrodas pastāvīgā mainībā un ir uzņēmējdarbības vides konkurētspējas neatņemama sastāvdaļa. Novados, reģionos un valstī īstenotajai politikai nevajadzētu veidoties kā deklaratīvu paziņojumu vai tukšu solījumu savirkņējumam. Šajā gadījumā politikas saturam jāveidojas uz valsts un pašvaldības institūcijās izstrādāto un īstenoto konkrētu pasākumu pamata, kas būtu vērsti uz ārējā vidē identificēto draudu mazināšanu un iespēju izmantošanas palielināšanu. No tā seko kāds nozīmīgs secinājums – mūsdienās uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā pakāpeniski samazinās dabisko konkurētspējas priekšrocību efekts un palielinās iegūto konkurētspēju efekts.

Novadu vadītājiem svarīgi apzināties, ka iegūto konkurētspējas priekšrocību veidošanā nozīmīgākie ir šādi aspekti:

- spējas un prasmes savlaicīgi identificēt ārējā vidē dominējošos draudus un iespējas;
- izstrādāt pasākumus draudu iestāšanās varbūtības mazināšanai un iespēju izmantošanas iespēju palielināšanai – preventīvās darbības;
- nepieciešamības gadījumā vienoties ar ieinteresētajām pusēm par īstenojamajiem pasākumiem un vienoties par veicamajām darbībām noteiktā laikā un vietā, ar nepieciešamo resursu apjomu, kas atbilst draudiem un iespējām, kā arī sagaidāmajam efektam.

Attēlā redzams, ka uzņēmējdarbības vides konkurētspējas horizontālā dimensija veidojas, mijiedarbojoties aktīvākajiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem ar pasīvajiem. Aktīvajos dalībniekos šajā gadījumā tiek iekļauti valsts un pašvaldību normatīvie akti, tirgus un ražošanas procesus uzraugošās

valsts un pašvaldību institūcijas, kā arī resursu tirgus un gatavo produktu tirgus. Uzņēmējdarbības vides nosacīti pasīvo dalībnieku kopu veido mājsaimniecības, komersanti un sabiedriskās organizācijas.

Valsts un pašvaldību institūcijas regulētā tirgus ekonomikā tiek uzskatītas par vadošo elementu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas veidošanā – pasliktinoties konkurētspējai, var samazināties algas, peļņa un darba vietas, tam seko nodokļu ieņēmumu samazinājums un palielināta slodze uz sociālo budžetu, kas var izraisīt lielāku vai mazāku iedzīvotāju neapmierinātību. Un tad viņiem paliek divas iespējas – mainīt novada politisko pārstāvniecību – labākajā gadījumā, jeb pašiem doties prom no mājām labākas dzīves meklējumos – sliktākā gadījumā.

1.5.2. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu rādītāji

Uzņēmējdarbības vides "regulētājiem" svarīgi *pastāvīgi "uzraudzīt"* šīs sistēmas uzvedību un *pārliedzināties par veikto pasākumu atbilstību* dominējošo draudu un iespēju izmaiņām. Vadības lēmumu pieņemšanai par jaunu regulēšanas instrumentu piemērošanu nepieciešami argumenti par atbilstošākā instrumenta izvēli un tā iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbības vides dalībniekiem. Novadu un valsts institūciju vadītājiem svarīgi apzināties, ka uzņēmējdarbības vide ir visai sarežģīta sistēma, kuras uzvedību grūti, atsevišķos gadījumos pat neiespējami prognozēt. Tāpēc vēlamās izmaiņas uzņēmējdarbības vides konkurētspējā cieši saistītas ar šādiem nozīmīgākajiem aspektiem:

- a) vispirms, tas ir novadu vadītāju un valsts institūciju vadītāju kompetences līmenis uzņēmējdarbības vides "regulēšanas" jautājumos, kas nesaraujami saistīts ar politiķu interesēm, morāles un kultūras vērtībām;
- b) otrkārt, uzņēmējdarbības vides uzraudzības nepieciešamība sadalījumā pa PESTE apakšsistēmām. Uzņēmējdarbības vidē pamanāmie pozitīvie un negatīvie efekti nav jāuzskata kā vienas apakšsistēmas funkcionālais efekts, tas ir visu PESTE apakšsistēmu mijiedarbības efekts – izdarot izmaiņas vienā elementā, izmainīsies visas sistēmas uzvedība un funkcionālie efekti;
- c) treškārt, vēlamās pārmaiņas uzņēmējdarbības vidē ir cieši saistītas ar "regulētāju" rīcībā esošajiem rādītājiem un prasmi tajos saskatīt ne tikai draudu izraisītos efektus, to kvantitatīvos un kvalitatīvos aspektus, bet arī tos izmantot vadības lēmumu izstrādei un konkrēta lēmuma pamatošanai.

Pētījumā galvenā uzmanība tiek veltīta trešajam uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu aspektam – nozīmīgākajiem rādītājiem, kuri dod iespēju spriest par notikušo izmaiņu kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem. Saglabājot sistēmiskas pieejas metodi, uzņēmējdarbības vides izmaiņu uzraudzībā izmantojamie rādītāji tiek sadalīti šādās grupās atbilstoši šajā sistēmā ietilpstošām apakšsistēmām:

- a) pārvaldības jeb politiskie rādītāji;
- b) ekonomiskie rādītāji;
- c) sociālie rādītāji;
- d) tehniskie un zinātnes rādītāji;
- e) ekoloģiskie rādītāji.

Turpmākajā pētījuma rezultātu izklāstā tiek uzskaitīti nozīmīgākie rādītāji un atklāts tosatsurs saistībā ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņām. Šie rādītāji izstrādāti, balstoties uz atvērtas sistēmas pārvaldības konkurētspējas šādu aksiomu:

jebkura atvērta sistēma ātrāk vai lēnāk zaudē savu konkurētspēju, ja tajā netiek izdarītas tādas kvantitatīvas un/vai kvalitatīvas izmaiņas, kas atbilst pētāmās sistēmas ietekmējošo sistēmu izmaiņu kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem, tāpēc Novadu vadītājiem un speciālistiem, kā arī Valdībai un citām ieinteresētām pusēm pastāvīgi jāuzrauga uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas, lai savlaicīgi veiktu nepieciešamos preventīvos un/vai korektīvos pasākumus konkurētspējas saglabāšanai.

1.5.3. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie pārvaldības rādītāji

Pārvaldības jeb politiskā apakšsistēma ir viena no spēcīgākajām, elastīgākajām un dinamiskākajām apakšsistēmām uzņēmējdarbības vidē saistībā ar tās konkurētspējas izmaiņām. Šāds apgalvojums pamatojas uz to, ka novadu, reģionu un valsts uzņēmējdarbības vide ir funkcionāli saistīta ar regulētu tirgus ekonomiku. Brīvā tirgus ekonomikā nav nepieciešama jebkāda intervence uzņēmējdarbības vidē. Šajā gadījumā uzņēmējdarbības vides dalībnieki ir pietiekoši informēti, tie pārvalda nelielu tirgus daļu un nevienam nav iespējams iegūt dominējošo stāvokli. Regulētā tirgus ekonomikā uzņēmējdarbības vides "regulētājiem" svarīgi pastāvīgi "uzraudzīt" šīs sistēmas uzvedību un pārliecināties par izmaiņu atbilstību dominējošo draudu kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem.

Novadu vadītājiem nozīmīgākie var būt šādi uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie politiskie rādītāji:

- a) izmaiņas ES normatīvajos aktos, kuri reglamentē uzņēmējdarbību novada teritorijā;
- b) izmaiņas valsts normatīvajos aktos, kuri reglamentē uzņēmējdarbību novada teritorijā;
- c) izmaiņas novada normatīvajos aktos, kuri ietekmē uzņēmējdarbību novada teritorijā;
- d) izmaiņas novada sabiedriskajās organizācijās, kuras ietekmē uzņēmējdarbību novada teritorijā;
- e) kvantitatīvas un kvalitatīvas izmaiņas Saeimas, Valdības un Novada pārvaldības sastāvā saistībā ar to potenciālo ietekmi uz normatīvo aktu sistēmu, kura reglamentē uzņēmējdarbības procesus novadā.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu politiskos rādītājus novada vadība var papildināt vai sašaurināt, izmantojot šo rādītāju kopu, ņemot vērā izmaiņas uzņēmējdarbības vidi ietekmējošo draudu apjomu un ietekmes intensitāti.

1.5.4. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie ekonomiskie rādītāji

Ekonomiskā apakšsistēma uzņēmējdarbības vides sistēmā ir kvantitatīvi lielākā, tāpēc sistēmas konkurētspējas izmaiņu raksturošanai tiek izmantota salīdzinoši liela rādītāju kopa. Nozīmīgākie no tiem ir šādi:

- 1) absolūtie ekonomiskie rādītāji:
 - a) novadā saražotās pievienotās vērtības apjoms faktiskajās cenās un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām – liecina par novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošā ienākuma izmaiņām;
 - b) novadā saražotās pievienotās vērtības apjoms salīdzināmās cenās un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām - liecina par novada uzņēmējdarbības vidē saražoto preču un pakalpojumu fiziskā apjoma izmaiņām;
 - c) novadā strādājošo uzņēmumu neto apgrozījums un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
 - d) novada uzņēmumos un citās organizācijās nodarbināto skaits un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
 - e) darba algas apjoms un tā absolūtās izmaiņas novadā strādājošajos uzņēmumos sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;

- f) novada mājsaimniecību rīcībā esošais ienākums un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- g) valsts budžeta ieņēmumi un tā absolūtās izmaiņas no novada uzņēmējdarbības vides dalībniekiem;
- h) novada budžeta ieņēmumi un tā absolūtās izmaiņas no novada uzņēmējdarbības vides dalībniekiem;
- i) novada budžeta ieņēmumu un izdevumu kopējais apjoms, tā absolūtās izmaiņas;
- j) novada teritorijā darbošos uzņēmumu kopējais skaits sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm un pagastiem, tā absolūtās izmaiņas;
- k) gada laikā nodibināto uzņēmumu skaits novada teritorijā sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- l) gada laikā darbību pārtraukušo uzņēmumu skaits novada teritorijā sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- m) novada teritorijā izpildīto būvniecības darbu apjoms, tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- n) ienākošā investīciju plūsma novada teritorijā strādājošajos uzņēmumos sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām.

2) ekonomiska satura relatīvie rādītāji:

- a) novadā saražotās un faktiskās cenās aprēķinātās pievienotās vērtības pieauguma intensitātes rādītāji sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- b) novadā saražotās un faktiskās cenās aprēķinātās pievienotās vērtības izmaiņu strukturālie rādītāji sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- c) novadā saražotās un salīdzināmās cenās aprēķinātās pievienotās vērtības pieauguma intensitātes rādītāji sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- d) novadā saražotās un salīdzināmās cenās aprēķinātās pievienotās vērtības izmaiņu strukturālie rādītāji sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- e) novadā saražotās un faktiskās cenās aprēķinātās pievienotās vērtības pieauguma intensitātes rādītāji salīdzinājumā ar attiecīgajiem rādītājiem reģionā un valstī;
- f) novadā saražotās un faktiskās cenās aprēķinātās pievienotās vērtības izmaiņu strukturālie rādītāji salīdzinājumā ar attiecīgajiem rādītājiem reģionā un valstī;

- g) novadā nodarbinātā darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītāji un to izmaiņas sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm, pagastiem un pilsētām;
- h) novada zemes platības izmantošanas efektivitātes rādītāji un to izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- i) cenu izmaiņas novada teritorijā izlietoto resursu tirgū;
- j) relatīvo rādītāju salīdzinājums ar attiecīgajiem rādītājiem citos reģiona novados, reģionā un valstī;
- k) citi rādītāji, kurus nosaka un izvēlas novada vadītāji un politiskās personas vadības lēmumu pieņemšanai.

Novadu vadītāji un novadu iedzīvotāji nereti uzskata, ka uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu ekonomiskie rādītāji ir galvenie un izšķirošie, pārējiem ir sekundāra nozīme, un tie, lielākoties, tiek ignorēti. Labākajā gadījumā tiem tiek piešķirta nenozīmīga uzmanība. Novada iedzīvotājiem uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu ekonomiskie rādītāji var likties kā paši nozīmīgākie. Protams, uzņēmējdarbības vides funkcionēšanas ekonomiskajiem rādītājiem ir liela nozīme šīs sistēmas izmaiņu izvērtēšanā, bet tie nebūt nav izšķirošie. Svarīgi arī pārējie rādītāji, nedrīkst aizmirst, ka *mazs cinītis gāž lielu vezumu ...* reizēm.

1.5.5. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie sociālie rādītāji

Sociālās apakšsistēmas un tās izmaiņas raksturojošo rādītāju nozīmīgums uzņēmējdarbības vides sistēmā ir saistīts ar novada iedzīvotājiem kā nozīmīgāko politisko un sociāli ekonomisko aspektu: viss cilvēkam, viss cilvēka labā. Tas nozīmē, ka sociāla rakstura rādītājos integrējas visas novada un valsts institūciju vadītāju pūles izdarīt vēlamās izmaiņas uzņēmējdarbības vidē un paaugstināt tās konkurētspēju.

Līdzīgi ekonomiskajiem rādītājiem, arī sociālie rādītāji tiek sadalīti grupās – absolūtie un relatīvie rādītāji. Nozīmīgākie no tiem ir šādi:

1) absolūtie sociāla rakstura rādītāji:

- a) novada iedzīvotāju kopējais skaits gada sākumā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- b) novada vidējais iedzīvotāju skaits un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- c) novadā iedzīvotāju skaits sadalījumā pa etniskām grupām un tā absolūtās izmaiņas pagastos un pilsētās;

- d) pirmsskolas vecuma bērnu kopējais skaits novadā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- e) skolas vecuma bērnu kopējais skaits novadā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- f) studentu kopējais skaits novadā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa augstskolām pagastos un pilsētās;
- g) pensijas vecuma iedzīvotāju kopējais skaits novadā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- h) ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- i) ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- j) darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju skaits un tā absolūtās izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- k) darba meklētāju un bezdarbnieku skaits novadā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- l) novada iedzīvotāju kopējais skaits sadalījumā pa citām sociālām grupām un tā absolūtās izmaiņas pagastos un pilsētās;
- m) vietu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- n) vietu skaits vispārējās izglītības iestādēs un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- o) dzīvojamais fonds novadā un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- p) mājokļa cena un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- q) novada budžeta izdevumi un to absolūtās izmaiņas izglītībai, veselības aizsardzībai un citiem sociāliem mērķiem sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- r) gada laikā piedzimušo un mirušo iedzīvotāju skaits novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- s) emigrējušo un imigrējušo iedzīvotāju skaits novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- t) iedzīvotāju dabiskais un mehāniskais pieaugums novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- u) citi absolūtie rādītāji, kas izmantojami novada sociālās apakšsistēmas pētījumos uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu kontekstā.

2) sociālā satura relatīvie rādītāji:

- a) novada iedzīvotāju skaits un tā relatīvo izmaiņu intensitāte sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- b) novada iedzīvotāju strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- c) novada iedzīvotāju blīvums – iedzīvotāju skaits uz platības vienību sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- d) novada iedzīvotāju etniskā sastāva relatīvās izmaiņas sadalījumā pa etniskām grupām pagastos un pilsētās;
- e) novadā iedzīvotāju etniskā sastāva strukturālās izmaiņas sadalījumā pa etniskām grupām pagastos un pilsētās;
- f) novada iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitātes salīdzinājums ar iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāti citos Kurzemes reģiona novados;
- g) novada iedzīvotāju skaita strukturālā sadalījuma izmaiņu salīdzinājums ar strukturālā sadalījuma izmaiņām citos Kurzemes reģiona novados;
- h) novada iedzīvotāju etniskā sastāva izmaiņu intensitātes salīdzinājums ar iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāti citos Kurzemes reģiona novados sadalījumā pa etniskām grupām;
- i) novada iedzīvotāju etniskā sastāva strukturālā sadalījuma izmaiņu salīdzinājums ar strukturālā sadalījuma izmaiņām citos Kurzemes reģiona novados;
- j) pirmsskolas vecuma bērnu skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- k) pirmsskolas vecuma bērnu īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- l) skolas vecuma bērnu skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- m) skolas vecuma bērnu īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- n) studentu skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- o) studentu īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- p) pensionāru skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- q) pensionāru īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- r) ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;

- s) ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- t) ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- u) ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- v) darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāte novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- w) darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju īpatsvara izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- x) demogrāfiskā slodze un tās izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- y) darba meklētāju un bezdarbnieku skaita relatīvās izmaiņas novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- z) darba meklētāju un bezdarbnieku īpatsvara izmaiņas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū un darbaspējas vecumā esošo iedzīvotāju vidū un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- aa) vietu skaita relatīvās izmaiņas pirmsskolas izglītības iestādēs sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- bb) vietu skaita relatīvās izmaiņas vispārējās izglītības iestādēs sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- cc) dzimušo skaits novadā uz 1000 iedzīvotājiem sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- dd) mirušo skaits novadā uz 1000 iedzīvotājiem sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- ee) novada budžeta izdevumu īpatsvars un tā relatīvās izmaiņas izglītībai, veselības aizsardzībai un citiem sociāliem mērķiem sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- ff) citi sociālās apakšsistēmas darbību raksturojošie relatīvie rādītāji, kas izmantojami novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu analītiskam izvērtējumam un vadības lēmumu pieņemšanai.

Pilnīgāka priekšstata iegūšanai par novada uzņēmējdarbības vides sociālās apakšsistēmas darbības pozitīvajiem un negatīvajiem efektiem novada relatīvos rādītājus nepieciešams salīdzināt ar attiecīgajiem rādītājiem citos reģiona novados. Tādējādi, ir iespējams analītiski izvērtēt novada vadītāju un politiķu veikto pasākumu efektivitāti uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai novada teritorijā. Vadības lēmumu pieņemšanai par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas vēlamām izmaiņām novada vadītāji var

izvēlēties konkrētai situācijai atbilstošākos rādītājus, ņemot vērā datu savākšanas iespējas un izmaksas datu iegūšanai.

1.5.6. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie tehniskie un zinātnes rādītāji

Uzņēmējdarbības vides tehniskā apakšsistēma nodrošina ekonomisko resursu un gatavo produktu, kā arī cilvēku pārvietošanu novada robežās un ārpus tām. Novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas rādītāju kopas izstrādē tiek pieņemts, ka tehniskajā un zinātnes apakšsistēmā ietilpst tautsaimniecības infrastruktūras inženiertehniskā daļa, kā arī zinātniskajiem pētījumiem paredzētā infrastruktūra.

Tehnisko un zinātnes rādītāju izstrādē tiek saglabāta iepriekšējā pieeja, rādītājus sadalot grupās – absolūtie un relatīvie rādītāji. Nozīmīgākie no tiem ir šādi:

1) absolūtie tehniska un zinātnes rakstura rādītāji:

- a) novada teritorijā uzbūvēto autoceļu kopējais garums un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- b) novada teritorijā uzbūvētā dzelzceļa kopējais garums un tā absolūtās izmaiņas;
- c) novada teritorijā uzbūvētā cauruļvadu transporta kopējais garums un tā absolūtās izmaiņas;
- d) novada teritorijā reģistrēto transporta līdzekļu skaits un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa transporta līdzekļu veidiem pagastos un pilsētās;
- e) pasažieru pārvadājumu absolūtie rādītāji un to absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- f) autoceļu transporta negadījumu skaits un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- g) bojā gājušo skaits uz autoceļiem un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- h) tūrisma infrastruktūru raksturojošie absolūtie rādītāji un to absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- i) novada teritorijā izlietotie enerģijas resursi sadalījumā pa resursu veidiem pagastos un pilsētās;
- j) novada teritorijā uzstādītās siltumenerģijas jaudas un to absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- k) informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozarē strādājošo uzņēmumu kopējais skaits novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;

- l) informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozarē nodarbināto kopējais skaits novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- m) datoru un globālā tīmekļa pieslēguma lietotāju skaits novada organizācijās un mājsaimniecībās sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- n) globālā tīmekļa pieslēguma veids novada mājsaimniecībās un organizācijās sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- o) globālā tīmekļa izmantošana novada pašvaldībā sadarbībai ar citām organizācijām novadā sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- p) globālā tīmekļa lejupielādes ātrums novada pašvaldības iestādēs un citās organizācijās sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- q) novada budžeta līdzekļu absolūtais izlietojums izglītībai un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- r) novada budžeta līdzekļu absolūtais izlietojums zinātniskajiem pētījumiem un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- s) novada teritorijā strādājošo organizāciju, neskaitot pašvaldības iestādes, izlietotais finansējums zinātniskajiem pētījumiem un tā absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- t) citi tehniskās un zinātnes apakšsistēmas darbību raksturojošie absolūtie rādītāji, kas izmantojami novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu analītiskam izvērtējumam un vadības lēmumu pieņemšanai.

2) relatīvie tehniska un zinātnes rakstura rādītāji:

- a) novada teritorijā uzbūvēto autoceļu kopējais garums, attiecināts uz 1000 ha teritorijas platības un tā relatīvās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- b) novada teritorijā uzbūvēto autoceļu kopējais garums, attiecināts uz 1000 iedzīvotājiem un tā relatīvās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- c) novada teritorijā uzbūvētā dzelzceļa kopējais garums, attiecināts uz 1000 ha teritorijas platības un tā relatīvās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- d) novada teritorijā uzbūvētā cauruļvadu transporta garums attiecināts uz 1000 ha teritorijas platības un tā relatīvās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- e) novada teritorijā reģistrētā vieglā transporta līdzekļu skaits, attiecināts uz 100 iedzīvotājiem un tā relatīvās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;

- f) novada teritorijā reģistrētā kravas pārvadājumu transporta līdzekļu skaits, attiecināts uz 1000 ha teritorijas platības un tā relatīvās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- g) pasažieru pārvadājumu relatīvie rādītāji un to salīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- h) autoceļu transporta negadījumu skaita relatīvie rādītāji un to salīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- i) bojā gājušo skaita uz autoceļiem relatīvie rādītāji un to salīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- j) tūrisma infrastruktūras izmantošanas efektivitātes un citi relatīvie rādītāji, to salīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- k) novada teritorijā enerģijas resursu izlietošanas efektivitātes rādītāji un to salīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- l) novada teritorijā uzstādīto siltumenerģijas jaudu izmantošanas efektivitātes un citi relatīvie rādītāji, to salīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- m) informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozares attīstības relatīvie rādītāji novadā un sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- n) datoru un globālā tīmekļa izmantošanas relatīvie rādītāji novada organizācijās un mājsaimniecībās sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- u) izglītībai izlietoto novada budžeta līdzekļu izmantošanas relatīvie rādītāji sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- v) zinātniskajiem pētījumiem izlietoto novada budžeta līdzekļu izmantošanas relatīvie rādītāji;
- w) novada teritorijā strādājošo organizāciju, neskaitot pašvaldības iestādes, zinātniskajiem pētījumiem izlietotā finansējuma relatīvie rādītāji un tosalīdzinošās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- o) citi tehniska un zinātnes apakšsistēmas darbību raksturojošie relatīvie rādītāji, kas izmantojami novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu analītiskam izvērtējumam un vadības lēmumu pieņemšanai.

Pētījumā iekļauto tehniskās un zinātnes apakšsistēmas darbību raksturojošo absolūto un relatīvo rādītāju kopa novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas vērtēšanai izmantojama pēc vajadzības – to iespējams paplašināt un arī sašaurināt. Bet tai jābūt pietiekamai rādītāju skaita un sastāva ziņā, lai novadu vadītāji, speciālisti un politiķi iegūtu pietiekoši skaidru un detalizētu priekšstatu par uzņēmējdarbības vides izmaiņām un izstrādātu

priekšlikumus vadības lēmumu pieņemšanai saistībā ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņām.

1.5.7. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošie ekoloģiskie rādītāji

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas ekoloģiskie rādītāji tiek piemēroti, lai pārliecinātos par cilvēka destruktīvās ietekmes sekām uz ekosistēmām. Novadā apbūvētās platības un uzņēmējdarbības vidē radītie atkritumi ir nozīmīgākais destruktīvās ietekmes efekts, kurš joprojām netiek uzverts pietiekoši nopietni, lai nākamām paaudzēm tiktu atstāts pietiekošs bioloģisko resursu atražošanas potenciāls. Lai arī tas ir globāla mēroga jautājums, ilgtspējīga attīstība sākas pagastos, novados un pilsētās, nevis ANO jeb ES ierēdņu kabinetos. Tāpēc novados svarīgi izvēlēties ekoloģisko sistēmu izmaiņu identifikācijai un izvērtēšanai atbilstošu rādītāju sistēmu, kura var mainīties sadalījumā pa pagastiem un pilsētām.

Pētījuma ietvaros arī ekoloģisko rādītāju izstrādē tiek saglabāta zināmā pieeja – piemērojamo rādītāju kopa tiek sadalīta grupās, absolūtos rādītājus nošķirot no relatīvajiem rādītājiem. Nozīmīgākie no tiem ir šādi:

1) absolūtas nozīmes ekoloģiskie rādītāji:

- a) sauszemes platība novada teritorijā un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- b) ūdens platība novada teritorijā un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- c) lauksaimniecībā izmantojamās platības novada teritorijā un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- d) lauksaimniecības produktu ražošanā izmantojamās platības novada teritorijā un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- e) apmežotās platības novada teritorijā un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- f) pārpurvotās platības novada teritorijā un tās absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem;
- g) upju kopējais garums novada teritorijā un to absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- h) novada budžeta līdzekļu izlietojums vides aizsardzības pasākumos un iedzīvotāju izglītošanai vides aizsardzības jautājumos sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;

- i) novada teritorijā – pagastos un pilsētās radīto atkritumu kopējais apjoms pa atkritumu veidiem un absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- j) novadā iztērētie finanšu līdzekļi atkritumu savākšanai sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- k) novada teritorijā izveidoto atkritumu poligonu darbības absolūtie rādītāji;
- l) novada teritorijā izveidoto atkritumu poligonu skaits un noglabāto atkritumu absolūtais apjoms sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- m) novada teritorijā izveidotās aizsargājamās platības, to absolūtās izmaiņas sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- n) citi ekoloģiskās apakšsistēmas darbību raksturojošie absolūtie rādītāji, kas izmantojami novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu analītiskam izvērtējumam un vadības lēmumu pieņemšanai.

2) relatīva satūra ekoloģiskie rādītāji:

- a) novada sauszemes platības relatīvās izmaiņas un tās strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- b) novada ūdens platību relatīvās izmaiņas un to strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- c) lauksaimniecībā izmantojamās platības relatīvās izmaiņas novadā un to strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- d) lauksaimniecības produktu ražošanā izmantojamās platības relatīvās izmaiņas un tās strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- e) apmežotās platības relatīvās izmaiņas un tās strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- f) novada teritorijā pārpurvotās platības relatīvās izmaiņas un tās strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- g) novada upju garuma relatīvās izmaiņas un tā strukturālais sadalījums pa pagastiem un pilsētām;
- h) novada budžeta līdzekļu izlietojuma relatīvie rādītāji vides aizsardzības pasākumiem un iedzīvotāju izglītošanai vides aizsardzības jautājumos sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- i) novada teritorijā radīto atkritumu relatīvie rādītāji sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- j) novada teritorijā atkritumu savākšanai izlietoto finanšu līdzekļu relatīvie rādītāji;
- k) novada teritorijā izveidoto atkritumu poligonu darbības relatīvie rādītāji;

- l) novada teritorijā izveidoto aizsargājamo platību relatīvie rādītāji sadalījumā pa pagastiem un pilsētām;
- m) citi ekoloģiskās apakšsistēmas darbību raksturojošie relatīvie rādītāji, kas var būt noderīgi novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu analītiskam izvērtējumam un vadības lēmumu pieņemšanai ekoloģiskās apakšsistēmas stiprināšanai.

Novada uzņēmējdarbības vides un tās konkurētspējas kvantitatīvo un kvalitatīvo izmaiņu analītiskam izvērtējumam var izmantot šajā darbā minētos rādītājus, kuru kopējais skaits pārsniedz vairākus desmitus. Taču tas nenozīmē, ka novadu vadītājiem un speciālistiem visi šie rādītāji jāiekļauj ikgadējos un/vai ceturkšņu pārskatos, lai pārlicinātos par notikušām izmaiņām uzņēmējdarbības vidē un tās konkurētspējā. Praksē pielietojamo rādītāju kopas izstrādē jāņem vērā katra novada un pagasta īpatnības, šo teritoriju unikalitāte gan no ģeogrāfiskā skatu punkta, gan no sociālā sastāva viedokļa.

Tas nozīmē, ka *katram novadam ir nepieciešama sava unikāla rādītāju sistēma, kura dod iespēju savlaicīgi identificēt notiekošās būtiskākās pārmaiņas, kuras ietekmē vai var ietekmēt uzņēmējdarbības vides konkurētspēju īsākā jeb ilgākā laika periodā.*

Darba apjoma un datu pieejamības ierobežojumu dēļ šajā pētījumā tiek piemērota tikai neliela daļa no šeit minētajiem rādītājiem, bet to skaits ir pietiekošs, lai iegūtu nepieciešamo priekšstatu par Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu un konkurētspēju.

I NODAĻAS SECINĀJUMI

Novadu rīcībā esošās zemes platības analītisks izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus secinājumus saistībā ar uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas potenciālu.

1. Pēdējās desmitgadēs līdz ar globalizācijas procesu attīstību uzņēmējdarbības videi tiek veltīta pastiprināta uzmanība, un uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas aktualitāte palielinās gan ES un valsts līmenī, gan pilsētu un novadu līmenī, cenšoties mazināt sociāli ekonomiskās un ekoloģiskās krīzes iestāšanās draudus.
2. Uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas aktualitāte ir cieši saistīta ar dažādu tautsaimniecības dalībnieku vēlmi sasniegt savus mērķus konkrētā uzņēmējdarbības vidē, noteiktā vietā un laikā, kurā pastāvīgi notiek preču un pakalpojumu ražošanas, maiņas un patēriņa procesi.

3. Daudzos gadījumos Valdības un politiķu pieņemtie lēmumi liecina par mehānisku nevis sistēmisku pieeju uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas paaugstināšanas jautājumos. Tādējādi, sabiedrībā tiek nostiprināts maldīgs priekšstats par uzņēmējdarbības vidi, kas ir nepieciešama tikai komersantiem, bet pārējiem sabiedrības indivīdiem tas varētu būt maznozīmīgs jautājums.
4. Regulētā tirgus ekonomikā preču un pakalpojumu, kā arī ekonomisko resursu cenas nenosaka tikai pieprasījums un piedāvājums, bet daudzi citi faktori, kas ietekmē pircējus un pārdevējus, citus tirgus dalībniekus un viņu uzvedību tirgū. Starp šiem faktoriem ir t.s. politisko faktoru grupa, kurā iekļaujas Valdība, Saeima un vietējās pašvaldības – novadu un pilsētu politiķi, kā arī pašvaldību darbinieki.
5. Pašvaldību vadītāji, politiķi un speciālisti pastāvīgi atrodas ciešā saskarsmē ar uzņēmējiem, ar viņu panākumiem un neveiksmēm. Tas rada nepieciešamos priekšnoteikumus savlaicīgai un pietiekoši efektīvai rīcībai ārējā vidē dominējošo draudu mazināšanai, izmantojot attiecīgo amatpersonu rīcībā esošos līdzekļus.
6. Atzinīgi vērtējama Saldus un Brocēnu novadu vadītāju un politiķu nostāja saistībā ar uzņēmējdarbības attīstību un konkurētspējas paaugstināšanu – jāsāk pašiem ar sevi, ar tiem, kuriem ir lielākās iespējas ietekmēt notikumus un kārtību uzņēmējdarbības vidē. Novadu sociāli ekonomiskā attīstība, dzimstības palielināšanās un emigrācijas mazināšanās ir funkcionāli saistīta ar uzņēmējdarbības vides pievilcību no komersantu, mājsaimniecību un citu uzņēmējdarbības vides dalībnieku puses.
7. Līdz ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanās, uzlabojas Novadu iedzīvotāju dzīves kvalitāte, pieaug nodarbināto darba samaksa, kā arī iekasētie nodokļi valsts un pašvaldības kasē. Tāpēc novadu vadītājiem, darbiniekiem un politiķiem svarīgi pastāvīgi palielināt savas zināšanas un izpratni par uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas un konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem.
8. Iekšējā un ārējā uzņēmējdarbības vide veidojas pastāvīgā mijiedarbībā ar attiecīgajā novadā, reģionā un valstī dominējošajiem draudiem, kuriem nereti pievienojas arī globāla rakstura izaicinājumi. Komersantiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem bieži nav pa spēkam pārvarēt šos draudus, tāpēc valsts un pašvaldību institūciju "*svēts pienākums*" ir pastāvīgi sekot izmaiņām ārējā vidē, lai savlaicīgi veiktu preventīvos un/vai korektīvos pasākumus draudu mazināšanai, kā arī to radīto seku mazināšanai.
9. Novados, reģionos un valstī īstenotajai sociāli ekonomiskai politikai nevajadzētu veidoties kā deklaratīvu paziņojumu vai tukšu solījumu savirknējumam. Šajā gadījumā politikas saturam jāveidojas uz valsts un pašvaldības institūcijās izstrādāto un īstenoto konkrētu pasākumu

pamata, kas būtu vērsti uz ārējā vidē identificēto draudu mazināšanu un iespēju izmantošanas palielināšanu - mūsdienās uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā pakāpeniski samazinās dabisko konkurētspējas priekšrocību efekts un palielinās iegūto konkurētspēju nozīme novadu, reģionu un valstu attīstībā.

10. Tas ir viens no svarīgākajiem argumentiem, kāpēc šajā pētījumā par uzņēmējdarbības vidi Brocēnu un Saldus novados uzmanība tiek veltīta nozīmīgākajiem teorētiskajiem aspektiem, kas izmantojami ieinteresēto pušu zināšanu un izpratnes paplašināšanai par jautājumiem, kuri jārisina, ņemot vērā uzņēmējdarbības vidi veidojošo dalībnieku kopējās un arī atšķirīgās intereses.
11. Novadu vadītājiem un citiem uzņēmējdarbības vides "*regulētājiem*" svarīgi *pastāvīgi "uzraudzīt"* šīs *sistēmas uzvedību* un *pārliecināties par veikto pasākumu atbilstību* dominējošo draudu un iespēju izmaiņu raksturam un tendencei. Lēmumu pieņemšanai par jaunu regulēšanas instrumentu piemērošanu ir nepieciešami pierādīti argumenti par atbilstošākā pasākuma izvēli un tā iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbības vides dalībniekiem. Tāpēc Pētījuma ietvaros tiek izstrādāta rādītāju sistēma, kura izmantojama uzņēmējdarbības vides uzraudzībā un pārvaldībā.

2. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības veiksmes un neveiksmes

Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vide ir neatņemama Kurzemes reģiona sastāvdaļa - minēto novadu uzņēmējdarbības vides sistēma iekļaujas Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides sistēmā un mijiedarbojas ar citu novadu uzņēmējdarbības vides sistēmām. Tas nozīmē, ka Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides veidošanā piedalās ne tikai šo novadu teritorijā esošie resursi, uzņēmumi un komersanti, mājsaimniecības un sabiedriskās organizācijas, bet arī citu novadu uzņēmējdarbības vides attīstības tendences, to konkurētspējas izmaiņas. Šāda sarežģīta politiska un sociāli ekonomiska, arī ekoloģiska rakstura sistēmu un apakšsistēmu mijiedarbība apgrūtina novada uzņēmējdarbības vides izmaiņu kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu analītisku izvērtējumu un pamatojuma izstrādi vadības lēmumiem. Taču situācija nav bezcerīga - uzņēmējdarbības vides apakšsistēmu un procesu pastāvīga un mērķtiecīga uzraudzība var dot nepieciešamos datus un informāciju pamatotu vadības lēmumu projektu izstrādei un pieņemto lēmumu efektivitātes palielināšanai.

Novada uzņēmējdarbības vides sistēmas uzvedības teorētisko un praktisko, kā arī kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu izcelsmes cēloņsakarību apzināšana dod iespēju izdarīt secinājumu par to, ka nepieciešamo izmaiņu veikšanai uzņēmējdarbības vides sistēmā tās konkurētspējas paaugstināšanai ir nepieciešama sadarbība ar citām Kurzemes reģiona pašvaldībām. Tāpēc pirms vadības lēmumu pieņemšanas par nepieciešamajām izmaiņām novada uzņēmējdarbības vidē, ir nepieciešams apzināt nozīmīgākās izmaiņas augstāk stāvošajā uzņēmējdarbības vides sistēmā – Kurzemes reģionā.

2.1. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības nozīmīgāko ekonomisko rādītāju izvērtējums

Šajā sadaļā lielākā uzmanība tiek veltīta tādiem ekonomiskajos pētījumos populāriem rādītājiem kā iekšzemes kopprodukts un pievienotā vērtība, kas aprēķināta, izmantojot salīdzināmās un faktiskās cenas.

2.1.1. Kurzemes reģionā saražotais iekšzemes kopprodukts un tā izmaiņas

Iekšzemes kopprodukts (saīsināti "IKP") ir plašāk lietotais ekonomiskais rādītājs novadu, reģionu un valstu teritoriju attīstības pētījumos. Ar iekšzemes kopprodukta palīdzību var noskaidrot, kā palielinās uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošais ienākums un produktu nodokļi attiecīgajā teritorijā.

Šim nolūkam parasti tiek piemērots iekšzemes kopprodukts faktiskajās jeb tirgus cenās. Pētījuma ietvaros tiek izmantota salīdzinoši gara dinamiskā rinda, sākot ar 2004.gadu, kad Latvijas valsts pievienojās Eiropas Savienībai. Lai palielinātu pētījuma rezultātu aktualitāti, pētījuma periods beidzas 2015.gadā. Tāpēc visi dati, kas nav publicēti CSP jeb citās datu bāzēs par 2014. un 2015.gadu tiek prognozēti. Sakarā ar salīdzinoši lielo laika intervālu skaitu pētījuma aprakstošā daļā tiek iekļautas "saspiestas" dinamiskās rindas ar apzināti izlaistiem laika intervāliem. Bet pilnas dinamiskās rindas tiek iekļautas pētījuma pielikumos.

Kurzemes reģionā saražotā IKP vērtības izmaiņas uz pārējo lauku reģionu fona iekļatas 2.1.tabulā. Šajā gadījumā apzināti netiek ņemts vērā Rīgas reģions, jo tā uzņēmējdarbības videi ir raksturīgas būtiskas atšķirības tieši dabisko konkurētspēju ziņā. Tāpēc lauku reģionus salīdzināt ar Rīgas pilsētu būtu nekorekti, bet tas nenozīmē, ka to nedrīkstētu darīt piemērotākos gadījumos.

2.1.tabula

Kurzemes reģionā saražotais IKP faktiskās cenās

Reģions	Saražotā IKP izmaiņas sadalījumā pa gadiem (md.€)							Salīdzinājums (reizes)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	1,32	2,13	3,24	2,54	3,22	3,54	3,68	2,78	1,45
Vidzeme	0,73	1,10	1,56	1,22	1,36	1,45	1,49	2,05	1,22
Kurzeme	1,35	1,76	2,57	1,87	2,27	2,38	2,44	1,80	1,31
Zemgale	0,85	1,29	1,92	1,51	1,84	2,00	2,07	2,44	1,37
Latgale	0,88	1,21	1,97	1,44	1,82	1,98	2,05	2,34	1,42
Lauku reģionos	5,13	7,49	11,25	8,58	10,51	11,36	11,73	2,24	1,37

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Kā redzams no 2.1. tabulā iekļautajiem rādītājiem, pārskata periodā lielākais IKP pieaugums attiecas uz Pierīgas reģionu – nepilnas 2,8 reizes, ja tiek sasniegts prognozētais apjoms pārskata perioda pēdējos 2 gados. Bet Kurzemes reģionā saražotais IKP faktiskajās cenās palielinājies 1,8 reizes un lauku reģionos kopumā – nepilnas 3 reizes. Kā tas ir saistīts ar Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspēju? Visticamākā veidā! Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspēja pārskata periodā ir samazinājusies – citi reģioni panākuši straujāku IKP pieaugumu un atstājuši Kurzemniekus aizmugurē.

Līdzīga situācija ir vērojama arī aktuālākā laika periodā – no 2010.gada, kad valstī tika pārvarēta ekonomiskā krīze. Šajā laika periodā Kurzemes

reģionā saražotā IKP apjoms palielinājies par 31%, bet lauku reģionos kopumā par 37%. Sliktākā stāvoklī atrodas tikai Vidzemes reģions ar 22% lielu pieaugumu.

Vai izdarītie secinājumi par uzņēmējdarbības vides konkurētspēju Kurzemes reģionā ir attiecināmi arī uz Saldus un Brocēnu novadiem? Atbilde uz šo jautājumu nav viennozīmīga. Valsts CSP nedod iespēju vispārējā veidā iepazīties ar saražoto IKP mūs interesējošajos novados. Tāpēc, lai dotu precīzāku atbildi uz šo jautājumu, ir nepieciešams izmantot citus rādītājus.

Skaidrāku priekšstatu par izmaiņām Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspējā var iegūt, salīdzinot citos lauku reģionos saražoto IKP ar attiecīgo rādītāju mūs interesējošajā reģionā. Iegūtie rezultāti ir apkopoti 2.2.tabulā. Pilna dinamiskā rinda iekļauta pētījuma 1.pielikumā, kas dod iespēju izsekot attiecīgā rādītāja izmaiņām katrā no laika intervāliem.

2.2.tabula

Kurzemes reģionā saražotā IKP reģionāls salīdzinājums

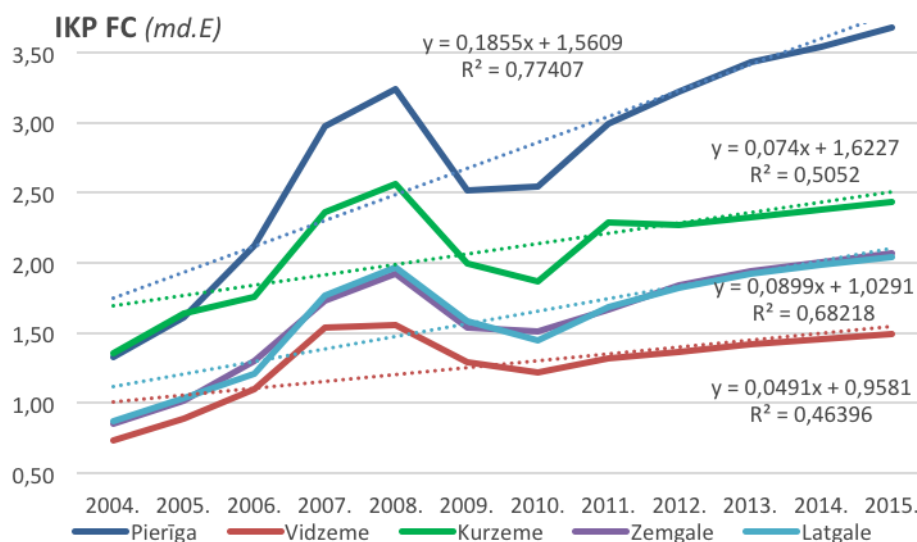
Reģions	Salīdzinājuma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (reizes)							Salīdzinājums - (reizes)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	0,98	1,21	1,26	1,36	1,42	1,49	1,51	1,54	1,18
Vidzeme	0,54	0,62	0,61	0,65	0,60	0,61	0,61	1,13	1,01
Kurzeme	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Zemgale	0,63	0,74	0,75	0,81	0,81	0,84	0,85	1,35	1,12
Latgale	0,65	0,69	0,77	0,77	0,80	0,83	0,84	1,30	1,09
Lauku reģionos	3,79	4,26	4,38	4,59	4,63	4,77	4,81	1,27	1,09

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Perioda sākumā lauku reģionos saražotā IKP apjoms nepilnas 3,8 reizes pārsniedza attiecīgā rādītāja līmeni Kurzemes reģionā, bet perioda beigās šis rādītājs palielinājās virs 4,8 reizēm. Tas apstiprina iepriekš izvirzīto tēzi par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas atpalcību Kurzemes reģionā salīdzinājumā ar citiem lauku reģioniem. Svarīgi atzīmēt, ka Latgales reģionā saražotā IKP apjoms perioda sākumā veidoja tikai 65% no Kurzemes reģionā saražotā apjoma, bet perioda beigās šis rādītājs palielinājās līdz 84% jeb 1,3 reizes visā pārskata periodā, kas ir trešais augstākais rādītājs lauku reģionu vidū.

2.1.2. Kurzemes reģionā saražotā iekšzemes kopprodukta izmaiņu rakstura saistība ar uzņēmējdarbības vides stabilitāti

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas nozīmīgs faktors ir tās stabilitāte. Lai pārliecinātos par stabilitāti Kurzemes reģionā, tiek veidoti grafiskie modeļi lauku reģionos saražotā IKP dinamiskām rindām, un atsevišķas no tām tiek izlīdzinātas ar lineāra rakstura trenda funkcijām. Iegūtie rezultāti iekļauti 2.1.attēlā.

2.1.attēls

Kurzemes reģionā saražotā IKP izmaiņu raksturs un tendence

Attēlā skaidri redzams, ka Kurzemes reģionā tiek saražots lielākais IKP apjoms pēc Pierīgas reģiona. Turklāt perioda sākumā līdz 2006.gadam Kurzemes reģions dominēja lauku reģionos saražotā IKP apjomā. Latvijas valsts pievienošanās Eiropas Savienībai ienesa būtiskas izmaiņas – radīja jaunas iespējas reģionu uzņēmējdarbības vidē. Šīs iespējas ievērojami efektīvāk prata izmantot Pierīgas un citu lauku reģionu uzņēmēji, pašvaldību vadītāji un politiķi, lai palielinātu rīcībā esošos ienākumus un pašvaldības budžetu.

Pārliecinoties par pētāmā procesa stabilitāti Kurzemes reģionā salīdzinājumā ar Pierīgas reģionu un Vidzemi, tiek iegūti šādi trenda funkciju vienādojumi:

- a) Pierīgas reģionā saražotā IKP pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = 0,1855x + 1,5609 \quad \text{ar } R^2 = 0,7741 \quad (2.1)$$

- b) Kurzemes reģionā saražotā IKP pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = 0,074x + 1,6227 \quad \text{ar } R^2 = 0,5052 \quad (2.2)$$

- c) Latgales reģionā saražotā IKP pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = 0,0899x + 1,0291 \quad \text{ar } R^2 = 0,6822 \quad (2.3)$$

- d) Vidzemes reģionā saražotā IKP pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = 0,0491x + 0,9581 \quad \text{ar } R^2 = 0,464 \quad (2.4)$$

Trenda funkcijas atbilstības izvērtēšanai pētāmā procesa izmaiņu raksturam tiek piemērots lineārās funkcijas determinācijas koeficients R^2 . Trenda funkcijas pilnīgas atbilstības gadījumā attiecīgās dinamiskās rindas izmaiņu raksturam determinācijas koeficients $R^2 = 1$. No šīs aksiomas var izdarīt nozīmīgu secinājumu saistībā ar Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu stabilitāti:

Kurzemes reģionā uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu stabilitāte ir ievērojami zemāka salīdzinājumā ar attiecīgā procesa izmaiņām Pierīgas reģionā, kurā $R^2 = 0,7741$ un Latgales reģionā ar $R^2 = 0,6822$, bet nedaudz augstāka salīdzinājumā ar Vidzemi, kurā $R^2 = 0,7741$.

2.1.3. Kurzemes reģionā ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņas

Nefinanšu investīcijas ir viens no svarīgākajiem rādītājiem uzņēmējdarbības vides stabilitātes un konkurētspējas izmaiņu pētījumos. Tā nozīmīgumu nosaka šādi tehniskie aspekti:

- nefinanšu investīcijas lielā mērā saistītas ar būvniecību, uzņēmuma jaudu paplašināšanu un/vai modernizāciju, kā arī ar pamatlīdzekļu paplašināšanu un/vai modernizāciju;
- nefinanšu ieguldītāji parasti paļaujas uz uzņēmējdarbības stabilitāti laika periodā, kas sakrīt ar attiecīgā nefinanšu investīciju objekta atmaksāšanos;
- nefinanšu investīcijas parasti tiek ieguldītas laika periodā, kad tautsaimniecībā vairumā nozarēs vērojama augšupeja, un uzņēmējdarbības vidē palielinās rentabilitāte. Tas dod iespēju investoram paļauties uz vēlamo ienesīgumu no nefinanšu investīciju ieguldījuma;
- pārskata periodā nefinanšu investīcijas tiek ieguldītas arī sociāla rakstura objektos – jaunu mājokļu būvniecībā, kas uzņēmējdarbības vidē tiek izmantots kā komercdarbības objekts. Šādos gadījumos nefinanšu

investīcijas sekmē ne tikai ekonomiskās, bet arī sociālās apakšsistēmas attīstību.

Kurzemes reģiona novados un pilsētās ieguldīto nefinanšu investīciju kopējā apjoma izmaiņas raksturojošie dati iekļauti 2.3.tabulā.

2.3.tabula

Kurzemes reģionā ienākošā nefinanšu investīciju plūsma uz pārējo lauku reģiona fona

Reģions	Nefinanšu plūsmas izmaiņas sadalījumā pa gadiem (milj.€)							Salīdzinājums - (procenti)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	842	1 180	809	387	620	659	702	-16,60	81,35
Vidzeme	367	472	466	314	417	346	355	-3,30	13,05
Kurzeme	661	730	840	530	760	565	596	-9,77	12,45
Zemgale	424	554	499	311	483	511	529	24,68	70,07
Latgale	355	399	428	283	332	478	493	39,07	74,50
Lauku reģionos	5 075	6 575	6 977	3 401	4 834	4 766	4 992	-1,64	46,78

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Kā redzams no 2.3.tabulā iekļautajiem rādītājiem, arī nefinanšu investīciju piesaistē Kurzemes reģions atpaliek no citiem lauku reģioniem. Ja 2004.gadā reģiona uzņēmējdarbības vidē ienākošos nefinanšu investīciju apjoms Kurzemes novados un pilsētās sasniedza 661 milj.€, tad pārskata perioda beigās – 2015.gadā tiek prognozēts, ka šis rādītājs pietuvosies 600 miljoniem, atpaliekot no 2004.gada par nepilniem 8%. Nefinanšu investīciju lielākais palielinājums pārskata periodā vērojams Latgalē – 39% un Zemgalē – 24%, bet lielākais samazinājums – Pierīgas reģionā – 16,6%. Taču pēckrīzes periodā Pierīgā ir vērojams lielākais investīciju plūsmas pieaugums – vairāk kā 81%, Latgalē – 74%, Zemgalē – nepilna 71% apmērā, bet Kurzemē zemākais pieaugums – 12,4%.

Atšķirīgā nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu intensitāte skaidri norāda uz būtiskām atšķirībām lauku reģionu uzņēmējdarbības vidē, un Kurzemes reģions konkurētspējas ziņā ievērojami atpaliek no vidējā rādītāja reģionā. Kādas tam ir sekas? Tas tiek parādīts nākamajā tabulā, kurā apkopoti nefinanšu investīciju plūsmas reģionālās struktūras rādītāji.

2.4.tabula

Ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas reģionālā struktūra

Reģions	Strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							Salīdzinājums - %	
	2004	2006	2008	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04	15./10
Pierīga	16,6	17,9	11,6	11,4	12,8	13,8	14,1	-15,21	23,55

52

Vidzeme	7,2	7,2	6,7	9,2	8,6	7,3	7,1	-1,69	-22,98
Kurzeme	13,0	11,1	12,0	15,6	15,7	11,9	11,9	-8,27	-23,39
Zemgale	8,4	8,4	7,1	9,1	10,0	10,7	10,6	26,76	15,87
Latgale	7,0	6,1	6,1	8,3	6,9	10,0	9,9	41,39	18,89
Lauku reģionos	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

2.4. tabulā iekļautie rādītāji dod iespēju pārlicināties, kā mainās Kurzemes reģona uzņēmējdarbības vides spēja piesaistīt nefinanšu investīcijas, konkurējot ar citiem lauku reģioniem par potenciāli lielāko atdevi. Redzams, ka pārskata perioda sākumā Kurzemes novados un pilsētās strādājošie uzņēmēji un citas organizācijas "paņēma" 13% no kopējā nefinanšu investīciju pīrāga, tad perioda beigās kurzemniekiem nācās piekāpties spēcīgāko priekšā un samierināties tikai ar nepilniem 12%. Lai gan līdzīga situācija vērojama arī Pierīgas reģionā, pēckrīzes periodā šis reģions ir spējis palielināt savu ietekmi investīciju plūsmas sadalē par nepilniem 26%, bet Kurzemes reģions zaudējis 2010.gadā sasniegto līmeni par 23%. Tas nozīmē, ka *tieši pēdējos gados Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē notikušas nevēlamas pārmaiņas, kas sekmējušas konkurētspējas samazināšanos*. Ļoti iespējams, ka šīs nelabvēlīgās tendences lielākā mērā ir saistītas ar reģiona lielākajām pilsētām – Liepāju un Ventspili, kā arī ar piekrastes pilsētās strādājošajiem uzņēmumiem, tās nevar palikt nepamanītas arī Brocēnu un Saldus novados.

Investīciju plūsmas tālākai izpētei Kurzemes reģionā uz pārējo reģionu fona tiek atklāta izmaiņu intensitāte katrā no laika intervāliem visā pārskata periodā. Pilna dinamiskā rinda ar izdarītajiem aprēķiniem ir iekļauta 1. pielikumā, bet nākamajā tabulā tiek parādīta "saspiesta" dinamiskā rinda.

2.5.tabula

Ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu dinamika

Reģions	Investīciju plūsmas intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %						HSA
	2005.	2007.	2009.	2011.	2013.	2015.	
Pierīga	22,9	25,4	-44,9	63,2	2,7	6,5	108,1
Vidzeme	16,2	-6,3	-37,7	30,8	-18,2	2,5	68,6
Kurzeme	6,4	-0,2	-33,4	27,1	-28,1	5,5	60,4
Zemgale	33,1	4,8	-31,5	37,4	2,6	3,5	69,0
Latgale	34,9	10,1	-31,3	20,4	30,7	3,2	66,2
Lauku reģionos	18,4	6,7	-40,2	24,9	-4,7	4,7	65,1
VSA	28,5	25,7	13,6	51,3	58,8	3,3	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda;

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Kā redzams no 2.5.tabulā iekļautajiem datiem, investīciju plūsmas dinamikā ir vērojami paātrinājumi un palēninājumi, kurus izraisa investīciju plūsmas intensitātes palielināšanās un samazināšanās. Šīs parādības mērīšanai tiek izmantotas vertikālo un horizontālo svārstību amplitūdas, kuras tiek aprēķinātas, no lielākās vērtības atņemot mazāko vērtību. Tādējādi, tiek iegūta iespēja izvērtēt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas atšķirības sadalījumā pa lauku reģioniem, iegūstot vertikālo svārstību amplitūdu, un sadalījumā pa laika intervāliem, iegūstot horizontālo svārstību amplitūdu.

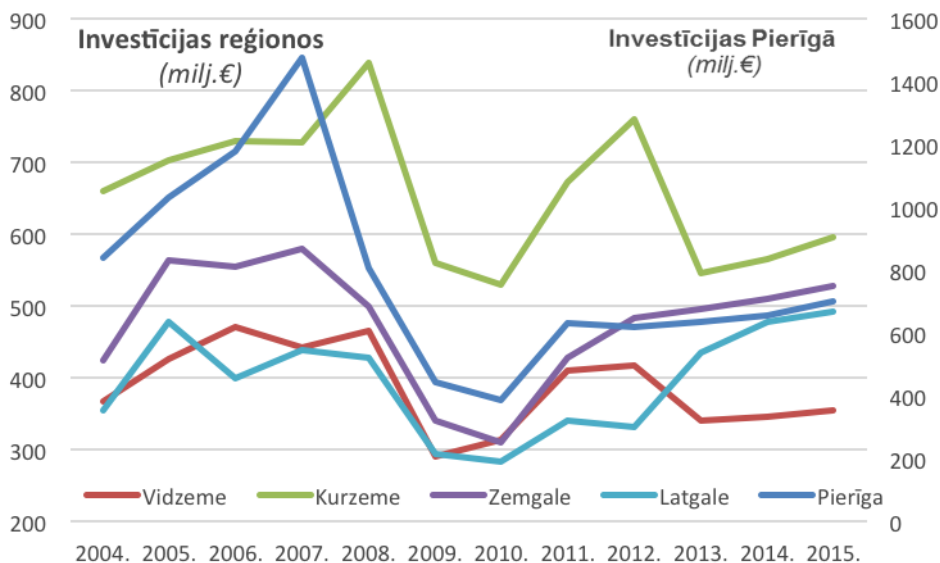
Tabulā ir redzams, ka Kurzemes reģiona novados un pilsētās ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas lielākais pieaugums – 27,1% attiecas uz 2011.gadu, bet lielākais samazinājums vērojams 2009.gadā – 33,4% apmērā. Tas nozīmē, ka horizontālo svārstību amplitūda Kurzemē sasniedz 60,4 procentpunktus. Tas ir zemākais rādītājs pārējo reģionu vidū.

Tas nozīmē, ka *nefinanšu investīciju ieguldītājiem pret Kurzemes reģionu ir salīdzinoši atturīga un konservatīva attieksme*. Acīmredzot, tā ir izveidojusies vairāku gadu garumā, tāpēc *investori izturas visai piesardzīgi pret iespējām investēt un nopelnīt šajā reģionā*. Piesardzīgā attieksme vērojama pat perioda sākumā līdz pat 2007.gadam, kad pārējos lauku reģionos investīciju plūsmas intensitātes pieaugums 2-3 reizes pārsniedza attiecīgā rādītāja līmeni Kurzemē.

Salīdzinoši lielās horizontālo un vertikālo svārstību amplitūdas skaidri *liecina par relatīvi lielām iespējam un draudiem lauku reģionu uzņēmējdarbības vidē*, kuru veidošanā liela nozīme ir globālajā telpā radītiem draudiem un iespējām, un *valsts institūciju darbībai, kas neatbilst ārējo izaicinājumu kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem*.

2.1.4. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu raksturs un tendence

Nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu raksturs un tendence ir cieši saistīti ar vertikālo un horizontālo svārstību amplitūdu. Kurzemes un pārējo lauku reģionu nefinanšu investīciju plūsmas grafiskie modeļi iekļauti 2.2.attēlā.

2.2.attēls

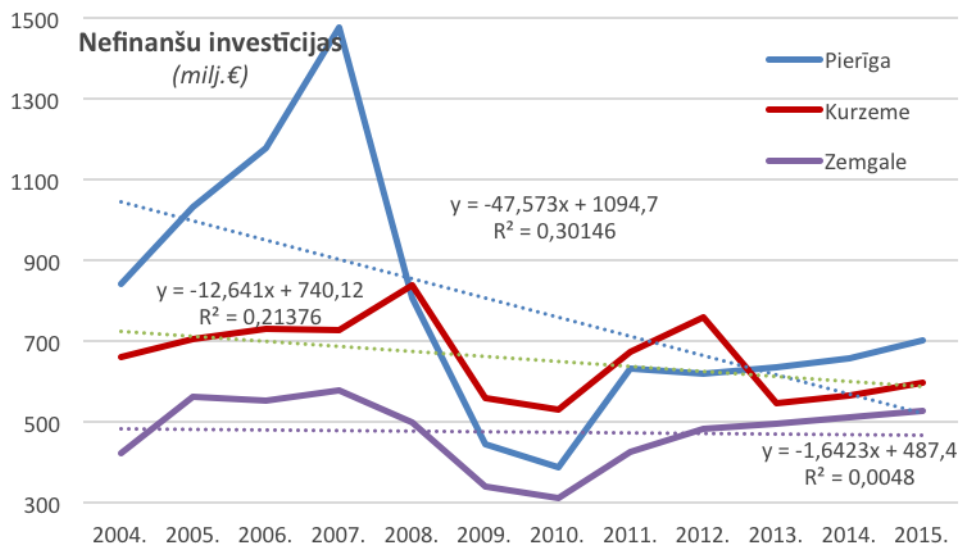
Nefinanšu investīciju plūsmas dinamikas raksturs

Attēlā 2.2 skaidri saskatāma nefinanšu plūsmas izteikta dinamika – intensitātes paātrinājumus pastāvīgi nomaina investīciju plūsmas intensitātes pazemināšanās. Tā rezultātā attiecīgās dinamiskās rindas grafiskais modelis veidojas kā lauza līnija ar krasiem pavērsieniem uz augšu un uz leju. Izrādās, ka Kurzemes reģions šajā ziņā nav izņēmums. Salīdzinoši liela nestabilitāte valda arī pārējos lauku reģionos, kas liek domāt, ka "zivis sāk bojāties ...". Tieši vertikālo svārstību amplitūda liecina par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas atšķirībām lauku reģionos. Investīciju plūsmas rakstura izmaiņu salīdzināšanai noderīgas ir vertikālo svārstību amplitūdas. Lielākā amplitūdas vērtība vērojama 2013.gadā, kad Latgales reģionā tiek konstatēts lielākais investīciju plūsmas pieaugums par 30,7%, bet lielākais samazinājums Kurzemes reģionā – par 28,1%.

Neveicot īpašus mērījumus, vizuāli izvērtējot investīciju plūsmu izmaiņu raksturu, iespējams konstatēt, ka strajākās izmaiņas attiecas uz Pierīgas un Kurzemes reģioniem, kas ievērojami izceļas pārējo lauku reģionu vidū. Tas dod iespēju izvirzīt hipotēzi, ka *lauku reģionos izveidojies nefinanšu investīciju plūsmas sadalījums, tās kvantitatīvās un kvalitatīvās dimensijas lielā mērā nosaka Rīgas pilsētas ietekme Pierīgas reģionā, kā arī Liepājas un Ventspils pilsētu ietekme Kurzemes reģionā.*

Lai iegūtu papildus informāciju par investīciju plūsmas stabilitāti Kurzemes reģionā un salīdzinātu to ar attiecīgo rādītāju Kurzemei pietuvinātiem reģioniem - Pierīgas un Zemgales reģionos, nefinanšu investīciju plūsmu dinamikās

rindas tiek izlīdzinātas ar lineāra rakstura trenda funkciju un noteikts regresijas determinācijas koeficients. Izstrādes rezultāti iekļauti 2.3.attēlā.

2.3.attēls

Nefinanšu investīciju plūsmas dinamikas tendence

Izlīdzinot Kurzemes reģionā un tam ietuvinātos reģionos ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas dinamiskās rindas ar lineārām trenda funkcijām, tiek iegūti šādi rezultāti:

- a) Pierīgas reģionā ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = -47,573x + 1094,7 \quad \text{ar } R^2 = 0,3015 \quad (2.5)$$

- b) Kurzemes reģionā ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = -12,641x + 740,12 \quad \text{ar } R^2 = 0,2138 \quad (2.6)$$

- c) Zemgales reģionā ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas pieauguma tendences lineārā funkcija pārskata periodā:

$$y = 1,6423x + 487,4 \quad \text{ar } R^2 = 0,0048 \quad (2.7)$$

Tāpat kā iepriekšējā gadījumā, pētāmā procesa - nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu rakstura atbilstības izvērtēšanai - tiek piemērots lineārās funkcijas determinācijas koeficients R^2 . Regresijas vienādojuma determinācijas koeficienta lielākā vērtība tiek konstatēta Pierīgas reģionā - $R^2 = 0,3015$, zemākā Zemgales reģionā - $R^2 = 0,0048$, bet Kurzemes reģionā uz investīciju plūsmas nestabilitāti norāda determinācijas koeficienta vērtība - $R^2 = 0,2138$.

Lai arī Kurzemes reģiona investīciju plūsmas stabilitāti raksturojošais determinācijas koeficients ir zemāks kā Pierīgas reģionā un augstāks par Zemgales reģionā konstatēto, tas nenozīmē, ka Kurzemes reģionā investīciju vides konkurētspēja ir augstāka salīdzinājumā ar Zemgales reģionu. Neskatoties uz to, ka 2008.gadā Kurzemē nefinanšu investīciju apjoms pārsniedza investīciju ieguldījumu apjomu Pierīgā un visos pārējos reģionos, 2013.gadā piedzīvotā neveiksme uzņēmējdarbības vides konkurētspējas stiprināšanā, samazināja investīciju plūsmu par 28% ar visām no tā izrietošām nelabvēlīgām sekām. *Novadu un pašvaldību institūciju vadītājiem vajadzētu atklāt cēloņus katram gadījumam, kad investīciju plūsma krasī samazinās jeb arī strauji palielinās. Tas varētu būt būtisks ieguldījums gan reģiona un novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā, gan uzņēmējdarbības vides "regulētāju" profesionālās izaugsmes veicināšanā.*

2.1.5. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē saražotā pievienotā vērtība uz teritorijas platības vienību

Faktiskajās cenās fiksētās pievienotās vērtības saturs precīzāk atklāj Saldus un Brocēnu, kā arī citu reģiona novadu un lielpilsētu iedzīvotāju un citu uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošo ienākumu. Savukārt, rīcībā esošais ienākums ir tā ienākumu daļa, kura ir brīva no jebkādām saistībām pret valsti un izmantojama uzņēmējdarbības vides dalībnieku vajadzību apmierināšanai.

Šajā gadījumā lielāka uzmanība tiek pievērsta relatīvajiem rādītājiem – pievienotās vērtības izmaiņām uz Kurzemes reģiona platības vienību. Šādai pieejai ir liela nozīme Novadu un visa reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspējas vides izmaiņu kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu izzināšanā. *Pievienotās vērtības izmaiņas uz platības vienību ir cieši saistītas ar reģiona uzņēmējdarbības vides dabisko un iegūto konkurētspēju un tās spēju elastīgi reaģēt uz dažādu draudu un iespēju izmaiņām Novadu un reģiona uzņēmējdarbības vidē.*

Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņas raksturojošie rādītāji uz teritorijas platības vienību salīdzinājumā ar attiecīgā rādītāja izmaiņām citos lauku reģionos saīsinātas dinamiskās rindas formā sakārtoti 2.6.tabulā. Pilna dinamiskā rinda iekļauta 1.pielikumā.

Kurzemes reģionā saražotā pievienotā vērtība (PV) uz teritorijas platības vienību

Reģions	PV izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst. €/km ²)							Salīdzinājums – (reizes)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	116	184	284	217	277	303	317	2,74	1,46
Vidzeme	42	63	91	69	78	83	85	2,02	1,23
Kurzeme	88	113	168	119	146	152	156	1,78	1,31
Zemgale	70	106	159	122	149	162	168	2,41	1,38
Latgale	53	73	121	86	109	118	123	2,30	1,42
Lauku reģionos	71	102	156	116	143	153	159	2,25	1,37

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Lielākais pievienotās vērtības apjoma pieaugums uz teritorijas kopējās platības vienību pārskata periodā tiek konstatēts Pierīgas reģionā – 2,7 reizes un pēc krīzes periodā – nepilnas 1,5 reizes, bet zemākais pievienotās vērtības pieaugums attiecas uz Vidzemes reģiona uzņēmējdarbības vides dalībniekiem – kopējais pieaugums nedaudz pārsniedz 2 reizes, bet pēc krīzes periodā – tikai par 23%. Savukārt Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē saražotās pievienotās vērtības apjoms uz teritorijas kopējās platības vienību pārskata periodā palielinājies nepilnas 1,8 reizes, bet pēc krīzes periodā 1,3 reizes, kas ir otrs sliktākais rādītājs aiz Vidzemes reģiona.

Zinot pievienotās vērtības saturu, var apgalvot, ka uzņēmējdarbības vides dalībnieku ienākumi – mājsaimniecību darba samaksa, komersantu peļņa, sabiedrisko organizāciju, Novadu un valsts institūciju ieņēmumi – palielinājušies proporcionāli pievienotās vērtības pieaugumam attiecīgajā reģionā. Bet tas nenozīmē, ka šis pieaugums būtu attiecināms uz katru novadu un katru novadā dzīvojošo mājsaimniecību. Tas ir vidējais rādītājs, un atšķirības starp lielāko un mazāko ienākumu lielā mērā nosaka valstī, reģionos un Novados īstenotā sociāli ekonomiskā politika.

Lai pārliecinātos par uzņēmējdarbības vides dalībnieku spēju reaģēt uz vidē dominējošo draudu un iespēju izmaiņām pārskata periodā, tiek noteikti pievienotās vērtības izmaiņu intensitātes jeb dinamiku raksturojošie rādītāji. Aprēķinu rezultāti apkopoti 2.7.tabulā, bet pilna dinamiskā rinda atrodama 1.pielikumā.

Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamika uz platības vienību

Reģions	PV pieauguma intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %						HSA
	2005.	2007.	2009.	2011.	2013.	2015.	
Pierīga	21,2	41,0	-22,8	19,2	6,0	4,5	63,9
Vidzeme	20,8	41,5	-17,6	9,5	3,7	3,0	59,1
Kurzeme	21,0	35,7	-22,8	23,7	2,0	3,0	58,5
Zemgale	19,8	34,3	-20,8	11,2	5,0	4,0	55,1
Latgale	17,8	47,0	-20,1	18,1	5,0	3,7	67,1
Lauku reģionos	20,3	39,7	-21,3	17,2	4,5	3,8	60,9
VSA	3,4	11,3	5,2	14,2	4,0	1,5	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

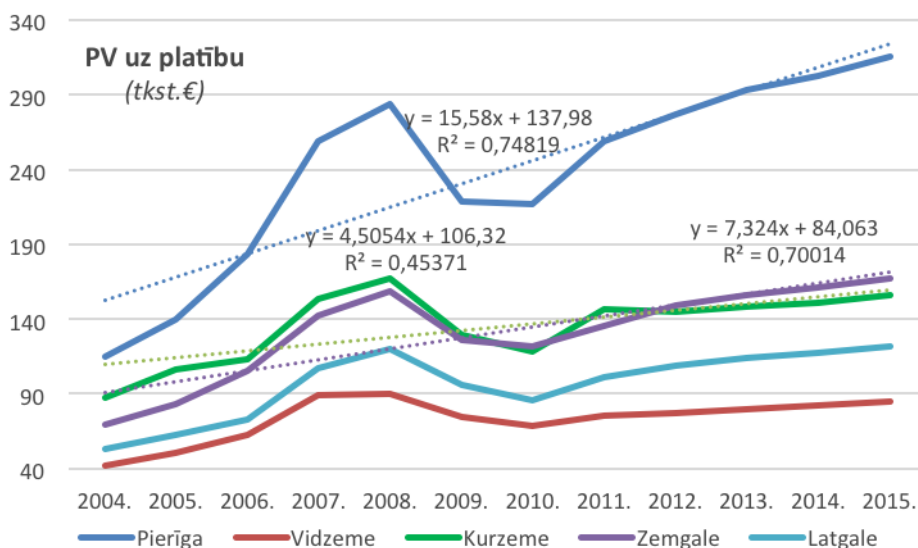
VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda;

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Tabulā iekļautie dati liecina par dramatiskām izmaiņām uzņēmējdarbības vidē, kas noteikušas pievienotās vērtības pieauguma svārstības salīdzinoši lielā amplitūdā. Galvenokārt tas attiecas uz notikumiem laika intervālā no 2007.gada līdz 2009.gadam, kad reģionos saražotā pievienotā vērtība faktiskajās cenās sasniedza maksimālu vērtību un recesijas ietekmē strauji samazinājās. *Pievienotās vērtības pieaugums gada laikā par 40 – 47 % uzskatāms par nenormālu parādību, kāda vērojama ne biežāk kā reizi 100 gados un tikai atsevišķās valstīs.* Nevienā no ES valstīm šādas izmaiņas pievienotās vērtības dinamikas intensitātē netiek konstatētas. *Tieši pievienotās vērtības intensitātes straujš pieaugums izraisīja recesiju un ekonomisko krīzi.* Izdarot attiecīgos aprēķinus var pārliecināties, ka laika periodā no 2004.gada līdz 2008.gadam Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības apjoms palielinājās 1,9 reizi un tas ir zemākais rādītājs pārējo lauku reģionu vidū. Bet, iestājoties recesijai laikā no 2008.gada līdz 2010.gadam, Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē tiek konstatēts lielākais pievienotās vērtības samazinājums – par nepilniem 30%. Tas nozīmē, ka *Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides dalībnieki bijuši salīdzinoši atturīgi pret ienākumu palielināšanas jeb nopelnīšanas iespējām straujā izaugsmes periodā, un izrādījušies vājākie pārējo reģionu vidū cīņā ar pārmērīgi straujas izaugsmes radītajiem draudiem ekonomikas recesijas un krīzes apstākļos.*

2.1.6. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē uz teritorijas platības vienību saražotās pievienotās vērtības dinamikas tendence

Skaidrāku priekšstatu par uzņēmējdarbības vides izmaiņām un to ietekmi uz reģionos un to novados saražotās pievienotās vērtības dinamiku uz platības vienību, attiecīgās dinamiskās rindas tiek parādītas grafiskā veidā un atsevišķas no tām izlīdzinātas ar lineāra rakstura trenda funkcijām. Iegūtie rezultāti iekļauti 2.4.attēlā.

Attēlā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PV** – pievienotā vērtība

2.4.attēls

Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendence uz platības vienību

Izvērtējot attēlā iekļautos grafiskos modeļus saistībā ar Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē uz platības vienību saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamiku, var izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

- strauji palielinās plaisa starp Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides dalībnieku ienākumiem uz platības vienību un attiecīgo rādītāju Pierīgas reģionā. Šis reģions saglabā un ievērojami palielina dominējošo stāvokli pārējo reģionu vidū, sekas - bagātie kļūst vēl bagātāki;
- Kurzemes reģions ir vienīgais pārējo lauku reģionu vidū, kas ir zaudējis savu stāvokli saistībā ar uzņēmējdarbības vides dalībnieku ienākumiem uz platības vienību. Jau 2012. gadā Zemgales novada uzņēmējdarbības vides dalībnieki ir nodemonstrējuši labākas spējas orientēties ārējā vidē un to ietekmējošajos draudos un iespējās. Šajā reģionā pieņemtie vadības lēmumi saistībā ar ietekmi uz ārējo uzņēmējdarbības vidi ir bijuši

efektīvāki, kas rezultējies vides dalībnieku ienākumu straujākā pieaugumā salīdzinājumā ar attiecīgo rādītāju Kurzemes reģionā;

- c) arvien lielāku atpalcību no Kurzemes reģionā sasniegtā līmeņa parāda Vidzemes reģions, kurš draud nokļūt īpaši atbalstāmo reģionu statusā. Tas nozīmē, ka *sagaidāms iekšējās migrācijas pieaugums valstī – ekonomiski aktīvās mājsaimniecības vispirms centīsies palielināt savu rīcībā esošo ienākumu, dodoties uz Pierīgas, Kurzemes un citiem reģioniem ar augstākiem ienākumiem, pirms tiek pieņemts lēmums doties ārējā emigrācijā.*

Izlīdzinot dinamiskās rindas par pievienotās vērtības izmaiņām uz platības vienību Kurzemes un tam pietuvināto reģionu uzņēmējdarbības vidē, tiek iegūti šādi rezultāti:

- a) Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendences lineārā funkcija šādā formā:

$$y = 4,5054x + 106,32 \quad \text{ar } R^2 = 0,4537 \quad (2.8)$$

- b) Zemgales reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendences lineārā funkcija šādā formā:

$$y = 7,324x + 84,063 \quad \text{ar } R^2 = 0,7001 \quad (2.9)$$

- c) Pierīgas reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendences lineārā funkcija šādā formā:

$$y = 15,581x + 137,98 \quad \text{ar } R^2 = 0,7482 \quad (2.10)$$

Kā redzams no attiecīgo dinamisko rindu izlīdzināšanas rezultāta, lielākā nestabilitāte saistībā ar uzņēmējdarbības vidē saražotās pievienotās vērtības izmaiņām uz platības vienību vērojama tieši Kurzemes reģionā. Tieši šajā reģionā regresijas vienādojuma determinācijas koeficients uzrāda zemāko vērtību, un tas ievērojami atpaliek no determinācijas koeficienta vērtībām pārējos reģionos. Tas nozīmē, ka *Kurzemes reģiona un tā novadu uzņēmējdarbības vidi veidojošie dalībnieki rīkojušies pārāk savrupi un nekoordinēti, mazākā mērā sadarbojušies ar ieinteresētajām pusēm gan straujas izaugsmes periodā, gan tam sekojošas recesijas un ekonomiskās krīzes apstākļos.*

2.1.7. Kurzemes reģiona novadu uzņēmējdarbības vidē saražotā pievienotā vērtība uz vienu iedzīvotāju

Ja pievienotās vērtības attiecināšanā uz platības vienību iegūtie rezultāti lielākā mērā attiecināmi uz novadu teritorijas attīstības plānošanu un uzņēmējdarbības paplašināšanas jautājumiem, tad pievienotā vērtība uz iedzīvotāju ciešāk saistās ar tādiem uzņēmējdarbības vides attīstībai nozīmīgiem jautājumiem, kā iedzīvotāju maksātspēja un kredītspēja,

ekonomisko barjeras emigrācijas mazināšanai, dabiskā pieauguma palielināšanai un sociālās nastas izmaiņām. Tāpēc Pētījuma turpmākajā gaitā uzmanība tiek veltīta pievienotās vērtības sadalījumam pa reģiona novadu iedzīvotājiem. Aprēķinātie dati ierobežotā apjomā apkopoti 2.8.tabulā, bet pilna dinamiskā rinda iekļauta 1.pielikumā.

2.8.tabula

Kurzemes reģionā saražotā pievienotā vērtība uz vienu iedzīvotāju

Reģions	Rādītāja izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst. €/iedz.)							Salīdzinājums - (reizes)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	3,22	5,10	7,73	5,89	7,60	8,36	8,73	2,71	1,48
Vidzeme	2,64	4,08	6,06	4,83	5,67	6,23	6,51	2,46	1,35
Kurzeme	3,91	5,18	7,87	5,80	7,44	7,99	8,34	2,13	1,44
Zemgale	2,65	4,11	6,31	5,00	6,37	7,08	7,45	2,81	1,49
Latgale	2,15	3,09	5,29	3,99	5,34	6,01	6,33	2,94	1,59
Lauku reģionos	2,92	4,32	6,70	5,14	6,57	7,25	7,59	2,60	1,48

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Visā pārskata periodā lielākais saražotās pievienotās vērtības apjoms uz vienu iedzīvotāju – 2,9 reizes – tiek konstatēts Latgales reģionā, nevis Pierīgas reģionā – 2,7 reizes. Bet mazākais pētāmā rādītāja pieaugums – Kurzemes reģionā, nedaudz vairāk kā 2,1 reizes. Līdzīga situācija ir izveidojusies pēckrīzes periodā – arī šajā laika nogrieznī līderpozīcijas saglabā Latgales uzņēmējdarbības vides veidotāji – pieaugums sasniedz nepilnas 1,6 reizes, bet pēdējā vietā – vidzemnieki, pieaugums tikai 1,35 reizes, un tiem nedaudz priekšā kurzemnieki ar 1,44 reizes lielu pieaugumu, atpaliekot no vidējā rādītāja lauku reģionos.

Reģionu novados un pilsētās saražotās pievienotās vērtības sadalījums uz iedzīvotāju veidojas divu pretēju procesu rezultātā, kas raksturīgi pārskata periodam, – pievienotās vērtības palielināšanās, no vienas puses, un iedzīvotāju skaita samazināšanās, no otras puses. Turklāt tiem ir diametriāli pretēja ietekme uz uzņēmējdarbības vidi – ja saražotās pievienotās vērtības apjoms sekmē uzņēmējdarbības vides attīstību un tās konkurētspējas palielināšanos – māsaimniecības un citi uzņēmējdarbības vides dalībnieki kļūst bagātāki, tikai atšķirīgā mērā, tad iedzīvotāju skaita samazināšanās ir nozīmīgākais šķērslis uzņēmējdarbības vides tālākai attīstībai vidējā un ilgākā laika periodā.

Aprēķinātie pievienotās vērtības izmaiņu intensitātes jeb dinamiku raksturojošie rādītāji uz vienu iedzīvotāju iekļauti 2.9.tabulā, bet pilna dinamiskā rinda atrodama 3.pielikumā.

Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamika uz vienu iedzīvotāju

Reģions	Rādītāja intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %						HSA
	2005.	2007.	2009.	2011.	2013.	2015.	
Pierīga	20,8	40,1	-23,2	19,8	6,0	4,4	63,3
Vidzeme	22,7	43,9	-16,1	12,7	5,1	4,5	59,9
Kurzeme	22,7	37,5	-21,6	27,4	3,4	4,3	59,1
Zemgale	21,0	35,7	-19,8	14,1	6,1	5,2	55,4
Latgale	20,4	50,1	-17,9	21,6	6,9	5,4	68,0
Lauku reģionos	21,6	41,1	-20,3	19,9	5,6	4,8	61,3
VSA	0,4	12,5	5,5	14,7	2,6	0,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda;

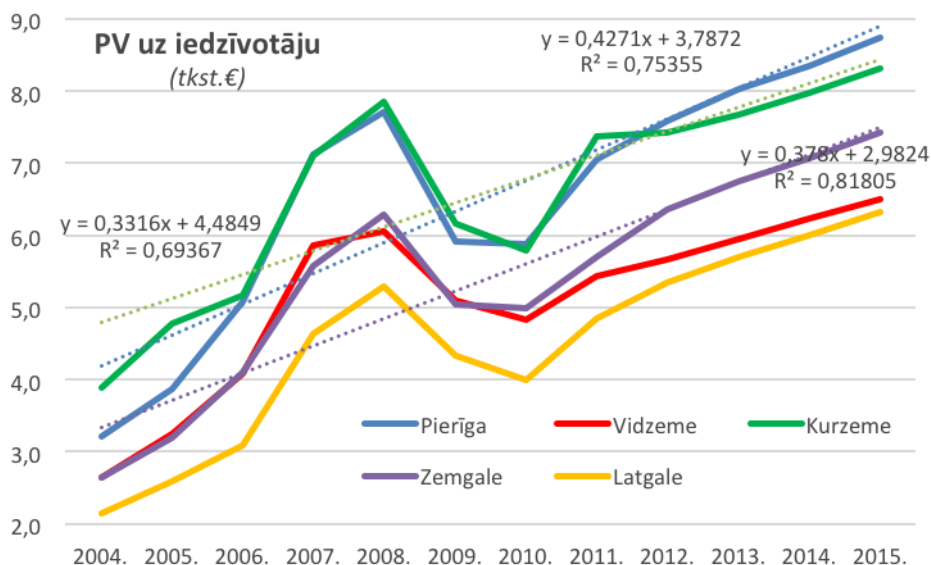
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Straujākais Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības apjoma pieaugums – nepilnas 1,4 reizes uz vienu iedzīvotāju – tiek konstatēts 2007.gadā, bet krasākais samazinājums – 2009.gadā – nepilnu 20% apmērā. Tas ir viens no zemākajiem pievienotās vērtības pieaugumiem un viens no lielākajiem samazinājumiem attiecīgajos laika intervālos. Tāpēc horizontālo svārstību amplitūda Kurzemes reģionā ir viena no zemākajām – nedaudz pārsniedz 59 vienības, bet lielākā amplitūda vērojama Pierīgas reģionā – vairāk kā 63 vienības. Tas liecina par būtiskām atšķirībām reģionu uzņēmējdarbības vidē un to konkurētspējā strauji mainīgos apstākļos. Savukārt vertikālo svārstību amplitūdas lielāko vērtību sasniedz 2007.gadā, kad Latgalē pētāmā rādītāja vērtība palielinājās par 50,1 vienību un Zemgalē par 35,7 vienībām.

Izsekojot tālākām pievienotās vērtības izmaiņām uz iedzīvotāju pastiprinātas emigrācijas apstākļos, attiecīgās dinamiskās rindas tiek pārvērstas grafiskos modeļos un Kurzemes reģionam nozīmīgākajās teritorijās tiek noteikta pētāmo rādītāju izmaiņu tendence. Rezultāti apkopoti un iekļauti 2.5.attēlā.

Attēlā skaidri redzams, ka Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides dalībnieku bagātība palielinājusies ievērojami lielākā mērā, salīdzinot ar vidējo rādītāju lauku reģionos. Perioda sākumā kurzemnieku ienākumi pārsnieguši labvēlīgākā situācijā esošo Pierīgas reģionu, bet perioda otrajā pusē šis pārsvars tiek zaudēts. Kurzemes reģionā vērojama vislielākā recesija pārējo lauku reģionu vidū - pētāmais rādītājs samazinājās par 26,3% un vismazākais pieaugums pēckrīzes periodā – tikai par 2%. Tas nozīmē, ka *globālā finanšu*

krīze ir atstājusi lielāko nelabvēlīgo ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi tieši Kurzemes reģionā, un uzņēmējdarbības vides dalībnieki nav atraduši atbilstošus paņēmienus krīzes draudu mazināšanai un tās radīto seku pārvarēšanai.

Attēlā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PV** – pievienotā vērtība

2.5.attēls

Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendence uz vienu iedzīvotāju

Dinamisko rindu izlīdzināšanas rezultātā saistībā ar pievienotās vērtības izmaiņām uz vienu iedzīvotāju Kurzemes un konkurējošo reģionu uzņēmējdarbības vidē, tiek iegūti šādi rezultāti:

d) Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendences lineārā funkcija šādā formā:

$$y = 0,3316x + 4,4849 \quad \text{ar } R^2 = 0,6937 \quad (2.11)$$

e) Zemgales reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendences lineārā funkcija šādā formā:

$$y = 0,378x + 2,9824 \quad \text{ar } R^2 = 0,8181 \quad (2.12)$$

f) Pierīgas reģionā saražotās pievienotās vērtības izmaiņu dinamikas tendences lineārā funkcija šādā formā:

$$y = 0,4256x + 3,7936 \quad \text{ar } R^2 = 0,752 \quad (2.13)$$

Pētāmo rādītāju dinamisko rindu izlīdzināšanas rezultātā iegūtie rezultāti kārtējo reizi liecina par sociāli ekonomisko procesu lielo nestabilitāti Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem. Pilnīgi iespējams, ka tas ir "Liepājas metalurga" radītais efekts, taču tas nav vienīgais

izaicinājums, ar kuru nākas saskarties novadu un pilsētu vadītājiem Kurzemes reģionā.

*Lai arī novadu vadītājiem nav iespējams pretoties globāla rakstura izaicinājumiem, taču vienmēr **var darīt labāk un pārvaldīt efektīvāk**, rūpējoties par savu novadu un pilsētu iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Tāpēc novadu vadītājiem, speciālistiem un politiķiem pastāvīgi jāpaaugstina savas kompetences līmenis, lai katrā konkrētā situācijā pieņemtie vadības lēmumi uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā būtu maksimāli atbilstoši ārējā un iekšējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.*

Globālo draudu un iespēju paplašināšanās apstākļos svarīgi mainīt politiskās domāšanas un uzvedības kultūru, atteikties no opozicionārā absolūtisma principa, kura ietvaros ārpus valdības esošie bieži noraida pozīcijā esošo politiķu priekšlikumus tikai tāpēc, ka tie nāk no "pretējās puses" un pēc definīcijas ir "nepareizi un neatbilstoši" un otrādi - pozīcijā esošie tikpat bezatbildīgi noraida opozīcijas priekšlikumus.

Tādējādi, tiek ignorēts lielākas jeb mazākas sabiedrības daļas viedoklis par aktuālākajiem uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem. Tā vietā, lai sadarboties ar uzņēmējdarbības vides dalībniekiem vienotas rīcības izstrādei par veicamajiem pasākumiem dominējošo draudu mazināšanai un iespēju pilnīgākai izmantošanai, *praksē nereti tiek vērota politiskā egoisma un absolūtā nolieguma attieksmes izplatība politiskajā kultūrā. Tāpēc būtu nepieciešams izstrādāt sociāli ekonomisko pamatojumu* Novadu, reģionu un valsts institūcijās *pieņemamajiem vadības lēmumiem.* Tas pavērs iespēju daudz augstākā profesionālā līmenī diskutēt par konkrētiem priekšlikumiem nozīmīgāko problēmu risināšanā, to īstenošanā nepieciešamajiem resursiem un iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, kā arī tās dalībniekiem.

Nozīmīgākie secinājumi

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides nozīmīgāko ekonomisko rādītāju analītisks izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus saistībā ar reģiona ekonomiskās attīstības raksturu un tendenci:

1. Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vide ir neatņemama Kurzemes reģiona sastāvdaļa - novadu uzņēmējdarbības vides sistēmas iekļaujas Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides sistēmā un mijiedarbojas ar citu novadu uzņēmējdarbības vides sistēmām. Tas nozīmē, ka Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides veidošanā

piegalās ne tikai šo novadu teritorijā esošie resursi, uzņēmumi un komersanti, mājsaimniecības un sabiedriskās organizācijas, bet arī citu novadu uzņēmējdarbības vides attīstības raksturs un tendence.

2. Uzņēmējdarbības vides sarežģītība apgrūtina novada uzņēmējdarbības vides izmaiņu kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu analītisku izvērtējumu un pamatojuma izstrādi vadības lēmumiem, tāpēc *ir nepieciešama uzņēmējdarbības vides apakšsistēmu un procesu pastāvīga un mērķtiecīga uzraudzība*, izmantojot Pētījumā iekļautos rādītājus.
3. Novada uzņēmējdarbības vides sistēmas uzvedības teorētisko un praktisko, kā arī kvantitatīvo un kvalitatīvo aspektu izcelsmes cēloņsakarību apzināšanās un vēlme panākt vēlamās izmaiņas, rada nepieciešamību sadarboties ar citām Kurzemes reģiona pašvaldībām kopējo problēmu risināšanā saistībā ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanu.
4. Iekšzemes kopprodukts ir plašāk lietotais ekonomiskais rādītājs novadu, reģionu un valstu teritoriju attīstības pētījumos. Izmantojot tā ekonomisko saturu, iespējams uzzināt, kā palielinās uzņēmējdarbības vides dalībnieku ienākums un produktu nodokļi attiecīgajā teritorijā, kas veido konkurētspējas "aisberga virsotnes" daļu.
5. Pētījuma ietvaros tiek izmantota salīdzinoši gara dinamiskā rinda, sākot ar 2004. gadu. Lai palielinātu pētījuma rezultātu aktualitāti, pētījuma periods beidzas 2015.gadā, tāpēc visi dati, kas nav publicēti CSP jeb citās datu bāzēs pēdējos laika intervālos, tiek prognozēti.
6. Reģionā saražotā IKP izmaiņas faktiskajās cenās pierāda, ka Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspēja pārskata periodā ir samazinājusies - zemākais IKP pieaugums lauku reģionu vidū. Pēc krīzes apstākļos kurzemniekiem izdevies uzlabot savu sniegumu, taču atrašanās priekšpēdējā vietā neatbilst reģiona konkurētspējas priekšrocībām.
7. Kurzemes reģionā saražotā IKP izmaiņu raksturs un tendence liecina par augstu nestabilitāti uzņēmējdarbības vidē, kas ir viena no augstākajām salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Identificētā nestabilitāte lielā mērā ir saistīta ar Valdības un novadu vadītāju pieņemto lēmumu un īstenoto pasākumu neatbilstību ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.
8. Nefinanšu investīcijas ir viens no svarīgākajiem rādītājiem uzņēmējdarbības vides stabilitātes un konkurētspējas izmaiņu izvērtēšanā. Lielākā daļa no tām ir saistītas ar komersantu ieguldījumiem būvniecībā, uzņēmuma jaudu paplašināšanu un/vai modernizāciju, kā arī ar pamatlīdzekļu paplašināšanu un/vai modernizāciju, kas atmaksājas ilgākā laika periodā.
9. Nefinanšu investīciju piesaistē Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vide atpaliek no citiem lauku reģioniem – pārskata periodā tas ir samazinājies

par nepilniem 10%, bet pēckrīzes laikā palielinājies par 13%, kas ir zemākais rādītājs lauku reģionu uzņēmējdarbības vidē, kur nefinanšu investīciju apjoms ir palielinājies nepilnas 1,5 reizes.

10. Novadu un pašvaldību institūciju vadītājiem vajadzētu atklāt un izvērtēt cēloņus katram gadījumam, kad investīciju plūsma krasi samazinās jeb arī strauji palielinās. Tas varētu sekmēt visa reģiona un novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos un uzņēmējdarbības vides "regulētāju" profesionālo izaugsmi šajā sarežģītajā jautājumā.
11. Faktiskajās cenās noteiktās pievienotās vērtības saturs salīdzinājumā ar iekšzemes kopprodukta saturu precīzāk atklāj Saldus un Brocēnu, kā arī citu reģiona novadu un lielpilsētu iedzīvotāju, kā arī citu uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošo ienākumu, kura mērķtiecīgs izlietojums sekmē novadu un visa reģiona attīstību.
12. Pievienotās vērtības izmaiņas uz platības vienību ir cieši saistītas ar reģiona uzņēmējdarbības vidi, tās spēju elastīgi reaģēt uz dažādu draudu un iespēju izmaiņām ārējā uzņēmējdarbības vidē. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē saražotās pievienotās vērtības apjoms uz teritorijas kopējās platības vienību pārskata periodā palielinājies nepilnas 1,8 reizes, bet pēc krīzes periodā 1,3 reizes, kas ir otrs sliktākais rādītājs lauku reģionos.
13. Kurzemes reģions ir vienīgais pārējo lauku reģionu vidū, kas zaudējis savu stāvokli saistībā ar uzņēmējdarbības vides dalībnieku ienākumiem uz platības vienību, piekāpjoties zemgaliešu priekšā. Zemgales reģionā pieņemtie vadības lēmumi saistībā ar ietekmi uz ārējo uzņēmējdarbības vidi ir bijuši efektīvāki salīdzinājumā ar attiecīgajiem Kurzemes reģionā pieņemtajiem lēmumiem.
14. Pētījuma rezultāti par pievienotās vērtības izmaiņām uz platības vienību lielākā mērā izmantojami novadu teritorijas attīstības plānošanā un uzņēmējdarbības paplašināšanas sekmēšanai, bet pievienotā vērtība uz iedzīvotāju ciešāk saistās ar tādiem uzņēmējdarbības vides attīstībai nozīmīgiem jautājumiem kā iedzīvotāju maksātspēja un kredītspēja, ekonomiskās barjeras veidošana emigrācijas draudu mazināšanai, dabiskā pieauguma palielināšanas veicināšana un sociālās nastas atvieglošana.
15. Pētījuma rezultāti par pievienotās vērtības izmaiņām liecina, ka globālā finanšu krīze lielākā mērā negatīvi ietekmējusi uzņēmējdarbības vidi Kurzemes reģionā, kurā uzņēmējdarbības vides dalībnieki nav atraduši atbilstošus paņēmienus krīzes draudu mazināšanai un tās radīto seku pārvarēšanai.
16. Lai arī novadu vadītājiem nav iespējams pretoties globāla rakstura izaicinājumiem, taču vienmēr *var darīt labāk un pārvaldīt efektīvāk,*

rūpējoties par savu novadu un pilsētu iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanu. Tāpēc novadu vadītājiem, speciālistiem un politiķiem pastāvīgi jāpaaugstina savas kompetences līmenis, lai katrā konkrētā situācijā pieņemtie vadības lēmumi uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā būtu maksimāli atbilstoši ārējā un iekšējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.

17. Globālo draudu un iespēju paplašināšanās apstākļos svarīgi mainīt politiskās domāšanas un uzvedības kultūru, atteikties no opozicionārā absolūtisma principa, kura ietvaros opozīcijā esošie bieži noraida pozīcijā esošo politiķu priekšlikumus tikai tāpēc, ka tie nāk no *"pretējās pusēs"* un pēc definīcijas ir *"nepareizi un neatbilstoši"* un otrādi - *pozīcijā esošie tikpat bezatbildīgi nereti noraida opozīcijas priekšlikumus*.
18. Novadu, reģionu un valsts institūcijās pieņemamajiem vadības lēmumiem nozīmīgākajos jautājumos būtu *nepieciešams izstrādāt sociāli ekonomisko pamatojumu*. Tas pavērs iespēju daudz augstākā līmenī diskutēt par konkrētiem priekšlikumiem, to īstenošanā nepieciešamajiem resursiem un iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, sekmējot pieņemto vadības lēmumu augstāku atbilstību un budžeta līdzekļu izmantošanas efektivitātes palielināšanos.

2.2. Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides attīstības nozīmīgāko sociālo rādītāju izvērtējums

Novadu uzņēmējdarbības vides attīstībā un tās konkurētspējas paaugstināšanā ekonomiskie aspekti ir cieši saistīti ar sociālajiem aspektiem. Vispārliciecinot, to pierāda darbaspējīgo un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju, kā sociālo subjektu, mijiedarbība ar tādiem ekonomiskās sistēmas elementiem kā ekonomiskie resursi, sociāli ekonomisko labumu ražošana un patēriņš. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji piedalās šo labumu ražošanā un arī patēriņā, tādējādi, sekmējot kā viena, tā otra procesa attīstību. Savukārt ekonomiski neaktīvie darbaspējīgie iedzīvotāji, kā arī ārpus darba spējas vecuma esošie subjekti piedalās tikai patēriņā, tādējādi, sekmējot preču – naudas plūsmu apmaiņu un ražošanas attīstību, kas rezultējas nodarbināto darba algas pieaugumā un komersantu bagātības vairošanā.

Kurzemes novadu un pilsētu uzņēmējdarbības vides sociālās apakšsistēmas izpētes ietvaros galvenā uzmanība tiek veltīta tādiem jautājumiem, kā iedzīvotāju kopējā skaita izmaiņām reģionā, tā dabiskajam un mehāniskajam pieaugumam.

2.2.1. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē

Novadu iedzīvotāji, kā sabiedrības indivīdi un subjekti, ir lielākā sociāli ekonomiskā vērtība - bez iedzīvotājiem uzņēmējdarbības vide zaudē savu jēgu. *Tikai ekonomiski aktīvie iedzīvotāji savas mērķtiecīgas darbības rezultātā konkrētu teritoriju pārvērš par uzņēmējdarbības vidi ar tai raksturīgajām sistēmiskām pazīmēm.*

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē esošo iedzīvotāju skaita izmaiņas raksturojošie rādītāji saīsinātas dinamiskās rindas formā apkopoti 2.10.tabulā. Pilna dinamiskā rinda ir iekļauta 2.pielikumā.

2.10.tabula

Kurzemes reģiona iedzīvotāju skaita izmaiņas

Reģions	Iedzīvotāju skaita izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst.)							Salīdzinājums - (reizes)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	363	366	373	374	370	367	366	0,74	-2,12
Vidzeme	243	236	228	218	209	202	199	-18,21	-8,79
Kurzeme	306	298	291	279	266	258	255	-16,74	-8,80
Zemgale	282	276	271	262	251	245	242	-14,26	-7,43
Latgale	360	345	332	314	298	286	282	-21,76	-10,35
Lauku reģionos	1 555	1 521	1 495	1 447	1 395	1 358	1 345	-13,60	-7,16

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Tabulā iekļautie rādītāji liecina par iedzīvotāju skaita samazināšanos visos lauku reģonos. Izņēmuma stāvoklī atrodas Pierīgas reģions, kurā tiek prognozēts iedzīvotāju skaita palielinājums pārskata periodā par 3 tūkstošiem jeb 0,7%, bet pārējie reģioni uzrāda pārliecinošu negatīva pieauguma tendenci. Lielākais iedzīvotāju skaita samazinājums tiek konstatēts Latgales reģionā – nepilni 21,8%, bet mazākais samazinājums – Zemgales reģionā – 14,3%. Bet Kurzemes reģionā dažādu iemeslu dēļ pamatvērtības – iedzīvotāju apjoma – samazinājums pārsniedz 16,7% jeb 50 tūkstošus, kas ir absolūti lielākais rādītājs pārējo reģionu vidū. Līdzīga tendence saglabājas arī pēckrīzes periodā, kad Kurzemi pameta vairāk kā 24 tūkstoši iedzīvotāji un jaundzimušie, kā arī iebraukušie nav spējuši kompensēt aizgājušo skaitu.

Interesanti palūkoties, kā iedzīvotāji reaģējuši uz pievienotās vērtības straujo pieaugumu un tam sekojošo kraso samazinājumu. Šim nolūkam tiek izmantoti 2.11. tabulā apkopotie iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitātes rādītāji. Tabulā iekļautie rādītāji pārliecinoši pierāda, ka sociāla rakstura procesi ir ievērojami konservatīvāki salīdzinājumā ar ekonomiskajiem rādītājiem.

Straujākais iedzīvotāju skaita samazinājums nepārsniedz 3%, pretstatā ekonomiskiem rādītājiem, kas sasniedza pat 50% lielas izmaiņas attiecīgajā periodā. Kurzemes reģionā straujākais iedzīvotāju skaita samazinājums vērojams pēc krīzes perioda 2010. un 2011.gadā, kad pētāmais rādītājs samazinājās attiecīgi par 2,3% un 2,9%.

2.11.tabula

Kurzemes reģiona iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitātes dinamika

Reģions	Rādītāja intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %						HSA
	2005.	2007.	2009.	2011.	2013.	2015.	
Pierīga	0,32	0,68	0,48	-0,53	-0,04	-0,28	1,21
Vidzeme	-1,52	-1,66	-1,87	-2,85	-1,33	-1,43	1,52
Kurzeme	-1,35	-1,31	-1,61	-2,92	-1,38	-1,28	1,63
Zemgale	-1,03	-0,96	-1,25	-2,47	-1,05	-1,11	1,51
Latgale	-2,18	-2,03	-2,59	-2,89	-1,85	-1,63	1,27
Lauku reģionos	-1,12	-0,98	-1,28	-2,20	-1,06	-1,08	1,22
VSA	2,50	2,71	3,07	2,39	1,81	1,34	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda;

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Par iedzīvotāju skaita izmaiņu konservatīvo raksturu lielā mērā liecina arī horizontālo un vertikālo vērtību amplitūda. Diemžēl horizontālo svārstību lielākā vērtība attiecas uz Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidi - 1,63 vienības, bet mazākā uz Pierīgas reģionu - 1,21 vienības, kas atbilst tā acīmredzamām konkurētspējas priekšrocībām.

Iepriekšējās tabulās iekļautie rādītāji liecina par ekonomiskās un sociālās apakšsistēmas būtiskām atšķirībām dažādu novadu un reģionu uzņēmējdarbības vides sistēmā. Tas ir nozīmīgākais cēlonis iedzīvotāju skaita izmaiņās ar atšķirīgu intensitāti, kas rezultējas lauku iedzīvotāju reģionālās struktūras izmaiņās. Par šo izmaiņu kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem var uzzināt, izvērtējot iedzīvotāju skaita reģionālās struktūras rādītājus, kas iekļauti 2.12.tabulā.

2.12.tabula

Iedzīvotāju reģionālās struktūras izmaiņas

Reģions	Iedzīvotāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst.)							Salīdzinājums - (reizes)	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	16,0	16,4	17,0	17,6	18,1	18,3	18,4	1,15	1,05

Vidzeme	10,7	10,6	10,4	10,3	10,2	10,1	10,0	0,94	0,97
Kurzeme	13,4	13,4	13,3	13,2	13,0	12,9	12,8	0,95	0,97
Zemgale	12,4	12,4	12,4	12,3	12,3	12,2	12,2	0,98	0,99
Latgale	15,8	15,5	15,1	14,8	14,6	14,3	14,2	0,90	0,96
Reģionos	100	100	100	100	100	100	100	x	x

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Iedzīvotāju reģionālajā struktūrā savas pozīcijas ir nostiprinājis Pierīgas reģions, kurā iedzīvotāju īpatsvars palielinājies 1,15 reizes, bet pēc krīzes periodā – par 5%. Pārējie lauku reģioni ir zaudējuši savas sociālās dimensijas konkurētspēju. Lielākās strukturālās pārmaiņas vērojamas Latgales reģionā – par 10%, bet Kurzemes reģiona daļa iedzīvotāju vidū samazinājusies par 5%, kas ir salīdzinoši labs rādītājs pārējo reģionu vidū.

2.2.2. Iedzīvotāju dabiskā pieauguma izmaiņu analītisks izvērtējums Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē

Kā zināms, iedzīvotāju dabiskais pieaugums veidojas kā noteiktā laika periodā un teritorijā dzimušo un mirušo iedzīvotāju summa. Rādītāja pozitīvā vērtība ir labākais un vēlāmākais iznākums katra Novada uzņēmējdarbības vides izmaiņās, bet vēlāmā un faktiskais rezultāts bieži būtiski atšķiras. Kurzemes reģiona iedzīvotāju dabiskā pieauguma saīsinātās dinamiskās rindas rādītāji apkopoti 2.13.tabulā. Pilnā dinamiskā rinda iekļauta 2.pielikumā.

2.13.tabula

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums

Reģions	Rādītāja izmaiņas sadalījumā pa gadiem (simti)							Salīdzinājums – %	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	-12,5	-6,7	-1,9	-5,4	-3,8	-0,2	0,5	-104,0	-109,3
Vidzeme	-13,4	-14,9	-10,8	-13,7	-11,9	-10,1	-9,2	-31,4	-32,7
Kurzeme	-13,9	-11,1	-8,3	-14,0	-13,4	-10,1	-8,7	-37,3	-37,9
Zemgale	-12,1	-10,6	-7,7	-13,1	-11,1	-7,8	-6,5	-46,5	-50,5
Latgale	-33,0	-34,3	-23,7	-33,4	-29,3	-24,2	-22,9	-30,5	-31,5
Lauku reģionos	-84,9	-77,6	-52,4	-79,6	-69,5	-52,5	-46,8	-44,9	-41,2

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Iedzīvotāju negatīvais dabiskais pieaugums samazinās gan Kurzemes, gan pārējo lauku reģionu uzņēmējdarbības vidē, tikai ar atšķirīgu intensitāti. Saskaņā ar sastādīto prognozi, Pierīgas reģionā 2015.gadā dabiskais pieaugums kļūst pozitīvs. Pārējiem reģioniem līdz šādam stāvoklim ir salīdzinoši tāls ceļš ejams. Lielākos panākumus šajā ceļā guvis Zemgales reģions, kurā negatīvais

dabiskais pieaugums samazinājies nepilnas divas reizes, bet Kurzemes reģionā – nedaudz vairāk par trešdaļu. Izrādās, ka straujās izaugsmes periods, kad strauji palielinājās atsevišķu uzņēmējdarbības vides dalībnieku sociālo grupu ieņēmumi, nav sekmējis būtiskas un paliekošas izmaiņas iedzīvotāju dabiskā pieauguma dinamikā gan Kurzemes reģionā, gan pārējos lauku reģionos.

Iedzīvotāju dabiskā pieauguma izmaiņu intensitātes rādītāji Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē un pārējos lauku reģionos iekļauti 2.14.tabulā. Pilnā dinamiskā rinda atrodama 2.pielikumā.

2.14.tabula

Kurzemes reģiona iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitātes dinamika

Reģions	Rādītāja intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %						HSA
	2005.	2007.	2009.	2011.	2013.	2015.	
Pierīga	-24,7	-24,1	7,3	3,2	-59,8	x	67,1
Vidzeme	-7,2	-4,4	16,7	-10,3	-2,6	-9,1	27,0
Kurzeme	-7,7	-12,1	33,9	0,6	-5,4	-13,9	47,9
Zemgale	8,1	4,4	26,4	3,7	-14,6	-16,8	43,1
Latgale	4,5	-12,0	12,8	-15,8	-11,3	-5,4	28,6
Lauku reģionos	-3,1	-9,4	18,7	-7,5	-11,8	-10,8	26,2
VSA	32,8	28,5	26,6	19,5	57,2	11,4	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda;

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Apzinoties, ka dabiskā pieauguma vērtības visā pārskata periodā bijušas negatīvas, izņemot Pierīgas reģiona rādītāju 2015.gadā, pieauguma tempa negatīvie rādītāji liecina par negatīvā dabiskā pieauguma rādītāju samazināšanos, bet pozitīvie rādītāji – par dabiskā pieauguma rādītāju pasliktināšanos jeb negatīvā pieauguma palielināšanos. Tādējādi, savu loģisko skaidrojumu atrod rādītāju pozitīvās vērtības 2009.gadā un negatīvās pieauguma vērtības pārējos laika intervālos.

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē esošo iedzīvotāju dabiskā pieauguma intensitātes rādītāju lielākās pozitīvās vērtības tiek konstatētas 2009.gadā un 2010. gadā, attiecīgi 33,9% un 25,4% apmērā, bet lielākās negatīvās vērtības – 2008.gadā un 2014.gadā, attiecīgi 14,6% un 20,5%. Iespējams, ka pēdējos laika intervālos konstatētās pozitīvās pārmaiņas dabiskā pieauguma negatīvās vērtības mazināšanā ir saistītas ar valstī un novados veiktajiem pasākumiem daudzbērnu ģimeņu atbalstam un bērnu dzimstības veicināšanai.

2.2.3. Jaundzimušo skaita izmaiņas Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vidē

Noteiktā teritorijā un konkrētā laika periodā piedzimušo bērnu skaits pēc būtības ir viens no nozīmīgākiem sociāli ekonomiskās attīstības rādītājiem Latvijā, citās ES un OECD valstīs. Pētījuma rezultāti liecina, ka Latvijā piedzimušo bērnu skaitu lielā mērā ietekmē valsts ekonomiskās attīstības stāvoklis un valdības īstenotā atbalsta politika jaunajām ģimenēm un daudz bērnu ģimenēm, kā arī citi sociāli ekonomiski faktori. Interesanti pārlicināties par šīs tendences esamību Kurzemes un citos valsts lauku reģionos.

Dati par jaundzimušo skaitu valsts lauku reģionos iekļauti 2.15.tabulā, ņemot vērā sastādīto prognozi par 2015.gadu.

2.15.tabula

Dzimušo bērnu skaita izmaiņas Kurzemes reģionā

Reģions	Rādītāja izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tūkstoši)							Salīdzinājums – %	
	2004.	2006.	2008.	2010.	2012.	2014.	2015.	15./04.	15./10.
Pierīga	3,29	4,10	4,55	3,97	4,01	4,40	4,65	41,17	17,13
Vidzeme	2,11	2,16	2,26	1,84	1,91	2,08	2,20	4,27	19,89
Kurzeme	2,84	3,12	3,16	2,53	2,47	2,70	2,80	-1,55	10,63
Zemgale	2,68	2,83	3,07	2,32	2,39	2,60	2,68	0,11	15,57
Latgale	2,82	3,01	3,09	2,34	2,38	2,45	2,50	-11,44	6,97
Lauku reģionos	13,75	15,22	16,13	12,99	13,16	14,23	14,83	7,87	14,15

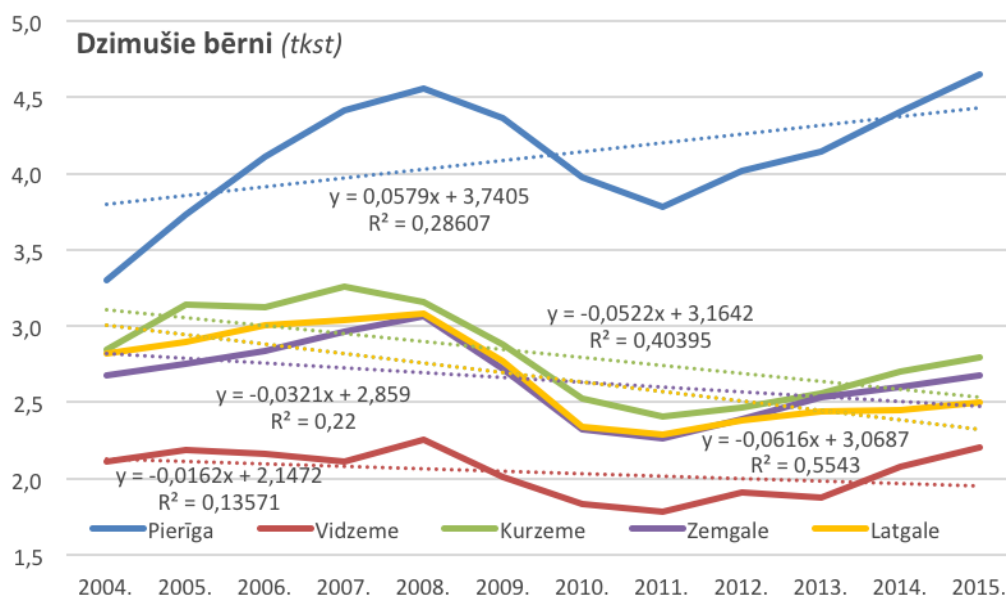
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Izrādās, ka bērni netiek īpaši gaidīti Kurzemes reģiona mājsaimniecībās – ja lauku reģionos kopumā pārskata periodā jaundzimušo skaits ir palielinājies par nepilniem 8%, tad Kurzemes reģionā gada laikā piedzimušo bērnu skaits ir samazinājies par nepilniem 2%. Sliktāks stāvoklis vērojams tikai Latgalē, kur samazinājums sniedzas pāri 11%. Bet Pierīgas reģionā jaundzimušo skaits gadā ir palielinājies par 41,2%, ņemot vērā prognozētos rādītājus 2015.gadā. Līdzīga situācija tiek konstatēta arī pēc krīzes periodā laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam. Ja lauku reģionos šajā laika posmā gada laikā dzimušo bērnu skaits ir palielinājies par 14%, tad Kurzemes reģionā tikai par nepilniem 11%, kas ir otrs zemākais rādītājs valstī.

Ielūkojoties 2. pielikumā iekļautajos reģionālās struktūras rādītājos, var pārlicināties, ka Kurzemes reģions 2015.gadā ir zaudējis 11% no dzimušo bērnu īpatsvara 2004.gadā, kas ir otrs sliktākais rādītājs lauku reģionu vidū. Tas liecina par Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides sociālās dimensijas

konkurētspējas samazināšanos lauku reģionu vidū, kas var negatīvi ietekmēt darbaspēka pieejamību un saimnieciskās darbības paplašināšanos vidējā un ilgākā laika periodā.

Nolūkā detalizētāk iepazīties ar pašas jaunākās iedzīvotāju daļas – jaundzimušo – izmaiņu raksturu un tendenci, Kurzemes reģionā piedzimušo bērnu skaita izmaiņas grafiskā formā salīdzinājumā ar citiem lauku reģioniem iekļautas 2.6.attēlā.

2.6.attēls

Kurzemes reģionā piedzimušo bērnu skaita izmaiņu raksturs un tendence salīdzinājumā ar citiem lauku reģioniem

Attēlā skaidri redzams, ka Kurzemes reģions ir saglabājis otro vietu starp lauku reģioniem dzimušo bērnu skaita ziņā un palielinājis atpazīcību no Pierīgas reģiona. Pētāmā rādītāja izmaiņu raksturā un tendencē saskatāmas vairākas īpatnības, nozīmīgākās no tām ir šādas:

- jau pārskata perioda I pusē līdz pat 2008.gadam Pierīgas reģionā piedzimušo bērnu skaits palielinās ievērojami straujāk salīdzinājumā ar Kurzemi un citiem lauku reģioniem, līdzīga tendence saglabājas arī pēc 2011.gada, kad Kurzēmē un citos lauku reģionos piedzimušo bērnu skaits gadā bija vismazākais;
- pēc zemākā dzimstības līmeņa sasniegšanas 2011.gadā Kurzemes reģionā piedzimušo bērnu skaits gada laikā ir palielinājies par 16%, Pierīgas reģionā par 23%, bet augstākais pieaugums Vidzemē – par 23,5%;
- Kurzemes reģionā augstākā bērnu dzimstības intensitāte vērojama 2007.gadā, bet Pierīgas un pārējos lauku reģionos 2008.gadā;

- ja perioda sākumā jaundzimušo skaita ziņā Kurzemes reģions atpalika no Pierīgas reģiona par 13,7%, tad perioda beigās šī starpība ir palielinājusies līdz 39,8% jeb nepilnas 3 reizes.

Lai pārlicinātos par pētāmā procesa stabilitāti, Kurzemē un pārējos lauku reģionos gada laikā piedzimušo bērnu izmaiņu rakstura līknes tiek izlīdzinātas ar lineāro trenda funkciju un iegūti šādi rezultāti:

- Pierīgas reģionā: $y = 0,0579x + 3,7405$ ar $R^2 = 0,2861$ (2.14)

- Kurzemes reģionā: $y = -0,0522x + 3,1642$ ar $R^2 = 0,404$ (2.15)

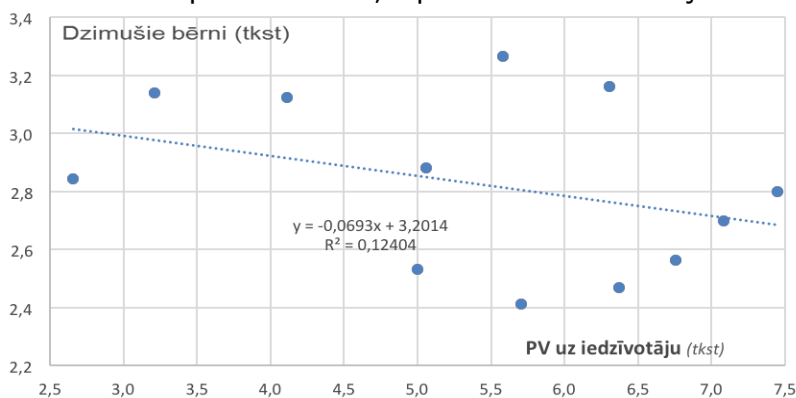
- Latgales reģionā: $y = -0,0616x + 3,0687$ ar $R^2 = 0,5543$ (2.16)

- Zemgales reģionā: $y = -0,0321x + 2,859$ ar $R^2 = 0,22$ (2.17)

- Vidzemes reģionā: $y = -0,0162x + 2,1472$ ar $R^2 = 0,1357$ (2.18)

Sastādītie regresijas vienādojumi un to regresijas koeficienti liecina, ka gada laikā jaundzimušo bērnu skaits ar lielāku stabilitāti samazinās Kurzemes un Latgales reģionos, uz to norāda augstāka regresijas koeficienta vērtība.

Atgriežoties pie 2.6.attēlā iekļauto procesu izmaiņu rakstura, var pārlicināties, ka gada laikā dzimušo bērnu skaitam ir tendence palielināties gados ar straujāku ekonomisko izaugsmi un samazināties ekonomikas recesijas gados. Tas vedina uz domām, ka piedzimušo bērnu skaits Kurzemes reģionā atrodas funkcionālā saistībā ar valstī saražoto pievienoto vērtību uz vienu iedzīvotāju, kas rada materiālo bāzi bērnu uzturēšanai un audzināšanai. Par šīs hipotēzes atbilstību var pārlicināties, izpētot 2.7.attēlā iekļauto sakarību.

2.7.attēls

Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības un dzimušo bērnu funkcionālā saistība

Funkcionālās sakarības ietvaros tiek noskaidrots, ka pastāvfunkcionālā sakarība starp gada laikā dzimušajiem bērniem uz Kurzemes reģionā saražotās pievienotās vērtības apjomu uz vienu iedzīvotāju atbilstoši lineārajam vienādojumam šādā formā:

$$y = -0,0693x + 3,2014 \text{ ar } R^2 = 0,124 \quad (2.19)$$

Determinācijas koeficients $R^2 = 0,124$, kas liecina par vāju sakarību starp gada laikā dzimušajiem bērniem unsaražoto pievienoto vērtību uz vienu iedzīvotāju Kurzemes reģionā. Kurzemieki šajā ziņā nav izņēmums – līdzīgs rezultāts tiek konstatēts arī citos reģionos. Tas nozīmē, ka līdz ar ekonomiskajiem faktoriem bērnu skaita pieaugumu nosaka daudzi citi sociāla rakstura aspekti, kas būtu jāņem vērā reģiona un Novadu vadītājiem, kā arī Valdībai un tautas priekšstāvjiem.

2.2.4. Dzimušo bērnu skaits Kurzemes reģiona novados

Lai ciešāk pietuvotos Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides sociālai dimensijai un noskaidrotu tās konkurētspēju Kurzemes reģionā, Pētījuma ietvaros tiek analītiski izvērtēts dzimušo bērnu skaits un tā izmaiņas Kurzemes reģiona novados. Attiecīgie dati saīsinātas dinamiskās rindas formā apkopoti 2.16.tabulā, bet pilna dinamiskā rinda iekļauta 2. pielikumā.

2.16.tabula

Dzimušo bērnu skaits Kurzemes reģiona novados

Reģions	Rādītāja izmaiņas sadalījumā pa gadiem							Salīdzinājums %	
	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	15./04.	15./10.
Aizputes novads	88	122	107	93	95	82	78	-11,4	-16,1
Alsungas novads	18	18	6	11	17	12	15	-16,7	36,4
Brocēnu novads	64	74	34	67	55	53	49	-23,4	-26,9
Dundagas novads	43	44	42	33	30	41	40	-7,0	21,2
Durbes novads	30	33	39	26	28	30	29	-3,3	11,5
Grobiņas novads	109	126	108	90	85	99	100	-8,3	11,1
Kuldīgas novads	254	275	288	239	236	255	265	4,3	10,9
Mērsraga novads	8	22	20	8	10	10	12	50,0	50,0
Nīcas novads	36	41	45	33	20	24	27	-25,0	-18,2
Pāvilostas novads	28	34	28	28	28	20	20	-28,6	-28,6
Priekules novads	78	64	70	54	50	48	45	-42,3	-16,7
Rojas novads	45	39	43	26	32	35	33	-26,7	26,9
Rucavas novads	15	21	18	15	14	14	13	-13,3	-13,3
Saldus novads	285	294	320	266	231	271	275	-3,5	3,4
Skrundas novads	47	57	28	50	41	34	36	-23,4	-28,0
Talsu novads	278	387	356	277	298	308	312	12,2	12,6
Vaiņodes novads	29	35	33	23	30	26	27	-6,9	17,4

Ventspils novads	140	137	149	96	128	127	130	-7,1	35,4
KOPĀ	1 595	1 823	1 734	1 435	1 428	1 489	1 506	-184	85

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Gada laikā dzimušo skaits visā Kurzemes reģionā palielinājies tikai 3 novados - Mērsragā par 50%, Talsos – par 12,2% un Kuldīgas novadā par 4,3%, pārējos novados tas ir mazinājies. Lielākā mērā samazinājums skāris Priekules pagastu – par 42,3%, Pāvilostas novadu – par 28,6%, Rojas novadu – par 26,7% un Nīcas novadu – par 25%. Mūs interesējošajos Brocēnu un Saldus novadā pētāmais rādītājs samazinājies attiecīgi par 23,4% un 3,5%.

Laika posmā pēc ekonomiskās krīzes jaudzimušo bērnu skaita izmaiņas novados ir visai atšķirīgas. Krasākās pozitīvās pārmaiņas vērojamas Mērsraga, Alsungas, Ventspils un Rojas novados, kuros gada laikā dzimušo bērnu skaits ir palielinājies attiecīgi par 50%, 36,4%, 35,4 un 26,9%. Lielākais jaundzimušo bērnu samazinājums tiek konstatēts Pāvilostas un Skrundas novadā, kurā bērnu skaits ir samazinājies attiecīgi par 28,6% un 28%. Nedaudz mazāks samazinājums tiek konstatēts arī Brocēnu novadā – par 26,9%, bet Saldus novadā – par 0,4%. Krasās dzimušo bērnu skaita izmaiņas pēdējos 5 gados liecina par mājsaimniecību atšķirīgo attieksmi pret Novadu vadītāju un Valdības veiktajiem sociāli ekonomiskajiem atbalsta pasākumiem bērnu dzimstības palielināšanai.

Novadu īpatsvara izmaiņas raksturojošie rādītāji Kurzemes reģionā jaundzimušo bērnu kopējā skaitā apkopoti 2.17.tabulā. Pilna dinamiskā rinda par pētāmā rādītāja izmaiņām katrā no pārskata perioda laika intervāliem iekļauta 2. pielikumā.

2.17.tabula

Kurzemes reģionā dzimušo bērnu novadu struktūra

Reģions	Struktūras izmaiņas sadalījumā pa gadiem							Salīdzinājums %	
	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	15./04.	15./10.
Aizputes novads	5,5	6,7	6,2	6,5	6,7	5,5	5,2	-5,5	-19,5
Alsungas novads	1,1	1,0	0,3	0,8	1,2	0,8	1,0	-11,2	30,8
Brocēnu novads	4,0	4,1	2,0	4,7	3,9	3,6	3,3	-18,4	-29,8
Dundagas novads	2,7	2,4	2,4	2,3	2,1	2,8	2,7	-0,8	16,3
Durbe novads	1,9	1,8	2,2	1,8	2,0	2,0	1,9	3,1	7,0
Grobiņas novads	6,8	6,9	6,2	6,3	6,0	6,6	6,7	-2,2	6,6
Kuldīgas novads	15,9	15,1	16,6	16,7	16,5	17,1	17,7	11,2	6,4

Mērsraga novads	0,5	1,2	1,2	0,6	0,7	0,7	0,8	59,9	43,9
Nīcas novads	2,3	2,2	2,6	2,3	1,4	1,6	1,8	-20,0	-21,5
Pāvilostas novads	1,8	1,9	1,6	2,0	2,0	1,3	1,3	-23,8	-31,5
Priekules novads	4,9	3,5	4,0	3,8	3,5	3,2	3,0	-38,5	-20,1
Rojas novads	2,8	2,1	2,5	1,8	2,2	2,4	2,2	-21,8	21,7
Rucavas novads	0,9	1,2	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	-7,6	-16,9
Saldus novads	17,9	16,1	18,5	18,5	16,2	18,2	17,7	-0,9	-4,4
Skrundas novads	2,9	3,1	1,6	3,5	2,9	2,3	2,4	-18,3	-30,9
Talsu novads	17,4	21,2	20,5	19,3	20,9	20,7	20,9	19,7	8,0
Vaiņodes novads	1,8	1,9	1,9	1,6	2,1	1,7	1,8	-0,7	12,6
Ventspils novads	8,8	7,5	8,6	6,7	9,0	8,5	8,7	-1,0	29,9
KOPĀ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot CSP datus

Pārskata periodā savu īpatsvaru kopējā jaundzimušo skaitā Kurzemes reģionā ir palielinājuši 4 novadi, bet lielākā mērā Mērsraga novads – par nepilniem 60%, Talsu novads – par nepilniem 20% un Kuldīgas novads – par 11,2%, neliels īpatsvara pieaugums ir vērojams Saldus un Durbes novados. Pārējos novados tiek konstatēta pretēja tendence. Lielākais īpatsvara samazinājums attiecas uz Priekules novadu – par 38,5%, salīdzinoši liels samazinājums konstatēts arī Pāvilostas novadā – par 23,8%, Rojas novadā – par 21,8%, Nīcas novadā – par 20,0% un Brocēnu novadā – par 18,4%.

Periodā pēc ekonomiskās krīzes labvēlīgāka situācija bērnu skaita palielināšanai izveidojusies Ventspils novadā – pieaugums nepilnas 1,3 reizes, kā arī mazajos Mērsraga, Alsungas un Rojas novados, kuros jaundzimušo īpatsvars palielinājies attiecīgi par 44%, 31% un 22%. Savu stāvokli šajā laika posmā nostiprinājis arī īpatsvara ziņā lielākais Talsu novads, kurš savu daļu palielinājis par 8% un pārskata perioda beigās katrs piektais bērns Kurzemes reģionā piedzimst Talsu novadā. Savukārt Saldus novads ir nedaudz zaudējis jaundzimušo bērnu īpatsvaru, un tuvākā nākotnē Kuldīgas novads var apsteigt saldiniekus šajā jautājumā.

Pētījuma rezultāti liecina, ka Valdības īstenotajiem visaptverošiem sociāli ekonomiskajiem pasākumiem saistībā ar bērnu dzimstības palielināšanu valstī Kurzemes reģiona novados ir bijusi atšķirīga efektivitāte. Labāki rezultāti šajā ziņā tiek konstatēti novados ar lielāku iedzīvotāju skaitu – Ventspils, Talsu un Kuldīgas novados, kuros īstenotajiem atbalsta pasākumiem jaunajām ģimenēm

un daudzbērnu ģimenēm bijusi lielāka efektivitāte. Arī atsevišķos mazajos novados Valdības īstenotie pasākumi bijuši visai ienesīgi, it īpaši Mērsraga, Alsungas, Dundagas un Rojas novados. *Nemot vērā to, ka dzimušajiem bērniem ir stratēģiska nozīme ne tikai uzņēmējdarbības vides attīstībā un konkurētspējas paaugstināšanai, bet arī visas valsts saglabāšanā, dzimstības kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju izmaiņu cēloņu noskaidrošanai ir nepieciešams papildus pētījums, lai tā rezultātus varētu izmantot Valdības izstrādāto pasākumu efektivitātes paaugstināšanai katrā reģionā un novadā.*

Katrs novads ir pietiekoši atšķirīgs – tās ir unikālas teritoriālās vienības ne tikai aizņemtās platības ziņā, bet arī attiecībā uz tajos dzīvojošajiem cilvēkiem. "Vienas olekts" pieeja, acīmredzot, nav pietiekoši efektīva sociāli ekonomiskās globalizācijas apstākļos, kad vājākām ES valstīm jāsaskaras ar nepieredzētu konkurences spēku no attīstītākām valstīm gan ekonomiskajā, gan sociālajā un politiskajā ziņā. *Ierobežotos sociālā budžeta apstākļos nozīmīgākais aspekts uzņēmējdarbības vides sociālās dimensijas attīstībā ir īstenoto pasākumu efektivitātes paaugstināšana.*

Nozīmīgākie secinājumi

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides nozīmīgāko sociālo rādītāju kvantitatīvs un kvalitatīvs izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Novadu uzņēmējdarbības vides attīstībā un tās konkurētspējas paaugstināšanā ekonomiskie aspekti ir cieši saistīti ar sociālajiem aspektiem. Vispārliciecinātāk to pierāda darbaspējīgo iedzīvotāju un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju mijiedarbība ar tādiem ekonomiskās sistēmas elementiem kā ekonomiskie resursi; preču un pakalpojumu ražošana un patēriņš.
2. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji nodrošina ekonomisko labumu saražošanu, bet ekonomiski neaktīvie darbaspējīgie iedzīvotāji, kā arī ārpus darba spējas vecuma esošie subjekti, piedalās to patēriņā, tādējādi, sekmējot preču – naudas plūsmu apmaiņu un ražošanas attīstību, kas rezultējas nodarbināto darba algas pieaugumā un komersantu bagātības vairošanā.
3. Novadu iedzīvotāji, kā sabiedrības indivīdi un subjekti, ir lielākā reģiona uzņēmējdarbības vides sociāli ekonomiskā vērtība - bez iedzīvotājiem uzņēmējdarbības vide zaudē savu nozīmi. Tikai ekonomiski aktīvie ar pārējo iedzīvotāju atbalstu savas mērķtiecīgas darbības rezultātā konkrētu teritoriju pārvērš par uzņēmējdarbības vidi ar tai raksturīgajām pazīmēm.
4. Kurzemes reģionā iedzīvotāju apjoma samazinājums pārsniedz 16,7% jeb 50 tūkstošus, kas ir absolūti lielākais rādītājs pārējo reģionu vidū. Līdzīga

tendence saglabājas arī pēckrīzes periodā, kad Kurzemi pameta vairāk kā 24 tūkstoši iedzīvotāji, bet jaundzimušie, kā arī iebraukušie nav spējuši kompensēt aizgājušo skaitu.

5. Pētījuma rezultāti liecina par ekonomiskās un sociālās apakšsistēmas būtiskām atšķirībām dažādu novadu un reģionu uzņēmējdarbības vides sistēmā. Tas ir nozīmīgākais cēlonis iedzīvotāju skaita izmaiņās ar atšķirīgu intensitāti, kas rezultējas lauku iedzīvotāju reģionālās struktūras izmaiņās.
6. Iedzīvotāju negatīvais dabiskais pieaugums Kurzemē samazinās, kas atbilst vispārējai tendencei lauku reģionos, bet izmaiņu intensitāte ir atšķirīga. Straujās izaugsmes periods, kad krasī palielinājās atsevišķu uzņēmējdarbības vides sociālo grupu ieņēmumi, nav sekmējis būtiskas un paliekošas izmaiņas iedzīvotāju dabiskā pieauguma dinamikā Kurzemes reģionā un citos lauku reģionos.
7. Noteiktā teritorijā un konkrētā laika periodā piedzimušo bērnu skaits pēc būtības ir viens no nozīmīgākajiem sociāli ekonomiskās attīstības rādītājiem Latvijā, citās ES un OECD valstīs. Pētījuma rezultāti liecina, ka Latvijā piedzimušo bērnu skaitu lielā mērā ietekmē valsts ekonomiskās attīstības stāvoklis un valdības īstenotā atbalsta politika jaunajām ģimenēm un daudz bērnu ģimenēm, kā arī citi sociāli ekonomiski faktori.
8. Kurzemes reģionā gada laikā piedzimušo bērnu skaits pārskata periodā ir samazinājies par nepilniem 2%, bet lauku reģionos kopumā tas ir palielinājies par nepilniem 8%. Pēckrīzes laikā reģionos dzimušo bērnu skaits ir palielinājies par 14%, tad Kurzemes reģionā tikai par nepilniem 11%, kas ir otrs sliktākais rādītājs aiz Latgales. Tas skaidri norāda uz reģiona uzņēmējdarbības vides sociālās dimensijas konkurētspējas samazināšanos lauku reģionu vidū un neatbilstību valsts un reģiona stratēģiskās attīstības mērķiem, kas var negatīvi ietekmēt darbaspēka pieejamību un saimnieciskās darbības paplašināšanos vidējā un ilgākā laika periodā.
9. Pētījuma rezultāti liecina, ka pastāv vāja sakarība starp gada laikā dzimušajiem bērniem un saražoto pievienoto vērtību uz vienu iedzīvotāju Kurzemes reģionā, līdzīgs rezultāts tiek konstatēts arī citos reģionos. Tas nozīmē, ka līdz ar ekonomiskajiem faktoriem bērnu skaita pieaugumu nosaka daudzi citi sociāla rakstura aspekti, kas būtu jāņem vērā reģiona un Novadu vadītājiem.
10. Dzimušo bērnu skaita izmaiņu tendence vairumā Kurzemes reģiona novados sakrīt ar kopējo iedzīvotāju skaita izmaiņu tendenci - gada laikā dzimušo bērnu skaits konsekventi samazinās. Lielākā mērā tas skāris Priekules, Pāvilostas, Rojas un Nīcas novadus, kuros samazinājums ir lielāks par 25%, bet Brocēnu un Saldus novadā dzimušo bērnu skaits gadā samazinājies attiecīgi par 23,4% un 3,5%.

11. Pētījuma rezultāti liecina, ka Valdības īstenotajiem pasākumiem saistībā ar bērnu dzimstības palielināšanu Kurzemes reģiona novados ir bijusi atšķirīga efektivitāte. Labāki rezultāti šajā ziņā tiek konstatēti novados ar lielāku iedzīvotāju skaitu – Talsu, Ventspils, Kuldīgas un Saldus novados, kā arī atsevišķos mazajos novados – Mērsragā, Rojā, Alsungā un Dundagā.
12. Ņemot vērā to, ka dzimušajiem bērniem ir stratēģiska nozīme ne tikai uzņēmējdarbības vides attīstībā un konkurētspējas paaugstināšanā, bet arī visas valsts saglabāšanā, dzimstības kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju izmaiņu cēloņu noskaidrošanai nepieciešams papildus pētījums, lai tā rezultātus varētu izmantot Valdības izstrādāto pasākumu efektivitātes paaugstināšanai katrā reģionā un novadā.

II NODAĻAS SECINĀJUMI

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides ekonomiskās un sociālās dimensijas analītisks izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Kurzemes reģiona teritoriālajā kopumā identificējami vairāki uzņēmējdarbības videi nozīmīgi sociāli ekonomiskie elementi, kuri atrodas ārpus Brocēnu un Saldus novadu teritorijas, bet ietekmē šo novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju un tās attīstību.
2. Pētījuma rezultāti liecina, ka Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspēja pārskata periodā ir samazinājusies, uz to norāda saražotā IKP pieaugums, kas ir zemākais lauku reģionu vidū. Pēckrīzes apstākļos kurzemniekiem izdevies uzlabot savu sniegumu, taču atrašanās priekšpēdējā vietā neatbilst reģiona konkurētspējas dabiskajām un iegūtajām priekšrocībām.
3. Kurzemes reģionā saražotā IKP izmaiņu raksturs un tendence liecina par augstu nestabilitāti uzņēmējdarbības vidē, kas ir viena no augstākajām salīdzinājumā ar citiem reģioniem, atklājot tās vājo konkurētspēju. Identificētā nestabilitāte lielā mērā ir saistīta ar Valdības un novadu vadītāju pieņemto lēmumu un īstenoto pasākumu neatbilstību ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām. Arī nefinanšu investīciju izmaiņu raksturs un tendence liecina par Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides vājo konkurētspēju.
4. Kurzemes reģiona novadu un pašvaldību institūciju vadītājiem vajadzētu atklāt un izvērtēt cēloņus IKP un nefinanšu investīciju vājajam pieaugumam un izmaiņu nestabilitātei. Tas varētu sekmēt visa reģiona un novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos un uzņēmējdarbības vides "regulētāju" profesionālo izaugsmi šajā sarežģītajā jautājumā.
5. Iegūtie rezultāti par pievienotās vērtības izmaiņām uz platības vienību lielākā mērā izmantojami novadu teritorijas attīstības plānošanā un uzņēmējdarbības paplašināšanas sekmēšanai, bet pievienotā vērtība uz

- iedzīvotāju ciešāk saistās ar tādiem uzņēmējdarbības vides attīstībai nozīmīgiem jautājumiem kā iedzīvotāju maksātspēja un kredītspēja, ekonomiskās barjeras veidošana emigrācijas draudu mazināšanai, dabiskā pieauguma palielināšanas veicināšana un sociālās nastas atvieglošana.
6. Kurzemes reģionā iedzīvotāju apjoma samazinājums ir absolūti lielākais rādītājs pārējo reģionu vidū, bet piedzimušo bērnu skaita ziņā - otrs zemākais rādītājs valstī. Tas skaidri norāda uz reģiona uzņēmējdarbības vides sociālās dimensijas konkurētspējas samazināšanos lauku reģionu vidū un neatbilstību valsts un reģiona stratēģiskās attīstības mērķiem, kas var negatīvi ietekmēt darbaspēka pieejamību un saimnieciskās darbības paplašināšanos vidējā un ilgākā laika periodā.
 7. Pētījuma rezultāti liecina, ka Valdības īstenotajiem pasākumiem saistībā ar bērnu dzimstības palielināšanu, Kurzemes reģiona novados ir bijusi atšķirīga efektivitāte. Labāki rezultāti šajā ziņā tiek konstatēti novados ar lielāku iedzīvotāju skaitu – Talsu, Ventspils, Kuldīgas un Saldus novados, kā arī atsevišķos mazajos novados – Mērsragā, Rojā, Alsungā un Dundagā.
 8. Darbā pierādīts, ka pastāv vāja sakarība starp gada laikā dzimušajiem bērniem un saražoto pievienoto vērtību uz vienu iedzīvotāju Kurzemes reģionā, līdzīgs rezultāts tiek konstatēts arī citos reģionos. Tas nozīmē, ka līdz ar ekonomiskajiem faktoriem bērnu skaita pieaugumu nosaka daudzi citi sociāla rakstura aspekti, kas būtu jāņem vērā reģiona un Novadu vadītājiem, izstrādājot un īstenojot pasākumus demogrāfiskās situācijas uzlabošanai.
 9. Ņemot vērā to, ka dzimušajiem bērniem ir stratēģiska nozīme ne tikai uzņēmējdarbības vides attīstībā un konkurētspējas paaugstināšanai, bet arī visas valsts saglabāšanā, dzimstības kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju izmaiņu cēloņu noskaidrošanai ir nepieciešams papildus pētījums, lai tā rezultātus varētu izmantot Valdības izstrādāto pasākumu efektivitātes paaugstināšanai katrā reģionā un novadā.
 10. Lai arī novadu vadītājiem nav iespējams pretoties globāla rakstura izaicinājumiem, taču vienmēr *var darīt labāk un pārvaldīt efektīvāk*, rūpējoties par savu novadu un pilsētu iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanos. Tāpēc novadu vadītājiem, speciālistiem un politiķiem pastāvīgi jāpaaugstina savas kompetences līmenis, lai katrā konkrētā situācijā pieņemtie vadības lēmumi uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā būtu maksimāli atbilstoši ārējā un iekšējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.
 11. Globālo draudu un iespēju paplašināšanās apstākļos svarīgi mainīt politiskās domāšanas un uzvedības kultūru, atteikties no opozicionārā absolūtisma principa, kura ietvaros bieži tiek noraidīti pozīcijā esošo politiķu priekšlikumi tikai tāpēc, ka tie nāk no "*pretējās pusēs*" un pēc definīcijas ir "*nepareizi un neatbilstoši*" un otrādi - *pozīcijā esošie tikpat bezatbildīgi nereti noraida opozīcijas priekšlikumus*, nepamatojot šādas rīcības cēloņus un sekas.

12. Novadu, reģionu un valsts institūcijās pieņemamajiem vadības lēmumiem nozīmīgākajos jautājumos būtu *nepieciešams izstrādāt sociāli ekonomisko pamatojumu*, lai radītu diskusijām nepieciešamo platformu saistībā ar izstrādātajiem priekšlikumiem par nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem. Tas pavērs iespēju daudz augstākā līmenī diskutēt par konkrētiem pasākumiem, to īstenošanā nepieciešamajiem resursiem un iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, sekmējot pieņemto vadības lēmumu augstāku atbilstību un budžeta līdzekļu izmantošanas efektivitātes palielināšanos.

3. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un veikspējas analītisks izvērtējums

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vide, tās attīstības potenciāls un konkurētspējas izmaiņas ir ļoti cieši saistītas ar visā Kurzemes reģonā notiekošajiem sociāli ekonomiskajiem un politiskajiem procesiem. Zinot reģiona uzņēmējdarbības vides nozīmīgāko konkurētspējas dimensiju attīstības raksturu un tendences, iespējams skaidrāk un precīzāk apzināties dažādu notikumu attīstības cēloņus un sekas Novadu uzņēmējdarbības vidē.

Novadu uzņēmējdarbības vides potenciāla kvantitatīvai un kvalitatīvai izvērtēšanai tiek izmantoti šādi rīcībā esošie dabas resursus un iedzīvotāju sastāvu raksturojošie rādītāji:

- a) kopējā zemesplatība sadalījumā pa teritoriālām vienībām;
- b) lauksaimniecībā izmantojamo zemju kopējā platība;
- c) meža zemes;
- d) purva zemes;
- e) iedzīvotāju kopējais skaits;
- f) iedzīvotāju skaits uz platības vienību;
- g) iedzīvotāju kopējais skaits vecumā līdz 18 gadiem;
- h) ekonomiski aktīvie nodarbinātie

Katrs no augstāk minētajiem uzņēmējdarbības vides potenciālu veidojošajiem aspektiem tiek sadalīts pa attiecīgo novadu teritoriālām vienībām un izvērtēts attīstības dinamikā. Šim nolūkam tiek izmantotas dinamiskās rindas laika periodā no 2009.gada līdz 2015.gadam. Lai palielinātu pētījuma rezultātu aktualitāti, vietās, kur tas nepieciešams, tiek sastādīta prognoze par 2015.gadu. Prognozes sastādīšanā tiek iesaistīti eksperti no LZA Ekonomikas institūta un Rīgas Tehniskās universitātes. Pētījuma rezultātu lietotājiem jāņem vērā, ka sastādītās prognozes rādītāju precizitāte palielinās proporcionāli prognozētā procesa un to raksturojošo parādību jeb efektu kvantitatīvai ietilpībai – jo lielāka apjoma process un tā raksturošanai izmantotie efekti, jo augstāka prognozes piepildīšanās varbūtība.

Novadu uzņēmējdarbības vides pētījumā tiek piemēroti tēorētiskajā daļā izklāstītie nozīmīgākie aspekti un metodika, kas dod jaunas un Pētījuma rezultātu lietotājiem nozīmīgas zināšanas par Novadu sociāli ekonomiskās attīstības raksturu un tendencēm, draudiem un iespējām. Pētījuma rezultāti ir cieši saistīti ar vadības lēmumu izstrādi un pieņemtajiem lēmumiem par veicamajiem pasākumiem uzņēmējdarbības vides tālākai attīstībai un tās konkurētspējas paaugstināšanai. Šajā Pētījuma sadaļā lielākā uzmanība tiek

veltīta Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālam, pievēršoties nozīmīgākajiem ekonomiskās un sociālās dimensijas jautājumiem, to attīstības kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem.

3.1. Novadu uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošās zemes platības un tās izmantošanas veidi

Novadu zemes platības iekļaujas uzņēmējdarbības vidē kā nozīmīgākais ekonomiskais resurss, kas atbilst reālai saimnieciskās darbības būtībai saistībā ar sociāla un ekonomiska rakstura labumu ražošanu. Novadu pagastu un pilsētu teritorijās esošās zemes platības pieder uzņēmējdarbības vides dalībniekiem – mājsaimniecībām, uzņēmējiem, valsts un pašvaldības institūcijām, kā arī sabiedriskām organizācijām. Katrs no zemes īpašniekiem cenšas to izmantot labākā un efektīvākā veidā savā rīcībā esošā ienākuma palielināšanai jeb bagātības vairošanai. Izņēmuma stāvoklī no minētā apgalvojuma atrodas valsts un pašvaldības zemes platības – tās jācenšas izmantot tādā veidā, lai izmantošanas veids būtu labākais un efektīvākais nevis no attiecīgās valsts un/vai pašvaldības institūcijas viedokļa, bet labākais un efektīvākais, ņemot vērā visa Novada un reģiona uzņēmējdarbības vides stratēģiskās attīstības un konkurētspējas palielināšanas aspektus. Valsts un pašvaldību īpašumā un/vai pārvaldībā esošās zemes platības izmantojamas uzņēmējdarbības vides dalībnieku sadarbības stiprināšanai kopējo mērķu sasniegšanai vidējā un ilgākā laika periodā.

Novadu vadītājiem un speciālistiem, kā arī politiķiem svarīgi apzināties, ka zemes platības uzņēmējdarbības vides attīstības kontekstā ir nozīmīgākais un absolūti ierobežots ekonomiskais resurss, kura izmantošanas veidi pastāvīgi konfrontējas ar ekoloģisko sistēmās esošās sugu daudzveidības saglabāšanos un pastāvēšanu ilgākā laika periodā. Tāpēc Novados īstenotajai saimnieciskajai darbībai jāmeklē pieņemams kompromiss starp uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm, kas sekmētu to sociāli ekonomisko interešu un vides aizsardzības pasākumu īstenošanu noteiktā laikā un vietā.

3.1.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošās zemes platība

Novadu zemes platības un tās administratīvais sadalījums pa pagastiem un pilsētām ir salīdzinoši konservatīvs izmaiņu ziņā, tāpēc šajā gadījumā tiek izmantoti jaunākie dati, kurus Pētījuma izstrādātājiem piedāvāja Novadu darbinieki. Pētījumā izmantotās platības ir visai atšķirīgas dažādās teritoriālās vienībās – Brocēnu pilsēta un pagasti, tāpēc to platības tiek uzskaitītas

hektāros, bet turpmākajos aprēķinos šādas zemes platības mērvienības lietošana ir neērta, tāpēc tabulas pēdējā ailē zemes platība pa izmantošanas veidiem tiek pārrēķināta km².

Brocēnu novada zemes platības rādītāji iekļauti 3.1.tabulā.

3.1.tabula

Brocēnu novada rīcībā esošās zemes platība

Teritoriālā vienība	Zemes izmantošanas veidi (ha)				Kopējā platība
	LIZ	Meži	Purvi	Pārējā zeme	
Brocēnu PL	0,0	65,9	0,0	777,1	843,0
Blīdenes PG	5 498,0	6 645,6	197,8	1 459,6	13 801,0
Cieceres PG	4 762,0	3 987,0	60,0	0,0	8 809,0
Gaiķu PG	5 503,7	4 119,2	151,0	796,1	10 570,0
Remtes PG	4 810,0	8 411,3	648,9	1 734,8	15 605,0
Brocēnu novadā (ha)	20 573,7	23 229,0	1 057,7	4 767,6	49 628,0
Brocēnu novadā (km²)	205,7	232,3	105,8	47,7	496,3

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **LIZ** – lauksaimniecībā izmantojamā zeme

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot Novadu datus

Tabulā iekļautie dati liecina, ka Brocēnu novadā teritoriāli lielākā administratīvā vienība piekrīt Remtes pagastam, kura kopējā platība pārsniedz 156 km², bet mazākā vienība – Brocēnu pilsēta ar 843 ha lielu kopējo platību. Starp pagastiem mazākā administratīvā vienība ir Cieceres pagasts ar 88 km² lielu platību.

Brocēnu novadā zemes izmantošanas veidos vērojamas būtiskas atšķirības sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Lielākās meža platības koncentrējas Remtes pagastā, sasniedzot 84 km², arī lielākās purvu platības piekrīt Remtes pagastam, kas aizņem 6,5 km². Salīdzinoši lielas meža un purva platības vērojamas Blīdenes pagastā, attiecīgi 66,5 km² un nepilni 20 km². Tas nozīmē, ka Remtes un Blīdenes pagasta uzņēmējdarbības vides sistēmā konkurētspējīgākā ir ekoloģiskā dimensija. Tāpēc pārējiem uzņēmējdarbības veidiem šajos pagastos vajadzētu pielāgoties ekoloģiskās diemensijas pastāvēšanas un attīstības prasībām.

Brocēnu novada lauksaimniecības zemes sadalījums pa pagastiem ir vienmērīgāks salīdzinājumā ar purviem un mežiem. Ja lielākā lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība tiek konstatēta Gaiķu pagastā - 55 km², tad mazākās lauksaimniecības zemju platības iekļaujas Cieceres pagastā- 47,6 km², kas veido vairāk kā 85% no lauksaimniecības zemju platībām Gaiķu pagastā.

Pavisam nelielas atšķirības vērojamas starp Blīdenes un Gaiķu pagastiem, kuros lauksaimniecības zemju platība ir tuvu 55 km², otru grupu veido Cieceres un Remtes pagasti, kuru kopējā lauksaimniecības zemju platība tuvojās 48 km².

Novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošā zeme un tās sadalījums pa izmantošanas veidiem piedalās dabisko un/vai absolūto konkurētspējas priekšrocību veidošanā. Turklāt teritoriālām vienībām piekrītošās zemes veido ekonomisko pamatu uzņēmējdarbības diversifikācijai, kuras aktualitāte mūsdienās arvien palielinās saistībā ar uzņēmējdarbības vides stabilitāti un konkurētspējas palielināšanas nepieciešamību.

3.1.2. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības struktūra

Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides ekonomiskās apaksistēmas attīstībai nozīmīgas ir dabiskās konkurētspējas priekšrocības un to sadalījums pa teritoriālām vienībām. Lai iegūtu papildus zināšanas šajā jautājumā, tiek aprēķināti zemes izmantošanas strukturālie rādītāji.

3.2.tabula

Brocēnu novada rīcībā esošās zemju struktūra

Teritoriālā vienība	Zemes izmantošanas veidi				Kopējā platība
	LIZ	Meži	Purvi	Pārējā zeme	
Zemes izmantošanas vertikālās struktūras rādītāji - %					
Brocēnu PL	0,0	0,3	0,0	16,3	1,7
Blīdenes PG	26,7	28,6	18,7	30,6	27,8
Cieceres PG	23,1	17,2	5,7	0,0	17,8
Gaiķu PG	26,8	17,7	14,3	16,7	21,3
Remtes PG	23,4	36,2	61,4	36,4	31,4
Brocēnu novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Zemes izmantošanas horizontālās struktūras rādītāji - %					
Brocēnu PL	0,0	7,8	0,0	92,2	100,0
Blīdenes PG	39,8	48,2	1,4	10,6	100,0
Cieceres PG	54,1	45,3	0,7	0,0	100,0
Gaiķu PG	52,1	39,0	1,4	7,5	100,0
Remtes PG	30,8	53,9	4,2	11,1	100,0
Brocēnu novadā	41,5	46,8	2,1	9,6	100,0

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **LIZ** – lauksaimniecībā izmantojamā zeme

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Novadu datus

Lai iegūtu plašākas zināšanas un precīzāk identificētu novada zemju izmantošanas īpatnības, tiek aprēķināti horizontālās un vertikālās struktūras rādītāji. Vertikālās struktūras rādītāji izmantojami, lai identificētu dabiskās konkurētspējas priekšrocību atšķirības Novadu teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vidē, bet horizontālās struktūras rādītāji tiek koncentrēti uz zemes izmantošanas veidu īpatsvaru vienā teritoriālā vienībā. Šie rādītāji pielietojami, lai rastu atbildi uz jautājumiem par pagasta teritorijā valdošo zemes izmantošanas veidu ietekmi uz pagasta uzņēmējdarbības vides konkurētspēju noteiktā vietā un laikā.

Tabulas pirmajā daļā iekļautie rādītāji liecina, ka lielākais Novada lauksaimniecības zemju īpatsvars koncentrējas Gaiķu pagastā – 26,8% un Blīdenes pagastā – 26,7%. Bet lielākais meža platību īpatsvars attiecas uz Blīdenes pagastu – 28,6%, savukārt Cieceres un Gaiķu pagastiem piekrīt tikai 17-18% no kopējās mežu platības novadā. Savukārt lielākais purvu īpatsvars tiek konstatēts Remtes pagastā – 61,4% apmērā.

Izvērtējot zemes izmantošanas veidu strukturālo sadalījumu pa pagastiem, var secināt, ka Blīdenes un Cieceres pagastā nepastāv būtiskas atšķirības starp uzņēmējdarbības iespējām lauksaimniecības un/vai mežsaimniecības produktu ražošanā. Bet Gaiķu pagasta uzņēmējdarbības vidē lielākas priekšrocības ir lauksaimniecības produktu ražošanai un to pārstrādei. Pagasta teritorijā esošās salīdzinoši lielās meža platības izmantojamas uzņēmējdarbības diversifikācijai lauku saimniecībās. Zemes izmantošanas strukturālais sadalījums Remtes pagasta uzņēmējdarbības vidē skaidri norāda uz specializācijas iespējām tūrismā, aktīvajā un ekoloģiskajā tūrismā, amatniecībā un amatniecības tūrismā un tamlīdzīgos uzņēmējdarbības veidos, kuros prevalē saudzīgā attieksme pret apkārtējo vidi.

3.1.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošās zemes platības

Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes kvantitatīvie un kvalitatīvie aspekti tiek izziņāti, saglabājot iepriekšējā sadaļā demonstrēto metodiku. Saldus novada zemes platības rādītāji iekļauti 3.3.tabulā.

Iepazīstoties ar tabulā iekļautajiem rādītājiem, vispirms jāatzīst, ka Saldus novada teritorija vairāk kā 3 reizes pārsniedz Brocēnu novada teritoriju. Lielākas atšķirības vērojamas arī starp novada teritoriālām vienībām. Absolūti lielākās platības aizņem Zirņu un Zvārdes pagasti, kuri platības ziņā ir līdzīgi un izvietojušies 205 km² lielā teritorijā. Salīdzinoši liela platība iekļaujas arī Kursišu pagasta uzņēmējdarbības vidē – 171 km². Pārējās teritoriālās vienības

ir ievērojami mazākas, bet vismazākais ir Saldus pagasts, kas aizņem 42 km² lielu platību.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības ziņā dominējošo vietu ieņem Ezeres pagasta uzņēmējdarbības vide, kurā lauksaimniecības produktu ražošanai tiek izmantota 62 km² liela teritorija. Relatīvi liela lauksaimniecības zemju platība piekrīt Jaunlutriņu un Kursišu pagastiem, kura tuvojas 60 km². Savukārt mazākās lauksaimniecības zemju platības statusā atrodas Saldus un Zvārdes pagasti ar līdzīgu platību 2,7 km² apmērā.

Absolūti lielākās mežu platības piekrīt Zirņu un Zvārdes pagastiem, kuros mežu audzes izplatījušās attiecīgi 100 km² un nepilnu 146 km² lielā teritorijā. Bet Saldus pagastā meža platības nedaudz pārsniedz 9,5 km² lielu platību. Savukārt lielākās purvu platības koncentrējušās Zvārdes pagastā – 11,3 km² un Kursišu pagastā – nepilni 7,9 km².

3.3.tabula

Saldus novada rīcībā esošās zemes platības

Teritoriālā vienība	Zemes izmantošanas veidi (ha)				Kopējā platība (ha)
	LIZ	Meži	Purvi	Pārējā zeme	
Saldus PL	87,8	95,8	0,1	825,0	1 008,7
Ezeres PG	6 205,7	2 427,3	23,1	1 046,9	9 703,0
Jaunaucē PG	3 484,1	4 033,9	38,5	753,4	8 309,9
Jaunlutriņu PG	5 861,4	4 567,0	316,7	885,2	11 630,3
Kursišu PG	5 978,9	8 986,1	785,1	1 352,0	17 102,1
Lutriņu PG	4 512,7	3 400,2	67,5	1 041,0	9 021,4
Nīgrandes PG	5 029,3	3 755,3	27,8	892,2	9 704,6
Novadnieku PG	5 524,7	2 838,6	158,2	2 269,0	10 790,5
Pampāju PG	3 926,4	7 375,9	57,5	892,9	12 252,7
Rubas PG	4 136,5	3 703,6	66,9	745,5	8 652,5
Saldus PG	2 710,8	952,7	16,7	521,5	4 201,7
Šķēdes PG	4 606,4	3 240,2	160,8	776,3	8 783,7
Vadakstes PG	3 783,5	2 734,2	6,1	685,2	7 209,0
Zaņas PG	4 604,1	3 200,4	75,7	805,5	8 685,7
Zirņu PG	8 083,5	10 014,0	426,8	1 969,3	20 493,6
Zvārdes PG	2 710,9	14 593,6	1 135,7	2 034,0	20 474,2
Saldus novadā	71 246,7	75 918,8	3 363,2	17 494,9	168 023,6
Saldus novadā (km²)	712,5	759,2	33,6	174,9	1680,2

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **LIZ** – lauksaimniecībā izmantojamā zeme

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot Novadu datus

Saldus novadā ir salīdzinoši liela pārējās zemes platība, kurā lielāko daļu aizņem zeme zem ūdeņiem, krūmi un dabīgās pļavas, kas papildina novada un attiecīgo pagastu uzņēmējdarbības vides ekoloģisko dimensiju. Lielākās pārējās zemes platības tiek konstatētas Novadnieku pagastā – 22,7 km², Zvārdes pagastā – 20,3 km² un Zirņu pagastā – 19,7 km².

Saldus novada uzņēmējdarbības videi raksturīgās zemes platības un to sadalījums pa izmantošanas veidiem veido ekonomiski ekoloģisko pamatu uzņēmējdarbības attīstībai. *Ja uzņēmējdarbības vides dalībnieki vienojas par saimnieciskās darbības veidu atbilstību zemes izmantošanas pamatveidiem, attiecīgie pagasti iegūst dabiskās konkurētspējas priekšrocības. Tādējādi, tiek sekmēta visa pagasta sociāli ekonomiskā attīstība.*

3.1.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības vertikālā struktūra

Arī Saldus novada zemes platības un to izmantošanas veidi tiek analizēti, izmantojot vertikālās un horizontālās struktūras rādītājus, tos nošķirot vienus no otriem. Novada zemes platību izmantošanas veidu vertikālās struktūras rādītāji iekļauti 3.4.tabulā.

3.4.tabula

Saldus novada rīcībā esošās zemes platības vertikālā struktūra

Teritoriālā vienība	Zemes izmantošanas veidi - %				Kopējās platības struktūra %
	LIZ	Meži	Purvi	Pārējā zeme	
Saldus PL	0,1	0,1	0,0	4,9	0,6
Ezeres PG	8,7	3,2	0,7	6,3	5,8
Jaunauces PG	4,9	5,3	1,1	4,5	5,0
Jaunlutriņu PG	8,2	6,0	9,4	5,3	7,0
Kursišu PG	8,4	11,9	23,3	8,1	10,2
Lutriņu PG	6,3	4,5	2,0	6,2	5,4
Nīgrandes PG	7,1	5,0	0,8	5,4	5,8
Novadnieku PG	7,8	3,7	4,7	13,6	6,5
Pampāju PG	5,5	9,7	1,7	5,4	7,3
Rubas PG	5,8	4,9	2,0	4,5	5,2
Saldus PG	3,8	1,3	0,5	3,1	2,5
Šķēdes PG	6,5	4,3	4,8	4,7	5,3
Vadakstes PG	5,3	3,6	0,2	4,1	4,3
Zaņas PG	6,5	4,2	2,3	4,8	5,2
Zirņu PG	11,4	13,2	12,7	11,8	12,3
Zvārdes PG	3,8	19,2	33,8	12,2	12,3
Saldus novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **LIZ** – lauksaimniecībā izmantojamā zeme

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Novadu datus

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka lielākie novada pagasti – Zirņu un Zvārdes pagasts aizņem līdzīgu daļu – 12,3% no novada kopējās platības. Salīdzinoši liels īpatsvars piekrīt Kursiņu pagastam – 10,2%. Bet mazākais īpatsvars attiecas uz Saldus pagastu – tikai 2,5% no kopējās novada platības. Salīdzinoši lielās atšķirības starp pagastu teritorijām drīzāk uztverams kā traucējošais, nevis veicinošais aspekts novada uzņēmējdarbības vides attīstībā un tās konkurētspējas paaugstināšanā.

Strukturāli lielākās lauksaimniecības zemju platības iekļaujas Zirņu pagasta uzņēmējdarbības vidē – 11,4% no kopējās lauksaimniecības platības novadā. Salīdzinoši liels lauksaimniecības platību īpatsvars tiek konstatēts arī Ezeres pagastā – 8,7%, Kursiņu pagastā – 8,4% un Jaunlutriņu pagastā – 8,2%. Savukārt pieticīgāks lauksaimniecības zemju īpatsvars tiek konstatēts Zvārdes un Saldus pagastos ar līdzīgu īpatsvaru – 3,8%, tiem pievienojas Jaunauces pagasts ar 4,9% lielu īpatsvaru.

Lielākās meža platības tiek konstatētas Zvārdes pagasta uzņēmējdarbības vidē – 19,2% no novada kopējās meža platības, tam seko Zirņu pagasts ar 13,2% un Kursiņu pagasts ar nepilniem 12%. Mazākais meža platību īpatsvars vērojams Saldus pagastā – 1,3% un Ezeres pagastā – 3,2%, arī Vadakstes pagastā – 3,6%. Saldus novadā lielākais purvu īpatsvars attiecināms uz Zvārdes pagastu – nepilni 34%, un Kursiņu pagastu – vairāk kā 23%. Savukārt mazākais purvu īpatsvars tiek konstatēts Vadakstes pagastā – 0,2%, Saldus pagastā – 0,5%, Ezeres pagastā – 0,7% un Nīgrandes pagastā – 0,8%. Pārējā zemes platības relatīvajā sadalījumā lielākā daļa piekrīt Novadnieku pagastam – 13,6%, Zvārdes pagastam – 12,2% un Zirņu pagastam – 11,8%, bet mazākā daļa – Saldus pagastam – 3,1%, Vadakstes pagastam – 4,1% un Jaunauces un Rubas pagastiem – 4,5%.

Konstatētās salīdzinoši lielās atšķirības Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības relatīvajā sadalījumā liecina par atšķirīgām konkurētspējas priekšrocībām un nevienādām iespējām saimnieciskās darbības attīstībā. Zināmā mērā šīs atšķirības var mazināt, izstrādājot un īstenojot efektīvākus pasākumus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā, kā arī sekmējot sadarbības saišu stiprināšanos starp komersantiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem.

3.1.5. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošās zemes platības horizontālā struktūra

Atšķirībā no vertikālās struktūras rādītājiem, horizontālās struktūras rādītāji ir vairāk "piezemēti". Interesentiem tie dod jaunas zināšanas par konkrētas teritoriālas vienības dabiskās konkurētspējas priekšrocībām un trūkumiem. Horizontālās struktūras rādītāji parasti tiek izmantoti optimālas investīciju objekta vietas izvēlē. Tiem ir ļoti liela nozīme teritorijas stratēģiskās un taktiskās attīstības plānošanā.

Saldus novada zemes platības izmantošanas veidu horizontālās struktūras rādītāji iekļauti 3.5.tabulā.

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka Saldus novada uzņēmējdarbības vidē ir atsevišķas teritoriālas vienības, kurās absolūti lielākā platība tiek izmantota lauksaimniecības produktu ražošanai. Lielākā mērā tas attiecas uz Saldus un Ezeres pagastiem, kuros lauksaimniecības zemju īpatsvars sastāda attiecīgi 64,5% un 64%.

3.5.tabula

Saldus novada rīcībā esošās zemes platības horizontālā struktūra

Teritoriālā vienība	Zemes izmantošanas veidi - %				Kopējā platība %
	LIZ	Meži	Purvi	Pārējā zeme	
Saldus PL	8,7	9,5	0,0	81,8	100,0
Ezeres PG	64,0	25,0	0,2	10,8	100,0
Jaunauces PG	41,9	48,5	0,5	9,1	100,0
Jaunlutriņu PG	50,4	39,3	2,7	7,6	100,0
Kursišu PG	35,0	52,5	4,6	7,9	100,0
Lutriņu PG	50,0	37,7	0,7	11,5	100,0
Nīgrandes PG	51,8	38,7	0,3	9,2	100,0
Novadnieku PG	51,2	26,3	1,5	21,0	100,0
Pampāju PG	32,0	60,2	0,5	7,3	100,0
Rubas PG	47,8	42,8	0,8	8,6	100,0
Saldus PG	64,5	22,7	0,4	12,4	100,0
Šķēdes PG	52,4	36,9	1,8	8,8	100,0
Vadakstes PG	52,5	37,9	0,1	9,5	100,0
Zaņas PG	53,0	36,8	0,9	9,3	100,0
Zirņu PG	39,4	48,9	2,1	9,6	100,0
Zvārdes PG	13,2	71,3	5,5	9,9	100,0
Saldus novadā	42,6	45,4	2,0	10,0	100,0

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **LIZ** – lauksaimniecībā izmantojamā zeme

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Novadu datus

Saldus novadā vairāk nekā 50% no kopējās pagastu teritorijas tiek izmantoti lauksaimniecības produktu ražošanai - Zaņas pagastā - 53%, Šķēdes pagastā - 52,4%, Novadnieku pagastā - 51,2%, Nīgrandes un Jaunlutriņu pagastos - nedaudz virs 50% no kopējās platības. Tas nozīmē, ka šajos pagastos dabiskās konkurētspējas priekšrocības ir cieši saistītas ar lauksaimniecības produktu ražošanu un to pārstrādi, kas dod iespēju paaugstināt pagasta uzņēmējdarbības vidē saražotās pievienotās vērtības apjomu uz lauksaimniecības zemes platības vienību.

Izrādās, ka Saldus novada atsevišķās teritoriālās vienībās absolūti lielāko īpatsvaru no kopējās platības aizņem meži. Lielākais mežu īpatsvars tiek konstatēts Zvārdes pagastā - 71,3%, Pampāju pagastā - 60,2% un Kursišu pagastā - 52,5%. Arī Jaunauces, Rubas un Zirņu pagastā ir salīdzinoši lielas meža platības, kas vērtējams kā nozīmīgs uzņēmējdarbības vides konkurētspējas elements. Atklāts paliek jautājums vienīgi par attiecīgajā novadā saražotās pievienotās vērtības apjomu uz katru meža platības vienību un katru krājas pieauguma vienību.

Tabulā iekļautie dati liecina par salīdzinoši zemu purvu platību īpatsvaru pagastu uzņēmējdarbības vidē. Lielākais purvu īpatsvars tiek konstatēts Zvārdes pagastā - 5,5%, Kursišu pagastā - 4,6%, un Jaunlutriņu pagastā 2,7%. Citos novada pagastos purvu struktūras rādītāji atrodas robežās no 0,1% līdz 2,1%.

Mūsdienās purvi, meži, ezeri un upes ir kļuvuši par nozīmīgiem ekoloģisko un konvencionālo tūrismu veicinošiem teritoriāliem elementiem. Šajā ziņā Saldus novadam ir salīdzinošas priekšrocības tūrisma nozares tālākai attīstībai. Novada un pagastu vadītājiem, kā arī politiķiem un sabiedriskām organizācijām vajadzētu lielāku uzmanību veltīt šo konkurētspējas priekšrocību izmantošanas efektivitātes paaugstināšanai.

Nozīmīgākie secinājumi

Novadu rīcībā esošās zemes platības analītisks izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus secinājumus saistībā ar uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas potenciālu:

1. Zemes platības uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas kontekstā ir nozīmīgākais un absolūti ierobežots ekonomiskais resurss. Zemes izmantošanas veidi pastāvīgi konfrontējas starp uzņēmējdarbības vides apakšsistēmām un ekoloģiskajā sistēmā esošās sugu daudzveidības saglabāšanas un pastāvēšanas ilgākā laika periodā. Tāpēc *Novados īstenotajai saimnieciskajai darbībai jāmeklē*

pieņemams kompromiss starp uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm, kas sekmētu to sociāli ekonomisko interešu un vides aizsardzības pasākumu īstenošanu noteiktā laikā un vietā.

2. Brocēnu novadā zemes izmantošanas veidos vērojamas būtiskas atšķirības sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Lielākās meža un purvu platības koncentrējas Remtes pagastā, salīdzinoši lielas meža un purva platības izvietojušās Blīdenes pagastā. Šo pagastu uzņēmējdarbības vides konkurētspējīgākā ir ekoloģiskā dimensija, tāpēc pārējiem uzņēmējdarbības veidiem šajos pagastos vajadzētu pielāgoties ekoloģiskās dimensijas pastāvēšanas un attīstības prasībām.
3. Brocēnu novada lauksaimniecības zemes sadalījums pa pagastiem ir vienmērīgāks salīdzinājumā ar purviem un mežiem. Lielākā lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība iekļaujas Gaiķu pagastā, bet mazākās lauksaimniecības zemju platības - Cieceres pagastā. Pavisam nelielas atšķirības vērojamas starp Blīdenes un Gaiķu pagastiem, kuros lauksaimniecības zemju platība ir tuvu 55 km², otru grupu veido Cieceres un Remtes pagasti, kuru kopējā lauksaimniecības zemju platība tuvojās 48 km².
4. Novada uzņēmējdarbības vides dalībnieku rīcībā esošā zeme un tās sadalījums pa izmantošanas veidiem piedalās dabisko un/vai absolūto konkurētspējas priekšrocību veidošanā. Turklāt teritoriālām vienībām piekrītošās zemes veido ekonomisko pamatu uzņēmējdarbības diversifikācijai, kuras aktualitāte mūsdienās arvien palielinās saistībā ar uzņēmējdarbības vides stabilitāti un konkurētspējas palielināšanas nepieciešamību.
5. Saldus novada teritorija vairāk kā 3 reizes pārsniedz Brocēnu novada teritoriju. Lielākas atšķirības vērojamas arī starp novada teritoriālām vienībām. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības ziņā dominējošo vietu ieņem Ezeres pagasts, relatīvi liela lauksaimniecības zemju platība piekrīt Jaunlutriņu un Kursišu pagastiem, kura tuvojās 60 km². Savukārt mazākās lauksaimniecības zemju platības statusā atrodas Saldus un Zvārdes pagasti. Absolūti lielākās mežu platības piekrīt Zirņu un Zvārdes pagastiem, savukārt lielākās purvu platības koncentrējušās Zvārdes un Kursišu pagastos.
6. Pētījumā konstatētās salīdzinoši lielās atšķirības pilsētu un pagastu izvietojumā, zemes platībās un to izmantošanas veidos. Novadu teritoriālās vienībās liecina par atšķirīgām konkurētspējas priekšrocībām un nevienādām iespējām saimnieciskās darbības attīstībā. Zināmā mērā šīs atšķirības var mazināt, izstrādājot un īstenojot efektīvākus pasākumus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā, kā arī sekmējot sadarbības saišu stiprināšanos starp komersantiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem pagastu un novadu līmenī.

3.2. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Brocēnu un Saldus novados

Uzņēmējdarbības vides un tās attīstības efektu izvērtējuma kontekstā iedzīvotāju skaits, tā izmaiņu raksturs, intensitāte un tendence Pētījuma ietvaros tiek uzskatīts kā nozīmīgākais uzņēmējdarbības vides kokurētspējas izmaiņas raksturojošais rādītājs. Atcerēsimies seno tautas parunu – *zivs meklē, kur dziļāk, cilvēks, kur labāk*. Tāpēc šajā sadaļā galvenā uzmanība tiek veltīta iedzīvotāju dinamikai un dinamiku raksturojošajiem nozīmīgākajiem kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem rādītājiem sadalījumā pa novadiem un tos veidojošajām teritoriālajām vienībām.

Brocēnu un Saldus novadu iedzīvotāju skaita izmaiņu kvantitatīvai un kvalitatīvai izpētei tiek izmantoti Pilsonības un migrācijas lietu, kā arī LR Centrālās statistikas pārvaldes rīcībā esošie dati.

3.2.1. Brocēnu novada iedzīvotāju teritoriālais izvietojums

Iedzīvotāju skaita kopējās izmaiņas un tās raksturojošo kvantitatīvo rādītāju sadalījums pa teritoriālām vienībām iekļauts 3.6.tabulā.

3.6.tabula

Iedzīvotāji Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Iedzīvotāju skaita izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09 .
	2009. ^N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	3 753	3 411	3 096	3 277	3 233	2 892	2 881	-23,2
Blīdenes PG	1 088	929	775	891	852	706	686	-36,9
Cieceres PG	1 129	1 050	950	1 034	1 017	927	926	-18,0
Gaiķu PG	483	541	679	757	745	628	623	29,0
Remtes PG	928	837	733	803	772	675	669	-27,9
Pagastos	3 628	3 357	3 137	3 485	3 386	2 936	2 904	-20,0
Novadā	7 381	6 768	6 233	6 762	6 619	5 828	5 785	-21,6

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Pārskata periodā Brocēna novada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par nepilniem 22% - no 7,38 tūkstošiem periodā sākumā līdz 5,78 tūkstošiem perioda beigās. Novada pagastos pētāmais rādītājs samazinājies par 20% un Brocēnu pilsētā – par 23,2%. Lielākais iedzīvotāju skaita samazinājums tiek konstatēts Blīdenes pagastā – par nepilniem 37% un Remtes pagastā – par 28%. Bet Gaiķu pagastā vērojama pretējā virzienā vērsta tendence - iedzīvotāju skaits ir palielinājies par 29%.

Ar ko izskaidrojamas šādas atšķirības iedzīvotāju skaita izmaiņās? Atbilde meklējama sociāli ekonomiskajās likumsakarībās saistībā ar iedzīvotāju reakciju uz izmaiņām ārējā uzņēmējdarbības vidē. Ņemot vērā šīs likumsakarības, iedzīvotāju kvantitatīvo rādītāju izmaiņu nozīmīgākie cēloņi laukos un pilsētā var būt saistīti ar šādiem aspektiem:

- a) pilsētu iedzīvotāji ir elastīgāki un jūtīgāki pret izmaiņām ārējā uzņēmējdarbības vidē salīdzinājumā ar lauku iedzīvotāju reakciju uz tām;
- b) pilsētu iedzīvotāji ir neiecietīgāki pret negatīvām pārmaiņām ārējā vidē salīdzinājumā ar lauku iedzīvotājiem;
- c) lielākai daļai no pilsētu iedzīvotājiem "nav ko zaudēt" savā dzīves vietā, tāpēc viņi bez liekas domāšanas "sagrāmē čemodānus" un dodas uz "labāku" vietu. Turpretim lielākajam lauku iedzīvotāju īpatsvaram dzīves vietā pieder kustamās un nekustamās lietas lielākā vai mazākā vērtībā. Individuālajās mājās dzīvojošajiem lauku iedzīvotājiem savas un iepriekšējo paaudžu dzīves laikā ir uzkrājušās "muzejiskas" lietas, kuras grūti paņemt līdzi un žēl atstāt jeb iznīcināt;
- d) pilsētu iedzīvotāji ir kosmopolitiskāk noskaņoti salīdzinājumā ar iedzīvotājiem laukos, tāpēc visās Eiropas Savienības valstīs *lauku iedzīvotāji tiek uzskatīti kā nacionālās kultūras saglabāšanas sociālais pamats.*

3.2.2. Relatīvās izmaiņas Brocēnu novada iedzīvotāju kvantitatīvajā sastāvā

Brocēnu novada iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāti raksturojošie rādītāji apkopoti 3.7.tabulā.

3.7.tabula

Iedzīvotāju izmaiņu intensitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009. N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	x	-9,11	-9,23	5,85	-1,34	-10,55	-0,38	16,39
Blīdenes PG	x	-14,61	-16,58	14,97	-4,38	-17,14	-2,83	32,10
Cieceres PG	x	-7,00	-9,52	8,84	-1,64	-8,85	-0,11	18,37
Gaiķu PG	x	12,01	25,51	11,49	-1,59	-15,70	-0,80	41,21
Remtes PG	x	-9,81	-12,43	9,55	-3,86	-12,56	-0,89	22,11
Pagastos	x	-7,47	-6,55	11,09	-2,84	-13,29	-1,09	24,38
Novadā	x	-8,31	-7,90	8,49	-2,11	-11,95	-0,74	20,44
VSA	x	26,62	42,09	9,12	3,03	8,29	0,27	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Iedzīvotāju skaita intensitātes krasākās izmaiņas vērojamas Gaiķu un Blīdenes pagastos, attiecīgi – 41,2 un 32,1 vienības. Gaiķu pagasta iedzīvotāju izmaiņu intensitātes rādītāju horizontālo svārstību amplitūda veidojas, summējot iedzīvotāju skaita pieaugumu 2011.gadā par 25,5% ar iedzīvotāju skaita samazināšanos 2014.gadā par 15,7%. Turklāt tikai šajā pagastā iedzīvotāju skaits 2010. un 2011.gadā palielinājies, pārējās teritoriālās vienībās tas ir samazinājies. Uz ārējā uzņēmējdarbības vidē valdošajiem draudiem un iespējām konservatīvāk reaģējuši Brocēnu pilsētas iedzīvotāji, kuri centušies pamest šo pilsētu visā pārskata periodā, izņemot 2012.gadu, kad iedzīvotāju skaits pilsētā palielinājās par nepilniem 6%.

Pētāmā rādītāja horizontālo svārstību amplitūda liecina, ka Brocēnu novada uzņēmējdarbības videi kritiskākie bijuši 2010. un 2011.gads, kad iedzīvotāju skaita izmaiņas raksturojošo relatīvo rādītāju pozitīvās un negatīvās vērtības uzrādījušas maksimālās vērtības, sasniedzot attiecīgi nepilnas 27 un 42 vienības. Līdz ar ekonomikās krīzes attālināšanos, iedzīvotāju skaita relatīvās izmaiņas novada teritoriālās vienībās stabilizējas.

Brocēnu novada iedzīvotāju teritoriālās struktūras izmaiņu izvērtēšanai aprēķinātie rādītāji apkopoti 3.8.tabulā.

3.8.tabula

Brocēnu novada iedzīvotāju teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Iedzīvotāju struktūra sadalījumā pa gadiem - %							15./09
	2009. N	2010 .	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	50,8	50,4	49,7	48,5	48,8	49,6	49,8	-2,1
Blīdenes PG	14,7	13,7	12,4	13,2	12,9	12,1	11,9	-19,6
Cieceres PG	15,3	15,5	15,2	15,3	15,4	15,9	16,0	4,6
Gaiķu PG	6,5	8,0	10,9	11,2	11,3	10,8	10,8	64,6
Remtes PG	12,6	12,4	11,8	11,9	11,7	11,6	11,6	-8,0
Pagastos	49,2	49,6	50,3	51,5	51,2	50,4	50,2	2,1
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Brocēnu novada teritoriālajā struktūrā pārskata periodā ir notikušas nozīmīgas izmaiņas – laukos iedzīvotāju skaits ir samazinājies ar zemākas intensitātes pakāpi, un to īpatsvars kļūst lielāks salīdzinājumā ar attiecīgo

rādītāju Brocēnu pilsētā. Lai arī pārsvars nav liels, tas iestājās 2011.gadā, kad pagastu iedzīvotāju īpatsvars sasniedza 50,3%, bet maksimālā vērtība tiek konstatēta 2012.gadā – 51,5%. Šāds rezultāts iestājies, pateicoties iedzīvotāju īpatsvara krasam pieaugumam Gaiķu pagastā – 1,6 reizes salīdzinājumā ar attiecīgo rādītāju perioda sākumā. Pozitīvs īpatsvara pieaugums vērojams arī Cieceres pagastā – par 4,6%, bet pārējās teritoriālās vienībās iedzīvotāju īpatsvars ir samazinājies. Lielākā mērā tas attiecas uz Blīdenes pagastu – no 14,7% perioda sākumā līdz nepilniem 12% perioda beigās jeb nepilnas 1,2 reizes. Iedzīvotāju skaita strukturālās izmaiņas skaidri liecina par *pagastu un pilsētas uzņēmējdarbības vides atšķirīgo reakciju uz reģiona, valsts un globālas nozīmes ekonomikas attīstības draudiem – finanšu krīzi, kā arī atšķirīgu reakciju uz Valdības un Novada vadības piedāvātajām iespējām uzņēmējdarbības attīstībai jaunajos apstākļos pēc krīzes periodā.*

3.2.3. Iedzīvotāju teritoriālais izvietojums Saldus novadā

Saldus novadā iedzīvotāju kopējās kvantitatīvās izmaiņas un to izkārtojums pa teritoriālām vienībām parādīts 3.9.tabulā.

Iedzīvotāju skaita kvantitatīvās izmaiņas Saldus novadā skaidri norāda uz kopējo tendenci visā Kurzemes reģionā un valstī – iedzīvotāju skaita samazināšanos. Taču šai tendencei ir atšķirīga intensitāte sadalījumā pa Novada teritoriālām vienībām.

3.9.tabula

Iedzīvotāju skaits Saldus novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Nodarbināto izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09. %
	2009. n	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Saldus PL	13 150	12 306	11 396	12 008	11 825	10 895	10 771	-18,1
Ezeres PG	1 522	1 356	1 154	1 305	1 287	1 134	1 086	-28,6
Jaunaucē PG	497	439	359	420	410	339	324	-34,8
Jaunlutriņu PG	1 073	945	846	918	891	771	743	-30,8
Kursiņu PG	1 047	955	861	929	914	801	788	-24,7
Lutriņu PG	1 612	1 430	1 216	1 385	1 380	1 207	1 209	-25,0
Nīgrandes PG	1 915	1 683	1 442	1 641	1 589	1 326	1 294	-32,4
Novadnieku PG	2 173	1 921	1 660	1 886	1 875	1 660	1 637	-24,7
Pampāļu PG	908	813	717	782	755	667	655	-27,9
Rubas PG	1 064	932	782	889	881	741	719	-32,4
Saldus PG	1 823	1 718	1 763	1 708	1 690	1 474	1 440	-21,0
Šķēdes PG	797	724	632	700	690	589	567	-28,9

Vadakstes PG	533	514	467	519	505	415	401	-24,8
Zaņas PG	899	816	710	781	774	662	644	-28,4
Zirņu PG	1 947	1 761	1 556	1 727	1 690	1 482	1 469	-24,6
Zvārdes PG	478	392	324	389	398	331	340	-28,9
Pagastos	18 288	16 399	14 489	15 979	15 729	13 599	13 316	-27,2
Novadā	31 438	28 705	25 885	27 987	27 554	24 494	24 087	-23,4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsnības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Straujāku iedzīvotāju skaita samazināšanos piedzīvojis Jaunauces, Jaunlutriņu, Rubas un Nīgrandes pagasti, zaudējot nepilnu trešdaļu no iedzīvotāju kopējā skaita perioda sākumā. Par nepilniem 30% iedzīvotāju skaits samazinājies arī Zvārdes, Ezeres un Šķēdes pagastos. Tā rezultātā *Novada lauku teritorijās jeb pagastos iedzīvotāju kopējais skaits samazinājies par 27%, bet Saldus pilsētas uzņēmējdarbības vide bijusi labvēlīgāka un pretoties spējīgāka vispārējai iedzīvotāju skaita samazināšanās tendencei.* Tāpēc Saldū iedzīvotāju kopējais apjoms sarucis "tikai" par 18%. Savukārt mazākais iedzīvotāju samazinājums vērojams Saldus un Zirņu pagastos, attiecīgi par 21,0% un 24,6%.

3.2.4. Relatīvās izmaiņas Saldus novada iedzīvotāju kvantitatīvajā sastāvā

Pilnīgi iespējams, ka lielākie draudi iedzīvotāju skaita negatīvai izmaiņu tendencei ir pārvarēti, un iesācies zināms stabilizācijas periods. Vai izteiktā hipotēze atbilst iedzīvotāju izmaiņu intensitātes tendencei pārskata periodā, varēs pārliecināties, izvērtējot 3.10.tabulā iekļautos rādītājus.

3.10.tabula

Iedzīvotāju teritoriālā sastāva izmaiņas Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Saldus PL	41,83	42,87	44,03	42,91	42,92	44,48	44,72	6,9
Ezeres PG	4,84	4,72	4,46	4,66	4,67	4,63	4,51	-6,9
Jaunauces PG	1,58	1,53	1,39	1,50	1,49	1,38	1,35	-14,9
Jaunlutriņu PG	3,41	3,29	3,27	3,28	3,23	3,15	3,08	-9,6
Kursišu PG	3,33	3,33	3,33	3,32	3,32	3,27	3,27	-1,8
Lutriņu PG	5,13	4,98	4,70	4,95	5,01	4,93	5,02	-2,1
Nīgrandes PG	6,09	5,86	5,57	5,86	5,77	5,41	5,37	-11,8
Novadnieku PG	6,91	6,69	6,41	6,74	6,80	6,78	6,80	-1,7

Pampāju PG	2,89	2,83	2,77	2,79	2,74	2,72	2,72	-5,8
Rubas PG	3,38	3,25	3,02	3,18	3,20	3,03	2,99	-11,8
Saldus PG	5,80	5,99	6,81	6,10	6,13	6,02	5,98	3,1
Šķēdes PG	2,54	2,52	2,44	2,50	2,50	2,40	2,35	-7,1
Vadakstes PG	1,70	1,79	1,80	1,85	1,83	1,69	1,66	-1,8
Zaņas PG	2,86	2,84	2,74	2,79	2,81	2,70	2,67	-6,5
Zirņu PG	6,19	6,13	6,01	6,17	6,13	6,05	6,10	-1,5
Zvārdes PG	1,52	1,37	1,25	1,39	1,44	1,35	1,41	-7,2
Pagastos	58,17	57,13	55,97	57,09	57,08	55,52	55,28	-5,0
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Iedzīvotāju skaita izmaiņu atšķirīgā intensitāte sadalījumā pa laika intervāliem un teritoriālām vienībām netieši liecina par vērā ņemamām iedzīvotāju skaita izmaiņām pagastos un Saldus pilsētā. Pretēji novērotajai tendencei Brocēnu novadā, Saldus pilsēta ir nostiprinājusi savu pārsvaru iedzīvotāju skaita strukturālajā sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Rezultātā lauku pagasti ir zaudējuši 5% no kopējā iedzīvotāju skaita novadā. Lielākais iedzīvotāju skaita relatīvais samazinājums tiek konstatēts Jaunaucē pagastā – nepilni 15% un Nīgrandes un Rubas pagastos – nepilnu 12% apmērā. Bet Saldus pagastā vērojams iedzīvotāju skaita pieaugums par 3,1%. Acīmredzot šajā gadījumā vērojams Latvijas mērogiem vidējas pilsētas klātbūtnes efekts – Saldus pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspēja investīciju un ekonomisko resursu piesaistes ziņā ir nesalīdzināmi augstāka par pagastu konkurētspēju. Bet šis apgalvojums nereti nav attiecināms uz piepilsētu pagastiem, kuros dzīvojošie ekonomiski aktīvie iedzīvotāji cenšas izmantot pilsētas tuvumu, lai atrastu savai iedomātai darbaspēka cenai un savām interesēm atbilstošāku darba vietu.

Konstatētās izmaiņas iedzīvotāju skaita teritoriālajā struktūrā atrodas funkcionālā saistībā ar izmaiņām Saldus novada uzņēmējdarbības vidē un tā teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vidēs. Acīmredzot šo izmaiņu kvantitatīvie un kvalitatīvie aspekti nav identiski un lauku teritorijas investīciju un ekonomisko resursu piesaistes ziņā nevar līdzvērtīgi konkurēt ar uzņēmējdarbības vides dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām pilsētās. Bet iedzīvotāju skaita saglabāšana lauku uzņēmējdarbības vidē ir stratēģiski nozīmīgs aspekts – tas ir cieši saistīts ar Latvijas valsts pastāvēšanu nākotnē. Tāpēc Valsts un Novadu vadītājiem jāizstrādā un jāīsteno pietiekoši

efektīvi pasākumi lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai.

Nozīmīgākie secinājumi

Brocēnu un Saldus novadu iedzīvotāju kvantitatīvajā un kvalitatīvajā izvērtējumā iegūtie rezultāti dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Uzņēmējdarbības vides un tās attīstības izvērtējuma kontekstā iedzīvotāju skaits, tā izmaiņu raksturs, intensitāte un tendence tiek uzskatīts kā nozīmīgākais uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošais rādītājs.
2. Pārskata periodā Brocēna novada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par nepilniem 22% un perioda beigās sastāda nepilnus 5,8 tūkstošus. Novada pagastos pētāmais rādītājs samazinājies par 20% un pilsētā – par 23,2%. Bet lielākais iedzīvotāju skaita samazinājums tiek konstatēts Blīdenes un Remtes pagastos, taču Gaiķu pagastā tas ir palielinājies par 29%.
3. Pilsētu iedzīvotāji ir elastīgāki un jūtīgāki pret izmaiņām ārējā uzņēmējdarbības vidē salīdzinājumā ar laukuiedzīvotājiem, tāpēc Brocēnu pilsētas iedzīvotāji pametuši šo pilsētu visā pārskata periodā, izņemot 2012.gadu, kad iedzīvotāju skaits pilsētā palielinājās par nepilniem 6%.
4. Brocēnu novada lauku teritorijā iedzīvotāju skaits ir samazinājies ar zemākas intensitātes pakāpi un to īpatsvars kļūst lielāks salīdzinājumā ar attiecīgo rādītāju Brocēnu pilsētā, pateicoties iedzīvotāju īpatsvara krasam pieaugumam Gaiķu pagastā un Cieceres pagastā.
5. Pretēji novērotajai tendencei Brocēnu novadā, Saldus pilsēta ir nostiprinājusi savu pārsvaru iedzīvotāju skaita strukturālajā sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Rezultātā lauku pagasti ir zaudējuši 5% no kopējā iedzīvotāju skaita novadā. Lielākais iedzīvotāju skaita relatīvais samazinājums tiek konstatēts Jaunauces, Jaunlutriņu, Rubas un Nīgrandes pagastos.
6. Saldus pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspēja investīciju un ekonomisko resursu piesaistes ziņā ir nesalīdzināmi augstāka par pagastu konkurētspēju. Bet šis apgalvojums nereti nav attiecināms uz piepilsētu pagastiem, kuros dzīvojošie ekonomiski aktīvie iedzīvotāji cenšas izmantot pilsētas tuvumu, lai atrastu savai iedomātai darbaspēka cenai un savām interesēm atbilstošāku darba vietu.
7. Konstatētās izmaiņas iedzīvotāju skaita teritoriālajā struktūrā atrodas funkcionālā saistībā ar izmaiņām Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

un tā teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vidēs. *Lauku teritorijas investīciju un ekonomisko resursu piesaistes ziņā nevar līdzvērtīgi konkurēt ar uzņēmējdarbības vides dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām pilsētās.*

8. Iedzīvotāju skaita strukturālās izmaiņas skaidri liecina par pagastu un pilsētas uzņēmējdarbības vides atšķirīgo reakciju uz ārējā uzņēmējdarbības vidē dominējošajiem draudiem. Izrādās, ka Novadu iedzīvotāji nav samierinājušies ar notiekošām pārmaiņām uzņēmējdarbības vidē – viņu cerības joprojām nav piepildījušās, tāpēc uzņēmīgākās mājsaimniecības cenšas pamest savu pagastu, pilsētas, reģiona un pat valsts teritoriju, lai atrastu savām spējām un iedomātai darbaspēka cenai atbilstošāku uzņēmējdarbības vidi.
9. *Iedzīvotāju skaita saglabāšana lauku uzņēmējdarbības vidē ir stratēģiski nozīmīgs aspekts* ne tikai Novadu līmenī. Tas ir cieši saistīts ar Latvijas valsts pastāvēšanu nākotnē. Tāpēc Valsts un Novadu vadītājiem jāizstrādā un jāīsteno pietiekoši efektīvi pasākumi lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai.

3.3. Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Novados

Novadu un to teritoriālo vienību apdzīvotības blīvuma kvantitatīvais un kvalitatīvais izvērtējums Novadu vadītājiem sniedz svarīgu informāciju par izmaiņām uzņēmējdarbības vidē un tās attīstības potenciālu. Apdzīvotības blīvums jeb iedzīvotāju izkliede un tās izmaiņas pa noteiktu teritoriju ir nozīmīgs rādītājs, kas izmantojams gan teritoriālajā plānošanā, gan vadības lēmumu pieņemšanā un atbilstošāko pasākumu izstrādei uzņēmējdarbības vides tālākai attīstībai un konkurētspējas palielināšanai.

3.3.1. Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Apdzīvotības blīvuma izmaiņas raksturojošie rādītāji Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē apkopoti 3.11.tabulā.

3.11.tabula

Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Apdzīvotības blīvuma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (iedz./km ²)							15./09
	2009. ^N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	445,2	404,6	367,3	388,7	383,5	343,1	341,8	-23,2
Blīdenes PG	7,9	6,7	5,6	6,5	6,2	5,1	5,0	-36,9
Cieceres PG	12,8	11,9	10,8	11,7	11,5	10,5	10,5	-18,0
Gaiķu PG	4,6	5,1	6,4	7,2	7,0	5,9	5,9	29,0

Remtes PG	5,9	5,4	4,7	5,1	4,9	4,3	4,3	-27,9
Pagastos	7,4	6,9	6,4	7,1	6,9	6,0	6,0	-20,0
Novadā	14,9	13,6	12,6	13,6	13,3	11,7	11,7	-21,6

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Novadu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Tabulā 3.11 iekļautie dati liecina par nozīmīgām atšķirībām un pārmaiņām apdzīvotības blīvuma jeb apdzīvotības līmeņa rādītājos Brocēnu novada teritoriālās vienībās. Šajā rādītājā pilsētas ir ārpus konkurences – to apdzīvotības līmenis jebkurā gadījumā būs augstāks salīdzinājumā ar lauku teritorijām, tāpēc tās ir pilsētas, kuru galvenā pazīme ir iedzīvotāju koncentrācijas līmenis noteiktā teritorijā. Pagastu vērtējumā augstākais apdzīvotības līmenis visā pārskata periodā saglabājas Cieceres pagastā, neskatoties uz piedzīvoto samazinājumu no 13 iedzīvotājiem 2009.gadā līdz 11 iedzīvotājiem uz km² 2015.gada sākumā. Savukārt zemākā rādītāja vērtība perioda beigās vērojama Gaiķu pagastā – 4,3 iedzīvotāji uz km². Arī šajā gadījumā apdzīvotības līmenis ir samazinājies absolūti vienādā mērā kā Cieceres pagastā - par 2 cilvēkiem, bet relatīvā nozīmē – par nepilniem 28%, lai gan Cieceres pagastā – par 18%.

Nemot vērā, ka Brocēnu pagasta kopējā platība pārskata periodā nav mainījusies, apdzīvotības blīvuma izmaiņu intensitātes rādītāji atbilst iedzīvotāju kopējā skaita izmaiņu intensitātes rādītājiem, tāpēc to analīze šajā gadījumā nav nepieciešama – tas nedod jaunas zināšanas par uzņēmējdarbības vides izmaiņām Brocēnu novadā un tā teritoriālajās vienībās. Šajā gadījumā svarīgāk uzmanību pievērst apdzīvotības līmeņa atšķirībām pagastos. Tāpēc katra pagasta un Brocēnu pilsētas apdzīvotības līmeni raksturojošie rādītāji sadalījumā pa laika intervāliem tiek salīdzināti ar apdzīvotības līmeni Remtes pagastā. Aprēķinu ceļā iegūtie dati apkopoti 3.12.tabulā.

3.12.tabula

Apdzīvotības blīvuma salīdzinājums Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Apdzīvotības blīvuma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (iedz./km ²)							15./09
	2009. ^N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	74,86	75,44	78,19	75,54	77,52	79,31	79,72	6,5
Blīdenes PG	1,33	1,25	1,20	1,25	1,25	1,18	1,16	-12,5
Cieceres PG	2,16	2,22	2,30	2,28	2,33	2,43	2,45	13,8
Gaiķu PG	0,77	0,95	1,37	1,39	1,42	1,37	1,37	78,9
Remtes PG	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,0

Pagastos	1,25	1,28	1,37	1,39	1,40	1,39	1,39	11,0
Novadā	2,50	2,54	2,67	2,65	2,70	2,71	2,72	8,7

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Novadu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, Brocēnu pilsēta un vairums no Novada pagastiem ir nostiprinājuši savu pārsvaru pār Remtes pagastu – vājākais kļuvis vēl vājāks. Bet šajā situācijā ir kāds izņēmums, un tas ir Blīdenes pagasts. Perioda sākumā tā apdzīvotības līmenis par 33% pārsniedza attiecīgo rādītāju Remtes pagastā, bet perioda beigās šis pārsvars samazinājās līdz 16%, tādējādi tuvākajos gados Blīdenes pagasts var samainīties vietām ar Remtes pagastu, atņemot tam mazākā apdzīvotības līmeņa statusu novadā.

Visā pārskata periodā lielāko pārsvaru pār Remtes pagastu saglabā Cieceres pagasta apdzīvotības līmenis, turklāt tas ir palielinājies no nepilnām 2,2 vienībām līdz nepilnām 2,5 vienībām jeb 13,8% apmērā. Bet Brocēnu pilsētā apdzīvotības līmenis perioda beigās nepilnas 80 reizes pārsniedz attiecīgo rādītāju Remtes pagastā.

Mazs mierinājums Remtes pagasta iedzīvotājiem var būt tas, ka Blīdenes pagasts pēc dažiem gadiem var nonākt līdzīgā stāvoklī un divatā būtu vieglāk mazināt šo nozīmīgo defektu uzņēmējdarbības vidē. *Kritiski zems apdzīvotības līmenis šajos pagastos būtu jāuztver kā būtisks izaicinājums Novada vadītājiem.* Pārsniedzot zemākā apdzīvotības līmeņa kritisko robežu, Remtes pagasta uzņēmējdarbības vides konkurētspēja var dramatiski samazināties, un tās atjaunošanai būs jāiegulda nesarūpējami lielāks ekonomisko resursu apjoms, salīdzinot ar pasākumiem, kurus varētu īstenot tuvākajā nākotnē iedzīvotāju emigrācijas un mirstības mazināšanai, kā arī dzimstības palielināšanai.

3.3.2. Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Apdzīvotības blīvuma izmaiņas raksturojošie rādītāji Saldus novada uzņēmējdarbības vidē apkopoti 3.13.tabulā.

Tabulā iekļautie dati liecina, ka Saldus novada teritoriālās vienībās apdzīvotības līmenis atrodas kritiskākā stāvoklī salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Zemākais pētāmā rādītāja līmenis attiecas uz Zvārdes pagastu, kurā iedzīvotāju skaits uz km² ir samazinājies no 2,3 perioda sākumā līdz 1,7 cilvēkiem perioda beigās. Turklāt samazināšanās tendence saglabājas arī pēdējos gados ar ātrumu 0,1 vienības gadā. Salīdzinoši zems apdzīvotības

līmenis vērojams arī Jaunaucē un Kursiņu pagastos, attiecīgi 3,9 un 4,6 iedzīvotāji uz platības vienību.

Augstākais apdzīvotības līmenis tiek konstatēts Saldus pagastā – 34,3, Novadnieku pagastā – 15,2, Lutriņu pagastā – 13,4 un Nīgrandes pagastā – 13,3 iedzīvotāji uz km². Neskatoties uz to, Novada pagastos vidējais apdzīvotības līmenis pārskata periodā ir sarucis no 10,9 līdz 8 vienībām, bet novadā – no 18,7 līdz 14,3 vienībām.

Augstākais apdzīvotības līmenis tiek konstatēts Saldus pagastā – 34,3, Novadnieku pagastā – 15,2, Lutriņu pagastā – 13,4 un Nīgrandes pagastā – 13,3 iedzīvotāji uz km². Neskatoties uz to, Novada pagastos vidējais apdzīvotības līmenis pārskata periodā ir sarucis no 10,9 līdz 8 vienībām, bet novadā – no 18,7 līdz 14,3 vienībām.

3.13.tabula

Apdzīvotības blīvuma izmaiņas Saldus novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Apdzīvotības blīvuma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (iedz./km ²)							15./09 .
	2009. ^N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Saldus PL	1 304	1 220	1 130	1 190	1 172	1 080	1 068	-18,1
Ezeres PG	15,7	14,0	11,9	13,4	13,3	11,7	11,2	-28,6
Jaunaucē PG	6,0	5,3	4,3	5,1	4,9	4,1	3,9	-34,8
Jaunlutriņu PG	9,2	8,1	7,3	7,9	7,7	6,6	6,4	-30,8
Kursiņu PG	6,1	5,6	5,0	5,4	5,3	4,7	4,6	-24,7
Lutriņu PG	17,9	15,9	13,5	15,4	15,3	13,4	13,4	-25,0
Nīgrandes PG	19,7	17,3	14,9	16,9	16,4	13,7	13,3	-32,4
Novadnieku PG	20,1	17,8	15,4	17,5	17,4	15,4	15,2	-24,7
Pampāju PG	7,4	6,6	5,9	6,4	6,2	5,4	5,3	-27,9
Rubas PG	12,3	10,8	9,0	10,3	10,2	8,6	8,3	-32,4
Saldus PG	43,4	40,9	42,0	40,7	40,2	35,1	34,3	-21,0
Šķēdes PG	9,1	8,2	7,2	8,0	7,9	6,7	6,5	-28,9
Vadakstes PG	7,4	7,1	6,5	7,2	7,0	5,8	5,6	-24,8
Zaņas PG	10,4	9,4	8,2	9,0	8,9	7,6	7,4	-28,4
Zirņu PG	9,5	8,6	7,6	8,4	8,2	7,2	7,2	-24,6
Zvārdes PG	2,3	1,9	1,6	1,9	1,9	1,6	1,7	-28,9
Pagastos	10,9	9,8	8,7	9,6	9,4	8,1	8,0	-27,2
Novadā	18,7	17,1	15,4	16,7	16,4	14,6	14,3	-23,4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Novadu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Zvārdes pagastā apdzīvotības blīvums ir pazeminājies līdz tādai pakāpei, ka turpmāko izmaiņu intensitāte turpināsies mazināties. Lielā mērā par to

liecina pētāmā rādītāja straujāka samazināšanās Jaunaucē, Rubas, Nīgrandes un Jaunlutriņu pagastos. Krietni labākā situācijā šajā ziņā ir Saldus pilsēta, kura nostiprinājusi un palielinājusi savu pārsvaru par 15,2% pār Novadā vājāko posmu – Zvārdes pagasta iedzīvotājiem. Starp pagastiem lielākās atšķirības vērojamas teritoriālā izvietojuma ziņā izdevīgākajā Saldus pagastā, kurš savu pārsvaru palielinājis no 18,6 līdz 20,6 reizēm jeb 11%, kas ir otrs labākais rezultāts aiz Saldus pilsētas.

Vēsturiskās attīstības ziņā Zvārdes pagasts ir unikāla teritoriālā vienība ne tikai Saldus novada, bet arī Kurzemes reģionā un visas valsts mērogā. Pilnīgi iespējams, ka valsts mērogā nav daudz tādu teritoriālo vienību ar tik zemu apdzīvotības līmeni. Zemais apdzīvotības līmenis ienes jaunas kvantitatīva un kvalitatīva rakstura pārmaiņas Zvārdes pagasta uzņēmējdarbības vidē, kurā palielinās tādas uzņēmējdarbības īpatsvars, kura saistīta ar resursu iegūvi un to nelielu pirmapstrādi. Tādējādi, lielākā apjoma pievienotās vērtības radīšanas iespējas tiek atdotas citiem pagastiem un pilsētām ar augstāku apdzīvotības līmeni un augstāku uzņēmējdarbības vides konkurētspēju.

Acīmredzot Zvārdes pagasts un citas tamlīdzīgā stāvoklī nonākušās teritoriālās vienības prasa lielāku uzmanību ne tikai no Novada vadītāju puses. Šādu problēmu risināšanā jāiesaistās Kurzemes reģionam un attiecīgajām valsts institūcijām ne tikai ar līdzjutības apliecinājumu un uzmundrinājuma vārdiem, bet reāliem projektiem un nepieciešamajiem resursiem to īstenošanai.

Nozīmīgākie secinājumi

Brocēnu un Saldus novadu apdzīvotības līmeņa izvērtējumā iegūtie rezultāti dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Novadu teritoriālo vienību apdzīvotības līmenī pārskata periodā vērojamas nozīmīgas atšķirības un pārmaiņas. Šajā ziņā pilsētas ir ārpus konkurences – to apdzīvotības līmenis jebkurā gadījumā būs augstāks salīdzinājumā ar lauku teritorijām. Pagastu vērtējumā augstākais apdzīvotības līmenis visā pārskata periodā saglabājas Cieceres pagastā. Savukārt Gaiķu pagastā ir zemākais iedzīvotāju skaits uz platības vienību.
2. Saldus novada teritoriālās vienībās apdzīvotības līmenis atrodas kritiskākā stāvoklī salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Zemākais pētāmā rādītāja līmenis attiecas uz Zvārdes pagastu, kurā iedzīvotāju skaits uz km² ir samazinājies no 2,3 perioda sākumā līdz 1,7 cilvēkiem perioda beigās. Salīdzinoši zems apdzīvotības līmenis vērojams arī Jaunaucē un Kursīšu pagastos, attiecīgi 3,9 un 4,6 iedzīvotāji uz platības vienību.

3. Kritiski zems apdzīvotības līmenis vairākos pagastos būtu jāuztver kā būtisks izaicinājums Novada vadītājiem. Pārsniedzot zemākā apdzīvotības līmeņa kritisko robežu, Remtes pagasta uzņēmējdarbības vides konkurētspēja var dramatiski samazināties un tās atjaunošanai būs jāiegulda nesarūdzināmi lielāks ekonomisko resursu apjoms, salīdzinot ar pasākumiem, kurus varētu īstenot tuvākajā nākotnē iedzīvotāju emigrācijas un mirstības mazināšanai, kā arī dzimstības palielināšanai.
4. Novadu un to teritoriālo vienību apdzīvotības blīvuma kvantitatīvais un kvalitatīvais izvērtējums Novadu vadītājiem būtu jāuztver kā nozīmīga informācija par izmaiņām uzņēmējdarbības vidē, tās attīstības potenciālu un konkurētspēju. Iegūtie rezultāti izmantojami teritoriālajā plānošanā, vadības lēmumu pieņemšanā un atbilstošāko pasākumu izstrādei uzņēmējdarbības vides tālākai attīstībai un konkurētspējas palielināšanai.

3.4. Jauno iedzīvotāju kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas Novadu uzņēmējdarbības vidē

Šajā sadaļā galvenā uzmanība tiek veltīta iedzīvotāju perspektīvākajai daļai – iedzīvotājiem, kuri nav pārsnieguši 18 gadu vecumu. Tieši jaunieši ir tā sabiedrības daļa, kura vidējā un ilgākā laika periodā ietekmēs uzņēmējdarbības vidi un noteikts tās attīstības nozīmīgākos kvantitatīvos un kvalitatīvos aspektus. Tāpēc kontekstā ar uzņēmējdarbības vides attīstību un konkurētspējas attīstību jaunākā iedzīvotāju daļa ir pati nozīmīgākā. Turklāt jauno iedzīvotāju daudzums un to īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā uzskatāms par uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas integrējošo rādītāju un sasniedzamā mērķa rādītāju.

3.4.1. Brocēnu novada jaunāko iedzīvotāju izvietojums

Jaunākās iedzīvotāju daļas kvantitatīvās izmaiņas raksturojošo rādītāju sadalījums pa teritoriālām vienībām tiek parādīts 3.14.tabulā.

3.14.tabula

Jauno iedzīvotāju izvietojums Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Jauno iedzīvotāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09
	2009. ^N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	523	497	475	471	462	475	475	-9,2
Blīdenes PG	178	164	144	147	118	97	95	-46,6
Cieceres PG	158	155	155	155	145	139	148	-6,3
Gaiķu PG	144	140	125	122	107	92	93	-35,4
Remtes PG	115	112	111	102	105	96	90	-21,7
Pagastos	149	143	134	132	119	106	107	-28,4
Novadā	672	640	609	603	581	581	582	-13,4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP dati

Tabulā iekļautie dati liecina, ka Brocēnu novada jaunāko - 18 gadus nepārsniegušo iedzīvotāju kopējais skaits ir samazinājies par 13,4%. Ja perioda sākumā novadā dzīvoja 672 bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadiem, tad perioda beigās to skaits samazinājies līdz 582. Novada pagastos pētāmais rādītājs samazinājies par 20% un Brocēnu pilsētā – par 23,2%. Ievērojami kritiskāks stāvoklis šajā jautājumā atklājas Novada pagastos, kur jauniešu skaits samazinājies par 28%, kas ir 2 reizes vairāk kā Brocēnu pilsētā. Straujākais jaunāko iedzīvotāju skaita samazinājums tiek novērots Blīdenes pagastā – par nepilniem 77% un Gaiķu pagastā – vairāk kā 35%. Mazākais bērnu un jauniešu skaita samazinājums attiecas uz Cieceres pagastu – nedaudz vairāk kā 6%, kas ir mazāks rādītājs kā Brocēnu pilsētā, kur pētāmais rādītājs samazinājies par 9,2%.

Bērnu un jauniešu skaita samazināšanās, galvenokārt, tiek saistīta ar šādiem aspektiem, kas izriet no izmaiņām uzņēmējdarbības vidē attiecīgajās teritoriālās vienībās:

- a) līdz ar ekonomiskās krīzes iestāšanos samazinās iedzīvotāju dzimstības līmenis, jo valsts un pašvaldību sniegtais atbalsts ģimenēm ar bērniem nespēj kompensēt tos zaudējumus, kas radušies mājsaimniecības locekļu darba zaudēšanas vai algas samazināšanas rezultātā;
- b) ekonomikas nepietiekami straujais izaugsmes temps nerada jūtamas pārmaiņas uzņēmējdarbības vides nodarbinātībā un darba algas pieaugumā, tāpēc ekonomiski un sociāli aktīvās mājsaimniecības ar bērniem dodas emigrācijā uz kādu no ES valstīm jeb izvēlas pārcelties uz citu vietu ar lielākām izredzēm un labi apmaksātu darba vietu.

Kāds no minētajiem aspektiem ir noteicošais jaunākās iedzīvotāju daļas zaudējumā, būtu jānoskaidro papildus pētījumā. Nākamajā Pētījuma sadaļā pievērsīsimies bērnu un jauniešu skaita izmaiņu intensitātei un strukturālajiem rādītājiem.

3.4.2. Relatīvās izmaiņas Brocēnu novada iedzīvotāju kvantitatīvajā sastāvā vecumā līdz 18 gadiem

Brocēnu novadā dzīvojošo bērnu un jauniešu vecumā līdz 18 gadiem skaita izmaiņu intensitāti raksturojošie rādītāji apkopoti 3.15.tabulā.

3.15.tabula

Iedzīvotāju izmaiņu intensitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	x	-4,97	-4,43	-0,84	-1,91	2,81	0,00	7,79
Blīdenes PG	x	-7,87	-12,20	2,08	-19,73	-17,80	-2,06	21,81

Cieceres PG	x	-1,90	0,00	0,00	-6,45	-4,14	6,47	12,93
Gaiķu PG	x	-2,78	-10,71	-2,40	-12,30	-14,02	1,09	15,11
Remtes PG	x	-2,61	-0,89	-8,11	2,94	-8,57	-6,25	11,51
Pagastos	x	-4,03	-6,30	-1,68	-9,70	-10,74	0,47	11,21
Novadā	x	-4,76	-4,85	-1,03	-3,61	0,04	0,09	4,93
VSA	x	3,07	10,71	10,19	22,67	20,61	8,54	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP dati

Jaunākās iedzīvotāju daļas izmaiņu intensitātes atšķirības izraisošie faktori ir krasi mainīgi un atšķirīgi visā pārskata periodā sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Uz to skaidri norāda pētāmā rādītāja intensitātes izmaiņu horizontālo un vertikālo svārstību amplitūdas. Lielākā horizontālo svārstību amplitūda tiek konstatēta Blīdenes pagastā – nepilnas 22 vienības un Gaiķu pagastā – vairāk kā 15 vienības, bet mazākā vērtība – Brocēnu pilsētā – nepilnas 7,8 vienības. Tas liecina par Brocēnu pilsētā dzīvojošo mājsaimniecību lielāku pretoties spēju ekonomiskās krīzes radītajiem draudiem salīdzinājumā ar pagastos dzīvojošajām mājsaimniecībām, kurās aug nepilngadīgi bērni.

Pētāmā rādītāja horizontālo svārstību amplitūda liecina, ka jauniešu skaita palielināšanās un tā saglabāšanās Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nozīmīgākie bijuši laika intervāli pārskata perioda otrajā pusē - 2013. un 2014.gads, kad attiecīgā rādītāja svārstības sadalījumā pa teritoriālām vienībām sasniedza attiecīgi nepilnas 23 un 22 vienības. Lielā mērā tas saistās ar jaunākās iedzīvotāju daļas īpatsvara samazināšanās intensitātes pieaugumu Blīdenes pagastā.

Aprēķinu rezultāti par Brocēnu novada jaunākās iedzīvotāju daļas teritoriālās struktūras izmaiņām iekļauti 3.16.tabulā.

3.16.tabula

Brocēnu novada jaunākās iedzīvotāju daļas teritoriālā izvietojuma struktūra

Teritoriālā vienība	Jaunāko iedzīvotāju teritoriālā struktūra sadalījumā pa gadiem - %							15./09.
	2009. N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Brocēnu PL	77,9	77,7	78,0	78,2	79,6	81,8	81,7	4,9
Blīdenes PG	26,5	25,6	23,7	24,4	20,3	16,7	16,3	-38,3
Cieceres PG	23,5	24,2	25,5	25,7	25,0	23,9	25,5	8,2
Gaiķu PG	21,4	21,9	20,5	20,2	18,4	15,8	16,0	-25,4
Remtes PG	17,1	17,5	18,2	16,9	18,1	16,5	15,5	-9,6

Kopā pagastos	22,1	22,3	22,0	21,8	20,4	18,2	18,3	-17,3
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** - novērtējums
 Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP dati

Tabulā iekļautie dati skaidri norāda, ka jaunākās iedzīvotāju daļas un to vecāku viedoklis par Brocēnu novadā ietilpstošo teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vides konkurētspēju ir krasi atšķirīgs. Tie, kuri uzskata, kas uzņēmējdarbības vides konkurētspēja ir pietiekoša, lai spētu pārvarēt ekonomiskās krīzes radītos izaicinājumus un radītu iespējas mājsaimniecībām nodrošināt iztikas līdzekļus vismaz pamatvajadzību līmenī, nogaida ar aizbraukšanu, tādā veidā sekmējot ekonomikas izaugsmi pēc krīzes periodā. To lielā mērā var attiecināt uz Cieceres pagasta un Brocēnu pilsētas uzņēmējdarbības vidi, kurās jauniešu īpatsvars novadā ir palielinājies attiecīgi par 8,2% un nepilniem 5%. Bet tie, kuriem izmaiņas uzņēmējdarbības vidē vairo vienīgi pesimismu, savu emociju un iztikas līdzekļu nepieciešamības vadīti pamet savas dzimtās mājas, atpakaļ neskatīdamies. Tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc vērojamas tik krasas izmaiņas jaunākās iedzīvotāju daļas Novada struktūrā Blīdenes pagastā – samazinājums par nepilniem 40%, un Gaiķu pagastā, samazinājums par 25,4%.

3.4.3. Saldus novada jaunākās iedzīvotāju daļas teritoriālais izvietojums

Saldus novada uzņēmējdarbības vides jaunākās iedzīvotāju daļas kvantitatīvās izmaiņas sadalījumā pa teritoriālām vienībām parādīts 3.17.tabulā.

3.17.tabula

Iedzīvotāju skaits vecumā līdz 18 gadiem Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09. %
	2009. n	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Saldus PL	1 898	1 842	1 804	1 801	1 724	1 969	1 735	-8,6
Ezeres PG	219	213	206	194	187	182	176	-19,6
Jaunauces PG	55	51	49	49	50	47	44	-20,0
Jaunlutriņu PG	160	155	163	151	142	133	125	-21,9
Kursišu PG	167	162	153	148	143	143	150	-10,2
Lutriņu PG	275	264	245	234	235	236	237	-13,8
Nīgrandes PG	260	252	243	248	230	204	206	-20,8
Novadnieku PG	259	249	263	253	257	271	266	2,7

110

Pampāju PG	125	122	123	122	114	109	111	-11,2
Rubas PG	139	133	128	126	126	116	113	-18,7
Saldus PG	248	240	235	236	236	220	218	-12,1
Šķēdes PG	148	145	143	132	130	108	111	-25,0
Vadakstes PG	67	59	64	65	56	56	50	-25,4
Zaņas PG	148	142	139	132	128	124	121	-18,2
Zirņu PG	260	247	263	252	251	258	251	-3,5
Zvārdes PG	75	73	74	73	76	75	75	0,0
Kopā pagastos	2 605	2 507	2 491	2 415	2 361	2 282	2 254	-13,5
KOPĀ NOVADĀ	4 503	4 349	4 295	4 216	4 085	4 251	3 989	-11,4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums
 Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Kopējā tendence iedzīvotāju skaita kvantitatīvās izmaiņās Saldus novada uzņēmējdarbības vidē vecumā līdz 18 gadiem sakrīt ar attiecīgā rādītāja izmaiņu tendenci Brocēnu novadā, atšķirīgs ir izmaiņu ātrums novadu līmenī un teritoriālo vienību līmenī. Jaunākās iedzīvotāju daļas straujākais samazinājums vērojams Šķēdes un Vadakstes pagastos – par 25%, bet Jaunaucē un Jaunlutriņu pagastā, attiecīgi par 20% un 22%. Mazākais pētāmā rādītāja samazinājums vērojams Zirņu pagastā – 3,5% un Saldus pilsētā – 8,6%. Jaunākās iedzīvotāju daļas kvantitatīvais pieaugums nepilnu 3% apmērā tiek konstatēts Novadnieku pagastā, bet Zvārdes pagastā jauniešu skaits vecumā līdz 18 gadiem palicis nemainīgs – 75. Tādējādi, pagastos jaunākās iedzīvotāju daļas absolūtais apjoms pārskata periodā ir samazinājies par 13,5%, bet novadā kopumā – par 11,4%.

Jaunākās iedzīvotāju daļas strukturālās izmaiņas skaidri liecina par būtiskiem draudiem uzņēmējdarbības vides attīstībā un tās konkurētspējas paaugstināšanā atsevišķās teritoriālās vienībās un Brocēnu novadā kopumā. Neaizmirsīsim, ka jaunākā iedzīvotāju daļa – tā ir darbaspēka resursa potenciāls, tā ir nākamo komersantu un uzņēmējdarbības attīstības potenciāls, un visbeidzot, tā ir nākotnes patērētāju potenciāls, kas ir tikpat nozīmīgs uzņēmējdarbības vides aspekts kā preču un pakalpojumu ražošana.

3.4.4. Saldus novada iedzīvotāju vecumā līdz 18 gadiem izmaiņu intensitāte

Jaunākās iedzīvotāju daļas absolūtais apjoms Saldus novadā mainās katrā laika intervālā un katrā teritoriālā vienībā ar atšķirīgu intensitāti. Aprēķinātie rādītāji apkopoti 3.18.tabulā.

Jaunāko iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāte Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009. N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Saldus PL	x	-6,42	-7,39	5,37	-1,52	-7,86	-1,14	12,77
Ezeres PG	x	-2,95	-2,06	-0,17	-4,28	14,21	-11,88	26,10
Jaunauces PG	x	-2,74	-3,29	-5,83	-3,61	-2,67	-3,30	3,15
Jaunlutriņu PG	x	-7,27	-3,92	0,00	2,04	-6,00	-6,38	9,31
Kursišu PG	x	-3,13	5,16	-7,36	-5,96	-6,34	-6,02	12,52
Lutriņu PG	x	-2,99	-5,56	-3,27	-3,38	0,00	4,90	10,45
Nīgrandes PG	x	-4,00	-7,20	-4,49	0,43	0,43	0,42	7,62
Novadnieku PG	x	-3,08	-3,57	2,06	-7,26	-11,30	0,98	13,36
Pampāju PG	x	-3,86	5,62	-3,80	1,58	5,45	-1,85	9,48
Rubas PG	x	-2,40	0,82	-0,81	-6,56	-4,39	1,83	8,39
Saldus PG	x	-4,32	-3,76	-1,56	0,00	-7,94	-2,59	7,94
Šķēdes PG	x	-3,23	-2,08	0,43	0,00	-6,78	-0,91	7,21
Vadakstes PG	x	-2,03	-1,38	-7,69	-1,52	-16,92	2,78	19,70
Zaņas PG	x	-11,94	8,47	1,56	-13,85	0,00	-10,71	20,41
Zirņu PG	x	-4,05	-2,11	-5,04	-3,03	-3,13	-2,42	2,92
Zvārdes PG	x	-5,00	6,48	-4,18	-0,40	2,79	-2,71	11,48
Pagastos	x	-2,67	1,37	-1,35	4,11	-1,32	0,00	6,78
Novadā	x	-3,76	-0,64	-3,05	-2,24	-3,35	-1,23	3,12
VSA	x	-3,42	-1,24	-1,84	-3,11	4,06	-6,16	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Tabulā iekļautie dati skaidri norāda uz uzņēmējdarbības vides nestabilitāti vairākās teritoriālās vienībās, bet lielākā mērā tas attiecas uz Ezeres, Vadakstes un Zaņas pagastiem. Šajos pagastos uzņēmējdarbības vide acīmredzami nespēj pretoties ekonomiskās krīzes radītajiem draudiem un izmantot Valdības un Novada vadības radītās iespējas konkurētspējas palielināšanai, lai tā sekmētu mājsaimniecības ienākumu palielināšanos un kavētu bērnu un jauniešu izbraukšanu uz dzīvi ārpus pagasta robežām. Turklāt šajās teritoriālās vienībās ir lielākais jaunākās iedzīvotāju daļas absolūtais samazinājums. Neapmierinošu sociāli ekonomisko apstākļu dēļ Vadakstes pagasts vienā 2014.gadā zaudēja nepilnus 17% no iedzīvotājiem, kas jaunāki par 18 gadiem. Tas ir augstākais rādītājs visā Saldus novadā laikā no 2009.gada līdz 2015.gadam. Jaunākās

iedzīvotāju daļas saglabāšanai novadam kritiskākie bijuši 2012. gads un 2014.gads, kad bērnu un jauniešu samazināšanās sasniedza augstāku intensitāti ar lielāku vertikālo svārstību amplitūdu.

Aprēķinu ceļā iegūtie dati par jaunākās iedzīvotāju daļas teritoriālo struktūru apkopoti 3.19.tabulā.

3.19.tabula

Iedzīvotāju teritoriālā sastāva izmaiņas Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	
Saldus PL	41,83	42,87	44,03	42,91	42,92	44,48	44,72	6,9
Ezeres PG	4,84	4,72	4,46	4,66	4,67	4,63	4,51	-6,9
Jaunaucē PG	1,58	1,53	1,39	1,50	1,49	1,38	1,35	-14,9
Jaunlutriņu PG	3,41	3,29	3,27	3,28	3,23	3,15	3,08	-9,6
Kursišu PG	3,33	3,33	3,33	3,32	3,32	3,27	3,27	-1,8
Lutriņu PG	5,13	4,98	4,70	4,95	5,01	4,93	5,02	-2,1
Nīgrandes PG	6,09	5,86	5,57	5,86	5,77	5,41	5,37	-11,8
Novadnieku PG	6,91	6,69	6,41	6,74	6,80	6,78	6,80	-1,7
Pampāju PG	2,89	2,83	2,77	2,79	2,74	2,72	2,72	-5,8
Rubas PG	3,38	3,25	3,02	3,18	3,20	3,03	2,99	-11,8
Saldus PG	5,80	5,99	6,81	6,10	6,13	6,02	5,98	3,1
Šķēdes PG	2,54	2,52	2,44	2,50	2,50	2,40	2,35	-7,1
Vadakstes PG	1,70	1,79	1,80	1,85	1,83	1,69	1,66	-1,8
Zaņas PG	2,86	2,84	2,74	2,79	2,81	2,70	2,67	-6,5
Zirņu PG	6,19	6,13	6,01	6,17	6,13	6,05	6,10	-1,5
Zvārdes PG	1,52	1,37	1,25	1,39	1,44	1,35	1,41	-7,2
Pagastos	58,17	57,13	55,97	57,09	57,08	55,52	55,28	-5,0
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts;

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, lielākais jaunākās iedzīvotāju daļas zaudējums vērojams Jaunaucē, Nīgrandes un Rubas pagastos, attiecīgi par 14,9% un 11,8%. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas samazināšanās aktuāla ir arī Jaunlutriņu, Nīgrandes, Ezeres un Jaunaucē pagastos, kur vērojama jauniešu skaita samazināšanās vecumā līdz 18 gadiem robežās no 9,3% līdz 10,6%. Neskatoties uz šo visai pesimistisko ainu, Saldus novada uzņēmējdarbības vidē vērojamas arī pozitīvas pārmaiņas saistībā ar izmaiņām jaunākās iedzīvotāju daļas teritoriālā struktūrā. Par spīti ekonomiskai krīzei un tās radītajām sekām, atsevišķās teritoriālās vienībās

jauniešu īpatsvars ir pat palielinājies. Lielākā mērā tas attiecas uz Saldus pilsētu, kurā pētāmais rādītājs palielinājies par nepilniem 7%, bet Saldus pagastā – par 3,1%.

Iedzīvotāju skaita un tā jaunākās daļas izmaiņu kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji izmantojami, lai izvērtētu uzņēmējdarbības vides sociālās apakšsistēmas radītās konkurētspējas izmaiņas katrā teritoriālā vienībā un novadā kopumā. Svarīgi apzināties, ka uzņēmējdarbības vides mērķis ir cieši saistīts ar attiecīgās teritorijas iedzīvotājiem, to skaita saglabāšanu un palielināšanu, vienlaicīgi sekmējot iedzīvotāju kvalitatīvā sastāva uzlabošanu saistībā ar iedzīvotāju izglītības līmeņa paaugstināšanu un veselības stāvokļa uzlabošanu. Pastāvot relatīvi lielai iedzīvotāju pārvietošanās brīvībai, grūti piesaistīt iedzīvotājus savai dzimtajai vai ierastajai dzīves vietai, kura nespēj piedāvāt iespējas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem sagādāt iztikai nepieciešamos līdzekļus pietiekošā līmenī. Tāpēc Valdībai, Novadu vadītājiem un pārējām ieinteresētajām pusēm ar to jārēķinās un jāīsteno pasākumi atbilstošas efektivitātes līmenī, lai sekmētu pozitīvu pārmaiņu veidošanos un nostiprināšanos uzņēmējdarbības vidē katrā no teritoriālām vienībām un Novados kopumā.

Nozīmīgākie secinājumi

Brocēnu un Saldus novadu jaunākās iedzīvotāju daļas izvērtējumā iegūtie rezultāti dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Brocēnu novadā jaunākās iedzīvotāju daļas kopējais skaits ir samazinājies par 13,4%. Novada pagastos pētāmais rādītājs samazinājies par 20% un Brocēnu pilsētā – par 23,2%. Straujākais jaunāko iedzīvotāju skaita samazinājums tiek novērots Blīdenes pagastā un Gaiķu pagastā, bet mazākais - Cieceres pagastā – nedaudz vairāk kā 6%.
2. Jaunākās iedzīvotāju daļas un to vecāku viedoklis par Brocēnu novadā ietilpstošo teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vides konkurētspēju ir krasi atšķirīgs. Tie, kuri uzskata, ka uzņēmējdarbības vides konkurētspēja ir pietiekoša, lai spētu pārvarēt ekonomiskās krīzes radītos izaicinājumus un radītu iespējas mājsaimniecībām nodrošināt iztikas līdzekļus vismaz pamatvajadzību līmenī, nogaida ar aizbraukšanu, tādā veidā sekmējot ekonomikas izaugsmi pēc krīzes periodā. Bet pesimistiskāk noskaņotie pamet savas dzimtas mājas un dodas emigrācijā.
3. Kopējā tendence iedzīvotāju skaita kvantitatīvās izmaiņās Saldus novada uzņēmējdarbības vidē vecumā līdz 18 gadiem sakrīt ar attiecīgā rādītāja

izmaiņu tendenci Brocēnu novadā, atšķirīgs ir izmaiņu ātrums novadā un tā teritoriālo vienību līmenī.

4. Saldus novada jaunākās iedzīvotāju daļas straujākais samazinājums vērojams Šķēdes un Vadakstes pagastos, kā arī Jaunauces un Jaunlutriņu pagastos. Mazākais pētāmā rādītāja samazinājums vērojams Zirņu pagastā un Saldus pilsētā, bet Novadnieku pagastā - neliels jaunākās iedzīvotāju daļas pieaugums. Tādējādi, pagastos jaunākā iedzīvotāju daļas absolūtais apjoms pārskata periodā ir samazinājies par 13,4%, bet novadā kopumā – par 11,4%.
5. Jaunākās iedzīvotāju daļas intensitātes izmaiņu rādītāji skaidri norāda uz uzņēmējdarbības vides vājo konkurētspēju jauniešu piesaistē un nestabilitāti vairākās teritoriālās vienībās, bet lielākā mērā tas attiecas uz Ezeres, Vadakstes un Zaņas pagastiem. Šajos pagastos uzņēmējdarbības vide acīmredzami nespēj pretoties ekonomiskās krīzes radītajiem draudiem. Valdības un Novada vadības veiktie pasākumi konkurētspējas palielināšanai šajā ziņā ir pārāk neefektīvi un tie nesekmē mājsaimniecības ienākumu palielināšanos tādā apmērā, lai tie kavētu bērnu un jauniešu izbraukšanu uz dzīvi ārpus pagasta robežām.
6. Iedzīvotāju skaita un tā jaunākās daļas izmaiņu kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji izmantojami, lai izvērtētu uzņēmējdarbības vides sociālās apakšsistēmas radītās konkurētspējas izmaiņas katrā teritoriālā vienībā un Novados kopumā. Katra novada, pilsētas un pagasta uzņēmējdarbības vides attīstības mērķis ir cieši saistīts ar attiecīgās teritorijas iedzīvotājiem, to skaita saglabāšanu un palielināšanu, vienlaicīgi sekmējot iedzīvotāju kvalitatīvā sastāva uzlabošanos saistībā ar iedzīvotāju izglītības līmeņa paaugstināšanu un veselības stāvokļa uzlabošanos.
7. Pastāvot relatīvi lielai iedzīvotāju pārvietošanās brīvībai, grūti piesaistīt iedzīvotājus savai dzimtajai vai ierastajai dzīves vietai, kura nespēj piedāvāt iespējas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem sagādāt iztikai nepieciešamos līdzekļus pietiekošā līmenī. Tāpēc Valdībai, Novadu vadītājiem un pārējām ieinteresētajām pusēm ar to jārēķinās un jāīsteno reālai situācijai atbilstoši pasākumi, lai sekmētu pozitīvu pārmaiņu veidošanos un nostiprināšanos uzņēmējdarbības vidē katrā no teritoriālām vienībām un Novados kopumā.

3.5. Novadu uzņēmējdarbības vidē pieejamais darbaspēks – nozīmīgākais ekonomiskās attīstības elements

Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji un darbaspēks ir nozīmīgākais uzņēmējdarbības attīstības un Novadu konkurētspējas paaugstināšanas elements, kas pastāvīgi mijiedarbojas ar uzņēmējdarbības vides ekonomisko un

sociālo apakšsistēmu. Nodarbināto nozīmīgums tiek saistīts ar darbaspēka plašo funkcionālo diapazonu uzņēmējdarbības vides veidošanā un tās attīstībā, ko nosaka šādi aspekti:

- a) ekonomiski aktīvie iedzīvotāji ir nozīmīgākais darbaspēka resurss, kas cenšas elastīgi pielāgoties attiecīgajā teritorijā piedāvāto darba vietu prasībām;
- b) salīdzinoši liels īpatsvars no nodarbinātajiem uzsāk savu pastāvīgu komercdarbību, iekļaujoties Novadā īstenotajos pasākumos saistībā ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas. Tieši jaunie uzņēmēji nereti nāk klajā ar inovatīvām idejām, sekmējot jaunu, unikālu produktu ienākšanu tirgū;
- c) nodarbinātībā ekonomiski aktīvie iedzīvotāji un viņu ģimenes locekļi pēc darba nereti pārvēršas par aktīviem patērētājiem – nopelnīto līdzekļu izlietošanai, sekmējot dažādu ekonomisko un sociālo labumu pieprasījuma veicināšanu.

Diemžēl Pētījuma izstrādātāju rīcībā nav datu par ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izvietojumu Novadu teritorijas administratīvās vienībās. Taču šo trūkumu pieņemamā apmērā kompensē dati par nodarbināto izvietojumu pa Novadu pagastiem un pilsētām.

3.5.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka teritoriālais izvietojums

Novadu uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka pētījumā tiek izmantotas dinamiskas rindas laikā no 2009.gada līdz 2015.gadam. Tas tiek uzskatīts par pietiekoši ilgu laika periodu, lai iegūtu nepieciešamo priekšstatu par Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas iespējām un draudiem. Nodarbinātības izmaiņu pētījumā tiek izmantoti LR Uzņēmumu reģistra (turpmāk "UR") dati.

Ņemot vērā novadu uzņēmējdarbības vides unikalitāti, darbaspēka analītiskajā izvērtējamā Brocēnu novads tiek nošķirts no Saldus novada. Dati par Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka teritoriālo izvietojumu iekļauti 3.20.tabulā.

Kā liecina tabulā iekļautie dati, Brocēnu novadā nodarbināto piesaistes ziņā visā pārskata periodā dominē Brocēnu pilsēta. Tajā pat laikā uzmanības vērts ir fakts, ka vienīgi pilsētā nodarbināto skaits samazinājies par nepilniem 3%, bet pārējās teritoriālās vienībās tas ir palielinājies. Lielākais strādājošo skaita pieaugums tiek konstatēts Remtes pagastā, nepilnas 2,2 reizes un Cieceres pagastā – gandrīz 2 reizes. Vērā ņemams nodarbināto skaita pieaugums vērojams arī Blīdenes pagastā, vairāk kā – 1,7 reizes.

Nodarbināto skaits Brocēnu novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Nodarbināto izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	423	427	442	466	404	405	412	-2,60
Blīdenes PG	48	43	64	69	77	81	84	75,00
Cieceres PG	117	95	117	152	198	220	230	97,09
Gaiķu PG	32	32	30	38	47	49	51	59,38
Remtes PG	32	22	48	45	71	67	70	118,75
Pagastos	229	192	259	304	393	417	433	89,33
Novadā	652	619	701	770	797	822	847	29,97

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Zinot, ka novada iedzīvotāju skaits ar katru gadu konsekventi samazinās, tiek konstatēts, ka augstākais nodarbinātības līmenis tiek sasniegts 2012.gadā un 2013.gadā, kad novada uzņēmumos strādāja attiecīgi 770 un 797 ekonomiski aktīvie iedzīvotāji. Bet 2010.gadā Brocēnu novada komersanti nodarbināja tikai 619 strādāt gribētājus, kas ir mazākais nodarbināto skaits pārskata periodā. Interesanti atzīmēt, ka šajā gadā nodarbināto skaits pilsētā palielinājās par 4 vienībām, bet Cieceres pagastā samazinājās par 22 vienībām.

Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto skaita izmaiņas un to cēloņi ir cieši saistīti ar uzņēmējdarbības vides izmaiņām novada teritoriālās vienībās. Strauji mainīgas ārējās uzņēmējdarbības vides apstākļos uzņēmumos nodarbināto skaitu lielā mērā nosaka saražoto produktu diversificācijas pakāpe, izplatības tirgus un tā sadalījums pa ES un citām valstīm. Ekonomikas teorijā ir zināma aksioma - ekonomiskās krīzes mazāk ietekmē uzņēmumus ar salīdzinoši augstu ražoto produktu un realizācijas tirgus diversifikācijas pakāpi.

3.5.2. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka izmaiņu relatīvie rādītāji

Nodarbinātā darbaspēka relatīvie rādītāji sniedz papildus informāciju par notikušām izmaiņām Novadu uzņēmējdarbības vidē un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju reakciju saistībā ar šīm izmaiņām. Šajā gadījumā jāņem vērā, ka notikušās izmaiņas Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē radījušas atšķirīgus efektus sadalījumā pa teritoriālām vienībām – citviet īstenotie pasākumi rezultējušies ar augstāku efektivitāti, citviet - ar zemāku. Šīs izmaiņas zināmā mērā atklājas nodarbināto skaita izmaiņu intensitātes un nodarbināto

teritoriālās struktūras rādītājos. Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto izmaiņu intensitāti raksturojošie relatīvie rādītāji apkopoti 3.21.tabulā.

3.21.tabula

Brocēnu novada uzņēmējdarbībā nodarbināto izmaiņu intensitātes rādītāji

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	0,95	3,51	5,43	-13,30	0,25	1,73	18,73
Blīdenes PG	x	-10,42	48,84	7,81	11,59	5,19	3,70	59,25
Cieceres PG	x	-18,59	23,16	29,91	30,26	11,11	4,55	48,86
Gaiķu PG	x	0,00	-6,25	26,67	23,68	4,26	4,08	32,92
Remtes PG	x	-31,25	118,18	-6,25	57,78	-5,63	4,48	149,43
Pagastos	x	-16,05	34,90	17,37	29,28	6,11	3,84	50,94
NOVADĀ	x	-5,02	13,25	9,84	3,51	3,14	3,04	18,26
VSA	x	32,20	124,43	36,16	71,08	16,74	2,82	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Tabulā 3.21 iekļauto Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto izmaiņu intensitāti jeb pieauguma tempu raksturojošie rādītāji liecina par krasām pārmaiņām uzņēmējdarbības vidē. Dinamiskākās izmaiņas nodarbināto skaita intensitātē attiecas uz Remtes pagastu, kurā nodarbināto skaits 2010.gadā samazinājās par 31%, bet nākošajā gadā palielinājās nepilnas 2,2 reizes. Tāpēc šajā pagastā vērojamas pētāmā rādītāja lielākā horizontālo svārstību amplitūda, sasniedzot nepilnas 150 vienības. Salīdzinoši straujas pārmaiņas tiek konstatētas arī Blīdenes pagastā, bet Brocēnu pilsētā nodarbināto izmaiņas intensitāti raksturojošie rādītāji uzrāda augstāko stabilitāti, neskaitot 2013.gadu, kad nodarbināto skaits samazinājās par 13,3%. Tāpēc šajā teritoriālā vienībā vērojama zemākā horizontālo svārstību amplitūda – tikai nepilnas 19 vienības. Novadā kopumā lielākās pārmaiņas attiecas uz laika posmu no 2011. līdz 2013.gadam, kad nodarbināto skaits palielinājās no 3,5% līdz 13,2%, bet vertikālo svārstību amplitūda mainījās robežās no 71 līdz 124 vienībām.

Nodarbināto teritoriālās struktūras rādītāji un to izmaiņas Brocēnu novadā iekļauti 3.22.tabulā.

Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto teritoriālās struktūras rādītāji liecina, ka Brocēnu pilsēta pārskata periodā ir zaudējusi vairāk kā 25% no perioda sākumā nodarbināto skaita. Pārējās teritoriālās vienībās to īpatsvars ir

palielinājies. Lielākā mērā sacītais attiecināms uz Remtes pagastu - pieaugums nepilnas 1,7 reizes un Cieceres pagastu- pieaugums nepilnas 1,6 reizes, bet mazākais - Gaiķu pagastā – 23%. Tas nozīmē, ka šajos pagastos Valdības un novada vadītāju īstenotajiem pasākumiem bijusi atšķirīga efektivitāte. Iespējams, ka šajos pasākumos nav tikusi ņemta vērā katra pagasta un pilsētas uzņēmējdarbības vides unikalitāte un to veidojošās sociāli ekonomiskās, kā arī tehniskās un ekoloģiskās atšķirības.

3.22.tabula

Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Nodarbināto struktūra sadalījumā pa gadiem - %							15./09
	2009.	2010	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	64,9	69,0	63,1	60,5	50,7	49,3	48,6	-0,25
Blīdenes PG	7,4	6,9	9,1	9,0	9,7	9,9	9,9	1,35
Cieceres PG	17,9	15,3	16,7	19,7	24,8	26,8	27,2	1,52
Gaiķu PG	4,9	5,2	4,3	4,9	5,9	6,0	6,0	1,23
Remtes PG	4,9	3,6	6,8	5,8	8,9	8,2	8,3	1,68
Pagastos	35,1	31,0	36,9	39,5	49,3	50,7	51,1	1,46
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Nodarbinātības intensitātes krasās izmaiņas skaidri norāda uz Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides nestabilitāti, tās nespējai pretoties ārējā vidē dominējošajiem draudiem. Savukārt nodarbinātības dinamikas relatīvie rādītāji liecina par to, ka novada teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vidē īstenotajiem pasākumiem nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai pēc krīzes periodā bijis atšķirīgs efektivitātes līmenis. Pagastos, kuros īstenotie pasākumi uzrādījuši augstāku efektivitātes līmeni – uzņēmējdarbības vides dalībnieki uzrādījuši augstākas prasmes Valdības, kā arī novada pašvaldības īstenoto pasākumu un piedāvāto iespēju īstenošanā ekonomiskās krīzes radīto sekas pārvarēšanā. Tas nozīmē, ka Novadu vadītājiem, politiķiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem nepieciešams paplašināt sadarbības saites kopējo mērķu sasniegšanai, kā arī paaugstināt īstenojamo pasākumu atbilstības un koordinācijas līmeni, kā arī sadarbības efektivitāti.

3.5.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka teritoriālais izvietojums

Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbināto izmaiņas raksturojošie dati sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauti 3.23.tabulā.

3.23. tabulā iekļautie dati un aprēķinu rezultāti liecina par Saldus novada uzņēmējdarbības vides spēju palielināt apmaksāto darba vietu skaitu, tā rezultātā novadā strādājošo skaits ir palielinājies par 5,6%, sasniedzot 5,8 tūkstošus. Lielākais nodarbināto skaits tiek konstatēts 2013.gadā, kad novada uzņēmumos un citās organizācijās strādāja 5,94 tūkstoši ekonomiski aktīvo iedzīvotāju, bet 2014.gadā to skaits samazinājās par nepilnu tūkstoti.

3.23.tabula

Nodarbinātie Saldus novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Nodarbināto izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09 · %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Saldus PL	3 104	2 963	2 983	3 152	3 223	3 080	3 090	-0,5
Ezeres PG	84	89	97	93	105	117	121	44,9
Jaunaucē PG	35	42	46	64	77	79	80	127,1
Jaunlutriņu PG	51	32	59	74	79	82	84	64,7
Kursišu PG	49	45	62	73	76	83	86	77,3
Lutriņu PG	193	202	244	274	266	270	274	42,0
Nīgrandes PG	142	167	202	217	227	222	225	58,5
Novadnieku PG	424	411	342	355	317	308	313	-26,1
Pampāju PG	154	151	157	148	152	148	150	-2,6
Rubas PG	85	96	91	93	130	98	110	29,0
Saldus PG	874	695	776	863	892	844	860	-1,6
Šķēdes PG	24	29	28	32	31	29	30	25,0
Vadakstes PG	10	18	31	40	42	49	51	410,0
Zaņas PG	38	40	43	49	60	66	68	78,2
Zirņu PG	160	161	147	154	192	186	190	18,8
Zvārdes PG	66	56	55	68	70	69	70	6,9
Saldus novadā	5 492	5 196	5 362	5 749	5 939	5 730	5 802	5,6

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Krasi atšķirīgāka situācija vērojama novada teritoriālajās vienībās. Lielākais nodarbināto skaita pieaugums tiek konstatēts Vadakstes pagastā – vairāk kā 5 reizes un Jaunaucē pagastā – nepilnas 2,3 reizes, bet lielākais strādājošo samazinājums – Novadnieku pagastā par 26%, Saldus pagastā par nepilniem 2% un nepilna procenta apmērā Saldus pilsētā.

Skaidrāka priekšstata iegūšanai par uzņēmējdarbības vides spēju piesaistīt nodarbinātos un saglabāt izveidotās darba vietas, tiek noteiktas attiecīgā rādītāja relatīvās izmaiņas katrā no laika intervāliem. Aprēķinu rezultāti apkopoti 3.24.tabulā.

3.24. tabulā apkopotie rādītāji liecina par salīdzinoši lielām pārmaiņām nodarbināto skaita ziņā Saldus novada teritoriālās vienībās. Interesanti atzīmēt, ka atsevišķos laika intervālos izmaiņas vērstas pretējos virzienos – ja vienā pagastā nodarbināto skaits palielinās, tad citā tas samazinās. Lielākā mērā tas attiecas uz pirmajiem pēc krīzes gadiem – 2010.gadu un 2011.gadu. Šīs izmaiņas uztver vertikālo svārstību amplitūda, kura veidojas kā pētāmā rādītāja maksimālās un minimālās vērtības starpība attiecīgajā laika intervālā jeb gadā. Tātad, maksimālā amplitūda tiek konstatēta 2010.gadā, un to veido nodarbināto skaita pieaugums Vadakstes pagastā par 80% un nodarbināto skaita samazinājums Jaunaucē pagastā par 38%. Bet 2011.gadā šajā pagastā vērojams strādājošo skaita palielinājums visā novadā par 85,2%, un Novadnieku pagastā uzņēmumu un citu organizāciju personāls samazinājies par nepilniem 17%. Tā rezultātā vertikālo svārstību amplitūda šajā gadā veido 102 vienības.

3.24.tabula

Nodarbināto dinamikas intensitāte Saldus novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Nodarbināto skaita izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Saldus PL	x	-4,6	0,7	5,7	2,3	-4,4	0,3	10,2
Ezeres PG	x	6,1	9,5	-4,1	12,9	11,4	3,4	17,0
Jaunaucē PG	x	19,3	9,9	38,6	20,3	2,6	1,3	37,4
Jaunlutriņu PG	x	-38,1	85,2	26,5	6,8	3,8	2,4	123,3
Kursišu PG	x	-8,0	37,9	18,7	4,1	9,2	3,6	45,9
Lutriņu PG	x	4,7	20,8	12,3	-2,9	1,5	1,5	23,7
Nigrandes PG	x	17,6	21,0	7,4	4,6	-2,2	1,4	23,2
Novadnieku PG	x	-3,1	-16,8	3,9	-10,7	-2,8	1,6	20,6
Pampāju PG	x	-1,9	4,0	-5,7	2,7	-2,6	1,4	9,7
Rubas PG	x	12,5	-5,2	2,2	39,8	-24,6	12,2	64,4
Saldus PG	x	-20,5	11,7	11,2	3,4	-5,4	1,9	32,1
Šķēdes PG	x	20,8	-3,4	14,3	-3,1	-6,5	3,4	27,3
Vadakstes PG	x	80,0	72,2	29,0	5,0	16,7	4,1	75,9
Zaņas PG	x	4,8	7,5	14,0	22,4	10,0	3,0	19,4
Zirņu PG	x	0,6	-8,7	4,8	24,7	-3,1	2,2	33,4
Zvārdes PG	x	-14,5	-1,8	23,6	2,9	-1,4	1,4	38,1

Pagastos	x	-6,51	6,56	9,16	4,58	-2,43	3,09	15,67
Novadā	x	-5,4	3,2	7,2	3,3	-3,5	1,3	12,6
VSA	x	118,1	102,0	44,4	50,5	41,3	11,9	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Izvērtējot nodarbināto relatīvās izmaiņas katrā teritoriālā vienībā, jāatzīst, ka krasākās pārmaiņas notikušas minētajā Jaunaucē pagastā, kā arī Vadakstes un Rubas pagastos, kuros vērojamas lielākās horizontālo svārstību amplitūdas. Salīdzinoši nelielas nodarbinātības izmaiņas vērojamas Pampāju pagastā un Saldus pilsētā. Tas nozīmē, ka šajās teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu un citu organizāciju vadītāji, kā arī pārējie uzņēmējdarbības vides dalībnieki elastīgāk un efektīvāk reaģējuši uz izmaiņām ārējā vidē.

3.5.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka teritoriālā struktūra

Saldus novadā nodarbināto teritoriālās struktūras rādītāji iekļauti 3.25.tabulā.

3.25.tabula

Nodarbināto teritoriālā īpatsvara izmaiņas Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09 · (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Saldus PL	56,5	57,0	55,6	54,8	54,3	53,8	53,3	0,94
Ezeres PG	1,5	1,7	1,8	1,6	1,8	2,0	2,1	1,37
Jaunaucē PG	0,6	0,8	0,9	1,1	1,3	1,4	1,4	2,15
Jaunlutriņu PG	0,9	0,6	1,1	1,3	1,3	1,4	1,4	1,56
Kursišu PG	0,9	0,9	1,1	1,3	1,3	1,4	1,5	1,68
Lutriņu PG	3,5	3,9	4,6	4,8	4,5	4,7	4,7	1,34
Nīgrandes PG	2,6	3,2	3,8	3,8	3,8	3,9	3,9	1,50
Novadnieku PG	7,7	7,9	6,4	6,2	5,3	5,4	5,4	0,70
Pampāju PG	2,8	2,9	2,9	2,6	2,6	2,6	2,6	0,92
Rubas PG	1,6	1,8	1,7	1,6	2,2	1,7	1,9	1,22
Saldus PG	15,9	13,4	14,5	15,0	15,0	14,7	14,8	0,93
Šķēdes PG	0,4	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	1,18
Vadakstes PG	0,2	0,3	0,6	0,7	0,7	0,9	0,9	4,83
Zaņas PG	0,7	0,8	0,8	0,9	1,0	1,2	1,2	1,69
Zirņu PG	2,9	3,1	2,7	2,7	3,2	3,2	3,3	1,12
Zvārdes PG	1,2	1,1	1,0	1,2	1,2	1,2	1,2	1,01

Pagastos	43,5	43,0	44,4	45,2	45,7	46,2	46,3	1,06
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Nevienam nebūs pārsteigums, ka pārskata periodā nodarbinātībā Saldus novada uzņēmumos dominē Saldus pilsēta, bet šī dominante pakāpeniski samazinās – ja perioda sākumā Saldū strādāja 56,5% no visiem novada uzņēmumos nodarbinātajiem, tad perioda beigās to īpatsvars samazinājās līdz 53,3%. Salīdzinoši liels nodarbināto īpatsvars vērojams arī Saldus pagastā, bet diemžēl, ar leņķupslidošu tendenci un perioda beigās paredzams, ka tas būs samazinājies līdz nepilniem 15%. Pilnīgi iespējams, ka Saldus pagastā strādājošo skaitu nosaka Saldus pilsētā strādājošie uzņēmumi un citas organizācijas, kā arī Saldus pilsētas iedzīvotāji, kuriem tiek pārdoti daļa no pagastā saražotajiem produktiem. Pārējos novada pagastos nodarbināto īpatsvars svārstās dažu procentu robežās.

Neskatoties uz strādājošo nelielo īpatsvaru, atsevišķos pagastos vērojamas pozitīvas pārmaiņas nodarbināto īpatsvara palielināšanā. Lielākā mērā sacītais attiecas uz Vadakstes pagastu, kurā nodarbināto daļa novadā palielinājusies nepilnas 5 reizes – no 0,2% perioda sākumā līdz 0,9% perioda beigās. Pozitīvas pārmaiņas šajā ziņā saskatāmas arī Jaunlutriņu un Kursišu pagastos, kuri palielinājuši savu konkurētspēju darbaspēka piesaistē, tādējādi to īpatsvars kopējā nodarbinātībā palielinājies attiecīgi par 2,2 un 1,7 reizēm.

Nodarbināto skaita kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas ir viens no nozīmīgākajiem rādītājiem, kas izmantojami Novadu un to teritoriālo vienību konkurētspējas izmaiņu vērtēšanā. To nozīmīgums saistās ar Novadu iedzīvotāju pamatvajadzību apmierināšanu un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vēlmi iesaistīties sabiedriski nozīmīgos pasākumos, no vienas puses, bet no otras puses, nodarbinātie ir uzņēmējdarbībā nepieciešamais ekonomiskais resurss, kas tiek izmantots preču un pakalpojumu ražošanā. Novados un to teritoriālajās vienībās konstatētās izmaiņas nodarbinātības rādītājos liecina par būtiskām atšķirībām uzņēmējdarbības vidē un vides dalībnieku atšķirīgo reakciju uz identificētajiem draudiem un iespējām saimnieciskās darbības attīstībai un nodarbināto skaita palielināšanai.

Nozīmīgākie secinājumi

Novados un to teritoriālās vienībās nodarbināto iedzīvotāju kvantatīvo un kvalitatīvo izmaiņu izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus secinājumus saistībā ar nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu:

1. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji un darbaspēks ir nozīmīgākais uzņēmējdarbības attīstības un Novadu konkurētspējas paaugstināšanas elements, kas pastāvīgi mijiedarbojas ar uzņēmējdarbības vides ekonomisko un sociālo apakšsistēmu. Nodarbināto nozīmīgums kā uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu veidojošais elements, tiek saistīts ar ekonomiski aktīvo iedzīvotāju plašo funkcionālo diapazonu uzņēmējdarbības vides veidošanā un tās attīstībā.
2. Brocēnu novadā nodarbināto piesaistes ziņā visā pārskata periodā dominē Brocēnu pilsēta, taču pilsēta ir vienīgā teritoriālā vienība, kurā strādājošo skaits samazinājies par nepilniem 3%, bet pārējās teritoriālās vienības tas ir palielinājies. Lielākais strādājošo skaita pieaugums tiek konstatēts Remtes, Cieceres pagastā un Blīdenes pagastos.
3. Augstākais nodarbinātības līmenis Brocēnu novadā tiek sasniegts 2012.gadā un 2013.gadā, kad novada uzņēmumos strādāja attiecīgi 770 un 797 ekonomiski aktīvie iedzīvotāji. Bet 2010.gadā Brocēnu novada komersanti nodarbināja tikai 619 strādāt gribētājus, kas ir mazākais nodarbināto skaits pārskata periodā.
4. Dinamiskākās izmaiņas nodarbināto skaita intensitātē attiecas uz Remtes pagastu. Salīdzinoši straujas pārmaiņas tiek konstatētas arī Blīdenes pagastā, bet Brocēnu pilsētā nodarbināto izmaiņas intensitāti raksturojošie rādītāji uzrāda augstāko stabilitāti.
5. Brocēnu pilsēta pārskata periodā ir zaudējusi vairāk kā 25% no nodarbināto skaita perioda sākumā. Pārējās teritoriālās vienībās to īpatsvars ir palielinājies, bet lielākā mērā tas vērojams Remtes, Cieceres un Gaiķu pagastos. Tas nozīmē, ka Valdības un novada vadītāju īstenotajiem pasākumiem nodarbinātības veicināšanā bijusi atšķirīga efektivitāte. Iespējams, ka šajos pasākumos nav tikusi ņemta vērā katra pagasta un pilsētas uzņēmējdarbības vides unikalitāte un to veidojošās sociāli ekonomiskās, kā arī tehniskās un ekoloģiskās atšķirības.
6. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē pārskata periodā strādājošo skaits ir palielinājies par 5,6%, sasniedzot 5,8 tūkstošus. Lielākais nodarbināto skaits tiek konstatēts 2013.gadā, kad novada uzņēmumos un citās organizācijās strādāja 5,94 tūkstoši ekonomiski aktīvo iedzīvotāju, bet 2014.gadā to skaits samazinājās par nepilnu tūkstoti.
7. Atsevišķos laika intervālos nodarbināto pieauguma intensitātes izmaiņas Saldus novada teritoriālās vienībās vērstas pretējos virzienos – ja vienā pagastā nodarbināto skaits palielinās, tad citā - tas samazinās. Krasākās

pārmaiņas notikušas Jaunauces pagastā, kā arī Vadakstes un Rubas pagastos. Tas nozīmē, ka katrā pilsētā un pagastā nodarbinātību veicinošie un mazinošie objektīvie un subjektīvie aspekti ir atšķirīgi.

8. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātībā dominē Saldus pilsēta, bet šī dominante pakāpeniski samazinās – ja perioda sākumā Saldū strādāja 56,5% no visiem novada uzņēmumos nodarbinātajiem, tad perioda beigās to īpatsvars samazinājās līdz 53,3%. Salīdzinoši liels nodarbināto īpatsvars vērojams arī Saldus pagastā.
9. Novados un to teritoriālajās vienībās konstatētās izmaiņas nodarbinātības rādītājos liecina par būtiskām atšķirībām uzņēmējdarbības vidē un vides dalībnieku atšķirīgo reakciju uz identificētajiem draudiem un iespējām saimnieciskās darbības attīstībai un nodarbināto skaita palielināšanai.
10. Nodarbināto skaita kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas ir viens no nozīmīgākajiem rādītājiem, kas izmantojami Novadu un to teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas izmaiņas raksturojošo efektu vērtēšanā. To nozīmīgums saistās ar Novadu iedzīvotāju pamatvajadzību apmierināšanu un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vēlmi iesaistīties sabiedriski nozīmīgos pasākumos, turklāt nodarbinātie ir uzņēmējdarbībā nepieciešamais ekonomiskais resurss, kas tiek izmantots preču un pakalpojumu ražošanā.

III NODAĻAS SECINĀJUMI

Novadu rīcībā esošās zemes platības analītisks izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus secinājumus saistībā ar uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas potenciālu:

1. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vide, tās attīstības potenciāls un konkurētspējas izmaiņas ir ļoti cieši saistītas ar visā Kurzemes reģonā notiekošajiem sociāli ekonomiskajiem un politiskajiem procesiem. Zinot reģiona uzņēmējdarbības vides nozīmīgāko konkurētspējas dimensiju attīstības raksturu un tendences, iespējams skaidrāk un precīzāk apzināt dažādu notikumu attīstības cēloņus un sekas Novadu uzņēmējdarbības vidē.
2. Zemes izmantošanas veidi pastāvīgi konfrontējas starp uzņēmējdarbības vides apakšsistēmām. Uzņēmējdarbības vides dalībnieku centieni palielināt dabas rezursu izmantošanu dažādu preču un pakalpojumu ražošanā rada pastāvīgi pieaugošus draudus sugu daudzveidības pastāvēšanai ilgākā laika periodā. Tāpēc Novadu vadītājiem, uzņēmējiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem, cenšoties sasniegt savus mērķus, pastāvīgi jāmeklē pieņemams kompromiss starp uzņēmējdarbības vides

- attīstībā ieinteresētajām pusēm un ekoloģiskās sistēmas ilgtspējīgu attīstības nepieciešamību.
3. Brocēnu un Saldus novadā zemes izmantošanas veidos vērojamas būtiskas atšķirības sadalījumā pa teritoriālām vienībām, atšķirīgs ir novadu teritoriālo vienību un zemes platību izvietojums attiecībā pret novada un reģiona nozīmes pilsētām, kas veido uzņēmējdarbības vides konkurētspējas dabisko priekšrocību tehniski ekonomisko pamatu.
 4. Brocēnu novada lielākās meža un purvu platības koncentrējas Remtes pagastā, salīdzinoši lielas meža un purva platības izvietojušās Blīdenes pagastā. Šo pagastu uzņēmējdarbības vides konkurētspējīgākā ir ekoloģiskā dimensija, tāpēc pārējiem uzņēmējdarbības veidiem šajos pagastos vajadzētu pielāgoties ekoloģiskās dimensijas pastāvēšanas un attīstības prasībām.
 5. Pētījumā konstatētās salīdzinoši lielās atšķirības pilsētu un pagastu izvietojumā, zemes platībās un to izmantošanas veidos liecina par atšķirīgām uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocībām Novados un to teritoriālās vienībās, kas rezultējas nevienādās iespējās saimnieciskās darbības attīstībā un lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa paaugstināšanai un migrācijas mazināšanai.
 6. Objektīvi atšķirīgās Novadu teritoriālo vienību attīstības iespējas zināmā mērā var mazināt, izstrādājot un īstenojot *atbilstošākus* pasākumus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā, galveno uzmanību veltot pagastiem ar zemāku konkurētspēju, kā arī veicot citus pasākumus sociāli ekonomiskā potenciāla atšķirību mazināšanai.
 7. Iedzīvotāju skaits, tā izmaiņu raksturs, intensitāte un tendence uzņēmējdarbības vides un tās attīstības izvērtējuma kontekstā tiek uzskatīts kā nozīmīgākais aspekts, kas lielākā mērā sekmē uzņēmējdarbības vides attīstību un piedalās tās konkurētspējas palielināšanos.
 8. Brocēnu novada lauku teritorijā iedzīvotāju skaits ir samazinājies ar zemākas intensitātes pakāpi, un to īpatsvars kļūst lielāks salīdzinājumā ar attiecīgo rādītāju Brocēnu pilsētā. Šo tendenci nosaka iedzīvotāju skaita pieaugums Gaiķu pagastā. Pretēja tendence vērojama Saldus novadā. Straujāka iedzīvotāju skaita samazināšanās vērojama Jaunaucēs, Jaunlutriņū, Rubas un Nīgrandes pagastos.
 9. Konstatētās izmaiņas iedzīvotāju skaita teritoriālajā struktūrā atrodas funkcionālā saistībā ar izmaiņām Novada uzņēmējdarbības vidē. Lauku teritorijas investīciju un ekonomisko resursu piesaistes ziņā nevar līdzvērtīgi konkurēt ar uzņēmējdarbības vides dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām pilsētās, kas ļoti uzskatāmi atklājas iedzīvotāju izmaiņu tendencē Novados.

10. Iedzīvotāju skaita strukturālās izmaiņas skaidri liecina par pagastu un pilsētas iedzīvotāju atšķirīgo reakciju uz ārējā uzņēmējdarbības vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.
11. Novadu teritoriālo vienību apdzīvotības līmenī pārskata periodā vērojamas nozīmīgas atšķirības un pārmaiņas. Brocēnu novada pagastos augstākais apdzīvotības līmenis visā pārskata periodā saglabājas Cieceres pagastā. Savukārt Gaiķu pagastā ir zemākais iedzīvotāju skaits uz platības vienību.
12. Saldus novada teritoriālās vienībās apdzīvotības līmenis atrodas kritiskākā stāvoklī salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Zemākais pētāmā rādītāja līmenis attiecas uz Zvārdes pagastu, kurā iedzīvotāju skaits uz km² ir samazinājies no 2,3 perioda sākumā līdz 1,7 cilvēkiem perioda beigās. Salīdzinoši zems apdzīvotības līmenis vērojams arī Jaunaucē un Kursišu pagastos.
13. Kritiski zemais apdzīvotības līmenis vairākos pagastos Novada vadītājiem būtu jāuztver kā būtisks izaicinājums neatliekamai un mērķtiecīgai darbībai. Pārsniedzot zemākā apdzīvotības līmeņa kritisko robežu, vairāku pagastu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja var dramatiski samazināties, un tās atjaunošanai būs jāiegulda nesarūpējami lielāks ekonomisko resursu apjoms, salīdzinot ar pasākumiem, kurus varētu īstenot tuvākajā nākotnē iedzīvotāju emigrācijas un mirstības mazināšanai, kā arī dzimstības palielināšanai.
14. Novadu un to teritoriālo vienību apdzīvotības blīvuma kvantitatīvais un kvalitatīvais izvērtējums Novada vadītājiem būtu jāuztver kā nozīmīga informācija par izmaiņām uzņēmējdarbības vidē, tās attīstības potenciālu un konkurētspēju. Iegūtie rezultāti izmantojami teritoriālajā plānošanā, vadības lēmumu pieņemšanā un atbilstošāko pasākumu izstrādei uzņēmējdarbības vides tālākai attīstībai un konkurētspējas palielināšanai.
15. Iedzīvotāju skaita saglabāšana lauku uzņēmējdarbības vidē ir stratēģiski nozīmīgs aspekts ne tikai Novadu līmenī. Tas ir cieši saistīts ar Latvijas valsts pastāvēšanu nākotnē. Tāpēc Valsts un Novadu vadītājiem jāizstrādā un jāīsteno pietiekoši efektīvi pasākumi lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai.
16. Brocēnu novadā jaunākās iedzīvotāju daļas kopējais skaits ir samazinājies par 13,4%. Novada pagastos pētāmais rādītājs samazinājies par 20% un Brocēnu pilsētā – par 23,2%. Straujākais jaunāko iedzīvotāju skaita samazinājums tiek novērots Blīdenes pagastā un Gaiķu pagastā – vairāk kā 35%, bet mazākais - Cieceres pagastā.
17. Jaunāko iedzīvotāju skaita izmaiņu tendence Saldus novadā sakrīt ar attiecīgā rādītāja izmaiņu tendenci Brocēnu novadā, atšķirīgs ir izmaiņu ātrums novadā un tā teritoriālo vienību līmenī.
18. Saldus novada jaunākās iedzīvotāju daļas straujākais samazinājums vērojams Šķēdes un Vadakstes pagastos, kā arī Jaunaucē un Jaunlutriņu

- pagastos. Mazākais pētāmā rādītāja samazinājums vērojams Zirņu pagastā un Saldus pilsētā, bet Novadnieku pagastā - neliels jaunākās iedzīvotāju daļas pieaugums.
19. Jaunākās iedzīvotāju daļas intensitātes izmaiņu rādītāji skaidri norāda uz uzņēmējdarbības vides vājo konkurētspēju jauniešu piesaistē un nestabilitāti vairākās teritoriālās vienībās, bet lielākā mērā tas attiecas uz Ezeres, Vadakstes un Zaņas pagastiem. Šajos pagastos Valdības un Novada vadības veiktie pasākumi konkurētspējas palielināšanai šajā ziņā ir bijuši pārāk neefektīvi, un tie nesekmē mājsaimniecības ienākumu palielināšanos tādā apmērā, lai tie kavētu bērnu un jauniešu izbraukšanu uz dzīvi ārpus pagasta robežām.
 20. Iedzīvotāju skaita un tā jaunākās daļas izmaiņu kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji izmantojami, lai izvērtētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas katrā teritoriālā vienībā un Novados kopumā. Katra novada, pilsētas un pagasta uzņēmējdarbības vides attīstības mērķis ir cieši saistīts ar attiecīgās teritorijas iedzīvotājiem, to skaita saglabāšanu un palielināšanu, vienlaicīgi sekmējot iedzīvotāju kvalitatīvā sastāva uzlabošanu saistībā ar iedzīvotāju izglītības līmeņa paaugstināšanu un veselības stāvokļa uzlabošanu.
 21. Novadu uzņēmumos nodarbināto skaita izmaiņas un to cēloņi ir cieši saistīti ar pārmaiņām Novadu uzņēmējdarbības vides teritoriālās vienībās. Strauji mainīgas ārējās uzņēmējdarbības vides apstākļos uzņēmumos nodarbināto skaitu lielā mērā nosaka saražoto produktu diversifikācijas pakāpe, izplatības tirgus un tā sadalījums pa ES un citām valstīm.
 22. Brocēnu novadā nodarbināto piesaistes ziņā visā pārskata periodā dominē Brocēnu pilsēta, taču pilsēta ir vienīgā teritoriālā vienība, kurā strādājošo skaits samazinājies, bet pārējās teritoriālās vienībās tas ir palielinājies. Lielākais strādājošo skaita pieaugums tiek konstatēts Remtes, Cieceres pagastā un Blīdenes pagastos.
 23. Brocēnu pilsēta pārskata periodā ir zaudējusi vairāk kā 25% no nodarbināto skaita perioda sākumā. Pārējās teritoriālās vienībās to īpatsvars ir palielinājies, bet lielākā mērā tas vērojams Remtes, Cieceres un Gaiķu pagastos. Tas nozīmē, ka Valdības un novada vadītāju īstenotajiem pasākumiem nodarbinātības veicināšanā bijusi atšķirīga efektivitāte. Iespējams, ka šajos pasākumos nav tikusi ņemta vērā katra pagasta un pilsētas uzņēmējdarbības vides unikalitāte un to veidojošās sociāli ekonomiskās, kā arī tehniskās un ekoloģiskās atšķirības.
 24. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātībā dominē Saldus pilsēta, bet šī dominante pakāpeniski samazinās – ja perioda sākumā Saldū strādāja 56,5% no visiem novada uzņēmumos nodarbinātajiem, tad perioda beigās to īpatsvars samazinājās līdz 53,3%. Salīdzinoši liels nodarbināto īpatsvars vērojams arī Saldus pagastā.

25. Novados un to teritoriālajās vienībās konstatētās izmaiņas nodarbinātības rādītājos liecina par būtiskām atšķirībām uzņēmējdarbības vidē un vides dalībnieku atšķirīgo reakciju uz identificētajiem draudiem un iespējām saimnieciskās darbības attīstībai un nodarbināto skaita palielināšanai.
26. Nodarbināto skaita kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas ir viens no nozīmīgākajiem rādītājiem, kas izmantojami Novadu un to teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas izmaiņas raksturojošo efektu vērtēšanā. To nozīmīgums saistās ar Novadu iedzīvotāju pamatvajadzību apmierināšanu un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vēlmi iesaistīties sabiedriski nozīmīgos pasākumos, turklāt nodarbinātie ir uzņēmējdarbībā nepieciešamais ekonomiskais resurss, kas tiek izmantots preču un pakalpojumu ražošanā.

4. Novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas analītisks izvērtējums

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja veidojas, uzņēmējdarbības vides potenciālam – ekonomiskajiem resursiem un uzņēmējdarbības vides dalībniekiem, pastāvīgi mijiedarbojoties ar ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām. Novados strādājošie uzņēmumi veido vides konkurētspējas mugurkaulu, ražojot tigū pieprasītus produktus un nodarbinot novada ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, pastāvīgi konkurējot ar citiem novada teritorijā un ārpus tās strādājošajiem uzņēmumiem.

Pēc būtības ārējā vidē dominējošos draudus un iespējas "uztver" uzņēmējdarbības vides dalībnieki, reaģējot uz šiem draudiem un iespējām atbilstoši savām zināšanām, prasmēm un pieredzi. Tās ir nepieciešams, lai orientētos vidē un pieņemtu efektīvākos vadības lēmumus savu mērķu sasniegšanai noteiktā vietā un konkrētā laikā. Katram uzņēmējdarbības vides dalībniekam ir atšķirīga "imunitāte", lai pasargātos no sagaidāmiem draudiem, un atšķirīgas "uztveršanas" spējas, kas nepieciešamas, lai izmantotu uzņēmējdarbības vides piedāvātās iespējas. Tādējādi, uzņēmējdarbības vides dalībnieki atbilstoši savai "imunitātei un iespēju izmantošanas" spējām, gribot negribot sadalās šādās grupās:

- a) *veiksmīgākie*. Viņi prasmīgi tiek galā ar identificētajiem draudiem, veiksmīgi izmanto iespējas un konsekventi virzās pretī saviem mērķiem;
- b) *mazāk veiksmīgie*. Viņiem neveicas ar ārējā vidē dominējošo draudu savlaicīgu identifikāciju, izstrādātie preventīvie pasākumi ne vienmēr atbilst draudu kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem, tāpēc jātērē papildus resursi korektīvām darbībām, Rezultātā nākas samierināties ar neparedzētiem zaudējumiem un konkurētspējas samazināšanos;
- c) *neveiksmīgie*. Parasti tie ir jauniešācēji uzņēmējdarbības vidē, kas cenšas strādāt pastāvīgi, iesaistoties uzņēmējdarbībā. Nepietiekošās zināšanas, prasmes, nelielā pieredze un vēlme dažu gadu laikā papildīt savus sapņus bagātības vairošanā ir lielākais drauds jeb nevēlamākais ceļa biedrs, virzoties caur komercdarbības džungļiem. Rezultātā šajā grupā nonākušajiem komersantiem pēc zināma laika nereti nākas atzīt konkurentu pārkumu, pat bankrotēt, lai sāktu visu no gala jeb izvēlētos kādu citu naudas pelnīšanas veidu.

Lai gan reālajā dzīvē nepastāv striktas robežas starp augstāk minētajiem komersantiem, katra pagasta, novada un valsts uzņēmējdarbības vidē bez lielām grūtībām var atrast veiksmīgos, mazāk veiksmīgos un neveiksmīgos komersantus. Neatmaidīgākajiem rodas iespējas iepazīties ar domu biedriem katrā no minētajām grupām, iegūt nepieciešamās zināšanas, prasmes un

pieredzi, lai varētu pieņemt efektīvākus vadības lēmumus un paaugstināt savu konkurētspēju, tādējādi nostiprinoties veiksmīgāko uzņēmēju grupā. Novadu un Valsts institūciju vadītājiem svarīgi apzināties, ka uzņēmējdarbības vide neatrodas komersantu rokās un viņu ietekmes sfērā. Regulētā tirgus ekonomikā "pirmo vijoli" uzņēmējdarbības vidē "spēlē" valsts un pašvaldību institūciju vadītāji, kā arī deputāti. Uzņēmējdarbības vidi var ietekmēt arī pārējās ieinteresētās puses, bet tām ir nesalīdzināmi mazāks ietekmes spēks.

Šajā nodaļā Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja tiek izvērtēta, izmantojot šādus uzņēmējdarbības funkcionālos rādītājus:

- novadu uzņēmējdarbības vidē strādājošie uzņēmumi un to izmaiņas pārskata periodā;
- novadu uzņēmumos nodarbinātie ekonomiski aktīvie iedzīvotāji;
- novadu uzņēmumu darbības rezultātā radītais neto apgrozījums;
- novadu uzņēmējdarbības vidē radītā peļņa;
- sasniegtais darba ražīguma līmenis un tā izmaiņas;
- neto apgrozījuma rentabilitāte;
- darba spēka rentabilitāte;
- demogrāfiskā slodze novadu uzņēmējdarbības vidē.

Darba autori uzskata, ka augstāk minēto rādītāju skaits un to sociāli ekonomiskais saturs ir pietiekošs, lai iegūtu nepieciešamo priekšstatu par uzņēmējdarbības vides attīstību un konkurētspēju Novados un katrā no Novadu teritoriālām vienībām. Taču izmantojamo rādītāju skaits nebūt nav galīgs. Uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas izmaiņu detalizētākam pētījumam izmantojamie rādītāji izklāstīti darba I nodaļā.

4.1. Brocēnu un Saldus novada uzņēmējdarbības vidē strādājošie uzņēmumi

Katras teritoriālās vienības uzņēmējdarbības vides nozīmīgākais un dinamiskākais elements ir uzņēmumi, tāpēc uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izvērtējums tiek sākts ar Novados strādājošajiem uzņēmumiem. Katrs no augstāk minētajiem uzņēmējdarbības vides konkurētspējas elementiem tiek izvērtēts sadalījumā pa teritoriālām vienībām un noteiktā pārskata periodā – no 2009.gada līdz 2015.gadam. Vietās, kur tas nepieciešams tiek sastādīta prognoze par 2015.gadu, izmantojot ekspertu metodi. Tādējādi tiek iegūts pilnīgāks priekšstats par attiecīgā elementa attīstības dinamiku un tendenci. Tas dod iespēju izstrādāt atbilstošākus

risinājumus un pieņemt efektīvākus vadības lēmumus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai Novados un to teritoriālās vienībās.

4.1.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē strādājošo uzņēmumu izmaiņu dinamika

Brocēnu novadā strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņas sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļautas 4.1.tabulā.

4.1.tabula

Brocēnu novada teritoriālās vienībās strādājošie uzņēmumi

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	144	155	161	170	184	189	193	34,03
Blīdenes PG	92	89	95	93	95	92	93	1,09
Cieceres PG	38	41	43	46	52	52	52	36,84
Gaiķu PG	94	94	93	94	96	92	93	-1,06
Remtes PG	71	72	73	74	75	74	74	4,23
Pagastos	295	296	304	307	318	310	312	5,76
Novadā	439	451	465	477	502	499	505	15,03

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, absolūti lielākais strādājošo uzņēmumu skaits koncentrējas Brocēnu pilsētā. Sagaidāms, ka 2015.gadā to skaits sasniegs vismaz 193 vienības. Tā ir "dabiska" parādība, kas atbilst ekonomikas likumsakarībām, jo Brocēnos ir lielākais apdzīvotības līmenis, kas ir nozīmīgākais uzņēmējdarbības vides attīstības *katalizators* un konkurētspējas palielināšanās dzinulis saistībā ar dabiskām konkurētspējās priekšrocībām noteiktā teritorijā.

Brocēnu novada lauku teritorijās lielākais uzņēmumu skaits vērojams divos pagastos – Blīdenes un Gaiķu pagastā. Atbilstoši ekspertu vērtējumam, 2015.gadā šajos pagastos strādājošo uzņēmumu skaits būs pārsniedzis 92 vienības. Interesanti atzīmēt, ka uzņēmējdarbības vide šajos pagastos attīstās ar līdzīgu tendenci visā pārskata periodā.

Mazākais uzņēmumu skaits tiek konstatēts Cieceres pagastā, kurā pēdējos 3 gados pētāmais rādītājs paliek nemainīgs – 52 vienības. Tas liecina par uzņēmējdarbības vides stabilizāciju un uzņēmumu "*piesātinājumu*" šajā pagastā. Atšķirībā no citiem pagastiem, Ciecērē vērojams lielākais uzņēmumu skaita pieaugums – nepilnas 1,4 reizes, kas ir augstākais rādītājs visā novadā.

Taču atklāts paliek jautājums par uzņēmumu skaita palielināšanos nākamajos gados.

Uzņēmējdarbības vides stabilizēšanos pēc ekonomiskās krīzes var izvērtēt, izmantojot uzņēmumu skaita izmaiņu intensitātes rādītājus mūs interesējošajā laika periodā. Tam nepieciešamie aprēķinu rādītāji apkopoti 4.2.tabulā. Uzņēmumu skaita izmaiņu relatīvie rādītāji liecina, ka dinamiskākākās pārmaiņas notikušas Blīdenes pilsētas un Cieceres pagasta uzņēmējdarbības vidē. Pateicoties Valdības un novada vadības veiktajiem pasākumiem, ekonomikas recesijas pēdējā gadā šajās teritoriālās vienībās uzņēmumu skaits palielinājās attiecīgi par 7,7% un 7,9%. Nākamais uzņēmumu skaita relatīvā pieauguma uzplaukums vērojams 2013.gadā, kad Brocēnos uzņēmumu skaits palielinājās par 8,2%, bet Cieceres pagastā par 13%.

4.2.tabula

Uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	7,64	3,87	5,59	8,24	2,72	2,12	6,12
Blīdenes PG	x	-3,26	6,74	-2,11	2,15	-3,16	1,09	10,00
Cieceres PG	x	7,89	4,88	6,98	13,04	0,00	0,00	13,04
Gaiķu PG	x	0,00	-1,06	1,08	2,13	-4,17	1,09	6,29
Remtes PG	x	1,41	1,39	1,37	1,35	-1,33	0,00	2,74
Pagastos	x	0,34	2,70	0,99	3,58	-2,52	0,65	6,10
NOVADĀ	x	2,73	3,10	2,58	5,24	-0,60	1,20	5,84
VSA	x	11,16	7,81	7,70	11,69	5,88	2,12	5,82

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums;

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Pētāmā procesa Horizontālo svārstību amplitūdu var izmantot kā argumentu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas un attīstības stabilitātes izvērtēšanā. Ja augstākā amplitūdas vērtība - 13 vienības attiecas uz Cieceres pagasta uzņēmējdarbības vidi, tad zemākā – 2,7 vienības piekrīt Remtes pagastam.

Uzņēmumu skaita relatīvo izmaiņu vertikālo svārstību amplitūda liecina par Brocēnu novada teritoriālo vienību atšķirīgo reakciju uz Valdības un novada vadītāju centieniem apturēt ekonomikas recesiju un atjaunot ekonomisko izaugsmi – palielināt darba vietu skaitu, nodarbinātību un mājsaimniecību ienākumus, lai sekmētu pieprasījuma pieaugumu preču un pakalpojumu tirgū.

Kā redzams no 4.2.tabulā iekļautajiem rādītājiem, lielākā vertikālo svārstību amplitūda – 11,2 vienības attiecas uz 2010.gadu un 2013.gadu – 11,7 vienības. Šīs izmaiņas lielā mērā ir saistītas ar uzņēmējdarbības vides potenciāla objektīvās daļas mijiedarbību ar subjektīvo daļu.

Uzņēmumu skaita intensitātes izmaiņu horizontālo un vertikālo svārstību amplitūdas liecina, ka Valdības un novada vadītāju centieni izdarīt vēlamās izmaiņas uzņēmējdarbības vides pārvaldības elementā rada atšķirīgu efektu Brocēnu teritoriālās vienībās. Lielākais pozitīvais efekts vērojams 2010.gadā un 2013.gadā, kas lielākā mērā rezultējās Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā, bet 2014.gadā vairākās teritoriālās vienībās vērojama negatīva subjektu reakcija uz izmaiņām uzņēmējdarbības vidē. Lielākā mērā tas attiecas uz Blīdenes, Gaiķu un Remtes pagastu, kur vērojams uzņēmumu skaita samazinājums 1,3% līdz 4,2% robežās.

Brocēnu novadā strādājošo uzņēmumu strukturālās izmaiņas sadalījumā pa teritoriālām vienībām dod iespēju izsekot uzņēmējdarbības vides pievilcības un konkurētspējas izmaiņām visā pārskata periodā. Aprēķinātie strukturālie rādītāji iekļauti 4.3.tabulā.

4.3.tabula

Brocēnu novada uzņēmumu teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu struktūra sadalījumā pa gadiem - %							15./09
	2009.	2010	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	32,80	34,37	34,62	35,64	36,65	37,88	38,22	1,17
Blīdenes PG	20,96	19,73	20,43	19,50	18,92	18,44	18,42	0,88
Cieceres PG	8,66	9,09	9,25	9,64	10,36	10,42	10,30	1,19
Gaiķu PG	21,41	20,84	20,00	19,71	19,12	18,44	18,42	0,86
Remtes PG	16,17	15,96	15,70	15,51	14,94	14,83	14,65	0,91
Pagastos	67,20	65,63	65,38	64,36	63,35	62,12	61,78	0,92
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Kā redzams no 4.3.tabulā iekļautajiem rādītājiem, pēc ekonomiskās krīzes konkurētspēja Brocēnu novadā kopumā saistībā ar strādājošo uzņēmumu spēju pārvarēt uzņēmējdarbības vidē dominējošos draudus palielinājusies tikai Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā. Šajās teritoriālās vienībās uzņēmumu īpatsvars palielinājies attiecīgi 1,17 un 1,19 reizes. Pārējās teritoriālās vienībās uzņēmumu īpatsvars novadā strādājošo uzņēmumu kopējā skaitā ir

samazinājies. Lielākā mērā tas attiecas uz Gaiķu pagastu un Blīdenes pagastu, kuros pētāmā rādītāja vērtība samazinājusies attiecīgi par 12% un 14%.

Konstatētās absolūtās un relatīvās izmaiņas uzņēmumu skaitā Brocēnu novadā un tā teritoriālās vienībās skaidri norāda uz objektīva un subjektīva rakstura atšķirībām uzņēmējdarbības vidē. Tas nozīmē, ka uzņēmumu skaita palielināšanā nedrīkst piemērot "vienas olekts" principu – nepieciešams detalizētāk izziņāt atšķirības uzņēmējdarbības vides konkurētspējā, to veidojošo elementu kvantitatīvajos un kvalitatīvajos aspektos, lai paplašinātu iespējas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem mainīt savu nodarbinātības statusu – pāriet no darba ņēmēja par darba devēju. Lai mazinātu bankrotējošo un ekonomiski neaktīvo uzņēmumu skaitu, lielāku uzmanību vajadzētu pievērst uzņēmēju izglītošanai, lai palielinātu viņu spējas orientēties ārējā uzņēmējdarbības vidē un prasmes savlaicīgi identificēt dominējošos draudus un iespējas.

4.1.2. Strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņas Saldus novadā

Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņas sadalījumā pa teritoriālām vienībām - pilsētu un pagastiem - iekļautas 4.4.tabulā.

4.4.tabula

Saldus novada teritoriālās vienībās strādājošie uzņēmumi

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	708	707	743	788	826	844	858	21,2
Ezeres PG	87	89	88	89	87	84	86	-1,1
Jaunauces PG	47	45	44	43	43	43	43	-8,5
Jaunlutriņu PG	131	130	129	133	133	129	131	0,0
Kursišu PG	95	95	95	94	94	94	94	-1,1
Lutriņu PG	66	68	66	68	71	68	69	6,1
Nigrandes PG	84	85	88	87	88	86	87	3,6
Novadnieku PG	179	186	186	186	190	190	192	7,3
Pampāju PG	21	21	22	23	24	24	24	14,3
Rubas PG	82	85	89	93	102	95	97	18,3
Saldus PG	135	138	140	146	151	159	162	20,0
Šķēdes PG	128	127	126	125	123	124	125	-2,3
Vadakstes PG	63	63	62	63	64	63	64	1,6
Zaņas PG	74	75	76	76	77	76	77	4,1
Zirņu PG	210	208	212	211	211	207	209	-0,5
Zvārdes PG	42	43	44	44	43	43	43	2,4

Pagastos	1 444	1 458	1 467	1 481	1 501	1 485	1 504	4,2
Novadā	2 152	2 165	2 210	2 269	2 327	2 329	2 362	9,8

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka atbilstoši prognozei Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaits 2015.gadā būs pārsniedzis 2,36 tūkstošus, palielinoties par nepilniem 10% salīdzinājumā ar 2009.gadu. Šajā novadā darbojušies uzņēmumi vairāk kā 4 reizes pārsniedz attiecīgo rādītāju Brocēnu novadā. Līdzīgi kā Brocēnos, arī Saldus novadā lielākais uzņēmumu skaits ģenerators ir pilsēta, turklāt ar lielāko absolūto un relatīvo pieaugumu pārskata periodā, attiecīgi 150 vienības jeb 21,2%. Lauku teritorijās uzņēmumu veidošanai un to pastāvēšanai labvēlīgāka uzņēmējdarbības vide tiek konstatēta Saldus un Rubas pagastos, kuros vērojams samērā liels uzņēmumu skaits un to pieaugums, attiecīgi 17,8% un 19,5%. Bet absolūti lielākais uzņēmumu skaits lauku vidē visā pārskata periodā saglabājas Zirņu pagastā, pārsniedzot 207 vienības. Savukārt mazākais uzņēmumu skaits vērojams Pampāļu un Zvārdes pagastos, attiecīgi 24 un 43 vienības 2015.gadā atbilstoši sastādītajai prognozei.

Krasās uzņēmumu skaita atšķirības Saldus novada teritoriālās vienībās liecina par to konkurētspējas būtiskām atšķirībām. Novada uzņēmumu skaita un tajos nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju turpmākā palielināšanās lielā mērā būtu jāsaista ar ciešāku sadarbību korporatīvā līmenī, starp Saldus pilsētas un pagastu vadītājiem, lai ar mazākiem zaudējumiem pārvarētu ārējā uzņēmējdarbības vidē dominējošos draudus un efektīvāk izmantotu tajā esošās iespējas.

4.1.3. Saldus novada uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāte

Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāti raksturojošie rādītāji pārskata periodā apkopoti 4.5.tabulā.

4.5.tabula

Uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāte Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	x	-0,14	5,09	6,06	4,82	2,18	1,66	6,20
Ezeres PG	x	2,30	-1,12	1,14	-2,25	-3,45	2,38	5,83
Jaunauces PG	x	-4,26	-2,22	-2,27	0,00	0,00	0,00	4,26

136

Jaunlutriņu PG	x	-0,76	-0,77	3,10	0,00	-3,01	1,55	6,11
Kursišu PG	x	0,00	0,00	-1,05	0,00	0,00	0,00	1,05
Lutriņu PG	x	3,03	-2,94	3,03	4,41	-4,23	1,47	8,64
Nigrandes PG	x	1,19	3,53	-1,14	1,15	-2,27	1,16	5,80
Novadnieku PG	x	3,91	0,00	0,00	2,15	0,00	1,58	3,91
Pampāju PG	x	0,00	4,76	4,55	4,35	0,00	0,00	4,76
Rubas PG	x	3,66	4,71	4,49	9,68	-6,86	3,16	16,54
Saldus PG	x	2,22	1,45	4,29	3,42	5,30	0,00	5,30
Šķēdes PG	x	-0,78	-0,79	-0,79	-1,60	0,81	0,81	2,41
Vadakstes PG	x	0,00	-1,59	1,61	1,59	-1,56	0,00	3,20
Zaņas PG	x	1,35	1,33	0,00	1,32	-1,30	0,00	2,65
Zirņu PG	x	-0,95	1,92	-0,47	0,00	-1,90	0,97	3,82
Zvārdes PG	x	2,38	2,33	0,00	-2,27	0,00	0,00	4,65
Pagastos	x	0,97	0,62	0,95	1,35	-1,07	1,01	2,42
Novadā	x	0,60	2,08	2,67	2,56	0,09	1,25	2,58
VSA	x	-0,14	5,09	6,06	4,82	2,18	1,66	x

Tabulā lietoto sāisinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Atšķirībā no Brocēnu novada, Saldus novadā ekonomiski aktīvie iedzīvotāji augstāku aktivitāti jaunu uzņēmumu veidošanā izrādījuši laikā no 2011.gada līdz 2013.gadam, augstāku intensitāti sasniedzot 2012.gadā, kad novadā strādājošo uzņēmumu skaits palielinājās par nepilniem 2,7%. Straujākais uzņēmumu skaita pieaugums tiek novērots Rubas pagastā, kurā 2013.gadā pētāmais rādītājs palielinājās par nepilniem 9,7%, bet Saldus pilsētā 2012.gadā uzņēmumu skaits palielinājās par 6,1%. Savukārt straujākais uzņēmumu skaita samazinājums attiecas uz to pašu Rubas pagastu –2014.gadā par nepilniem 7%. Tas skaidri liecina par uzņēmējdarbības vides nestabilitāti Rubas pagastā. Šo tēzi pastiprina horizontālo svārstību amplitūda, kas Rubas pagastā sasniedz maksimālo vērtību visā novadā – 16,5 vienības. Neskatoties uz to, lauku uzņēmējdarbības vide ir bijusi ievērojami stabilāka un/vai konservatīvāka salīdzinājumā ar pilsētu, tāpēc uzņēmumu skaita relatīvās izmaiņas vairāk kā 2,5 reizes salīdzinājumā ar Saldus pilsētu.

4.1.4. Saldus novada uzņēmumu teritoriālā struktūra

Aprēķinātie rādītāji par uzņēmumu skaita teritoriālās struktūras izmaiņām Saldus novadā apkopoti 4.6.tabulā.

4.6.tabula

137

Izmaiņas Saldus novada uzņēmumu teritoriālā struktūrā

Teritoriālā vienība	Strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	32,90	32,66	33,62	34,73	35,50	36,24	36,33	10,4
Ezeres PG	4,04	4,11	3,98	3,92	3,74	3,61	3,64	-9,9
Jaunaucē PG	2,18	2,08	1,99	1,90	1,85	1,85	1,82	-16,6
Jaunlutriņu PG	6,09	6,00	5,84	5,86	5,72	5,54	5,55	-8,9
Kursišu PG	4,41	4,39	4,30	4,14	4,04	4,04	3,98	-9,8
Lutriņu PG	3,07	3,14	2,99	3,00	3,05	2,92	2,96	-3,4
Nīgrandes PG	3,90	3,93	3,98	3,83	3,78	3,69	3,68	-5,6
Novadnieku PG	8,32	8,59	8,42	8,20	8,17	8,16	8,13	-2,3
Pampāju PG	0,98	0,97	1,00	1,01	1,03	1,03	1,02	4,1
Rubas PG	3,81	3,93	4,03	4,10	4,38	4,08	4,11	7,8
Saldus PG	6,27	6,37	6,33	6,43	6,49	6,83	6,86	9,3
Šķēdes PG	5,95	5,87	5,70	5,51	5,29	5,32	5,29	-11,0
Vadakstes PG	2,93	2,91	2,81	2,78	2,75	2,71	2,71	-7,4
Zaņas PG	3,44	3,46	3,44	3,35	3,31	3,26	3,26	-5,2
Zirņu PG	9,76	9,61	9,59	9,30	9,07	8,89	8,85	-9,3
Zvārdes PG	1,95	1,99	1,99	1,94	1,85	1,85	1,82	-6,7
Pagastos	67,10	67,34	66,38	65,27	64,50	63,76	63,67	-5,1
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Teritoriālās struktūras rādītāji pārlicinoši pierāda, kurš Saldus novadā ir *spēcīgākais* ne tikai jaunu uzņēmumu veidošanā, bet arī ārējā vidē esošo draudu pārvarēšanā un iespēju izmantošanā. Nevienam nav šaubu, ka tā ir Saldus pilsēta, kura savu pārākumu uzņēmējdarbības vides konkurētspējā palielinājusi par 10,4% jeb 1,1 reizi. Dabiski, ka spēcīgākais konkurents pilsētai ir tās tuvumā esošie pagasti. Tāpēc Saldus pagastā uzņēmumu relatīvais apjoms palielinājies par 9,3%. Atzinīgi vērtējamās uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas Lietuvas pierobežā esošā Rubas pagastā, kā rezultātā uzņēmumu īpatsvars šajā pagastā palielinājies par nepilniem 8%. Arī Pampāju pagastā vērojams pozitīvs uzņēmumu skaita relatīvais pieaugums par 4,1%, bet pārējos pagastos tiek konstatēta attiecīgā rādītāja samazināšanās. Lielākā mērā tas attiecas uz Jaunaucē un Šķēdes pagastiem, kuros pētāmais rādītājs ir samazinājies attiecīgi par 16,6% un 11%.

Lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējas samazināšanās rezultātā pagastos strādājošo uzņēmumu īpatsvars ir samazinājies no 67,1% perioda

sākumā līdz 63,7% perioda beigās jeb par 5%. Šo samazinājumu nevajadzētu uzskatīt par dramatisku un traģisku Saldus novada sociāli ekonomiskās attīstības kontekstā. Šajā gadījumā svarīgāka ir tendence – lauku vidē strādājošo uzņēmumu īpatsvars kopš 2010.gada, kad tika sasniegts augstākais līmenis – 67,3%. Turpmākajos laika intervālos uzņēmumu īpatsvars stabili samazinās, ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem saduroties ar uzņēmējdarbības vides attīstības negatīvajiem aspektiem.

Novada vadītājiem vajadzētu mēģināt rast atbildi uz jautājumu, cik ilgi šis process turpināsies un kāda būs tā intensitāte. Daudz aktuālāks šis jautājums ir lauku ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, kuriem nepieciešams darbs un uzturlīdzekļi sev un saviem ģimenes locekļiem. Atbildi nesagaidījuši, viņi pieņem novada attīstībai nelabvēlīgāko lēmumu – doties emigrācijā. Tādā veidā Novadu teritoriālās vienības un to uzņēmējdarbības vide zaudē savu sociāli ekonomisko pamatu.

Nozīmīgākie secinājumi

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas pētījuma ietvaros izdarītais Novados strādājošo uzņēmumu kvantitatīvais un kvalitatīvais izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja veidojas, uzņēmējdarbības vides potenciālam – ekonomiskajiem resursiem un uzņēmējdarbības vides dalībniekiem, pastāvīgi mijiedarbojoties ar ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām. Novados strādājošie uzņēmumi veido vides konkurētspējas mugurkaulu, ražojot tirgū pieprasītus produktus un nodarbinot novada ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, pastāvīgi konkurējot ar citiem novada teritorijā un ārpus tās strādājošajiem uzņēmumiem.
2. Novadu un Valsts institūciju vadītājiem, kā arī citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem svarīgi apzināties, ka uzņēmējdarbības vide neatrodas komersantu *rokās* un viņu *ietekmes sfērā*. Regulētā tirgus ekonomikā "*pirmo vijoli*" uzņēmējdarbības vidē "*spēlē*" valsts un pašvaldību institūciju vadītāji, kā arī deputāti. Uzņēmējdarbības vidi var ietekmēt arī pārējās ieinteresētās puses, bet tām ir nesalīdzināmi mazāks ietekmes spēks.
3. Brocēnu novadā absolūti lielākais strādājošo uzņēmumu skaits koncentrējas Brocēnu pilsētā, tādējādi, pilsēta veidojas kā uzņēmējdarbības vides attīstības *katalizators* un konkurētspējas palielināšanās dzinulis pateicoties dabiskām konkurētspējās priekšrocībām šajā teritorijā.

4. Brocēnu novada lauku teritorijā lielākais uzņēmumu skaits vērojams Blīdenes un Gaiķu pagastos, bet mazākais uzņēmumu skaits - Cieceres pagastā.
5. Uzņēmumu skaita izmaiņu relatīvie rādītāji liecina, ka dinamiskākākās pārmaiņas notikušas Blīdenes pilsētas un Cieceres pagasta uzņēmējdarbības vidē. Pateicoties Valdības un novada vadības veiktajiem pasākumiem, ekonomikas recesijas pēdējā gadā šajās teritoriālās vienībās uzņēmumu skaits palielinājās attiecīgi par 7,6% un 7,9%.
6. Uzņēmumu skaita intensitātes izmaiņu horizontālo un vertikālo svārstību amplitūdas liecina, ka Valdības un novada vadītāju centieni izdarīt vēlamās izmaiņas uzņēmējdarbības vides pārvaldības elementā rada atšķirīgu efektu Brocēnu teritoriālās vienībās. Lielākais pozitīvais efekts vērojams Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā, bet 2014.gada negatīvais efekts lielākā mērā ietekmējis uzņēmumu skaita izmaiņu rādītājus Blīdenes, Gaiķu un Remtes pagastos.
7. Uzņēmumu skaita pieaugumā apstākļos pēc ekonomiskās krīzes augstāka konkurētspēja vērojama Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā, kur strādājošo uzņēmumu īpatsvars palielinājies attiecīgi par 1,17 un 1,19 reizēm. Pārējās teritoriālās vienībās uzņēmumu īpatsvars uzņēmumu kopējā skaitā ir samazinājies. Lielākā mērā tas attiecas uz Gaiķu pagastu un Blīdenes pagastu.
8. Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaits pārskata periodā ir palielinājies par 10%, sasniedzot 2,4 tūkstošus perioda beigās, kas 4 reizes pārsniedz attiecīgo rādītāju Brocēnu novadā. Lauku teritorijās uzņēmumu veidošanai labvēlīgāka uzņēmējdarbības vide tiek konstatēta Saldus un Rubas pagastos, bet absolūti lielākais uzņēmumu skaits lauku vidē visā pārskata periodā saglabājas Zirņu pagastā, pārsniedzot 207 vienības. Savukārt mazākais uzņēmumu skaits vērojams Pampāļu un Zvārdes pagastos.
9. Krasās uzņēmumu skaita atšķirības Saldus novada teritoriālās vienībās liecina par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas būtiskām atšķirībām. Novada uzņēmumu skaita un tajos nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju turpmākā palielināšanās lielā mērā būtu jāsaista ar ciešāku sadarbību korporatīvā līmenī, starp Saldus pilsētas un pagastu vadītājiem, lai sekmētu uzņēmējdarbības attīstību ne tikai pilsētās, bet arī lauku teritorijās.
10. Uzņēmumu skaita teritoriālās struktūras rādītāji Saldus novadā pārlicinoši pierāda, ka Saldus pilsēta ir nostiprinājusi savu relatīvo pārkumu pārējo teritoriālo vienību vidū, bet atpaliek no Brocēnu pilsētā sasniegtā līmeņa. Pagastu vidū lielākais uzņēmumu īpatsvars vērojams Saldus pagastā, kurš savu pārkumu palielinājis par 9%. Atzinīgi vērtējamas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas Rubas

pagastā - uzņēmumu īpatsvars šajā pagastā palielinājies par nepilniem 8%. Arī Pampāļu pagastā vērojams pozitīvs uzņēmumu skaita relatīvais pieaugums par 4,1%, bet attiecīgā rādītāja samazināšanās tiek konstatēta Jaunauces un Šķēdes pagastos.

11. Konstatētās absolūtās un relatīvās izmaiņas uzņēmumu skaitā Brocēnu un Saldus novados skaidri norāda uz objektīva un subjektīva rakstura atšķirībām uzņēmējdarbības vidē teritoriālās vienībās. Tas nozīmē, ka uzņēmumu skaita palielināšanā nedrīkst piemērot "vienas olekts" principu – nepieciešams detalizētāk izziņāt atšķirības uzņēmējdarbības vides konkurētspējā.
12. Lai mazinātu bankrotējošo un ekonomiski neaktīvo uzņēmumu skaitu, lielāku uzmanību vajadzētu pievērst uzņēmēju izglītošanai, lai palielinātu viņu spējas orientēties ārējā uzņēmējdarbības vidē un prasmes savlaicīgi identificēt dominējošos draudu un iespējas.

4.2. Uzņēmumu īpatnējais skaits Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē

Uzņēmumu absolūto skaitu kādā teritoriālā vienībā ar labiem panākumiem var izmantot šīs teritorijas uzņēmējdarbības vides attīstības pētījumos. Bet tā izmantošana attiecīgās teritorijas uzņēmējdarbības vides konkurētspēju izmaiņu pētījumos ir visai ierobežota tāpēc, ka katra teritoriālā vienība ir kvantitatīvi un kvalitatīvi unikāla – ar atšķirīgu platību, atšķirīgiem dabas resursiem un iedzīvotāju skaitu. Tāpēc šajā Pētījuma sadaļā tiek samazināta pētījuma rezultātu nenoteiktība, izslēdzot teritoriālās vienību atšķirīgās platības un dažādo iedzīvotāju no rādītāja, kas izmantojams uzņēmumu salīdzinošā skaita izmaiņu pētījumā.

Uzņēmumu īpatnējā skaita statusā šajā gadījumā tiek izmantots attiecīgajā novadā un tā teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem. Šāda pieeja tiek saistīta ar pieņēmumu, ka lauku teritorijas pastāvīgo iedzīvotāju skaits salīdzinoši cieši korelējas ar tās platību. Lai izvairītos no prognozes radītās kļūdas pētāmā rādītāja izmaiņu salīdzinājumam pa laika intervāliem un sadalījumā pa teritoriālām vienībām tiek izmantoti 2014.gada rādītāji.

4.2.1. Uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņas Brocēnu novadā

Brocēnu novadā strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņas uz 100 novada pastāvīgajiem iedzīvotājiem katrā no teritoriālām vienībām iekļautas 4.7.tabulā.

4.7.tabula

141

Brocēnu novada uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņas pa gadiem (US/100 iedz.)							15./09 %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	3,8	4,5	5,2	5,2	5,7	6,5	6,7	74,6
Blīdenes PG	8,5	9,6	12,3	10,4	11,2	13,0	13,6	60,3
Cieceres PG	3,4	3,9	4,5	4,4	5,1	5,6	5,6	66,8
Gaiķu PG	19,5	17,4	13,7	12,4	12,9	14,6	14,9	-23,3
Remtes PG	7,7	8,6	10,0	9,2	9,7	11,0	11,1	44,6
Pagastos	8,1	8,8	9,7	8,8	9,4	10,6	10,7	32,1
Novadā	5,9	6,7	7,5	7,1	7,6	8,6	8,7	46,8

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze;

US - uzņēmējdarbības

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Brocēna novada uzņēmējdarbības vidē strādājošo uzņēmumu īpatnējā skaita rādītāji, kas iekļauti 4.7.tabulā, ir pārsteidzoši atšķirīgi salīdzinājumā ar to absolūto skaitu Novada teritoriālās vienībās. Izrādās, ka Novada lauku teritorijās uzņēmumu koncentrācijas līmenis ir ievērojami augstāks salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu. Augstākā pētāmā rādītāja vērtība perioda beigās tiek konstatēta Gaiķu pagastā – 14,6 uzņēmumi uz 100 pagasta iedzīvotājiem. Lai gan pagasts neatrodas kādas pilsētas tiešā tuvumā, tajā ir augsta ekonomiski aktīvo iedzīvotāju aktivitāte iesaistīties uzņēmējdarbībā, bet ne visos gadījumos iecerētais atbilst faktiskajam. Tāpēc Gaiķu pagastā ir lielākais uzņēmumu īpatnējā skaita samazinājums – 23,3%. Neskatoties uz to, apsveicama ir gaiķiešu tieksme uzņemties atbildību pašam par saviem un nodarbināto ieņēmumiem, iesaistoties uzņēmējdarbībā. Tādējādi, starp Gaiķu pagasta iedzīvotājiem ir vairāk nekā 2 reizes tādu indivīdu, kuri iesaistās uzņēmējdarbībā salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētas un Cieceres pagasta iedzīvotājiem.

Neskatoties uz salīdzinoši zemo līmeni, straujākais uzņēmumu īpatnējā skaita pieaugums tiek konstatēts Cieceres pagastā, kurā attiecīgais rādītājs palielinājies par nepilniem 67%. Bet augstāk vērtējams ir Blīdenes pagasta iedzīvotāju sniegums, iesaistoties uzņēmējdarbībā. Šajā pagastā uzņēmumu īpatnējais skaits ir palielinājies par 60%, un sasniegts otrs augstākais rādītājs Novadā – 13 uzņēmumi uz katriem 100 pagasta iedzīvotājiem. Interesanti atzīmēt, ka pētāmā rādītāja absolūtais līmenis konsekventi palielinās visā pārskata periodā, izņemot 2011.gadu, kad uzņēmumu īpatnējais skaits Novadā samazinājās no 7,5 līdz 7,1 vienībām.

Uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņu intensitātes rādītāji var dot jaunas zināšanas par uzņēmējdarbības vides un tajā strādājošo subjektu – komersantu izmaiņām pārskata periodā. Aprēķinu rezultāti ir apkopoti 4.8.tabulā.

4.8.tabula

Uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāte uz 100 iedzīvotājiem Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	18,43	14,44	-0,24	9,71	14,83	2,51	18,7
Blīdenes PG	x	13,30	27,95	-14,85	6,83	16,87	4,03	42,8
Cieceres PG	x	16,01	15,92	-1,71	14,93	9,71	0,11	17,7
Gaiķu PG	x	-10,72	-21,17	-9,34	3,77	13,69	1,90	34,9
Remtes PG	x	12,43	15,77	-7,47	5,42	12,85	0,90	23,2
Pagastos	x	8,44	9,91	-9,10	6,61	12,43	1,75	21,5
NOVADĀ	x	12,04	11,95	-5,44	7,51	12,89	1,95	18,3
VSA	x	29,2	49,1	14,6	11,2	7,2	2,4	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums;

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

4.8. tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņu intensitātes maksimumi ir izkaisīti gan pa laika intervāliem, gan teritoriālām vienībām. Tā Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā lielāko aktivitāti iesaistīties uzņēmējdarbībā ekonomiski aktīvie iedzīvotāji uzrādījuši 2010.gadā, rezultātā pētāmā rādītāja vērtība palielinājās attiecīgi par 18,4% un 16%. Blīdenes un Remtes pagastos rādītāja kulminācija tiek novērota nākamajā, 2011.gadā, bet Gaiķu pagastā – perioda beigās, 2014.gadā. Visās teritoriālās vienībās 2012.gadā tiek konstatēts uzņēmumu īpatnējā skaita negatīvs pieaugums, kas variē no 0,2% Brocēnu pilsētā līdz nepilniem 15% Blīdenes pagastā.

Pētījuma rezultāti skaidri liecina par to, ka Valdības un Novada vadītāju veiktie pasākumi bijuši salīdzinoši iedarbīgi un devuši visumā pozitīvu rezultātu, sekmējot ekonomiski aktīvo iedzīvotāju iesaistīšanos uzņēmējdarbībā. Bet atklāts paliek jautājums par šo pasākumu pietiekamību un to radītā efekta noturību. Acīmredzot, kārtējo reizi nākas atgriezties pie nepieciešamības sistēmiski risināt uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas paaugstināšanas jautājumus – pārlietu liela uzmanība un resursu koncentrācija viena sistēmas elementa attīstībai nedod cerēto rezultātu, jo sistēmas konkurētspēju lielākā mērā nosaka tās vājākais, nevis stiprākais posms. Tāpēc

ekonomiskie pasākumi uzņēmējdarbības vides stiprināšanai jāapvieno ar sociāliem pasākumiem – *lielāka uzmanība jāvelta subjekta vēlmei un objektīvai gatavībai nodarboties ar uzņēmējdarbību*. Izrādās, ka ar subjektīvu gatavības vērtējumu ir pārāk maz, tas ir viens no nozīmīgākajiem neveiksmīgas uzņēmējdarbības cēloņiem.

4.2.2. Uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņas Saldus novadā

Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņas uz 100 novada pastāvīgajiem iedzīvotājiem iekļautas 4.9.tabulā.

4.9.tabula

Uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņas sadalījumā pa gadiem (US/100 iedz.)							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	5,4	5,7	6,5	6,6	7,0	7,7	8,0	48,0
Ezeres PG	5,7	6,6	7,6	6,8	6,8	7,4	7,9	38,5
Jaunaucē PG	9,5	10,3	12,3	10,2	10,5	12,7	13,3	40,3
Jaunlutriņu PG	12,2	13,8	15,2	14,5	14,9	16,7	17,6	44,4
Kursišu PG	9,1	9,9	11,0	10,1	10,3	11,7	11,9	31,5
Lutriņu PG	4,1	4,8	5,4	4,9	5,1	5,6	5,7	39,4
Nīgrandes PG	4,4	5,1	6,1	5,3	5,5	6,5	6,7	53,3
Novadnieku PG	8,2	9,7	11,2	9,9	10,1	11,4	11,8	43,1
Pampāju PG	2,3	2,6	3,1	2,9	3,2	3,6	3,7	58,4
Rubas PG	7,7	9,1	11,4	10,5	11,6	12,8	13,6	76,9
Saldus PG	7,4	8,0	7,9	8,5	8,9	10,8	11,0	49,1
Šķēdes PG	16,1	17,5	19,9	17,9	17,8	21,1	22,0	37,3
Vadakstes PG	11,8	12,3	13,3	12,1	12,7	15,2	15,7	32,9
Zaņas PG	8,2	9,2	10,7	9,7	9,9	11,5	11,8	43,4
Zirņu PG	10,8	11,8	13,6	12,2	12,5	14,0	14,2	31,9
Zvārdes PG	8,8	11,0	13,6	11,3	10,8	13,0	12,6	43,9
Pagastos	7,9	8,9	10,1	9,3	9,5	10,9	11,3	42,7
Novadā	6,8	7,5	8,5	8,1	8,4	9,5	9,8	43,0

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **US** – uzņēmējdarbības. Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus.

4.9. tabulā apkopotie aprēķinu rezultāti liecina, ka Saldus novadā īpatnējais uzņēmumu skaits pārskata periodā ir palielinājies par 43% un sagaidāms, ka 2015.gadā pētāmais rādītājs sasniegs 9,8 uzņēmumi uz katrām 100 Novada iedzīvotājiem. Lielākais rādītāja pieaugums – nepilnu 77% apmērā

attiecas uz Rubas pagastu. Vērā ņemamā apmērā tas palielinājies arī Pampāļu pagastā – 58,4%, Nīgrandes pagastā – 53,3% un Saldus pagastā – 49%. Interesanti atzīmēt, ka zemākais pētāmā rādītāja līmenis ir salīdzinoši augsts – 32% un tas raksturo uzņēmumu skaita izmaiņas uz katriem 100 iedzīvotājiem Zirņu un Kursišu pagastos. Turklāt, pretēji Brocēnu novadā novērotājam, Saldus novadā netiek konstatēts pētāmā rādītāja samazinājums.

4.2.3. Saldus novadā strādājošo uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņu intensitāte

Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāti raksturojošie rādītāji uz 100 novada iedzīvotājiem iekļauti 4.10.tabulā.

4.10.tabula

Uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāte uz 100 iedzīvotājiem Saldus novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	x	6,71	13,48	0,65	6,44	10,90	2,83	12,8
Ezeres PG	x	14,82	16,18	-10,57	-0,88	9,58	6,91	26,7
Jaunauces PG	x	8,39	19,57	-16,47	2,44	20,94	4,63	37,4
Jaunlutriņu PG	x	12,68	10,84	-4,99	3,03	12,09	5,38	17,7
Kursišu PG	x	9,63	10,92	-8,30	1,64	14,11	1,65	22,4
Lutriņu PG	x	16,14	14,14	-9,54	4,79	9,50	1,30	25,7
Nīgrandes PG	x	15,14	20,83	-13,13	4,46	17,11	3,66	34,0
Novadnieku PG	x	17,54	15,72	-11,98	2,75	12,95	3,01	29,5
Pampāļu PG	x	11,69	18,79	-4,14	8,08	13,19	1,83	22,9
Rubas PG	x	18,34	24,79	-8,08	10,67	10,73	6,31	32,9
Saldus PG	x	8,47	-1,14	7,64	4,53	20,73	2,36	21,9
Šķēdes PG	x	9,22	13,65	-10,43	-0,17	18,10	4,72	28,5
Vadakstes PG	x	3,70	8,32	-8,57	4,40	19,79	3,49	28,4
Zaņas PG	x	11,66	16,46	-9,09	2,23	15,40	2,80	25,6
Zirņu PG	x	9,51	15,35	-10,33	2,19	11,87	1,86	25,7
Zvārdes PG	x	24,84	23,80	-16,71	-4,48	20,24	-2,65	41,6
Pagastos	x	12,60	13,88	-8,46	2,96	14,43	3,16	23,0
Novadā	x	10,18	13,20	-5,04	4,17	12,59	2,96	18,24
VSA	x	21,2	24,9	24,4	15,2	11,4	9,6	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **N** – novērtējums;

VSA – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Līdzīgi kā Brocēnu novadā, Saldus novada teritoriālās vienībās uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņu intensitātes maksimālās un minimālās vērtības izkaisījušās pa teritoriālām vienībām un laika intervāliem, turklāt šīs vērtības mainās salīdzinoši plašā diapazonā. Saldus pilsētā un Ezeres pagastā pētāmā rādītāja maksimālā vērtība, attiecīgi 13,5% un 16,2% apmērā tiek sasniegta 2011.gadā. Līdzīga tendence vērojama arī Nīgrandes, Pampāļu, Rubas un Šķēdes, kā arī dažos citos pagastos, bet Jaunlutriņu, Novadnieku un Lutriņu pagastos pagastos rādītāja maksimums tiek sasniegts jau 2010.gadā. Savukārt Saldus un Šķēdes pagastos lielākais uzņēmumu skaita uz 100 iedzīvotājiem pieaugums tiek sasniegts "tikai" 2014.gadā, attiecīgi 20,7% un 18,1% apmērā. Bet Zvārdes pagastā vērojami vairāki pētāmā rādītāja maksimumi – pirmais no tiem attiecas uz 2010.gadu, kad pagastā strādājošo uzņēmumu skaits palielinājās par 24,8%, kas ir lielākais maksimums visā novadā. Tam seko 2011.gada maksimums – 23,8% apmērā un pēdējais no tiem 2014.gadā – 20,4% apmērā. Arī Saldus un Jaunauces pagastos šajā gadā tiek sasniegts lielākais uzņēmumu skaita pieaugums uz 100 iedzīvotājiem, kas pietuvojas 21%.

Ja Saldus pilsētā uzņēmumu skaita pieaugums uz 100 iedzīvotājiem visā pārskata periodā saglabā pozitīvu vērtību, tad vairākos pagastos pozitīvās vērtības mainās ar negatīvām. Vairumā no pagastiem pētāmā rādītāja samazinājums tiek konstatēts 2012.gadā. Maksimālās negatīvās vērtības attiecas uz Ezeres un Zvārdes pagastu – nepilnu 17% robežās, mazākā vērtība vērojama Pampāļu pagastā – 4,1% apmērā. Bet Zvārdes pagastā pētāmā rādītāja samazinājums tiek konstatēts 2012.gadā un 2013.gadā, attiecīgi par 16,7% un 4,5%. Šīs krasās rādītāja izmaiņas no pozitīvās uz negatīvo vērtību tiek uztvertas horizontālo svārstību amplitūdā. Tās maksimālā vērtība – nepilnas 42 vienības attiecas uz Zvārdes pagastu, salīdzinoši augsta amplitūdas vērtība vērojama arī Jaunauces pagastā – 37,4 vienības, Nīgrandes un Rubas pagastos – 33 vienību robežās.

Pētījuma rezultāti par uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāti uz 100 iedzīvotājiem Saldus novadā būtiski neatšķiras no situācijas Brocēnu novadā. Neapšaubāms ir fakts, ka Valdības un Novadu vadītāju īstenotie pasākumi uzņēmējdarbības vides pievilcīguma palielināšanā ir devuši pozitīvu rezultātu. Bet uzņēmuma nodibināšana un darbības uzsākšana nevar būt pašmērķis. Saduroties ar pirmajām grūtībām – jaunajam uzņēmējam nezināmiem jeb nesaprotamiem draudiem, daudzi no censoņiem spiesti atzīt ārējo spēku pārākumu. Novados konstatēto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vēlmi dibināt uzņēmumus un pastāvīgi nodarboties ar saimniecisko darbību, Novadu

vadītājiem vajadzētu atbalstīt, piedāvājot komersantiem saņemt jaunas un aktuālas zināšanas par ārējā un iekšējā uzņēmējdarbības vidē dominējošajiem draudiem un iespējām, to izmaiņu raksturu un tendencēm, kā arī veicamajiem pasākumiem to savlaicīgai identifikācijai un pietiekami efektīvu preventīvo pasākumu izstrādei.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par strādājošo uzņēmumu īpatnējo skaitu Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Uzņēmumu īpatnējā skaita statusā pētījumā tiek izmantots attiecīgajā novadā un tā teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem. Šāda pieeja tiek saistīta ar pieņēmumu, ka lauku teritorijās pastāvīgo iedzīvotāju skaits salīdzinoši cieši korelējas ar tās platību.
2. Pētījuma rezultāti pierāda, ka Brocēnu novada lauku teritorijās uzņēmumu īpatnējais skaits visā pārskata periodā konsekventi palielinās un sasniegtais uzņēmumu koncentrācijas līmenis ir ievērojami augstāks salīdzinājumā ar pilsētu. Lielākais uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem tiek konstatēts Gaiķu pagastā – 14,6 vienības, kas vairāk kā 2 reizes pārsniedz attiecīgo rādītāju Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā.
3. Saldus novadā īpatnējais uzņēmumu skaits pārskata periodā ir palielinājies par 43%, lielākais rādītāja pieaugums vērojams Rubas pagastā – 1,8 reizes. Pētāmās rādītājs palielinājies arī Pampāju, Nīgrandes un Saldus pagastos – apmēram 1,5 reizes. Pretēji Brocēnu novadā novērotajam, pārskata periodā Saldus novadā netiek konstatēts pētāmā rādītāja samazinājums nevienā pagastā un pilsētā.
4. Pētījuma rezultāti par uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāti uz 100 iedzīvotājiem Saldus novadā būtiski neatšķiras no situācijas Brocēnu novadā. Neapšaubāms ir fakts, ka Valdības un Novadu vadītāju īstenotie pasākumi uzņēmējdarbības vides pievilcīguma palielināšanā ir devuši pozitīvu rezultātu. Bet uzņēmuma nodibināšana un darbības uzsākšana nevar būt pašmērķis. Saduroties ar pirmajām grūtībām – jaunajam uzņēmējam nezināmiem jeb nesaprotamiem draudiem, daudzi no censoņiem spiesti atzīt ārējo spēku pārākumu.
5. Novadu vadītājiem vajadzētu atbalstīt ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vēlmi dibināt uzņēmumus un pastāvīgi nodarboties ar saimniecisko darbību, piedāvājot komersantiem saņemt jaunas un aktuālas zināšanas par ārējā un iekšējā uzņēmējdarbības vidē dominējošajiem draudiem un iespējām, to izmaiņu raksturu un tendencēm, kā arī vecamajiem pasākumiem to savlaicīgai identifikācijai un pietiekami efektīvu

preventīvo pasākumu izstrādei. Novados būtu īstenojami arī citi uzņēmējdarbību veicinoši pasākumi.

4.3. Brocēnu un Saldus novados saražotais neto apgrozījums

Novada teritorijā saražotais neto apgrozījums tiek uzskatīts par vienu no nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības vides funkcionēšanas pozitīvā efekta rādītājiem. Pirms šā rādītāja izmaiņu rakstura un tendences izpētišanas nepieciešams noskaidrot, kas ir neto apgrozījums, kāds ir tā ekonomiskais saturs?

Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija neto apgrozījumu skaidro šādā izklāstā⁸:

neto apgrozījums - uzņēmuma pamatdarbības, preču pārdošanas un pakalpojumu veikšanas rezultātā gūtie ieņēmumi, no kuriem atskaitītas tirdzniecības u. c. atlaides, kā arī apgrozījuma, akcīzes u. c. nodokļi.

Kā redzams, LR Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija uzskata, neto apgrozījums tiek iegūts, ja nouzņēmumā saražoto preču un pakalpojumu realizācijas ienākuma pamatdarbības ietvaros tiek atskaitītas dažādas atlaides, apgrozījuma un akcīzes, kā arī citi nodokļi.

Bet LR Centrālā statistikas pārvalde neto apgrozījumu skaidro šādi⁹:

neto apgrozījums - ieņēmumi no sabiedrības pamatdarbības, produkcijas pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas, no kuriem atskaitīta tirdzniecības atlaide un citas piešķirtās atlaides, kā arī pievienotās vērtības nodoklis un citi nodokļi, kas tieši saistīti ar pārdošanu.

Izrādās, ka Centrālās statistikas pārvaldes sniegtais skaidrojums par neto apgrozījuma ekonomisko saturu atšķiras no LR Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas piedāvātās definīcijas. Šajā gadījumā būtiskākā atšķirība tiek saistīta ar nodokļiem. Izrādās, ka neto apgrozījumu iegūš, no realizācijas ienākumiem atskaitot tikai nodokļus, kuri saistīti ar pārdošanu, nevis "... citi nodokļi". Ekonomikas teorijā šie nodokļi tiek apvienoti produktu nodokļu grupā.

Mūsu pētījumā ir svarīgi, ka neto apgrozījums ir brīvs no produktu nodokļiem, bet tajā saglabājas pievienotā vērtība un ražošanas nodokļi, kā arī

⁸ Akadēmiskā terminu datu bāze. Pieejams:

<http://termini.lza.lv/term.php?term=neto%20apgroz%C4%ABjums&list=neto%20apgroz%C4%ABjums&lang=LV>. Skatīts: 05.05.15.

⁹ Finanšu sektora komersantu (komercsabiedrību) peļņa vai zaudējumi un neto apgrozījums. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija>. Skatīts: 05.05.15.

izdarāmie maksājumi par resursiem, kas izmantoti pārdotās preces un/vai pakalpojuma ražošanā.

Diemžēl valstī interesentiem netiek izsniegti dati par novados un to teritoriālās vienībās saražoto pievienoto vērtību, tāpēc tās vietā iespēju robežās tiek izmantots neto apgrozījums. Tas nav pretrunā pētījuma mērķim, jo mūs interesē uzņēmējdarbības vidē saražoto preču un pakalpojumu vērtība, no kuras tiek atskaitīti produktu nodokļi, bet saglabājas uzņēmējdarbības vides dalībnieku ienākums - darba samaksa nodarbinātajiem un peļņa uzņēmējiem.

Pētījuma ietvaros Novados saražotais neto apgrozījums, tā izmaiņu raksturs un tendence tiek pētīta sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Turklāt neto apgrozījums tiek izmantots darba ražīguma izmaiņu pētījumā un iedzīvotāju potenciālā labklājības līmeņa pētījumos, attiecinot saražoto neto apgrozījumu uz vienu iedzīvotāju Novados, pilsētās un pagastos.

4.3.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē saražotais neto apgrozījums

Brocēnu novadā strādājošajos uzņēmumos saražotais neto apgrozījums un tā sadalījums pa teritoriālām vienībām iekļauts 4.11.tabulā.

4.11.tabula

Neto apgrozījums Brocēnu novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Neto apgrozījuma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (milj.€)							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	18,09	17,59	21,44	20,68	20,31	20,85	21,30	1,18
Blīdenes PG	1,70	2,49	2,24	3,49	3,51	3,39	3,50	2,05
Cieceres PG	2,01	3,58	4,37	6,21	7,35	7,20	7,40	3,67
Gaiķu PG	1,31	1,90	1,55	2,92	2,77	2,22	2,35	1,80
Remtes PG	0,57	0,75	1,06	1,48	1,87	1,91	1,96	3,47
Pagastos	5,59	8,73	9,23	14,11	15,50	14,72	15,21	2,72
Novadā	29,27	26,31	30,67	34,79	35,81	35,57	36,51	1,25

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Tabulā iekļautie dati liecina, ka Brocēnu novadā saražotā neto apgrozījuma apjoms pārskata periodā palielinājies *tikai* par 25%. Paradoksāli, ka zemākais saražotā neto apgrozījuma apjoma pieaugums tiek konstatēts Brocēnu pilsētas uzņēmējdarbības vidē – 18%, bet pagastos pētāmā rādītāja pieaugums ir nepilnas 3 reizes augstāks – 72%. Tas nozīmē, ka Brocēnu pilsēta

nepietiekoši efektīvi izmantojusi savas uzņēmējdarbības vides konkurtētspējas priekšrocības saistībā ar preču un pakalpojumu ražošanas un pārdošanas apjoma palielināšanu pēc krīzes periodā.

Augstākais neto apgrozījuma pieaugums – nepilnas 3,7 reizes tiek konstatēts Brocēnu un Saldus pilsētu pievārtē esošajā Cieceres pagastā. Salīdzinoši augsts ražošanas pieaugums vērojams arī Remtes pagastā – nepilnas 3,5 reizes, neskatoties uz to, ka šajā pagastā uzņēmējdarbības vides konkurētspējas dabiskās priekšrocības atrodas zemākā līmenī salīdzinājumā ar Cieceres pagastu. Pateicoties šādam straujam ekonomiskās izaugsmes tempam Novada lauku teritoriālās vienībās, pagastos saražoto preču un pakalpojumu neto apgrozījums palielinājies 2,7 reizes. Neskatoties uz to, Brocēnu pilsēta saglabā savu dominējošo lomu neto apgrozījuma ražošanā.

Uzņēmējdarbības attīstības stabilitāte lielā mērā izpaužas saražotā neto apgrozījuma pieauguma izmaiņu raksturā. Tāpēc nākamajā, 4.12.tabulā tiek apkopoti rādītāji par pētāmā rādītāja izmaiņu intensitāti Brocēnu novadā un tā teritoriālajās vienībās.

4.12.tabula

Neto apgrozījuma izmaiņu intensitāte Brocēnu novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Rādītāja intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	-2,75	21,88	-3,53	-1,79	2,66	2,17	25,41
Blīdenes PG	x	46,39	-9,97	55,58	0,52	-3,35	3,16	65,56
Cieceres PG	x	77,75	22,08	42,11	18,30	-2,00	2,75	79,75
Gaiķu PG	x	45,50	-18,53	88,34	-5,15	-20,03	6,08	108,38
Remtes PG	x	32,31	41,94	39,63	26,02	2,25	2,63	39,69
Pagastos	x	56,06	5,76	52,87	9,85	-5,02	3,33	61,07
NOVADĀ	x	-10,09	16,54	13,44	2,93	-0,66	2,65	26,63
VSA	x	80,50	60,48	91,88	23,45	22,69	3,92	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Neto apgrozījuma izmaiņu intensitātes rādītāji pārlicinoši pierāda Brocēnu pilsētas lielo ietekmi uz visa Novada uzņēmējdarbības vidi un tās konkurētspēju. Ja 2010.gadā, kad valstī ekonomikas recesija sasniedza zemāko līmeni, Novada pagastos saražotā neto apgrozījuma apjoms palielinājās nepilnas 1,6 reizes, tad Brocēnu pilsētā recesija turpinājās – pilsētā strādājošo uzņēmumu ienākumi turpina samazināties par nepilniem 3%. Rezultātā

kopējais neto apgrozījuma pieaugums Novadā kļūst negatīvs – samazinājums par 10%. Lai gan Brocēnu pilsētā 2011.gadā vērojams neto apgrozījuma pieaugums par nepilniem 22%, turpmākajos 2 gados tas samazinās attiecīgi par 3,5% un 1,8%.

Tabulā iekļautie dati liecina, ka pagastu uzņēmējdarbības vides attīstībai labvēlīgākie bijuši 2010. un 2012.gads, kad saražoto preču un pakalpojumu neto apgrozījums palielinājās attiecīgi par 56% un nepilniem 53%, bet nelabvēlīgākais – 2014.gads. Šajā gadā uzņēmumu neto apgrozījums samazinājās par 5%. Horizontālo svārstību amplitūda liecina, ka lielākā nestabilitāte valda Gaiķu pagasta uzņēmējdarbības vidē, bet vertikālo svārstību amplitūda norāda, ka novadā strādājošajiem uzņēmumiem lielākās problēmas radījuši 2012.gadā un 2014.gadā dominējošie draudi, kas atsevišķiem pagastiem bijuši īpaši labvēlīgi, bet Brocēnu pilsētai nelabvēlīgs. Pilnīgi iespējams, ka arī šajā gadījumā jārēķinās ar dominējošā uzņēmuma efektu pilsētas un visa novada uzņēmējdarbības vidē.

Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas Brocēnu novadā un tā teritoriālās vienībās labi saskatāmas neto apgrozījuma teritoriālās struktūras rādītājos, kas iekļauti 4.13.tabulā.

4.13.tabula

Brocēnu novada uzņēmumos radītā neto apgrozījuma teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Rādītāja strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. (reizes)
	2009.	2010	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	61,79	66,84	69,91	59,45	56,72	58,61	58,34	-0,06
Blīdenes PG	5,82	9,48	7,32	10,04	9,80	9,54	9,59	1,65
Cieceres PG	6,88	13,61	14,26	17,86	20,53	20,25	20,27	2,94
Gaiķu PG	4,47	7,23	5,06	8,40	7,74	6,23	6,44	1,44
Remtes PG	1,93	2,84	3,46	4,26	5,22	5,37	5,37	2,78
Pagastos	19,10	33,16	30,09	40,55	43,28	41,39	41,66	2,18
Novadā	100,0 0	100, 0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

4.13 tabulā iekļautie rādītāji skaidri pierāda lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējas būtisku pieaugumu salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu. Uz to norāda saražotā neto apgrozījuma strukturālais sadalījums – ja perioda sākumā pagastos tika saražoti 19% no kopējā apjoma novadā, tad perioda beigās tā

apjoms ir palielinājās līdz nepilniem 42% jeb 2,2 reizes, piepildoties sastādītajai prognozei.

Lielākais saražotā neto apgrozījuma īpatsvara pieaugums tiek konstatēts Cieceres pagastā – nepilnas 3 reizes un Remtes pagastā – 2,8 reizes. Tas nozīmē, ka šajos pagastos strādājošie uzņēmumi bijuši veiksmīgāki gan attiecībā uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocību izmantošanu, gan attiecībā uz ārējā un iekšējā vidē dominējošo draudu un iespēju savlaicīgu izmantošanu savu komercdarbības mērķu sasniegšanā.

Neto apgrozījuma pieauguma kvantitatīvie un kvalitatīvie aspekti Brocēnu novadā liecina par salīdzinoši augstu Novada uzņēmējdarbības vides konkurētspēju pēc krīzes periodā. Pārskata periodā veiksmīgākie izrādījušies Cieceres un Gaiķu pagasta uzņēmēji, kuros vērojams straujākais saražoto preču un pakalpojumu realizācijas ienākumu un neto apgrozījuma pieaugums. Tas nozīmē, ka Valdības un Novada vadītāju veiktie pasākumi uzņēmējdarbības aktivizēšanai bijuši pietiekami efektīvi un ienesuši labu ražu. Vidējā un ilgākā laika periodā jārēķinās ar to, ka neto apgrozījuma pieauguma temps samazināsies ekonomisko resursu ierobežotības un to izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu bremsējošo objektīvo faktoru dēļ.

4.3.2. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma kvantitatīvais aspekts

Saldus novada uzņēmējdarbības vidē strādājošajos uzņēmumos saražotais neto apgrozījums sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauts 4.14.tabulā.

4.14.tabula

Neto apgrozījums Saldus novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Neto apgrozījuma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (milj.€)							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	143,4 4	155,2 0	185,8 1	208,4 0	206,4 7	111,0 8	115,0 0	0,80
Ezeres PG	2,62	4,30	3,66	6,84	5,11	4,90	5,12	1,96
Jaunauces PG	3,04	3,98	4,44	5,12	5,56	5,23	5,41	1,78
Jaunlutriņu PG	1,56	2,44	3,05	5,19	4,80	4,03	4,20	2,70
Kursišu PG	1,93	3,56	2,78	15,25	9,97	9,45	9,75	5,05
Lutriņu PG	4,65	6,41	8,19	8,48	8,50	9,59	9,90	2,13
Nigrandes PG	2,67	4,58	6,55	7,71	7,87	8,81	9,25	3,47
Novadnieku PG	14,09	16,23	16,57	17,56	18,49	13,64	14,80	1,05
Pampāju PG	2,96	3,94	3,60	5,45	5,64	5,55	5,70	1,93

Rubas PG	2,75	5,25	8,11	5,41	7,12	4,99	5,50	2,00
Saldus PG	42,60	55,98	185,3 1	170,5 1	62,32	49,81	51,00	1,20
Šķēdes PG	0,77	1,28	1,53	2,04	2,10	1,73	1,82	2,35
Vadakstes PG	0,66	1,15	1,55	2,19	1,90	1,84	1,90	2,88
Zaņas PG	1,69	2,36	3,63	3,67	3,46	3,26	3,40	2,01
Zirņu PG	5,61	8,11	9,61	7,78	7,71	6,96	7,32	1,31
Zvārdes PG	1,45	2,08	2,08	2,48	2,47	2,32	2,38	1,64
Pagastos	89,04	121,6 6	260,6 5	265,6 9	153,0 3	132,0 9	137,4 5	1,54
Novadā	232,4 8	276,8 5	446,4 7	474,0 9	359,5 0	243,1 6	252,4 5	1,09

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Atbilstoši sastādītājai prognozei, 2015. gadā Saldus novadā saražotais neto apgrozījums var pārsniegt 252 milj. EUR, pārsniedzot 2009. gadā saražoto apjomu vien par 9%. Bet pagastos neto apgrozījums var pietuvoties 137,5 milj. EUR, palielinoties 1,5 reizes salīdzinājumā ar perioda sākumā sasniegto līmeni. Kā redzams, Saldus novadā atkārtojas Brocēnu novadā novērotā tendence – lauku uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma ajoms palielinās straujāk salīdzinājumā ar pilsētu. Taču Saldus pilsētā nav tāda uzņēmuma, kas varētu līdzināties Brocēnu cementa rūpnīcai.

Lai arī Saldus pilsētā perioda sākumā tiek saražots relatīvi lielākais no Novadā saražotā neto apgrozījums, perioda beigās pagastos strādājošie uzņēmumi bijuši veiksmīgāki un aizsteigušies pilsētniekiem priekšā par nepilniem 40 milj. EUR. *Tas liecina par labu lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspēju, bet tas nenozīmē, ka pilsētas iespējas ir izsmeltas saistībā ar neto apgrozījuma ražošanas palielināšanu.*

4.3.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma pieauguma intensitāte

Pētījuma turpmākajā izklāstā pievērsīsimies neto apgrozījuma pieauguma intensitātes rādītājiem Saldus novadā. Aprēķinu rezultāti apkopoti un iekļauti 4.15.tabulā.

4.15.tabula

Neto apgrozījuma izmaiņu intensitāte Saldus novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Rādītāja intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009. N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	x	8,19	19,73	12,15	-0,93	-46,20	3,53	65,93

Ezeres PG	x	64,05	-14,68	86,53	-25,26	-4,12	4,53	111,80
Jaunaucenes PG	x	31,23	11,44	15,32	8,57	-5,95	3,50	37,18
Jaunlutriņu PG	x	56,72	25,04	70,00	-7,49	-16,12	4,30	77,48
Kursišu PG	x	84,38	-21,97	449,1 4	-34,61	-5,23	3,21	483,76
Lutriņu PG	x	37,96	27,74	3,54	0,22	12,78	3,28	37,74
Nīgrandes PG	x	71,89	42,90	17,73	2,06	11,90	5,03	69,84
Novadnieku PG	x	15,19	2,11	5,97	5,30	-26,27	8,53	41,46
Pampāju PG	x	33,01	-8,66	51,52	3,56	-1,72	2,74	60,18
Rubas PG	x	91,12	54,45	-33,28	31,64	-29,90	10,17	124,40
Saldus PG	x	31,41	231,0 1	-7,99	-63,45	-20,08	2,39	294,46
Šķēdes PG	x	65,35	19,64	33,66	2,56	-17,66	5,45	83,02
Vadakstes PG	x	74,44	34,43	41,68	-13,46	-3,14	3,27	87,90
Zaņas PG	x	39,48	53,81	1,17	-5,67	-5,72	4,16	59,53
Zirņu PG	x	44,60	18,47	-19,01	-0,88	-9,76	5,16	63,60
Zvārdes PG	x	43,45	-0,33	19,61	-0,41	-6,17	2,58	49,62
Pagastos	x	36,63	114,2 5	1,93	-42,40	-13,69	4,06	156,65
Novadā	x	19,09	61,26	6,19	-24,17	-32,36	3,82	93,62
VSA	x	82,93	203,2 7	482,4 2	95,09	58,98	7,78	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

4.15. tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka Saldus novadam raženākie bijuši 2010.gads un 2011.gads, kad saražoto preču un pakalpojumu neto apgozījums palielinājās attiecīgi par 19% un 61,3%. Bet neveiksmīgākie gadi atnākuši perioda beigās – 2013.gadā neto apgozījums samazinājies par 24,2% un nākamajā gadā – par 32,4%. Tādējādi, perioda beigās saskaņā ar sastādīto prognozi neto apgozījums 2015.gadā par nepilniem 22 milj. EUR būs mazāks, nekā *auglīgākajā* 2012.gadā, kad neto apgozījums sasniedza 474,1 milj. EUR lielu apjomu. Lielā mērā situāciju visā Novadā nosaka Saldus pilsēta, kurā 2014.gadā vērojams neto apgozījuma dramatisks samazinājums par veseliem 46% jeb nepilnas 2 reizes. Zinot, ka visā Kurzemes reģionā un Saldus pilsētā pagājušajā gadā nav notikusi nekāda dabas vai tehniska rakstura katastrofa, šāds neto apgozījuma samazinājums varētu neatbilst realitātei.

Novada pagastos augstākā neto apgozījuma pieauguma intensitāte tiek konstatēta 2011.gadā, kad rādītāja vērtība palielinājās 2,14 reizes un sasniedza 261 milj. EUR lielu apjomu. Lai arī nākošajā gadā lauku uzņēmējdarbības vidē strādājošajiem uzņēmumiem izdevās palielināt sasniegto līmeni par 6,2%, to

neizdevās noturēt. Turpmākajos 2 gados tas krasi samazinājās - 2013.gadā par 24,2% un 2014.gadā - par 32,4%. Tādējādi, novadā saražotā neto apgrozījuma apjoms 2014.gadā bija zemāks nekā 2011.gadā. Šādas krāsas neto apgrozījuma svārstības liecina par Novada uzņēmēju zemo *imunitāti un augsto ievainojamības* līmeni saistībā ar iekšējā un ārējā uzņēmējdarbības vidē dominējošo draudu ietekmi uz ražošanas apjomu un realizācijas ienākumiem. Šādām svārstībām ir negatīvs multiplikācijas efekts - samazinoties neto apgrozījumam, mazinās algas un peļņa, kritas nodarbinātības līmenis un mājsaimniecību rīcībā esošais ienākums un patēriņš. Tas atstāj nelabvēlīgu ietekmi uz pieprasījumu preču un pakalpojumu tirgū, izraisot ražošanas apjoma mazināšanos citos novados, reģiona un valsts uzņēmumos - parādās taupības efekta negatīvais blakusefekts.

Neto apgrozījuma pieauguma augstākā intensitāte tiek konstatēta Kursišu pagastā, kurā rādītāja vērtība palielinājusies 5 reizes, bet Nīgrandes pagastā - 3,5 reizes un Vadakstes pagastā - nepilnas 3 reizes. Turklāt Kursišu pagastā vērojama augstākā pētāmā rādītāja svārstību horizontālā amplitūda, sasniedzot 484 vienības. Tas skaidri norāda uz uzņēmējdarbības vides augstu nestabilitāti šajā pagastā. Līdzīga situācija ir arī Saldus pagastā - ja 2011.gadā šajā pagastā saražotā neto apgrozījuma apjoms palielinājās vairāk kā 3,3 reizes, tad 2013.gadā tas samazinājās par 63,5%. Vertikālo svārstību amplitūdai ir līdzīgs svārstību diapozons. Lielākās vērtības vērojamas 2011.gadā un 2012.gadā, kad maksimālā un minimālā pieauguma intensitātes rādītāju starpība sasniedza attiecīgi 203,3 un 482,4 vienības.

Saldus novadā saražotā neto apgrozījuma pieauguma intensitātes izmaiņu raksturo pētījumu rezultāti liecina par nopietnām problēmām ne tikai ārējā, bet arī iekšējā uzņēmējdarbības vidē. Vertikālo svārstību amplitūda skaidri norāda, ka, *atrodoties līdzīgos makro vides apstākļos, dažādos pagastos strādājošos uzņēmumos saimnieciskās darbības rezultāts ir krasi atšķirīgs. Tas skaidri norāda uz būtiskām nepilnībām uzņēmumu iekšējā vidē, kuras, lielākoties, saistās ar uzņēmumu īpašniekiem un vadību, to nepietiekošajām zināšanām, pieredzi un prasmēm orientēties uzņēmējdarbības vidē un pieņemt optimālākus un efektīvākus lēmumus konkrētā situācijā, noteiktā vietā un laikā.*

4.3.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma teritoriālā struktūra

Saldus novadā saražoto preču un pakalpojumu neto apgrozījuma relatīvā sadalījumā jeb teritoriālās struktūras izmaiņas raksturojošie rādītāji iekļauti 4.16.tabulā.

4.16.tabula

Saldus novada uzņēmumos radītā neto apgrozījuma teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Rādītāja strukturālas izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	61,70	56,06	41,62	43,96	57,43	45,68	45,55	0,74
Ezeres PG	1,13	1,55	0,82	1,44	1,42	2,01	2,03	1,80
Jaunauces PG	1,31	1,44	0,99	1,08	1,55	2,15	2,14	1,64
Jaunlutriņu PG	0,67	0,88	0,68	1,09	1,34	1,66	1,66	2,48
Kursišu PG	0,83	1,29	0,62	3,22	2,77	3,88	3,86	4,65
Lutriņu PG	2,00	2,32	1,83	1,79	2,36	3,94	3,92	1,96
Nīgrandes PG	1,15	1,66	1,47	1,63	2,19	3,62	3,66	3,19
Novadnieku PG	6,06	5,86	3,71	3,70	5,14	5,61	5,86	-0,03
Pampāju PG	1,27	1,42	0,81	1,15	1,57	2,28	2,26	1,77
Rubas PG	1,18	1,90	1,82	1,14	1,98	2,05	2,18	1,84
Saldus PG	18,32	20,22	41,51	35,97	17,34	20,48	20,20	1,10
Šķēdes PG	0,33	0,46	0,34	0,43	0,58	0,71	0,72	2,17
Vadakstes PG	0,28	0,42	0,35	0,46	0,53	0,76	0,75	2,65
Zaņas PG	0,73	0,85	0,81	0,77	0,96	1,34	1,35	1,85
Zirņu PG	2,41	2,93	2,15	1,64	2,15	2,86	2,90	1,20
Zvārdes PG	0,62	0,75	0,46	0,52	0,69	0,95	0,94	1,51
Pagastos	38,30	43,94	58,38	56,04	42,57	54,32	54,45	1,42
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Analizējot 4.16.tabulā iekļautos rādītājus, vispirms uzmanība jāpievērš neto apgrozījuma sadalījumam starp pilsētu un laukiem. Ja perioda sākumā lauku uzņēmējdarbības vidē tika saražoti 38,3% no kopējās neto apgrozījuma vērtības Novadā, tad perioda beigās tā īpatsvars palielinājās līdz nepilniem 54,5%. Atzīstami vērtējams fakts, ka neto apgrozījuma īpatsvars palielinājies visos pagastos, izņemot Novadnieku pagastu, kurā vērojams saražotā neto apgrozījuma īpatsvara samazinājums no 6,1% perioda sākumā līdz 5,9% perioda beigās. Saldus pilsēta ir zaudējusi 26% no savas ekonomiskās varenības saistībā ar tajā strādājošo uzņēmumu radīto neto apgrozījumu pārskata periodā.

Lielākais pētāmā rādītāja pieaugums tiek konstatēts Kursišu pagastā - nepilnas 4,7 reizes, Nīgrandes pagastā - 3,2 reizes un Jaunlutriņu pagastā - 2,5 reizes. Acīmredzot, konstatētā uzņēmējdarbības vides nestabilitāte Kursišu pagastā netraucē šeit strādājošajiem uzņēmējiem sasniegt augstus darba rezultātus. Iespējams, ka tas ir neatlaidības un mērķtiecības apliecinājums. Savukārt Saldus pagasts visā pārskata periodā saglabā vadošā pagasta statusu saistībā ar saražoto neto apgrozījumu, un perioda beigās iegūtais pārsvars tiek nostiprināts par 10%.

Neto apgrozījuma izmaiņas raksturojošie kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji neapstrīdami norāda uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanos laukos, kas tiek vērtēts kā pozitīvs aspekts stratēģiskas nozīmes jautājumu risinājumā laukos - neto apgrozījuma pieaugums pagastos darbojas pret vispārējo tendenci - lauku vides apdzīvotības samazināšanos un lauku iedzīvotāju emigrāciju uz pilsētām un/vai ārpus valsts. Novada vadītājiem vajadzētu detalizētāk izziņāt neto apgrozījuma kraso svārstību cēloņus un savu iespēju robežās kopā ar citām ieinteresētām pusēm veikt pasākumus, lai nostiprinātu sasniegto līmeni un kavētu tā samazināšanos nākamajos laika intervālos. Uzņēmējdarbības vides stabilizācijai veltītās pūles un patērētais laiks var dāsni atmaksāties - neto apgrozījuma stabilizācijas pasākumi var sekmēt nodokļu ienākumu pieaugumu Novadu kasēs.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē strādājošo uzņēmumu saražoto neto apgrozījumu dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Brocēnu novadā saražotā neto apgrozījuma apjoms pārskata periodā palielinājies par 25%. Novada lauku teritoriālās vienībās saražoto preču un pakalpojumu neto apgrozījums palielinājies 2,7 reizes, neskatoties uz to, Brocēnu pilsēta saglabā savu dominējošo lomu neto apgrozījuma ražošanā.
2. Augstākais neto apgrozījuma pieaugums - nepilnas 3,7 reizes tiek konstatēts pilsētu pievārtē esošajā Cieceres pagastā. Salīdzinoši augsts ražošanas pieaugums vērojams arī Remtes pagastā - nepilnas 3,5 reizes, neskatoties uz to, ka šajā pagastā uzņēmējdarbības vides konkurētspējas dabiskās priekšrocības atrodas zemākā līmenī salīdzinājumā ar Cieceres pagastu.
3. Zemākais saražotā neto apgrozījuma apjoma pieaugums tiek konstatēts Brocēnu pilsētā, pagastos pētāmā rādītāja pieaugums ir nepilnas 3 reizes augstāks salīdzinājumā ar pilsētā sasniegto. Tas nozīmē, ka Brocēnu

- pilsēta nepietiekoši efektīvi izmantojusi savas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocības saistībā ar preču un pakalpojumu ražošanas un pārdošanas apjoma palielināšanu pēc krīzes periodā.
4. Pagastu uzņēmējdarbības vides attīstībai labvēlīgākie bijuši 2010. un 2012.gads, kad saražoto preču un pakalpojumu neto apgrozījums palielinājās attiecīgi par 56% un nepilniem 53%, bet nelabvēlīgākais – 2014.gads, kad neto apgrozījums samazinājās par 5%.
 5. Pētījuma rezultāti pierāda lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējas būtisku pieaugumu salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu, uz to norāda saražotā neto apgrozījuma strukturālais sadalījums – ja perioda sākumā pagastos tika saražoti 19% no kopējā apjoma novadā, tad perioda beigās tā apjoms palielinājies līdz 42% jeb 2,2 reizes.
 6. Lielākais saražotā neto apgrozījuma īpatsvara pieaugums tiek konstatēts Cieceres pagastā – nepilnas 3 reizes un Remtes pagastā – 2,8 reizes. Tas nozīmē, ka šajos pagastos strādājošie uzņēmumi bijuši veiksmīgāki gan attiecībā uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocību izmantošanu, gan attiecībā uz ārējā un iekšējā vidē dominējošo draudu un iespēju savlaicīgu izmantošanu savu komercdarbības mērķu sasniegšanā.
 7. Neto apgrozījuma pieauguma kvantitatīvie un kvalitatīvie aspekti Brocēnu novadā liecina par salīdzinoši augstu Novada uzņēmējdarbības vides konkurētspēju pēc krīzes periodā. Pārskata periodā veiksmīgākie izrādījušies Cieceres un Gaiķu pagasta uzņēmēji, kuros vērojams straujākais saražoto preču un pakalpojumu realizācijas ienākumu un neto apgrozījuma pieaugums. Tas nozīmē, ka Valdības un Novada vadītāju veiktie pasākumi uzņēmējdarbības aktivizēšanai bijuši pietiekami efektīvi un ienesuši labu ražu. Vidējā un ilgākā laika periodā jāreķinās ar to, ka neto apgrozījuma pieauguma temps samazināsies ekonomisko resursu ierobežotības un to izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu bremzējošo objektīvo faktoru dēļ.
 8. Saldus novadā atkārtojas Brocēnu novadā novērotā tendence – lauku uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma apjoms palielinās straujāk salīdzinājumā ar pilsētu. Saldus novadā saražotais neto apgrozījums palielinājies par 9%, pagastos neto apgrozījums tuvojās 140 milj. EUR, palielinoties 1,5 reizes salīdzinājumā ar perioda sākumā sasniegto līmeni.
 9. Saldus pilsētā perioda sākumā tiek saražots relatīvi lielākais no Novadā saražotā neto apgrozījums, bet perioda beigās pagastos strādājošie uzņēmumi bijuši veiksmīgāki, krasi samazinājuši pilsētas dominējošo stāvokli šajā jautājumā. Tas liecina par labu lauku uzņēmējdarbības vides konkurētspējai, bet tas nenozīmē, ka pilsētas iespējas ir izsmeltas saistībā ar neto apgrozījuma ražošanas palielināšanu.

10. Neto apgrozījuma īpatsvars palielinājies visos pagastos, izņemot Novadnieku pagastu, kurā vērojams saražotā neto apgrozījuma īpatsvara samazinājums no 6,1% perioda sākumā līdz 5,9% perioda beigās. Saldus pilsēta ir zaudējusi 26% no saražotā apjoma daļas perioda sākumā. Lielākais īpatsvara pieaugums tiek konstatēts Kursišu pagastā - nepilnas 4,7 reizes, Nīgrandes pagastā - 3,2 reizes un Jaunlutriņu pagastā - 2,5 reizes.
11. Neto apgrozījuma izmaiņas raksturojošie kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji neapstrīdami norāda uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanos laukos, kas tiek vērtēts kā pozitīvs aspekts stratēģiskas nozīmes jautājumu risinājumā laukos - neto apgrozījuma pieaugums pagastos darbojas pret vispārējo tendenci - lauku vides apdzīvotības samazināšanos un lauku iedzīvotāju emigrāciju uz pilsētām un/vai ārpus valsts.
12. Novados saražotā neto apgrozījuma pieauguma intensitātes izmaiņu rakstura pētījumu rezultāti liecina par nopietnām problēmām ne tikai ārējā, bet arī iekšējā uzņēmējdarbības vidē - atrodoties līdzīgos makro vides apstākļos, dažādos pagastos strādājošos uzņēmumos saimnieciskās darbības rezultāts ir krasi atšķirīgs. Tas skaidri norāda uz uzņēmumu īpašnieku un vadības nepietiekošajām zināšanām, pieredzi un prasmēm orientēties uzņēmējdarbības vidē un pieņemt optimālākus un efektīvākus lēmumus konkrētā situācijā, noteiktā vietā un laikā.
13. Novada vadītājiem vajadzētu detalizētāk izziņāt neto apgrozījuma kraso svārstību cēloņus un savu iespēju robežās kopā ar citām ieinteresētām pusēm veikt pasākumus, lai nostiprinātu sasniegto līmeni un kavētu tā samazināšanos nākamajos laika intervālos. Uzņēmējdarbības vides stabilizācijai veltītās pūles un patērētais laiks var dāsnī atmaksāties - neto apgrozījuma stabilizācijas pasākumi var sekmēt nodokļu ienākumu pieaugumu Novadu kasēs.

4.4. Brocēnu un Saldus novados sasniegtais darba ražīgums

Novadu uzņēmējdarbības vidē strādājošajos uzņēmumos sasniegtā darba ražīguma pētījumā tiek izmantots attiecīgajā teritorijas vienībā saražotais neto apgrozījums un attiecīgajā teritorijā nodarbināto skaits. Parasti šādos gadījumos tiek izmantota pievienotā vērtība salīdzināmās cenās, bet neto apgrozījums ir pievienotās vērtības nesējs. Iegūtie darba ražīguma rādītāji tiek izmantoti tikai un vienīgi uzņēmējdarbības vides salīdzinājumam Novadu teritoriālās vienībās. Šie rādītāji nav izmantojami, lai salīdzinātu Novados sasniegto darba ražīgumu līmeni ar citām teritorijām ārpus Novadiem.

4.4.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē sasniegtais darba ražīguma līmenis

Brocēnu novadā strādājošajos uzņēmumos sasniegtais darba ražīguma līmenis sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauts 4.17.tabulā.

4.17. tabula

Darba ražīgums Brocēnu novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Darba ražīguma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tūkst. € /ND.)							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	42,8	41,2	48,5	44,4	50,3	51,5	54,1	26,6
Blīdenes PG	35,5	58,0	35,1	50,6	45,6	41,9	42,5	19,8
Cieceres PG	17,3	37,7	37,4	40,9	37,1	32,7	33,0	91,4
Gaiķu PG	40,9	59,5	51,7	76,9	58,9	45,2	46,1	12,7
Remtes PG	17,7	34,0	22,1	32,9	26,3	28,5	28,6	61,8
Pagastos	24,4	45,4	35,6	46,4	39,4	35,3	35,8	46,6
Novadā	36,3	42,5	43,7	45,2	44,9	43,3	44,8	23,2

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **ND** – nodarbinātais

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem datiem, sasniegtais darba ražīguma līmenis Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides teritoriālās vienībās ir visai atšķirīgs. Ja Brocēnu pilsētā perioda beigās tas var pietuvoties 54 tūstošiem EUR uz nodarbināto, tad pagastos tas pārsniegs 35,7 vienības. Šis atšķirības, lielākoties, izskaidrojamas ar to, ka pilsētā strādājošie uzņēmumi iesaistās tādu preču un pakalpojumu ražošanā, par kuriem pircējs ar mieru maksāt augstāku cenu un tajos ir lielāks pievienotās vērtības īpatsvars.

Pagastu vidū augstākais darba ražīguma līmenis vērojams Gaiķu pagastā – 46,1 vienība un Blīdenes pagastā – 42,5 vienības, bet zemākais rādītājs tiek konstatēts Remtes pagastā – 28,6 vienības, kas ir 1,6 reizes zemāks par sasniegto līmeni Gaiķos. Savukārt lielākais darba ražīguma pieaugums pārskata periodā sasniegts Cieceres pagastā – nepilnas 2 reizes un Remtes pagastā – nepilnas 1,62 reizes. Interesanti atzīmēt, ka šajos pagastos pārskata periodā saglabājas zemākais darba ražīguma līmenis. Bet lielākā atzinība darba ražīguma palielināšanā pienākas cieceriešiem, kuri perioda sākumā atradās pastarīša lomā, bet 2010.gadā viņiem izdevās apsteigt remtiešus un turmākajos gados nostiprināt savu pārākumu.

Pieņemot, ka pētījumā izmantojamo datu pārvaldītāji nodevuši projekta vadītāja rīcībā korektus datus, salīdzinoši straujais darba ražīguma pieaugums

160

pagastu uzņēmējdarbības vidē vērtējams visnotaļ atzinīgi. Tas liecina par acīmredzamu progresu uzņēmumos pielietotajās tehnoloģijās un nodarbinātā darbaspēka kvalifikācijas paaugstināšanā. Pagastu vadītāji var lepoties ar šādiem rādītājiem - viņu pūles nav bijušas veltas, izstrādājot un īstenojot pasākumus uzņēmējdarbības vides pievilcīguma palielināšanā.

Brocēnu novadā strādājošajos uzņēmumos sasniegtā darba ražīguma pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošie rādītāji, kas ievietoti pa teritoriālām vienībām, iekļauti 4.18.tabulā.

4.18.tabula

Darba ražīguma izmaiņu intensitāte Brocēnu novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	-3,66	17,74	-8,50	13,28	2,41	5,14	26,24
Blīdenes PG	x	63,41	-39,51	44,31	-9,92	-8,12	1,46	102,92
Cieceres PG	x	118,36	-0,87	9,38	-9,19	-11,80	0,93	130,16
Gaiķu PG	x	45,50	-13,10	48,69	-23,32	-23,30	1,92	72,01
Remtes PG	x	92,45	-34,94	48,93	-20,13	8,36	0,23	127,40
Pagastos	x	85,89	-21,60	30,24	-15,02	-10,48	1,54	107,48
NOVADĀ	x	17,01	2,90	3,28	-0,56	-3,68	3,43	20,69
VSA	x	122,02	52,69	57,19	36,59	31,65	4,21	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Izpētot 4.18.tabulā apkopotos rādītājus, kārtējo reizi nākas konstatēt acīmredzamas nestabilitātes pazīmes Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē, it īpaši tas attiecas uz lauku teritoriālām vienībām. Novadā sasniegtais darba ražīguma pieaugums 2010. gadā par 17% būtu akceptējams ar zināmiem pieņēmumiem. To pašu var sacīt par darba ražīguma pieaugumu Brocēnu pilsētā par 13,3%. Bet ekonomistam un inženierim būs grūti saprast, kā darba ražīgumu viena, 2010. gada laikā var palielināt robežās no 46% - Gaiķu pagastā līdz 118% - Cieceres pagastā. Tehniski un ekonomiski nesamērīgs darba ražīguma pieaugums vērojams arī 2012.gadā – Blīdenes pagastā par 44%, Gaiķu un Remtes pagastos par nepilniem 49%. Kā tas ir iespējams? Atbildi uz šo jautājumu var sniegt zinošs un pieredzējis valsts inspektors. Šo situāciju viņš varētu skaidrot ar pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstību darbaspēka tirgū – ja kopējais nodarbināto pieprasījums ir zemāks par kopējo piedāvājumu, tad darba gribētāji ir gatavi dažādiem kompromisiem – strādāt

par mazāku algu; strādāt par samaksu "aploksnē"; strādāt bez darba līguma utml.. Tas dod iespēju saražot lielāku preču un pakalpojumu apjomu, iegūt lielāku neto apgrozījuma vērtību ar mazāku, oficiāli reģistrētu nodarbināto skaitu. Tā rezultātā darba ražīgums vienā gadā var palielināties līdz pat 2 reizēm – visu nosaka reģistrēto un neregistrēto nodarbināto attiecība.

Darba ražīguma izmaiņu krasās svārstības liecina par nopietniem defektiem Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē strādājošo uzņēmumu tiesiskajā apziņā un valsts inspektoru liberālo attieksmi pret pierakstījumiem un nodokļu nemaksātājiem. Pilnīgi iespējams, ka noklusēšanas režīmā šāds stāvoklis būtu pieļaujams ekonomiskās krīzes apstākļos, kad valsts nevar palīdzēt visiem, kam tas būtu nepieciešams, bet tas nedrīkst kļūt par "normu" un vispārēju uzņēmējdarbības praksi, kuru varētu akceptēt Novadu vadītāji un pārējās ieinteresētās puses.

4.4.2. Darba ražīguma līmenis Saldus novadā

Saldus novada uzņēmējdarbības vidē strādājošajos uzņēmumos sasniegtais darba ražīgums un tā izvietojums pa teritoriālām vienībām iekļauts 4.19.tabulā.

4.19.tabula

Darba ražīgums Saldus novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Darba ražīguma izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tūkst. € /ND.)							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	46,2	52,4	62,3	66,1	64,1	36,1	36,2	-21,6
Ezeres PG	31,4	48,5	37,8	73,5	48,7	41,9	42,3	34,9
Jaunaucē PG	86,2	94,8	96,1	80,0	72,2	66,2	66,0	-23,4
Jaunlutriņu PG	30,5	77,3	52,2	70,1	60,8	49,1	49,4	61,8
Kursišu PG	39,8	79,8	45,1	208,8	131,2	113,8	113,4	185,0
Lutriņu PG	24,1	31,7	33,6	30,9	32,0	35,5	36,0	49,5
Nīgrandes PG	18,8	27,4	32,4	35,5	34,7	39,7	40,4	115,1
Novadnieku PG	33,3	39,5	48,5	49,5	58,3	44,3	46,5	40,0
Pampāju PG	19,2	26,1	22,9	36,8	37,1	37,5	37,3	93,8
Rubas PG	32,2	54,7	89,1	58,2	54,8	50,9	54,5	69,1
Saldus PG	48,7	80,6	238,8	197,6	69,9	59,0	58,6	20,3
Šķēdes PG	32,2	44,1	54,6	63,9	67,6	59,5	60,7	88,4
Vadakstes PG	66,1	64,0	50,0	54,9	45,2	37,5	37,3	-43,6
Zaņas PG	44,3	59,0	84,4	74,9	57,7	49,5	50,0	12,9
Zirņu PG	35,1	50,4	65,4	50,5	40,2	37,4	38,1	8,8

Zvārdes PG	22,2	37,2	37,7	36,5	35,3	33,6	33,5	51,2
Pagastos	37,3	54,5	109,6	102,3	56,3	49,8	50,3	34,9
Novadā	42,3	53,3	83,3	82,5	60,5	42,4	42,7	1,0

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **ND** – nodarbinātais

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Izvērtējot 4.19.tabulā iekļautos rādītājus var nonākt pie paradoksāla atklājuma – pārskata periodā lauku uzņēmējdarbības vidē darba ražīguma līmenis palielinās straujāk, nekā pilsētā, un jau 2010.gadā pārsniedz pilsētā sasniegto līmeni. Maksimālā rādītāja starpība tiek sasniegta 2012.gadā, kad darba ražīgums pagastos vairāk kā 1,5 reizes pārsniedza darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītāju Saldus pilsētā. Lai gan turpmākajos gados šis pārkums samazinās, tomēr tas konsekventi saglabājas. Tādējādi, saskaņā ar sastādīto prognozi perioda beigās pagastos tiks saražots neto apgrozījums 50,3 tūkstoši EUR vērtībā uz vienu nodarbināto, bet Saldus pilsētā – 36,2 tūkstoši. Pateicoties šādam notikumu attīstības scenārijam, Saldus pilsētā darba ražīgums ir samazinājies par 21,6%, bet lauku vidē tas ir palielinājies par nepilniem 35%. Rezultātā Novadā kopumā pētāmā rādītāja līmenis saglabājas gandrīz nemainīgs – pieaugums nenozīmīgs no 42,3 vienībām perioda sākumā līdz 42,7 vienībām perioda beigās – tikai 1% apmērā.

Formāli straujākais darba ražīguma pieaugums vērojams Kursišu pagastā – 2,8 reizes, Nīgrandes pagastā – nepilnas 2,2 reizes un Pampāju pagastā – 1,9 reizes, bet darba ražīgums samazinājies Vadakstes pagastā – par 43,6% un Jaunauces pagastā – par 23,4%. Kārtējo reizi nākas uzdot jautājumu – kā tas ir iespējams?

Atbildi uz šo jautājumu palīdzēs atrast darba ražīguma pieauguma intensitātes izmaiņu rādītāji, kas iekļauti nākamajā tabulā.

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka Saldus novada uzņēmējdarbības vidē darba ražīgums straujāk palielinājies perioda sākumā – 2010.gadā par nepilniem 26% un 2011.gadā divkārt salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu – par 56,3%. Bet pagastos šajā gadā pētāmais rādītājs formāli palielinājies 2 reizes, lai gan Saldus pilsētā vērojams darba ražīguma pieaugums nepilnu 19% apmērā, kas vairāk atbilst inženiertehniskajām un sociālām iespējām darba ražīguma palielināšanā.

Lielākais darba ražīguma pieaugums perioda sākumā Saldus novada teritoriālās vienībās vērojams Jaunlutriņu pagastā – 2,53 reizes, Kursišu pagastā – 2 reizes, Rubas, Zvārdes un Saldus pagastos aptuveni 70% robežās.

Absolūti augstākais darba ražīguma pieaugums tiek konstatēts 2011.gadā, kad Saldus pagastā tas palielinājās nepilnas 3 reizes, bet Kursišu pagastā – 4,6 reizes 2012.gadā, neskatoties uz to, ka šajā gadā visā novadā un vairumā no teritoriālām vienībām darba ražīgums samazinājās. Jā, dzīve ir pārsteigumu pilna, bet bez tiem nevar iztikt. Novada vadītājiem šie paradoksi būtu jāuztver kā dabisks uzņēmējdarbības vides attīstības efekts vienlaicīgi ar pozitīvu un negatīvu nozīmi – viss atkarīgs no tā, kā uz šo parādību raudzīties – ar prokurora un inspektora aci jeb no Novada vadītāju viedokļa.

4.20.tabula

Darba ražīguma izmaiņu intensitāte Saldus novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009. ^N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P .	
Saldus PL	x	13,36	18,93	6,14	-3,11	-43,70	0,43	62,63
Ezeres PG	x	54,60	-22,07	94,56	-33,80	-13,95	1,07	128,36
Jaunauces PG	x	10,04	1,38	-16,80	-9,76	-8,33	-0,29	26,85
Jaunlutriņu PG	x	153,09	-32,50	34,39	-13,34	-19,19	0,61	185,58
Kursišu PG	x	100,51	-43,41	362,64	-37,19	-13,22	-0,39	406,05
Lutriņu PG	x	31,82	5,75	-7,80	3,24	11,11	1,40	39,61
Nīgrandes PG	x	46,16	18,14	9,59	-2,44	14,42	1,82	48,60
Novadnieku PG	x	18,83	22,71	2,04	17,93	-24,11	5,12	46,82
Pampāju PG	x	35,65	-12,15	60,73	0,84	0,94	-0,61	72,88
Rubas PG	x	69,82	62,94	-34,71	-5,83	-7,01	6,90	97,65
Saldus PG	x	65,26	196,46	-17,26	-64,64	-15,53	-0,67	261,10
Šķēdes PG	x	36,84	23,91	16,95	5,87	-11,98	1,94	48,83
Vadakstes PG	x	-3,09	-21,94	9,80	-17,58	-16,97	-0,78	31,75
Zaņas PG	x	33,10	43,08	-11,22	-22,97	-14,29	1,09	66,05
Zirņu PG	x	43,70	29,75	-22,69	-20,50	-6,84	1,87	66,39
Zvārdes PG	x	67,78	1,48	-3,26	-3,25	-4,81	-0,31	72,60
Pagastos	x	46,14	101,06	-6,62	-44,93	-11,54	0,94	145,99
Novadā	x	25,89	56,26	-0,96	-26,60	-29,89	0,71	86,15
VSA	x	156,18	239,87	397,35	82,56	58,12	2,60	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Atklātie darba ražīguma pieauguma intensitātes izmaiņu paradoksi koncentrējas horizontālo un vertikālo svārstību amplitūdā. Tāpēc pārsteigumu nesagādā augstākās horizontālās svārstību amplitūdas esamība Kursišu pagastā

– 406 vienības, Saldus pagastā – 261 vienība un Jaunutriņu pagastā – 186 vienības. Savukārt mazākā svārstību amplitūda vērojama Jaunauces pagastā – 27 vienības un Vadakstes pagastā – 32 vienības. Bet Saldus pilsētā tā sasniedz 62 vienības, kas lielā mērā saistās ar darba ražīguma samazināšanos 2014.gadā par 44%, ko lielā mērā var izskaidrot ar uzņēmēju nevēlēšanos atbrīvot no darba nodarbinātos šajā gadā, kad krasī samazinājās saražoto preču un pakalpojumu neto apgrozījuma absolūtais apjoms par 46%.

Pētījumā par darba ražīguma izmaiņām Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē skaidri iezīmējas jauna uzņēmējdarbības vides dimensija – pārvaldības dimensija, kurai būtu jādarbojas abilstoši normatīvo aktu prasībām. Acīmredzot, daudzu uzņēmumu un zemnieku saimniecību vadītāji un īpašnieki demonstrē elastīgāku attieksmi pret atsevišķiem normatīvajiem aktiem, kas rada grūti izskaidrojamu tehniski sociālu efektu – tik augstu darba ražīguma pieaugumu, kas iziet ārpus tehnoloģiskām un sociālām iespējām.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē sasniegto darba ražīgumu un tā izmaiņu raksturu un tendenci dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides teritoriālās vienībās sasniegtais darba ražīguma līmenis ir visai atšķirīgs. Ja Brocēnu pilsētā perioda beigās tas ir pietuvojies 54 tūkstošiem EUR uz nodarbināto, tad pagastos tas pārsniedz 35 vienības. Šīs atšķirības, lielākoties, izskaidrojamas ar to, ka pilsētā strādājošie uzņēmumi iesaistās tādu preču un pakalpojumu ražošanā, par kuriem pircējs ar mieru maksāt augstāku cenu un tajos ir lielāks pievienotās vērtības īpatsvars.
2. Pagastu vidū augstākais darba ražīguma līmenis vērojams Gaiķu pagastā un Blīdenes pagastā, bet zemākais rādītājs tiek konstatēts Remtes pagastā, kas ir 1,6 reizes zemāks par sasniegto līmeni Gaiķos. Savukārt lielākais darba ražīguma pieaugums pārskata periodā sasniegts Cieceres pagastā – nepilnas 2 reizes un Remtes pagastā – nepilnas 1,62 reizes.
3. Salīdzinoši straujais darba ražīguma pieaugums pagastu uzņēmējdarbības vidē vērtējams visnotaļ atzinīgi. Tas liecina par acīmredzamu progresu uzņēmumos pielietotajās tehnoloģijās un nodarbinātā darbaspēka kvalifikācijas paaugstināšanā. Novada vadītāji var lepoties ar šādiem rādītājiem - viņu pūles nav bijušas veltas uzņēmējdarbības vides pievilcīguma palielināšanā.
4. Saldus novadā atkārtojas Brocēnu novadā konstatētais paradokss - lauku uzņēmējdarbības vidē darba ražīguma līmenis palielinās straujāk, nekā

pilsētā. Straujākais darba ražīguma pieaugums vērojams Kursīšu pagastā – 2,8 reizes, Nīgrandes pagastā – nepilnas 2,2 reizes un Pampāļu pagastā – 1,9 reizes, bet darba ražīgums samazinājies Vadakstes pagastā – par 43,6% un Jaunauces pagastā – par 23,4%.

5. Darba ražīguma izmaiņu krasās svārstības Novados liecina par nopietniem defektiem uzņēmējdarbības vidē strādājošo uzņēmumu vadītājā tiesiskajā apziņā un valsts inspektoru liberālo attieksmi pret pierakstījumiem un nodokļu nemaksātājiem.
6. Pētījumā par darba ražīguma izmaiņām Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē skaidri iezīmējas jauna uzņēmējdarbības vides dimensija – pārvaldības dimensija, kurai būtu jādarbojas atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Acīmredzot daudzu uzņēmumu un zemnieku saimniecību vadītāji un īpašnieki demonstrē pārāk elastīgu attieksmi pret atsevišķiem normatīvajiem aktiem, kas rada grūti izskaidrojamu tehniski sociālu efektu – tik augstu darba ražīguma pieaugumu, kas iziet ārpus tehnoloģiskām un sociālām iespējām.

4.5. Peļņas kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas Brocēnu un Saldus novadu uzņēmumos

Ikvienam uzņēmējdarbības vides dalībniekam ir skaidrs, ka uzņēmums tiek dibināts, lai komersants varētu gūt lielākus ienākumus salīdzinājumā ar tiem, kas atrodas darba darba ņēmēja statusā. Lai arī cerēto peļņas līmeni izdodas sasniegt tikai retajam, tas neattur uzņēmējus no vēlmes iesaistīties pastāvīgā saimnieciskajā darbībā. Šajā Pētījuma sadaļā uzmanība tiek veltīta Novadu uzņēmējdarbības vidē saražotās peļņas kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem iepriekš noteiktajā pārskata periodā. Tāpat kā iepriekšējos gadījumos, par izejas datiem Pētījumam tiek izmantoti *Lursoft* un citu valsts institūciju dati, kā arī ekspertu sastādītās prognozes rezultāti par peļņas iespējamo līmeni 2015.gadā.

4.5.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas apjoms un tās relatīvās izmaiņas

Brocēnu novadā strādājošajos uzņēmumos saražotās peļņas apjoms sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauts 4.21.tabulā.

4.21.tabula

Brocēnu novada uzņēmumu peļņa

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu peļņas izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst.€)							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	

							P.	
Brocēnu PL	-51	-176	271	72	204	-240	150	x
Blīdenes PG	346	930	851	1 084	1 025	785	850	2,5
Cieceres PG	-795	-99	-883	-73	455	8	40	x
Gaiķu PG	129	384	165	1 062	395	403	450	3,5
Remtes PG	101	97	157	-46	234	122	150	1,5
Pagastos	-217	1 311	290	2 027	2 108	1 318	1 490	x
Novadā	-269	1 135	562	2 099	2 313	1 078	1 640	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

4.21. tabulā pamanāmas peļņas apjoma svārstības, kas ir radītās Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē, kas visumā atbilst izteiktajai tēzei par uzņēmējdarbības vides nestabilitāti un daudzu uzņēmēju nespēju savlaicīgi identificēt ārējā vidē dominējošos draudus un iespējas, lai tās izmantotu savu uzņēmējdarbības mērķu sasniegšanai. Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, perioda pašā sākumā uzņēmumu peļņa Novadā kopumā bijusi negatīva – zaudējumi 269 tūkstoši EUR, bet jau nākamajā, 2010. gadā peļņa sasniedz 1,14 milj. EUR. Maksimālais peļņas apjoms – 2,31 milj. EUR tiek sasniegts 2013. gadā, un 2014. gadā tā samazinās vairāk kā divas reizes. Ekspertu rīcībā nav informācijas par uzņēmumu iespējamām zaudējumiem 2015. gadā, tāpēc prognozētais peļņas apjoms šajā gadā sasniedz 1,64 milj. EUR.

Brocēnu pilsētā maksimālais peļņas apjoms – 271 tūkstoši EUR tiek konstatēts 2011. gadā, bet 2014. gadā – zaudējumi 240 tūkstošu EUR apmērā. Savukārt pagastos lielākā peļņa tiek konstatēta Blīdenes un Gaiķu pagastos. Lai arī Gaiķos strādājošo uzņēmumu peļņa palielinājusies 3,5 reizes, absolūti lielākais peļņas apjoms visā pārskata periodā vērojams Blīdenes pagastā. Savukārt Cieceres pagasta uzņēmējdarbības vidē vērojams mazākais peļņas apjoms, turklāt tikai perioda beigās, sākot ar 2013. gadu peļņas rādītājs kļūst pozitīvs.

Detalizētāku priekšstatu par peļņas dinamiku Brocēnu uzņēmējdarbības vidē var iegūt, nosakot peļņas pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošos rādītājus. Aprēķinu rezultāti apkopoti nākošajā tabulā.

4.22. tabula

Peļņas apjoma izmaiņu intensitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Peļņas pieauguma intensitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	

							.	
Brocēnu PL	x	241,8	x	-73,5	184,5	x	x	315,4
Blīdenes PG	x	168,4	-8,4	27,3	-5,5	-23,4	8,2	191,8
Cieceres PG	x	-87,5	787,8	-91,7	x	-98,2	379,5	885,9
Gaiķu PG	x	196,9	-57,1	544,6	-62,8	2,0	11,8	607,4
Remtes PG	x	-4,7	62,1	x	x	-47,9	22,7	110,0
Pagastos	x	x	-77,9	598,1	4,0	-37,5	13,0	675,9
NOVADĀ	x	x	-50,5	273,6	10,2	-53,4	52,1	327,0
VSA	x	329,1	866,7	690,2	908,4	100,5	371,3	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
 Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Laika intervālos, kad pozitīvie peļņas rādītāji mijas ar negatīvajiem, intensitātes izmaiņu rādītāji nav aprēķināmi, tāpēc tabulā vairākās vietās trūkst ierakstu. Kā redzams no 4.2.2. tabulā iekļautajiem datiem, Peļņas pieauguma intensitātes rādītāji ir fantastiski un liecina par mainīga virziena "vētrām" vairāku pagastu uzņēmējdarbības vidē. Pieredzējušam uzņēmējam būs grūti saprast, ka peļņas apjoms kādā teritoriālā vienībā var mainīties 2-3, par 6 un astoņas reizes, kā tas vērojams Gaiķu un Cieceres pagastos.

Peļņas pieauguma krasās izmaiņas katrā no teritoriālām vienībām sadalījumā pa laika intervāliem akumulējas horizontālo svārstību amplitūdā, bet vertikālo svārstību amplitūdā akumulējas peļņas pieauguma intensitātes izmaiņas katrā no laika intervāliem sadalījumā pa teritoriālām vienībām. No tā var secināt, ka krasākās peļņas pieauguma intensitātes izmaiņas attiecas uz Cieceres un Gaiķu pagastiem, kas liecina par acīmredzamu nestabilitāti uzņēmējdarbības vidē šajos pagastos. Zemāka horizontālo svārstību amplitūda Remtes un Blīdenes pagastā liecina par salīdzinoši augstāku stabilitātes līmeni šo pagastu uzņēmējdarbības vidē.

Peļņas pieauguma intensitātes izmaiņu vertikālo svārstību amplitūdas rādītāji liecina par uzņēmējdarbības vides relatīvu stabilizāciju perioda pēdējos gados, kad svārstību amplitūda samazinās līdz 100 vienībām. Pilnīgi iespējams, ka tas ir mērīgs priekšstats, jo uzņēmumu vadītāji un īpašnieki pastāvīgi izdomās jaunus paņēmienus, kā palielināt faktiskās un mazināt formālās jeb uzrādītās peļņas apjomu, lai, tādējādi, izvairītos no peļņas nodokļa maksājuma. Bet tas jau ir Latvijas komersantu ekonomiskās un tiesiskās apziņas neatbilstības jautājums, kurā vēlamās izmaiņas sagaidāmas tikai pēc gadu desmitiem.

Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas teritoriālās struktūras rādītāji apkopoti 4.23.tabulā.

4.23.tabula

Brocēnu novada uzņēmumu peļņas teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Peļņas struktūra sadalījumā pa gadiem - %							15./09.
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P .	
Brocēnu PL	x	-15,5	48,3	3,4	8,8	-22,3	9,1	-52,2
Blīdenes PG	x	81,9	151,5	51,6	44,3	72,8	51,8	x
Cieceres PG	x	-8,8	157,1	-3,5	19,7	0,8	2,4	-99,2
Gaiķu PG	x	33,8	29,3	50,6	17,1	37,3	27,4	-157,0
Remtes PG	x	8,5	27,9	-2,2	10,1	11,3	9,1	-124,2
Pagastos	x	115,5	51,7	96,6	91,2	122,3	90,9	12,4
Novadā	x	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Novadā radītās peļņas teritoriālās struktūras rādītāju aprēķināšanu un rezultātu korektu interpretāciju traucē negatīvie peļņas rādītāji atsevišķās teritoriālās vienībās un konkrētos laika intervālos. Ņemot vērā to, ka 2009.gadā Brocēnu novadā peļņa bija negatīva, struktūras rādītāji netiek aprēķināti. Izsekojot tabulā iekļautos rādītājus, var konstatēt, ka atsevišķās teritoriālās vienībās peļņas īpatsvars pārsniedz 100%. Tas izskaidrojams ar to, ka attiecīgajā laika intervālā citās teritoriālajās vienībās peļņas rādītājs bijis negatīvs. Tā, 2014.gadā Brocēnu pilsētas uzņēmumi piedzīvojuši zaudējumus 240 tūkstošu apmērā, tāpēc peļņas struktūras rādītājs ir negatīvs un sastāda 22,3 vienības. Bet pagastos nopelnītā peļņa pārsniedz 100% par 22,3%, kas atbilst zaudējumu relatīvajam apmēram Brocēnu pilsētā.

4.5.2.Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas apjoms

Saldus novadā strādājošajos uzņēmumos saražotās peļņas apjoms sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauts 4.24.tabulā.

4.24.tabula

Saldus novadā strādājošo uzņēmumu peļņa

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu peļņas izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst.€)							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P .	
Saldus PL	3 301	1 045	15 394	15 059	5 318	1 403	1 600	0,5

169

Ezeres PG	483	1 143	806	1 771	301	444	500	1,0
Jaunauces PG	145	361	371	478	388	-23	50	0,3
Jaunlutriņu PG	201	709	477	905	738	286	320	1,6
Kursišu PG	-494	457	516	3 102	1 223	539	600	x
Lutriņu PG	427	1 117	738	428	979	534	590	1,4
Nigrandes PG	204	690	933	1 099	408	514	575	2,8
Novadnieku PG	258	-338	-1 931	203	1 022	203	225	0,9
Pampāju PG	584	1 120	1 204	1 788	1 600	1 427	1 570	2,7
Rubas PG	92	254	429	375	148	120	132	1,4
Saldus PG	5 156	7 112	13 644	6 901	6 663	8 182	8 550	1,7
Šķēdes PG	48	442	184	657	610	333	368	7,7
Vadakstes PG	201	250	265	310	268	129	144	0,7
Zaņas PG	237	427	375	846	381	171	190	0,8
Zirņu PG	-407	509	80	718	843	313	350	x
Zvārdes PG	-170	347	108	154	287	432	475	x
Pagastos	6 966	14 602	18 200	19 736	15 860	13 604	14 639	2,1
Novadā	10 267	15 646	33 594	34 796	21 178	15 007	16 239	1,6

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Tabulā pamanāmas būtiskas atšķirības Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas apjomā un tās izmaiņu raksturā salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Vispirms jāatzīmē, ka 2009. gadā visās teritoriālās vienībās peļņas rādītājs ir pozitīvs, izņemot Kursišu, Zirņu un Zvārdes pagastus, kuros 2009. gadā saimnieciskās darbības dalībniekiem nācās rēķināties ar zaudējumiem attiecīgi 494 tūkst. EUR, 407 tūkst. EUR un 170 tūkst. EUR apmērā. Tas dod iespēju noteikt peļņas izmaiņas visā pārskata periodā un iegūto rezultātu salīdzināt sadalījumā pa tām teritoriālām vienībām, kurās perioda sākumā un beigās peļņas rādītājs ir pozitīvs lielums.

Kā redzams no tabulā iekļautajiem datiem, peļņas apjoms Saldus novadā ir palielinājies 1,6 reizes, pieņemot, ka saskaņā ar prognozi 2015. gadā apjoms novada uzņēmumos nebūs mazāks par 16,24 miljoniem EUR. Pamatojoties uz šo pieņēmumu, pagastos peļņas apjoms var palielināties vairāk kā 2 reizes, bet Saldus pilsētā peļņas apjoms labākajā gadījumā var sasniegt pusi no peļņas apjoma 2009. gadā. Lielākais peļņas apjoms visā pārskata periodā tiek konstatēts Saldus pagastā, kurā peļņa 2015. gadā var pārsniegt 8,5 miljonus EUR. Salīdzinoši labi peļņas rādītāji vērojami Pampāju pagasta uzņēmējdarbības vidē, lai arī tie nepilnas 5 reizes atpaliek no Saldus pagastā sasniegtajiem

peļņas rādītājiem, bet pietuvojušies Saldus pilsētai, pateicoties salīdzinoši straujam peļņas pieaugumam – 2,7 reizes no perioda sākuma.

Straujākais peļņas pieaugums vērojams Šķēdes pagastā – 7,7 reizes, Nīgrandes pagastā un Pampāju pagastā – 2,8 reizes. Bet peļņas samazinājums tiek konstatēts Jaunaucē, Vadakstes un Zaņas pagastos.

4.5.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas pieauguma intensitāte

Saldus novadā strādājošajos uzņēmumos saražotās peļņas pieauguma intensitātes rādītāji sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauti 4.25.tabulā.

4.25.tabula

Peļņas izmaiņu intensitāte Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Peļņas izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^{P.}	
Saldus PL	x	-68,4	1 373,5	-2,2	-64,7	-73,6	14,1	1 447,2
Ezeres PG	x	136,9	-29,5	119,7	-83,0	47,4	12,6	219,8
Jaunaucē PG	x	149,3	2,9	28,9	-18,9	x	x	168,2
Jaunlutriņu PG	x	251,9	-32,7	89,6	-18,4	-61,3	11,9	313,1
Kursišu PG	x	x	12,9	500,9	-60,6	-55,9	11,3	561,5
Lutriņu PG	x	161,6	-34,0	-41,9	128,5	-45,5	10,5	207,1
Nīgrandes PG	x	238,9	35,1	17,8	-62,8	26,0	11,8	301,7
Novadnieku PG	x	x	472,0	x	402,7	-80,2	11,0	552,2
Pampāju PG	x	91,7	7,5	48,5	-10,6	-10,8	10,0	102,5
Rubas PG	x	175,1	68,8	-12,7	-60,6	-18,9	10,2	235,6
Saldus PG	x	37,9	91,8	-49,4	-3,4	22,8	4,5	141,3
Šķēdes PG	x	828,3	-58,3	256,5	-7,1	-45,4	10,5	886,5
Vadakstes PG	x	24,3	5,8	17,0	-13,6	-51,7	11,5	76,0
Zaņas PG	x	80,2	-12,1	125,5	-55,0	-55,2	11,2	180,7
Zirņu PG	x	x	-84,3	797,1	17,5	-62,9	11,7	881,4
Zvārdes PG	x	x	-68,9	42,8	86,3	50,3	10,0	155,2
Pagastos	x	109,6	24,6	8,4	-19,6	-14,2	7,6	129,2
Novadā	x	52,4	114,7	3,6	-39,1	-29,1	8,2	153,8
VSA	x	1 053	1 458	847	486	130	10	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Salīdzinājumā ar Brocēnu novadu, Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas pieauguma intensitātes rādītāji uzrāda augstāku stabilitātes līmeni. Vispirms tas attiecas uz Saldus pagastu, kurā visā pārskata periodā

peļņas rādītāji ir pozitīvi un horizontālo svārstību amplitūda nepārsniedz 141,3 vienības. Salīdzinoši stabili peļņas pieauguma intensitātes rādītāji vērojami Pampāju pagastā, kurā maksimālais peļņas pieaugums 91,7% apmērā tiek fiksēts 2010.gadā un lielākais samazinājums 2014.gadā – par 10,4%. Bet stabilākie peļņas pieauguma intensitātes rādītāji vērojami Vadakstes pagastā. Horizontālo svārstību amplitūda šajā pagastā ir zemākajā līmenī visā novadā un uzrāda 76 vienības.

4.5.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas teritoriālā struktūra

Saldus novadā strādājošajos uzņēmumos saražotās peļņas pieauguma intensitātes rādītāji sadalījumā pa teritoriālām vienībām iekļauti 4.26.tabulā.

4.26.tabula

Saldus novada uzņēmumu peļņas teritoriālā struktūra

Teritoriālā vienība	Peļņas strukturālās izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	32,2	6,7	45,8	43,3	25,1	9,3	9,9	-69,4
Ezeres PG	4,7	7,3	2,4	5,1	1,4	3,0	3,1	-34,5
Jaunauces PG	1,4	2,3	1,1	1,4	1,8	-0,2	0,3	-78,2
Jaunlutriņu PG	2,0	4,5	1,4	2,6	3,5	1,9	2,0	0,4
Kursišu PG	-4,8	2,9	1,5	8,9	5,8	3,6	3,7	x
Lutriņu PG	4,2	7,1	2,2	1,2	4,6	3,6	3,6	-12,6
Nīgrandes PG	2,0	4,4	2,8	3,2	1,9	3,4	3,5	78,5
Novadnieku PG	2,5	-2,2	-5,7	0,6	4,8	1,4	1,4	-44,8
Pampāju PG	5,7	7,2	3,6	5,1	7,6	9,5	9,7	69,9
Rubas PG	0,9	1,6	1,3	1,1	0,7	0,8	0,8	-9,7
Saldus PG	50,2	45,5	40,6	19,8	31,5	54,5	52,7	4,8
Šķēdes PG	0,5	2,8	0,5	1,9	2,9	2,2	2,3	389,2
Vadakstes PG	2,0	1,6	0,8	0,9	1,3	0,9	0,9	-54,8
Zaņas PG	2,3	2,7	1,1	2,4	1,8	1,1	1,2	-49,3
Zirņu PG	-4,0	3,3	0,2	2,1	4,0	2,1	2,2	x
Zvārdes PG	-1,7	2,2	0,3	0,4	1,4	2,9	2,9	x
Pagastos	67,8	93,3	54,2	56,7	74,9	90,7	90,1	32,9
Novadā	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** -prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Krasākās peļņas pieauguma intensitātes izmaiņas tiek konstatētas Saldus pilsētā un Zirņu pagastā. Šajās teritoriālās vienībās horizontālo svārstību amplitūda sasniedz attiecīgi 1447 un 1022 vienības. Salīdzinoši liela peļņas pieauguma nestabilitāte vērojama arī Šķēdes, Kursišu un Novadnieku pagastos, kuros strauja peļņas pieauguma periodu nomaina krass peļņas rādītāju samazinājums.

Tabulā 4.26. apkopotie peļņas teritoriālās struktūras rādītāji liecina, ka Saldus pilsēta vairāk kā 3 reizes ir zaudējusi savu īpatsvaru novada kopējā peļņas apjomā, savukārt pagasti savu ietekmi novada uzņēmējdarbības vidē palielinājuši par 33%. Tas nozīmē, ka *lauku uzņēmējdarbības vidē ir lielākas iespējas gūt peļņu, nodarbojoties ar saimniecisko darbību, nekā pilsētā*. Lielā mērā tas izskaidrojams ar Eiropas Savienības un Valdības sniegto atbalstu lauksaimniecības produktu ražotājiem un zemes pasīvajiem īpašniekiem laukos.

Lielākais peļņas īpatsvars visā pārskata periodā tiek konstatēts Saldus pagastā, kas saglabā absolūti lielāko peļņas daļu, to pat palielinot no 50% perioda sākumā līdz nepilniem 53% perioda beigās. Tas ir spilgts apliecinājums dabiskās konkurētspējas priekšrocību efektīvai izmantošanai. Otrs lielākais peļņas īpatsvars vērojams Pampāļu pagastā. Šajā pagastā strādājošie uzņēmumi savu peļņas daļu ir palielinājuši no 5,7% līdz 9,7%. Pārējiem pagastiem peļņas īpatsvara rādītāji perioda beigās atrodas robežās no 0,3% Jaunauces pagastā līdz 3,7% Kursišu pagastā.

Interesanti atzīmēt, ka attālākajā Šķēdes pagastā strādājošie uzņēmēji guvuši lielāko peļņas īpatsvara pieaugumu pārskata periodā – vairāk nekā 4 reizes, tādējādi, zaudējot nerentablākā pagasta statusu. Salīdzinoši liels peļņas īpatsvara palielinājums vērojams arī Nīgrandes pagastā – nepilnas 1,8 reizes un Pampāļu pagastā – 1,7 reizes. Savukārt peļņas īpatsvara samazinājums attiecas uz Jaunauces pagastu – nepilnas 5 reizes. Zaņas un Novadnieku pagastos pētāmais rādītājs samazinājies nepilnas 2 reizes, bet Novadnieku pagastā – vairāk kā 2 reizes.

Peļņas īpatsvara rādītāju palielināšanās ir cieši saistīta ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanos attiecīgajā teritoriālajā vienībā, bet rādītāja samazināšanās liecina par pretējo – konkurētspējas samazināšanos. Tas nozīmē, ka *racionāli domājošs potenciālais komersants centīsies savu uzņēmumu veidot tajā pagastā jeb pilsētā, kuras uzņēmējdarbības vide ir pievilcīgākā un lielākas iespējas īstenot savus peļņas mērķus*. Pēc līdzīgiem apsvērumiem vadās arī investīciju plūsmas veidotāji – viņi centīsies izvietot savus aktīvus peļņas ziņā perspektīvākajos novados, pilsētās un pagastos.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē strādājošo komersantu nopelnītās peļņas kvantitatīvām un kvalitatīvām izmaiņām, to raksturu un tendenci dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Saldus un Brocēnu uzņēmējdarbības vidē komercdarbības peļņa tiek uztverta kā iztikas un bagātības vairošanas avots. Lai arī cerēto peļņas līmeni izdodas sasniegt tikai retajam, tas neattur uzņēmējus no vēlmes iesaistīties pastāvīgā saimnieciskajā darbībā, lai darba ņēmēja statusu nomainītu ar darba devēja statusu, un rīcībā esošo ienākuma lielāko daļu veidotu uzņēmējdarbībā iegūtā peļņa.
2. Pārskata perioda beigās Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē peļņa var pārsniegt 1,6 miljonu atzīmi, un absolūti lielākā peļņas daļa piekrīt lauku uzņēmējdarbības vidē strādājošajiem komersantiem, bet Brocēnu pilsētā tās apjoms var sasniegt 10% no Novadā nopelnītās peļņas kopējā apjoma.
3. Perioda pašā sākumā uzņēmumu peļņa Novadā kopumā bijusi negatīva – zaudējumi 269 tūkstoši EUR, bet jau nākamajā, 2010.gadā peļņa sasniedz 1,14 milj. EUR. Maksimālais peļņas apjoms Novadā tiek sasniegts 2013.gadā, un 2014.gadā tās samazinās vairāk kā divas reizes. Rezultātā, laikā no 2010.gada līdz 2014.gadam Novada uzņēmējdarbības vidē radītais peļņas apjoms ir palielinājies nenozīmīgi, bet pilsētā strādājošie uzņēmēji piedzīvojuši zaudējumus.
4. Brocēnu pilsētā maksimālais peļņas apjoms tiek konstatēts 2011.gadā, bet 2014. gadā lielākie zaudējumi ir 240 tūkstošu apmērā. Savukārt pagastos lielākā peļņa tiek konstatēta Blīdenes un Gaiķu pagastos. Lai arī Gaiķos strādājošo uzņēmumu peļņa palielinājusies 3,5 reizes, absolūti lielākais peļņa apjoms visā pārskata periodā vērojams Blīdenes pagastā. Savukārt Cieceres pagasta uzņēmējdarbības vidē vērojams mazākais peļņas apjoms.
5. Peļņas pieauguma intensitātes izmaiņu vertikālo svārstību amplitūdas rādītāji liecina par uzņēmējdarbības vides lielu nestabilitāti un relatīvu stabilizāciju perioda pēdējos gados. Pilnīgi iespējams, ka tā ir apstākļu sakritība, kas rada mānīgu priekšstatu, jo uzņēmumu vadītāji un īpašnieki pastāvīgi izdomās jaunus paņēmienus, kā palielināt faktiskās un mazināt formālās jeb uzrādītās peļņas apjomu, lai, tādējādi, izvairītos no peļņas nodokļa maksājuma.
6. Pētījumā konstatētas būtiskas atšķirības Saldus novada uzņēmējdarbības vidē radītās peļņas apjomā un tās izmaiņu raksturā salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Vispirms jāatzīmē, ka perioda sākumā visās teritoriālās vienībās peļņas rādītājs ir pozitīvs, izņemot Kursišu, Zīrņu un Zvārdes

pagastus. Tas dod iespēju noteikt peļņas izmaiņas visā pārskata periodā un iegūto rezultātu salīdzināt sadalījumā pa tām teritoriālām vienībām, kurās perioda sākumā un beigās peļņas rādītājs ir pozitīvs lielums.

7. Pārskata periodā peļņas apjoms Saldus novadā ir palielinājies 1,6 reizes, pagastos peļņas apjoms var palielināties vairāk kā 2 reizes, bet Saldus pilsētā peļņas apjoms labākajā gadījumā var sasniegt pusi no peļņas apjoma 2009.gadā. Lielākais peļņas apjoms visā pārskata periodā tiek konstatēts Saldus pagastā, kurā peļņa 2015.gadā var pārsniegt 8,5 miljonus EUR. Salīdzinoši labi peļņas rādītāji vērojami Pampāļu pagasta uzņēmējdarbības vidē. Straujākais peļņas pieaugums vērojams Šķēdes pagastā – 7,7 reizes, Nīgrandes un Pampāļu pagastos – 2,8 reizes. Bet peļņas samazinājums tiek konstatēts Jaunauces, Vadakstes un Zaņas pagastos.
8. Saldus pilsēta vairāk kā 3 reizes ir zaudējusi no sava īpatsvara novada kopējā peļņas apjomā, savukārt pagasti savu ietekmi novada uzņēmējdarbības vidē palielinājuši par 33%. Tas nozīmē, ka pārskata periodā lauku uzņēmējdarbības vidē ir bijušas lielākas iespējas gūt peļņu, nodarbojoties ar saimniecisko darbību, nekā pilsētā. Lielā mērā tas izskaidrojams ar Eiropas Savienības un Valdības sniegto atbalstu lauksaimniecības produktu ražotājiem un zemes pasīvajiem īpašniekiem laukos.
9. Lielākais peļņas īpatsvars visā pārskata periodā tiek konstatēts Saldus pagastā, kas saglabā absolūti lielāko peļņas daļu, to pat palielinot no 50% perioda sākumā līdz nepilniem 53% perioda beigās. Tas ir spilgts apliecinājums dabiskās konkurētspējas priekšrocību efektīvai izmantošanai. Otrs lielākais peļņas īpatsvars vērojams Pampāļu pagastā. Šajā pagastā strādājošie uzņēmumi savu peļņas daļu ir palielinājuši no 5,7% līdz 9,7%. Pārējiem pagastiem peļņas īpatsvara rādītāji perioda beigās atrodas robežās no 0,3% Jaunauces pagastā līdz 3,7% Kursišu pagastā.
10. Attālākajā Šķēdes pagastā strādājošie uzņēmēji guvuši lielāko peļņas īpatsvara pieaugumu pārskata periodā – vairāk nekā 4 reizes, tādējādi, zaudējot nerentablākā pagasta statusu. Salīdzinoši liels peļņas īpatsvara palielinājums vērojams arī Nīgrandes pagastā – nepilnas 1,8 reizes un Pampāļu pagastā – 1,7 reizes. Savukārt peļņas īpatsvara samazinājums attiecas uz Jaunauces pagastu – nepilnas 5 reizes. Zaņas un Novadnieku pagastos pētāmais rādītājs samazinājies nepilnas 2 reizes, bet Novadnieku pagastā – vairāk kā 2 reizes.
11. Peļņas īpatsvara rādītāju palielināšanās ir cieši saistīta ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanos attiecīgajā teritoriālajā vienībā, bet rādītāja samazināšanās liecina par pretējo – konkurētspējas samazināšanos. Šim apstāklim ir liela nozīme

uzņēmējdarbības paplašināšanai un modernizācijai, investīciju piesaistei un nodarbinātības līmeņa pieaugumam teritoriālās vienībās ar augstāku konkurētspēju.

4.6. Darbaspēka rentabilitāte Brocēnu un Saldus novadu uzņēmumos

Darbaspēks ir viens no ekonomisko resursu veidiem, kura aizstāšana ir lielākā mērā ierobežota salīdzinājumā ar citiem preču un pakalpojumu ražošanā izmantojamiem resursiem. Tāpēc komersanti cenšas pieņemt darbā atbilstošākos darbiniekus un tos izmantot ar maksimāli lielu atdevi saistībā ar vēlamā peļņas līmeņa sasniegšanu. Šo centienu izvērtēšanā tiek piemērots ekonomikas teorijā un praksē populārs rādītājs – darbaspēka rentabilitāte. Rādītājs tiek aprēķināts, noteiktā laika periodā iegūstās peļņas apjomu dalot ar šajā laika periodā nodarbināto vidējo skaitu. Tā ekonomiskais saturs interesentam sniedz informāciju, cik lielu peļņu uzņēmumam ir radījis viens nodarbinātais noteiktā laika periodā.

Darbaspēka rentabilitātes rādītāji ir cieši saistīti ar attiecīgās teritoriālās vienības uzņēmējdarbības vides konkurētspēju. Lielāka nozīme šim aspektam ir ienākošās investīciju plūsmas piesaistē, jo investors potenciālā darbaspēka rentabilitāti saista ar attiecīgajā teritorijā dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izglītības līmeni, ar prasmēm un praktisko pieredzi viņam vēlamajā saimnieciskās darbības jomā.

4.6.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka rentabilitāte

Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju rentabilitātes rādītāji sadalījumā pa pārskata perioda laika intervāliem un teritoriālām vienībām iekļauti 4.27.tabulā.

4.27.tabula

Brocēnu novada uzņēmumos nodarbināto rentabilitāte

Teritoriālā vienība	DS rentabilitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst.€/nodarb.)							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	-0,1	-0,4	0,6	0,2	0,5	-0,6	0,4	x
Blīdenes PG	7,2	21,6	13,3	15,7	13,3	9,7	10,1	40,2
Cieceres PG	-6,8	-1,0	-7,5	-0,5	2,3	0,0	0,2	x
Gaiķu PG	4,0	12,0	5,5	28,0	8,4	8,2	8,8	118,3
Remtes PG	3,2	4,4	3,3	-1,0	3,3	1,8	2,1	-32,4

Pagastos	-1,0	6,8	1,1	6,7	5,4	3,2	3,4	x
Novadā	-0,4	1,8	0,8	2,7	2,9	1,3	1,9	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **DS** – darbaspēks; **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts;

P - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, darbaspēka rentabilitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās ir krasi atšķirīga. Tāpēc novadā kopumā saglabājas relatīvi zemes rentabilitātes līmenis. Augstākā vērtība tiek sasniegta 2012.gadā un tam sekojošā gadā, kad novadā nodarbinātā vidējais sniegums peļņas radīšanā sasniedz attiecīgi 2,7 un 2,9 tūkstošus EUR uz nodarbināto. Novada uzņēmumiem un tajos nodarbinātajiem neveiksmīgākais bijis 2009.gads, kad saimnieciskā darbības peļņas rezultāts bija negatīvs un sasniedza 400 EUR uz nodarbināto. Interesanti atzīmēt, ka Brocēnu pilsētā nodarbinātajiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir viena no zemākajām rentabilitātēm novadā, neskatoties uz to, ka pilsētās parasti koncentrējas augstākas konkurētspējas darbaspēks – tam ir augstāka izglītība, labākas zināšanas un prasmes, kā arī darba pieredze noteiktā saimnieciskās darbības jomā. Bet Brocēnos darbaspēka rentabilitāte nepārsniedz 600 EUR uz nodarbināto gadā, turklāt vairākos laika intervālos rentabilitātes rādītājs ir bijis negatīvs, nepārsniedzot 600 EUR uz vienu darbaspēka vienību. Ņemot vērā negatīvo rentabilitātes rādītāju 2014. gadā, tiek prognozēts, ka 2015.gadu Brocēnos strādājošie uzņēmumi beigs ar labākiem peļņas rādītājiem un nodarbināto rentabilitāte sasniegs vismaz 400 EUR uz vienu personāla vienību.

Būtiski atšķirīga situācija vērojama pagastos. Šeit darbaspēka maksimālās rentabilitātes līmenis ievērojami pārsniedz pilsētā sasniegto rādītāju. Lielākā rentabilitātes vērtība tiek sasniegta 2010.gadā un 2012.gadā. Šajos laika intervālos nodarbināto rentabilitāte pagastos pietuvojās attiecīgi 6,8 un 6,7 tūkstošiem EUR uz nodarbināto. Neveiksmīgāks pagastiem bijis perioda sākums, kad uzņēmējdarbības zaudējumi līdzinājās 100 EUR uz nodarbināto. Sagaidāms, ka 2015.gadā un turpmākajos periodos Brocēnu novada uzņēmumiem izdosies saglabāt pozitīvu darbaspēka rentabilitātes rādītāju un tas šajā gadā nebūs mazāks par 3,4 tūkstošiem EUR uz nodarbināto, ja vien uzņēmējiem pietiks drosmes atzīt savas kļūdas iekšējās uzņēmējdarbības vides veidošanā, tās izlabot un neatkārtot.

**Nodarbināto rentabilitātes izmaiņu intensitāte
Brocēnu novada teritoriālās vienībās**

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	238,6	x	-74,9	228,2	x	x	313,5
Blīdenes PG	x	199,6	-38,5	18,1	-15,3	-27,2	4,4	238,1
Cieceres PG	x	-84,6	620,8	-93,6	-578,9	-98,3	358,7	1 199,8
Gaiķu PG	x	196,9	-54,2	408,9	x	-2,2	7,4	463,1
Remtes PG	x	38,7	-25,7	x	x	-44,8	17,5	83,4
Pagastos	x	x	-83,6	494,7	-19,5	-41,1	8,8	578,3
Novadā	x	x	-56,3	240,1	6,5	-54,8	47,6	296,4
VSA	x	323,3	704,4	588,4	807,1	96,2	354,3	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Darbaspēka rentabilitātes pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošie rādītāji iekļauti 4.28.tabulā, un tie visai skaidri norāda uz pārmērīgu pētāmā rādītāja intensitātes izmaiņu nestabilitāti – strauju izaugsmi jau nākamajā laika intervālā. Protams, nestabilitātes cēlonis ir peļņas apjoma straujais mainīgums un tie faktori, kas ietekmē neto naudas plūsmas kvantitatīvos un kvalitatīvos aspektus attiecīgā pagasta un pilsētu uzņēmējdarbības vidē. Augstāka stabilitāte darbaspēka rentabilitātes rādītājos vērojama Remtes un Blīdenes pagastos, kuros horizontālo svārstību amplitūda sasniedz attiecīgi 83 un 238 vienības. Par lielāko uzņēmējdarbības vides nestabilitāti Cieceres pagastā liecina straujais nodarbināto rentabilitātes pieaugums un tam sekojošs krass samazinājums pārskata periodā.

4.6.2.Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka rentabilitāte

Saldus novada uzņēmumos nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju rentabilitātes rādītāji, kas sadalīti pa pārskata perioda laika intervāliem un izvietoti pa teritoriālām vienībām, iekļauti 4.29.tabulā.

Saldus novada teritoriālās vienībās strādājošie uzņēmumi

Teritoriālā vienība	DS rentabilitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem (tkst.€/nodarb.)							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	

Saldus PL	1,1	0,4	5,2	4,8	1,7	0,5	0,5	-52,6
Ezeres PG	5,8	12,9	8,3	19,0	2,9	3,8	4,1	-28,5
Jaunauces PG	4,1	8,6	8,0	7,5	5,0	-0,3	0,6	-85,2
Jaunlutriņu PG	4,0	22,4	8,2	12,2	9,3	3,5	3,8	-4,7
Kursišu PG	-10,2	10,3	8,4	42,5	16,1	6,5	7,0	x
Lutriņu PG	2,2	5,5	3,0	1,6	3,7	2,0	2,1	-3,0
Nīgrandes PG	1,4	4,1	4,6	5,1	1,8	2,3	2,5	75,1
Novadnieku PG	0,6	-0,8	-5,6	0,6	3,2	0,7	0,7	16,3
Pampāju PG	3,8	7,4	7,7	12,1	10,5	9,6	10,3	170,4
Rubas PG	1,1	2,6	4,7	4,0	1,1	1,2	1,3	20,6
Saldus PG	5,9	10,2	17,6	8,0	7,5	9,7	9,8	66,6
Šķēdes PG	2,0	15,2	6,6	20,5	19,7	11,5	12,3	518,9
Vadakstes PG	20,1	13,9	8,5	7,7	6,4	2,6	2,8	-86,0
Zaņas PG	6,2	10,7	8,7	17,3	6,4	2,6	2,8	-55,0
Zirņu PG	-2,5	3,2	0,5	4,7	4,4	1,7	1,8	x
Zvārdes PG	-2,6	6,2	2,0	2,3	4,1	6,3	6,7	x
Pagastos	2,9	6,5	7,7	7,6	5,8	5,1	5,4	83,7
Novadā	1,9	3,0	6,3	6,1	3,6	2,6	2,7	47,1

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **DS** – darbaspēks; **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts;

P - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Saldus novadā nodarbinātā darbaspēka rentabilitāte krasi mainās laika intervālos un sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Pateicoties šo izmaiņu pretējam virzienam vairākos laika intervālos pagastos un Saldus pilsētā, Novadā kopumā pētāmā rādītāja vērtības ir zaudējušas savu dinamisko raksturu, un tie kļūst salīdzināmi sadalījumā pa gadiem. 4.29. tabulā redzams, ka nodarbināto rentabilitāte palielinājusies par 47%, bet Saldus pilsētā tā ir samazinājusies vairāk kā 2 reizes. Savukārt pagastos vērojams pētāmā rādītāja vērtības pieaugums 1,8 reizes. Tas nozīmē, ka lauku teritorijas uzņēmējdarbības vidē darbaspēks tiek izmantots ar augstāku efektivitāti salīdzinājumā ar Saldus pilsētu.

Izpētot nodarbināto rentabilitātes izmaiņas pagastos, nākas secināt, ka pagasti ar mainīgiem panākumiem konkurē savā starpā par augstāku darbaspēka izmantošanas efektivitāti. Ja perioda sākumā augstākā rentabilitāte vērojama Vadakstes pagastā – 20 tūkstoši EUR uz nodarbināto, tad perioda beigās augstākā rentabilitāte sagaidāma Šķēdes pagastā – 12,3 tūkstoši EUR uz nodarbināto. Salīdzinoši augstu rentabilitātes līmeni pārskata perioda beigās uzrāda Pampāju pagasta uzņēmēji – 1,3 tūkstoši EUR uz nodarbināto, kā arī

Saldus un Kursiņu pagasta komersanti, kur peļņas līmenis uz vienu nodarbināto sasniedzis attiecīgi 9,8 un 7,0 tūkstošus EUR.

Straujākais darbaspēka izmantošanas rentabilitātes pieaugums vērojams Šķēdes pagastā – vairāk kā 6 reizes, Pampāju pagastā – 2,7 reizes un Saldus pagastā – nepilnas 1,7 reizes. Bet pētāmā rādītāja lielākais samazinājums attiecināms uz Vadakstes pagastā strādājošajiem uzņēmumiem, kuros nodarbinātības vidējās rentabilitātes līmenis ir samazinājies nepilnas 7 reizes – no 20,1 līdz 2,8 tūkstošiem EUR uz nodarbināto. Līdzīga situācija vērojama arī Jaunaucē pagastā – samazinājums vairāk kā 6 reizes, un Zaņas pagastā – samazinājums vairāk kā 3 reizes.

Savukārt zemākais darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītājs perioda beigās tiek konstatēts Jaunaucē pagastā – 600 EUR uz nodarbināto un Novadnieku pagastā – 700 EUR uz nodarbināto. Zemākie rentabilitātes rādītāji Novadā ir 10 līdz 12 reizes zemāki salīdzinājumā ar labāko sniegumu Šķēdes un Pampāju pagastos. Šajā gadījumā atklāts paliek jautājums par zemās darbaspēka izmantošanas efektivitātes cēloni – vai tas radies uzņēmējdarbības objektīvi vājās konkurētspējas rezultātā jeb komersantu subjektīvi zemās tiesiskās un ekonomiskās apziņas līmeņa dēļ, kas rada nepieciešamību veikt manipulācijas ar nodarbināto skaitu un uzņēmumu naudas plūsmām, lai mazinātu ar nodokli apliekamo ienākumu un vēlamo pasniegtu kā patiesību.

4.6.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka rentabilitātes pieauguma intensitāte

Saldus novada uzņēmumos nodarbinātā darbaspēka rentabilitātes izmaiņu detalizētākai izzināšanai tiek aprēķināti tās pieauguma intensitātes rādītāji, kas apkopoti 4.30.tabulā.

4.30.tabula

Nodarbināto rentabilitātes pieauguma izmaiņu intensitāte Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009. n	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	x	-66,8	1363,7	-7,4	-65,5	-72,4	10,6	1 436,1
Ezeres PG	x	123,2	-35,6	129,1	-84,9	32,3	8,8	214,0
Jaunaucē PG	x	109,1	-6,4	-7,0	-32,6	x	x	141,7
Jaunlutriņu PG	x	468,2	-63,7	49,9	-23,5	-62,7	7,9	531,9
Kursiņu PG	x	x	-18,1	406,2	-62,1	-59,6	7,4	468,4
Lutriņu PG	x	150,0	-45,3	-48,3	135,4	-46,3	8,5	198,3

Nīgrandes PG	x	188,1	11,7	9,7	-64,5	28,8	8,4	252,6
Novadnieku PG	x	x	587,4	x	462,9	-79,6	7,5	542,5
Pampāļu PG	x	95,5	3,4	57,6	-12,9	-8,4	6,4	108,4
Rubas PG	x	144,4	78,0	-14,6	-71,8	7,5	6,9	216,2
Saldus PG	x	73,5	71,8	-54,5	-6,6	29,8	1,4	128,0
Šķēdes PG	x	668,2	-56,8	212,0	-4,1	-41,7	6,8	725,0
Vadakstes PG	x	-30,9	-38,6	-9,4	-17,8	-58,6	7,2	65,8
Zaņas PG	x	71,9	-18,2	97,9	-63,2	-59,2	7,9	161,2
Zirņu PG	x	x	-82,8	756,3	-5,8	-61,7	8,2	839,1
Zvārdes PG	x	x	-68,3	15,5	81,0	52,5	6,9	420,1
Pagastos	x	124,2	17,0	-0,7	-23,2	-12,1	4,4	147,4
Novadā	x	61,1	108,0	-3,4	-41,1	-26,6	5,0	149,1
VSA	x	1007,4	1446,4	804,6	547,9	124,9	9,3	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
 Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, darbaspēka rentabilitātes pieauguma un samazinājuma gadījumi teritoriālās vienībās nespēj savstarpēji noslāpēt straujo rādītāja pieaugumu un tam sekojošu samazinājumu ar līdzīgu paātrinājumu. Tāpēc Novadā nodarbināto rentabilitātes pieaugums mainās visai plašās robežās – no maksimālās vērtības 2011.gadā, kad darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītājs sasniedz savu pieauguma intensitātes maksimumu – vairāk kā 2 reizes salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, līdz minimālajai vērtībai 2013.gadā, kad pētāmais rādītājs samazinās 1,6 reizes, turpinot samazinājumu par 27% nākamajā gadā. Tā rezultātā darbaspēka rentabilitātes horizontālo svārstību amplitūda Novadā veido 149 vienības.

Ievērojami nepatīkamākā situācijā atrodas Saldus pilsēta, kurā maksimālais darbaspēka izmantošanas efektivitātes pieaugums tiek konstatēts 2011.gadā – vairāk kā 12 reizes salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, bet lielākais samazinājums 2014.gadā - 3,4 reizes. Šajā gadā pagastos pētāmais rādītājs samazinājās tikai par 12%, bet 2013.gadā – par 23,2%. Darbaspēka rentabilitātes pieauguma intensitātes straujās izmaiņas akumulējas horizontālo svārstību amplitūdā, kas šajā gadījumā sasniedz fantastiskus augstumus – 1,44 tūkstošus vienību.

Pētāmā rādītāja pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošā rādītāja augstāka stabilitāte vērojama Vadakstes pagastā, Saldus pagastā, Pampāļu un Zaņas pagastos. Šajās teritoriālās vienībās horizontālo svārstību amplitūda atrodas robežās no 65,8 līdz 161,2 vienībām.

Vertikālo svārstību amplitūda liecina, ka darbaspēka rentabilitātes pozitīvā un negatīvā pieauguma maksimālā vērtība – 1 446 vienību apmērā tiek sasniegta 2011.gadā, bet nākamajos laika intervālos tā pakāpeniski samazinās līdz 125 vienībām 2014.gadā. Šie rādītāji skaidri pierāda, ka vairākos pagastos uzņēmumiem lielāka uzmanība būtu jāvelta iekšējās uzņēmējdarbības atbilstības palielināšanai. Izrādās, ka daudziem uzņēmējiem pietrūkst nepieciešamo zināšanu un prasmju tādas uzņēmuma iekšējās vides izveidošanai, kas maksimāli atbilstu ražotajam produktam, kā arī iepirkto resursu kvalitatīvajam un kvantitatīvajam sastāvam saistībā ar ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām īstenot paredzētos mērķus.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē nodarbinātā darbaspēka izmantošanas efektivitāti, tās izmaiņu raksturu un tendenci dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Darbaspēka ierobežotās aizstāšanas dēļ komersanti pastāvīgi cenšas pieņemt darbā atbilstošākos darbiniekus un tos izmantot ar maksimāli lielu atdevi saistībā ar vēlamā peļņas līmeņa sasniegšanu. Šo centienu efekta izvērtēšanā tiek piemērots ekonomikas teorijā un praksē populārs rādītājs – darbaspēka rentabilitāte.
2. Darbaspēka rentabilitātes rādītāji ir cieši saistīti ar attiecīgās teritoriālās vienības uzņēmējdarbības vides konkurētspēju. Lielāka nozīme šim aspektam ir ienākošās investīciju plūsmas piesaistē, jo investors potenciālā darbaspēka rentabilitāti saista ar attiecīgajā teritorijā dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izglītības līmeni, prasmēm un praktisko pieredzi.
3. Darbaspēka rentabilitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās ir krasī atšķirīga, iespējams tāpēc novadā kopumā saglabājas relatīvi zems rentabilitātes līmenis. Augstākā vērtība tiek sasniegta 2012.gadā un tam sekojošā gadā, kad novadā nodarbinātā vidējais sniegums peļņas radīšanā sasniedz attiecīgi 2,7 un 2,9 tūkstošus EUR uz nodarbināto.
4. Brocēnu pilsētā nodarbinātajiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir viena no zemākajām rentabilitātēm novadā, neskatoties uz to, ka pilsētās parasti koncentrējas augstākas konkurētspējas darbaspēks – tam ir augstāka izglītība, labākas zināšanas un prasmes, kā arī darba pieredze noteiktā saimnieciskās darbības jomā.
5. Būtiski atšķirīga situācija vērojama pagastos. Šeit darbaspēka maksimālās rentabilitātes līmenis ievērojami pārsniedz pilsētā sasniegto rādītāju. Lielākā rentabilitātes vērtība tiek sasniegta 2010.gadā un 2012. gadā, t.i. 6,8 un 6,7 tūkstoši EUR uz nodarbināto. Sagaidāms, ka

2015.gadā un turpmākajos periodos Brocēnu novada uzņēmumiem izdosies saglabāt pozitīvu darbaspēka rentabilitātes rādītāju un tas šajā gadā nebūs mazāks par 3,4 tūkstošiem EUR uz nodarbināto, ja vien uzņēmējiem pietiks drosmes atzīt savas kļūdas iekšējās uzņēmējdarbības vides veidošanā, tās izlabot un neatkārtot.

6. Saldus novadā nodarbinātā darbaspēka rentabilitāte krasi mainās laika intervālos un sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Pateicoties šo izmaiņu pretējam virzienam vairākos laika intervālos pagastos un Saldus pilsētā, Novadā kopumā pētāmā rādītāja vērtības ir zaudējušas savu dinamisko raksturu, un tie kļūst salīdzināmi sadalījumā pa gadiem. Nodarbināto rentabilitāte Novadā palielinājusies par 47%, bet Saldus pilsētā tā ir samazinājusies vairāk kā 2 reizes. Savukārt pagastos vērojams pieaugums - 1,8 reizes. Tas nozīmē, ka lauku teritorijas uzņēmējdarbības vidē darbaspēks tiek izmantots ar augstāku efektivitāti salīdzinājumā ar Saldus pilsētu.
7. Saldus novada pagasti ar mainīgiem panākumiem konkurē savā starpā par augstāku darbaspēka izmantošanas efektivitāti. Ja perioda sākumā augstākā efektivitāte vērojama Vadakstes pagastā – 20 tūkstoši EUR uz nodarbināto, tad perioda beigās augstākā rentabilitāte sagaidāma Šķēdes pagastā. Salīdzinoši augstu rentabilitātes līmeni pārskata perioda beigās uzrāda Pampāju pagasta uzņēmēji, kā arī Saldus un Kursišu pagasta komersanti.
8. Straujākais darbaspēka izmantošanas rentabilitātes pieaugums vērojams Šķēdes pagastā – vairāk kā 6 reizes, Pampāju pagastā – 2,7 reizes un Saldus pagastā – nepilnas 1,7 reizes. Bet pētāmā rādītāja lielākais samazinājums attiecināms uz Vadakstes pagastā strādājošajiem uzņēmumiem, kuros nodarbinātības vidējās rentabilitātes līmenis ir samazinājies nepilnas 7 reizes. Līdzīga situācija vērojama arī Jaunauces pagastā – samazinājums vairāk kā 6 reizes, un Zaņas pagastā – samazinājums vairāk kā 3 reizes.
9. Savukārt zemākais darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītājs perioda beigās tiek konstatēts Jaunauces pagastā – 600 EUR uz nodarbināto un Novadnieku pagastā - 700 EUR uz nodarbināto. Zemākie rentabilitātes rādītāji Novadā ir 10 līdz 12 reizes zemāki salīdzinājumā ar labāko sniegumu Šķēdes un Pampāju pagastos. Šajā gadījumā atklāts paliek jautājums par zemās darbaspēka izmantošanas efektivitātes cēloni – vai tas radies uzņēmējdarbības objektīvi vājās konkurētspējas rezultātā jeb komersantu subjektīvi zemās tiesiskās un ekonomiskās apziņas līmeņa dēļ, kas rada nepieciešamību veikt manipulācijas ar nodarbināto skaitu un uzņēmumu naudas plūsmām, lai mazinātu ar nodokli apliekamo ienākumu un vēlamo pasniegtu kā patiesību.

10. Novadā nodarbināto rentabilitātes pieaugums mainās visai plašās robežās – no maksimālās vērtības 2011.gadā, kad darbaspēka izmantošanas efektivitātes rādītājs sasniedz savu pieauguma intensitātes maksimumu – vairāk kā 2 reizes salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, līdz minimālajai vērtībai 2013.gadā, kad pētāmais rādītājs samazinās 1,6 reizes, turpinot samazinājumu par 27% nākamajā gadā. Tā rezultātā darbaspēka rentabilitātes horizontālo svārstību amplitūda Novadā veido 149 vienības.
11. Darbaspēka rentabilitātes pieauguma intensitātes rādītāju krasās izmaiņas Novados, kas nereti vērstas pretējā virzienā, skaidri pierāda, ka vairākos pagastos un arī pilsētās uzņēmumiem lielāka uzmanība būtu jāvelta iekšējās uzņēmējdarbības atbilstības palielināšanai. Izrādās, ka daudziem uzņēmējiem pietrūkst nepieciešamo zināšanu un prasmju tādās uzņēmuma iekšējās vides izveidošanai, kas maksimāli atbilstu ražotajam produktam, kā arī iepirkto resursu kvalitatīvajam un kvantitatīvajam sastāvam saistībā ar ārējā vidē dominējošiem draudiem un iespējām īstenot paredzētos mērķus.

4.7. Neto apgrozījuma rentabilitāte Brocēnu un Saldus novadu uzņēmumos

Uzņēmējiem un Novadu vadītājiem svarīgi apzināties, ka neto apgrozījums ir komercdarbības peļņas vai zaudējumu nozīmīgākais avots. Tas nozīmē, ka saražotā produkta pārdošanas ieņēmums var segt izlietoto resursu apjomu vērtības izteiksmē, kuri izmantoti attiecīgā produkta ražošanā. Bet atsevišķos gadījumos nākas pārdot par zemāku cenu, nekā tas būtu jādara, ņemot vērā saražotā produkta pašizmaksu. Ja šajā lietā var kaut ko mainīt, tad tas ir pašizmaksas lielums, nevis neto apgrozījums. Taču praksē ir pierādījies, ka mūsu valsts uzņēmējdarbības vidē daudzi uzņēmēji lielu uzmanību velta manipulācijām ar realizācijas ienākumu jeb ienākošo naudas plūsmu, lai iegūtu vēlamu neto apgrozījuma apjomu. Tā vietā viņiem vairāk vajadzētu parūpēties par iekšējās uzņēmējdarbības vides atbilstības palielināšanu un rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu.

Neto apgrozījuma rentabilitātes aprēķināšanai tiek izmantota līdzīga metodika kā darbaspēka rentabilitātes noteikšanas gadījumā – uzņēmumā peļņa tiek attiecināta pret neto apgrozījumu. Šīs matemātiskās manipulācijas rezultātā tiek iegūts uzņēmuma vadītājam nozīmīgs rādītājs ar visai plašu ekonomisko saturu. Tajā atklājas peļņas daļa, kura uzņēmumā ienāk reizē ar neto apgrozījumu. Turklāt neto apgrozījuma rentabilitāte parāda, cik lielu peļņu uzņēmums saņem uz katru neto apgrozījuma summas vienību. Pēdējais aspekts

nosaka nepieciešamību noteikt rentabilitāti katram no uzņēmumā ražotajiem produktiem uzņēmējdarbības diversifikācijas apstākļos.

4.7.1. Neto apgrozījuma rentabilitāte Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Brocēnu novada uzņēmumos saņemtā neto apgrozījuma rentabilitātes rādītāji, kas sadalīti pa teritoriālām vienībām, iekļauti 4.31.tabulā.

4.31.tabula

Brocēnu novada uzņēmumu neto apgrozījuma rentabilitāte

Teritoriālā vienība	NA rentabilitātes izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	-0,3	-1,0	1,3	0,3	1,0	-1,2	0,7	x
Blīdenes PG	20,3	37,3	37,9	31,0	29,2	23,1	23,8	1,17
Cieceres PG	-39,4	-2,8	-20,2	-1,2	6,2	0,1	0,5	x
Gaiķu PG	9,9	20,2	10,6	36,4	14,3	18,2	19,1	1,94
Remtes PG	18,0	12,9	14,8	-3,1	12,6	6,4	7,5	0,42
Pagastos	-3,9	15,0	3,1	14,4	13,6	9,0	9,6	x
Novadā	-1,1	4,3	1,8	6,0	6,5	3,0	4,3	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **NA** – neto apgrozījums; **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts;

P - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Brocēnu novadā neto apgrozījuma rentabilitāte pārskata periodā ir palielinājusies no negatīva rādītāja -1,1% līdz pozitīvam rādītājam 4,3% apmērā. Maksimālā rentabilitāte 6,5% apmērā tiek sasniegta 2013.gadā. Brocēnu pilsētā pētāmā rādītāja vērtība perioda sākumā un beigās ir negatīva, bet perioda vidū tā kļūst pozitīva ar maksimālo vērtību 1,3% apmērā 2011.gadā. Ievērojami augstāka neto apgrozījuma rentabilitāte tiek konstatēta novada lauku teritoriju uzņēmējdarbības vidē. Maksimālā rentabilitāte 14,4% apmērā tiek sasniegta 2012.gadā. Tādējādi, pagastu uzņēmējdarbības vide kārtējo reizi pierāda augstāku konkurētspēju neto apgrozījuma palielināšanā un peļņas radīšanā.

Sadalījumā pa pagastiem augstāks rentabilitātes līmenis perioda beigās vērojams Blīdenes pagastā – 23,8%. Turklāt šajā pagastā saglabājas augstākais rentabilitātes līmenis visā pārskata periodā, izņemot 2012.gadu, kad Gaiķu pagastā uzņēmējdarbības vidē tiek sasniegta augstākā rentabilitāte – 36,4%. Lai arī šajā pagastā nākamajā gadā pētāmā rādītāja vērtība samazinās

vairāk kā 2 reizes, gaiķiešiem izdodas saglabāt otru augstāko rentabilitātes līmeni līdz perioda beigām un nodrošināt augstāko rentabilitātes pieaugumu – vairāk kā 2 reizes salīdzinājumā ar sasniegto rezultātu perioda sākumā. Zemākais neto apgrozījuma rentabilitātes līmenis visā pārskata periodā tiek konstatēts Cieceres pagastā. Mazākā vērtība ir negatīva – 39,4%, un tā attiecas uz 2009.gadu. Turpmākajos laika intervālos pētāmais rādītājs uzlabojas, un 2013.gadā tiek sasniegta maksimālā vērtība – 6,2% apmērā. Tādējādi, Cieceres pagastā mazākais rentabilitātes pieaugums visā pārskata periodā.

Neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitātes izmaiņu rādītāji apkopoti 4.32.tabulā.

4.32.tabula

Neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitāte Brocēnu novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	251,5	x	-72,6	189,7	x	x	324,0
Blīdenes PG	x	83,4	1,7	-18,2	-6,0	-20,7	2,9	104,1
Cieceres PG	x	-93,0	627,2	-94,2	x	-98,1	354,4	725,3
Gaiķu PG	x	104,1	-47,3	242,2	-60,8	27,5	5,4	303,0
Remtes PG	x	-28,0	14,2	x	x	-49,0	17,2	63,3
Pagastos	x	x	-79,1	356,7	-5,3	-34,2	7,2	435,7
Novadā	x	x	-57,5	229,4	7,0	-53,1	43,0	286,9
VSA	x	344,5	706,3	429,2	250,5	125,6	351,5	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitāte Brocēnu pilsētā tiek aprēķināta tikai dažos laika intervālos, kad rentabilitātes rādītāji vismaz divos laika intervālos saglabā pozitīvu jeb negatīvu vērtību. Aprēķinu rezultāti liecina, ka pētāmā rādītāja pieauguma vērtības krasi mainās 2 līdz 3 reižu robežās. Pagastos rentabilitātes rādītāji kļūst pozitīvi pēc 2010.gada, un tādi saglabājas līdz perioda beigām. Maksimālais pieaugums tiek konstatēts 2012.gadā, kad neto apgrozījuma rentabilitāte palielinājās vairāk kā 4,5 reizes.

Starp pagastiem stabilāks pētāmā rādītāja pieaugums vērojams Blīdenes pagastā, kurā maksimālā pozitīvā vērtība – 83,4% apmērā – tiek sasniegta 2010.gadā un minimālā negatīvā vērtība – 20,7% – tiek fiksēta 2014.gadā. Rezultātā horizontālo svārstību amplitūda mērāma ar 104 vienībām. Līdzīga

situācija ir izveidojusies Remtes pagastā, taču remtiešiem 2012.gadā neizdodas saglabāt pozitīvu peļņas rādītāju, tāpēc arī neto apgrozījuma rādītājs kļūst negatīvs. Horizontālo svārstību amplitūda šajā pagastā veido 63,3 vienības. Maksimālā amplitūda tiek fiksēta Cieceres pagastā – 725 vienības, tāpēc ka neto apgrozījuma rentabilitātes pozitīvie un arī negatīvie rādītāji šajā pagastā mainās visai strauji.

Vertikālo svārstību amplitūdas rādītāji liecina, ka Brocēnu novada uzņēmējiem krasākās neto apgrozījuma pieauguma izmaiņas notikušas 2011.gadā. Šajā gadā Cieceres pagastā negatīvais rentabilitātes rādītājs palielinājās 7,3 reizes, bet Gaiķu pagastā pozitīvais rentabilitātes rādītājs samazinājās nepilnas 2 reizes. Turpmākajos laika intervālos pētāmā rādītāja pieauguma svārstību amplitūda visai strauji samazinās, un 2014.gadā tiek sasniegta minimālā vērtība – 125,6 vienības. Pētāmā rādītāja krasās atšķirības Novada teritoriālās vienībās lielā mērā tiek saistītas ar atšķirībām uzņēmējdarbības iekšējā vidē un subjektīvo faktoru ietekmi.

4.7.2. Neto apgrozījuma rentabilitāte Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Saldus novada uzņēmumos radītā neto apgrozījuma rentabilitātes rādītāji iekļauti 4.33.tabulā.

4.33.tabula

Saldus novada uzņēmumu neto apgrozījuma rentabilitāte

Teritoriālā vienība	Neto apgrozījuma rentabilitāte sadalījumā pa gadiem - %							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	2,3	0,7	8,3	7,2	2,6	1,3	1,4	-39,5
Ezeres PG	18,4	26,6	22,0	25,9	5,9	9,1	9,8	-47,0
Jaunaucē PG	4,8	9,1	8,4	9,3	7,0	-0,4	0,9	-80,6
Jaunlutriņu PG	12,9	29,0	15,6	17,4	15,4	7,1	7,6	-41,1
Kursišu PG	-25,6	12,9	18,6	20,3	12,3	5,7	6,2	x
Lutriņu PG	9,2	17,4	9,0	5,1	11,5	5,6	6,0	-35,1
Nīgrandes PG	7,6	15,1	14,2	14,2	5,2	5,8	6,2	-18,6
Novadnieku PG	1,8	-2,1	-11,7	1,2	5,5	1,5	1,5	-16,9
Pampāju PG	19,7	28,4	33,5	32,8	28,3	25,7	27,5	39,5
Rubas PG	3,4	4,8	5,3	6,9	2,1	2,4	2,4	-28,7
Saldus PG	12,1	12,7	7,4	4,0	10,7	16,4	16,8	38,5
Šķēdes PG	6,2	34,5	12,1	32,2	29,1	19,3	20,2	228,6
Vadakstes PG	30,5	21,7	17,1	14,1	14,1	7,0	7,6	-75,1
Zaņas PG	14,0	18,1	10,3	23,1	11,0	5,2	5,6	-60,1

187

Zirņu PG	-7,3	6,3	0,8	9,2	10,9	4,5	4,8	x
Zvārdes PG	-11,7	16,7	5,2	6,2	11,6	18,6	20,0	x
Pagastos	7,8	12,0	7,0	7,4	10,4	10,3	10,7	36,1
Novadā	4,4	5,7	7,5	7,3	5,9	6,2	6,4	45,7

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** - prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Saldus novadā saražotā neto apgrozījuma rentabilitāte pārskata periodā ir palielinājusies par nepilniem 46%, pieņemot, ka 2015.gadā rentabilitātes līmenis nebūs zemāks par 6,4%. Tas ir būtiski labāks sniegums salīdzinājumā ar Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē sasniegto rezultātu. Diemžēl situācija Saldus pilsētā būtiski atšķiras no vidējā līmeņa Novadā. Rentabilitātes līmenis pilsētā ir samazinājies par nepilniem 40%. Maksimālā vērtība – 8,3% tiek sasniegta 2011.gadā, turpmākajos laika intervālos tā samazinās līdz minimālai vērtībai 2014.gadā 1,3% apmērā.

Ievērojami labāka situācija vērojama Novada pagastos, kur pētāmā rādītāja rentabilitāte ir palielinājusies par 36% ar maksimālo vērtību 12,0%, kas fiksēta 2010.gadā. Augstākais rentabilitātes līmenis 2014.gadā tiek konstatēts Pampāju pagastā – 25,7%, Zvārdes pagastā – 20,0% un Šķēdes pagastā – 19,3%. Savukārt lielākais neto apgrozījuma rentabilitātes pieaugums vērojams Šķēdes pagastā – 3,2 reizes, Pampāju un Saldus pagastos – 1,4 reizes. Pārējos pagastos rentabilitātes līmenis ir samazinājies.

Neto apgrozījuma rentabilitātes intensitātes rādītāji apkopoti 4.34.tabulā.

4.34.tabula

Neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitāte Saldus novada teritoriālās vienībās

Teritoriālā vienība	Rādītāja izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009. N	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	x	-70,8	1130,7	-12,8	-64,4	-51,0	10,2	1201,5
Ezeres PG	x	44,4	-17,3	17,8	-77,2	53,8	7,7	131,0
Jaunauces PG	x	90,0	-7,7	11,8	-25,3	x	x	115,3
Jaunlutriņu PG	x	124,5	-46,2	11,5	-11,8	-53,8	7,3	178,3
Kursišu PG	x	x	44,7	9,4	-39,7	-53,5	7,9	98,2
Lutriņu PG	x	89,6	-48,3	-43,9	128,0	-51,6	7,0	179,6
Nigrandes PG	x	97,1	-5,4	0,1	-63,6	12,6	6,4	160,7
Novadnieku PG	x	x	460,2	x	377,4	-73,1	2,3	533,3
Pampāju PG	x	44,1	17,7	-2,0	-13,6	-9,2	7,1	57,8
Rubas PG	x	43,9	9,3	30,8	-70,0	15,6	0,0	114,0
Saldus PG	x	5,0	-42,0	-45,0	164,2	53,6	2,1	209,2

Šķēdes PG	x	461,4	-65,1	166,8	-9,5	-33,7	4,8	526,5
Vadakstes PG	x	-28,7	-21,3	-17,4	-0,2	-50,2	8,0	58,2
Zaņas PG	x	29,2	-42,9	122,9	-52,3	-52,4	6,8	175,4
Zirņu PG	x	x	-86,7	1007,6	18,5	-58,8	6,2	1094,3
Zvārdes PG	x	x	-68,8	19,4	87,1	60,2	7,3	155,9
Pagastos	x	53,4	-41,8	6,4	39,5	-0,6	3,4	95,2
Novadā	x	28,0	33,1	-2,5	-19,7	4,8	4,2	52,9
VSA	x	532,1	1217,5	1052,6	454,6	119,0	10,2	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Izpētot neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošos rādītājus, var pārliecināties, ka to raksturs lielā mērā līdzinās attiecīgā rādītāja izmaiņām Brocēnu novadā – strauja izaugsme mainās ar krasu rādītāja vērtības samazināšanos visai plašā diapazonā. Tā, Saldus pilsētā 2011.gadā tiek konstatēts 11,3 reizes liels rentabilitātes pieaugums, bet 2013.gadā – rentabilitātes samazinājums par vairāk kā 2 reizēm salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Novadā kopumā šī situācija ir ievērojami stabilāka – 2011.gadā tiek konstatēta pētāmā rādītāja pieauguma maksimālā vērtība – 28% apmērā, bet 2013.gadā – samazinājums par 19,7% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Savukārt pagastos maksimālās un minimālās vērtības svārstās plašākā diapozonā – maksimālā vērtība – 53,4% attiecas uz 2010.gadu, un nākamajā gadā tiek sasniegta minimālā vērtība – nepilnu 42% apmērā.

Krasi atšķirīgāka situācija vērojama pagastos. Zirņu pagastā tiek konstatēts maksimālais neto apgrozījuma pieaugums viena gadā laikā. Tas ir noticis 2012.gadā, kad rentabilitāte palielinājās no 0,8% līdz 9,2% jeb vairāk kā 11 reizes. Pieckārtīgs pētāmā rādītāja pieaugums tiek konstatēts Novadnieku pagastā – 2011.gadā un Šķēdes pagastā – 2010.gadā. Neto apgrozījuma rentabilitātes lielākais samazinājums tiek konstatēts 2011.gadā Zirņu pagastā – nepilnas 8 reizes, Ezeres un Rubas pagastos 2013.gadā – vairāk kā 4,5 reizes un 3,5 reizes attiecīgi. Vairāk kā divas reizes liels rentabilitātes samazinājums vērojams arī Zvārdes pagastā 2011.gadā, Nīgrandes pagastā 2013.gadā, Zaņas un Zirņu pagastos 2014.gadā.

Neto apgrozījuma rentabilitātes izmaiņas Novada teitoriālajās vienībās koncentrējas horizontālo svārstību amplitūdā. Maksimālā vērtība tiek konstatēta Saldus pilsētā – 1202 vienības, Zirņu pagastā nedaudz mazāka – 1094 vienības, Novadnieku un Šķēdes pagastos – 5 reizes zemāka, attiecīgi 533 un

189

527 vienības. Mazākā svārstību amplitūda – 100 vienību robežās vērojama Pampāju un Vadakstes pagastos – 58 vienības, kā arī Kursišu pagastā – 98,2 vienības. Arī pagastos kopumā pētāmā rādītāja svārstību amplitūda atrodas 100 vienību koridorā, sastādot 95,2 vienības.

Pētījuma rezultāti par neto apgrozījuma rentabilitātes izmaiņām Brocēnu un Saldus novados pierāda, ka rādītāja izmaiņas atrodas peļņas izmaiņu varā un neto apgrozījuma pieaugums un/vai samazinājums atsevišķās teritoriālās vienībās nespēj mazināt peļņas radītās svārstības. Atklātā tendence lielā mērā izskaidrojama ar Novadu teritoriālām īpatnībām un acīmredzamām neatbilstībām uzņēmējdarbības iekšējā vidē. Vairākiem uzņēmumiem bez liekas piepūles izdodas manipulācijas ar naudas plūsmām, kas izraisa pētāmā rādītāja krasas svārstības, kuras nereti ir vērstas pretējā virzienā viena laika intervāla robežās. Grūti prognozēt, vai šī tendence saglabāsies arī turpmākajos gados. Šoreiz būtu jāpiekrīt pesimistu veidoklim, kuri varētu apgalvot, ka krasās neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitātes svārstības saglabāsies visai plašā amplitūdā. To nosaka salīdzinoši nelielā uzņēmējdarbības ietilpība Novados un to teritoriālajās vienībās, salīdzinoši lēnā saražoto produktu pieauguma intensitāte, kā arī uzņēmēju subjektīvās īpašības saistībā ar centieniem mazināt ar nodokli apliekamo ienākumu.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē strādājošo komersantu neto ienākuma rentabilitāti, tās izmaiņu raksturu un tendenci dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Darbaspēka rentabilitātes rādītāji ir cieši saistīti ar attiecīgās teritoriālās vienības uzņēmējdarbības vides konkurētspēju. Lielāka nozīme šim aspektam ir ienākošās investīciju plūsmas piesaistē, jo investors potenciālā darbaspēka rentabilitāti saista ar attiecīgajā teritorijā dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izglītības līmeni, prasmēm un praktisko pieredzi.
2. Uzņēmējdarbības vides dalībniekiem svarīgi apzināties, ka neto apgrozījums ir komercdarbības peļņas vai zaudējumu nozīmīgākais avots. Tas nozīmē, ka saražotā produkta pārdošanas ieņēmums parasti sedz izlietoto resursu apjomu vērtības izteiksmē, kuri izmantoti attiecīgā produkta ražošanā. Bet atsevišķos gadījumos nākas pārdot par zemāku cenu, nekā tas būtu jādara, ņemot vērā saražotā produkta pašizmaksu. Ja šajā lietā var kaut ko mainīt, tad tas ir pašizmaksas lielums, nevis neto apgrozījums.

3. Brocēnu novadā neto apgrozījuma rentabilitāte pārskata periodā ir palielinājusies no negatīva rādītāja -1,1% līdz pozitīvam rādītājam 4,3% apmērā. Maksimālā rentabilitāte 6,5% apmērā tiek sasniegta 2013.gadā. Brocēnu pilsētā pētāmā rādītāja vērtība perioda sākumā un beigās ir negatīva, bet perioda vidū tā kļūst pozitīva ar maksimālo vērtību 1,3% apmērā 2011.gadā. Ievērojami augstāka neto apgrozījuma rentabilitāte tiek konstatēta novada lauku teritoriju uzņēmējdarbības vidē. Maksimālā rentabilitāte 14,4% apmērā tiek sasniegta 2012.gadā. Tādējādi, pagastu uzņēmējdarbības vide kārtējo reizi pierāda augstāku konkurētspēju neto apgrozījuma palielināšanā un peļņas radīšanā.
4. Pagastu vidū augstāks rentabilitātes līmenis perioda beigās vērojams Blīdenes pagastā – 23,8%. Turklāt šajā pagastā saglabājas augstākais rentabilitātes līmenis visā pārskata periodā, izņemot 2012.gadu, kad Gaiķu pagastā uzņēmējdarbības vidē tiek sasniegta augstākā rentabilitāte – 36,4%.
5. Zemākais neto apgrozījuma rentabilitātes līmenis visā pārskata periodā tiek novērots Cieceres pagastā. Mazākā vērtība ir negatīva – 39,4%, un tā attiecas uz 2009.gadu. Turpmākajos laika intervālos pētāmais rādītājs uzlabojas, un 2013.gadā tiek sasniegta maksimālā vērtība – 6,2% apmērā. Tādējādi, Cieceres pagastā mazākais rentabilitātes pieaugums visā pārskata periodā.
6. Saldus novadā saražotā neto apgrozījuma rentabilitāte pārskata periodā ir palielinājusies nepilnas 1,5 reizes, pieņemot, ka 2015.gadā rentabilitātes līmenis nebūs zemāks par 6,4%. Tas ir būtiski labāks sniegums salīdzinājumā ar Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē sasniegto rezultātu.
7. Diemžēl situācija Saldus pilsētā būtiski atšķiras no vidējā līmeņa Novadā, tas ir samazinājies par nepilniem 40%. Maksimālā vērtība – 8,3% tiek sasniegta 2011.gadā, turpmākajos laika intervālos tā samazinās līdz minimālai vērtībai 2014.gadā 1,3% apmērā.
8. Ievērojami labāka situācija vērojama Novada pagastos, kur pētāmā rādītāja rentabilitāte ir palielinājusies par 36% ar maksimālo vērtību 12,0%, kas fiksēta 2010.gadā. Augstākais rentabilitātes līmenis 2014.gadā tiek konstatēts Pampāju pagastā – 25,7%, Zvārdes pagastā – 20,0% un Šķēdes pagastā – 19,3%. Savukārt lielākais neto apgrozījuma rentabilitātes pieaugums vērojams Šķēdes pagastā – 3,2 reizes, Pampāju un Saldus pagastos – 1,4 reizes. Pārējos pagastos rentabilitātes līmenis ir samazinājies.
9. Izpētot neto apgrozījuma rentabilitātes pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošos rādītājus var pārlicināties, ka to raksturs lielā mērā līdzinās attiecīgā rādītāja izmaiņām Brocēnu novadā – strauja

izaugsme mainās ar krasu rādītāja vērtības samazināšanos visai plašā diapazonā.

10. Neto apgrozījuma rentabilitātes izmaiņas Brocēnu un Saldus novados pierāda, ka rādītāja izmaiņas atrodas peļņas izmaiņu varā un neto apgrozījuma pieaugums un/vai samazinājums atsevišķās teritoriālās vienību nespēj mazināt peļņas radītās svārstības. Atklātā tendence lielā mērā izskaidrojama ar Novadu teritoriālo vienību salīdzinoši mazo ekonomisko ietilpību un acīmredzamu iekšējās vides neatbilstību.
11. Vairākiem uzņēmumiem bez liekas piepūles izdodas manipulācijas ar naudas plūsmām, kas izraisa pētāmā rādītāja krasas svārstības, kuras nereti ir vērstas pretējā virzienā viena laika intervāla robežās. Grūti prognozēt, vai šī tendence saglabāsies arī turpmākajos gados.
12. Uzņēmējdarbības praksē ir pierādījies, ka daudzi uzņēmēji lielu uzmanību velta manipulācijām ar realizācijas ienākumu jeb ienākošo naudas plūsmu, lai iegūtu vēlamu neto apgrozījuma apjomu un maksimāli iespējamu peļņas īpatsvaru tajā. Tā vietā viņiem lielākus resursus vajadzētu ieguldīt iekšējās uzņēmējdarbības vides atbilstības palielināšanai un rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanai.

4.8. Uzņēmējdarbības diversifikācija Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē

Uzņēmējdarbības diversifikācija ir viens no Eiropas Savienībā plašāk atzītajiem paņēmieniem, kā mazināt ārējā un arī iekšējā vidē dominējošo draudu negatīvo ietekmi uz naudas plūsmām un uzņēmējdarbības gala rezultātu – peļņu ekonomikas globalizācijas apstākļos. Saimnieciskās darbības diversifikācijas virzienu noteikšanā jāreķinās vispirms ar attiecīgās teritorijas uzņēmējdarbības vides dabiskām un iegūtām konkurētspējas priekšrocībām. Arī katram uzņēmumam laika gaitā izveidojas savas konkurētspējas priekšrocības, kuras jāņem vērā, nosakot ražošanas diversifikācijas kvantitatīvos un kvalitatīvos aspektus. Turklāt uzņēmējdarbības dažādošanā liela nozīme ir komersanta subjektīvajām īpašībām, viņa zināšanām, prasmēm un pieredzei.

Saimnieciskās darbības diversifikācija un tai labvēlīgu apstākļu radīšana īpaši aktuāla ir lauku uzņēmējdarbības vidē. Latvijā ir veikti vairāki pētījumi par šiem jautājumiem. Viens no plašākiem un detalizētākiem pētījumiem ir iekļauts H.Jirgenas promocijas darbā *"Saimnieciskās darbības dažādošanas iespējas Latvijas laukos"*¹⁰. Svarīgi, ka šajā darbā tiek atklāti katram lauku reģionam

¹⁰ Jirgena H. Saimnieciskās darbības dažādošanas iespējas Latvijas laukos. Promocijas darbs. Latvijas Lauksaimniecības universitāte. Jelgava, 2009.

nozīmīgākie uzņēmējdarbības diversifikācijas virzieni, ņemot vērā katra regiona dabiskās un iegūtās konkurētspējas priekšrocības.

Saimnieciskās darbības diversifikācija ir viens no svarīgākajiem uzņēmējdarbības vides attīstību un konkurētspēju vecinošajiem aspektiem. Komersantu iesaistīšanās jaunos saimnieciskās darbības veidos paver iespējas pilnīgāk gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi apmierināt iedzīvotāju mainīgās prasības un ne tikai to. Diversifikācija rada jaunas iespējas pilnīgāk izmantot lauku vidē un arī pilsētās dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju fizisko un garīgo potenciālu. Tādējādi, izvēloties saražoto preču un pakalpojumu dažādošanas ceļu, iespējams palielināt darbaspēka nodarbinātību un paaugstināt tā izmantošanas efektivitāti. Šajā aspektā atklājas novada vadītāju ieinteresētība saimnieciskās darbības diversifikācijai attiecīgajā teritorijā. Šāda pieeja var ne tikai mazināt bezdarbu, bet arī palielināt mājsaimniecību ienākumus un arī pašvaldības budžeta ieņēmumus, vienlaicīgi mazinot sociālā budžeta izdevumu daļu. Mūsdienās ne mazāk svarīgi ir izstrādāt un īstenot pasākumus, kas būtu vērsti uz migrācijas spēku mazināšanu. Šajā ziņā viens no efektīvākajiem pasākumiem var būt saimnieciskās darbības diversifikācija katrā pagastā, pilsētā un novadā kopumā.

Uzņēmējdarbības vidē īstenotās saimnieciskās darbības diversifikācijas līmeņa pētījumā tiek izmantoti neto apgrozījuma rādītāji sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm. Šajā gadījumā galvenais akcents tiek likts uz komersantu centieniem paplašināt komercdarbību, iesaistoties dažādās tautsaimniecības nozarēs. Bet saražotais neto apgrozījums attiecīgajā nozarē netiek uzskatīts par noteicošo aspektu preču un pakalpojumu ražošanas diversifikācijas pētījumā saistībā ar uzņēmējdarbības vides attīstību un tās konkurētspējas paaugstināšanos.

4.8.1. Uzņēmējdarbības diversifikācijas rezultāti Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Brocēnu novadā sasniegtā uzņēmējdarbības diversifikācijas līmeņa un tā izmaiņu pētījumā tiek izmantots tautsaimniecības nozaru skaits, kuru ietvaros Novadā un tā teritoriālajās vienībās strādājošie uzņēmumi ražo dažādas preces un pakalpojumus. Šis tautsaimniecības nozares turpmākajā tekstā tiek dēvētas par *aktīvajām* nozarēm attiecīgajā novadā un tā teritoriālajās vienībās. Saimnieciskās darbības dažādošanas izmaiņu noteikšanai nepieciešamie dati par pārskata periodu apkopoti 4.35.tabulā.

**Uzņēmējdarbības vidē aktīvo tautsaimniecības nozaru skaits
Brocēnu novadā**

Teritoriālā vienība	Aktīvās tautsaimniecības nozares sadalījumā pa gadiem							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	7	7	7	7	8	8	8	1,14
Blīdenes PG	2	3	4	4	4	4	4	2,0
Cieceres PG	6	5	7	7	8	7	8	1,33
Gaiķu PG	3	2	4	4	3	5	5	1,67
Remtes PG	2	4	5	6	3	5	5	2,50
Pagastos	9	8	9	8	9	9	9	1,0
Novadā	10	9	10	10	10	10	10	1,0

*Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: PL – pilsēta; PG – pagasts; P – prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus*

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, Brocēnu novadā saražoto preču un pakalpojumu apjoms iekļaujas nemainīgā tautsaimniecības nozaru skaitā, tās ir 10. Bet tas nenozīmē, ka šīs nozares pašas par sevi ir nemainīgas – no kādas uzņēmumi aiziet, citā nozarē iesaistās. Brocēnu pilsētas uzņēmējdarbības vidē ražošanas diversifikācijas līmenis pārskata periodā ir palielinājies par vienu vienību - sākot ar 2013.gadu šajā pilsētā saimnieciskajā darbībā tiek aptvertas 8 nozares. Lauku uzņēmējdarbības vidē diversifikācijas līmenis ir augstāks salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu. Šeit preču un pakalpojumu ražošana, sākot ar 2013.gadu, tiek veikta 9 tautsaimniecības nozarēs.

Sadalījumā pa pagastiem augstākais saimnieciskās darbības dažādošanas līmenis visā pārskata periodā tiek konstatēts pilsētu pievārtē esošajā Cieceres pagastā. Šeit komercdarbībā aptverto nozaru skaits perioda beigās sasniedz 8 vienības, bet perioda sākumā tās bija 6 nozares. Pārējos pagastos aktīvo tautsaimniecības nozaru skaits ir vērā ņemami mazāks – 4 līdz 5 nozaru ietvaros. Šajā ziņā konservatīvākā nostāja vērojama Blīdenes pagastā, kurā, sākot ar 2011.gadu, aktīvo nozaru skaits paliek nemainīgs un tās ir 4. Lielākie panākumi ražošanas diversifikācijā piekrīt Remtes pagasta uzņēmējiem, kuri savu saimniecisko darbību paplašinājuši no 2 līdz 5 nozarēm.

Pētījuma rezultāti liecina, ka Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē notiek progresīva rakstura pārmaiņas saistībā ar saimnieciskās darbības diversifikāciju. Taču Novadā strādājošajiem komersantiem un Novada vadītājiem nevajadzētu samierināties ar sasniegtajiem rezultātiem. Preču un pakalpojumu dažādošanai lielāka nozīme ir uzņēmuma līmenī, nevis pagasta, pilsētas vai novada līmenī.

Ārējā un iekšējā uzņēmējdarbības vidē dominējošos draudus konkrētā uzņēmumā var mazināt tikai tajā gadījumā, ja šī uzņēmuma īpašnieki un vadītāji uzsāk saimniecisko darbību kādā citā tautsaimniecības nozarē, kas radniecīga galvenai nozarei, un komercdarbība tajā atbilst uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocībām.

4.8.2. Uzņēmējdarbības diversifikācijas rezultāti Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Saimnieciskās darbības diversifikācijas izmaiņu pētījumā Saldus novada uzņēmējdarbības vidē tiek izmantota Brocēnu novada pētījumā piemērotā metodika. Tas nozīmē, ka tiek noteiktas aktīvās tautsaimniecības nozares, kurās iekļaujas Saldus novada uzņēmēju ražotās preces un pakalpojumi. Šo nozaru skaits un tā izmaiņas pārskata periodā iekļautas 4.36.tabulā.

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka Saldus novada uzņēmējdarbības videi raksturīgs augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Saldus novada uzņēmēji savu darbību izvēršuši 11 tautsaimniecības nozarēs un šāds aktīvo nozaru skaits saglabājas visā pārskata periodā, neskaitot 2014.gadu, kad to skaits samazinājās par vienu vienību.

Arī Saldus pilsēta preču un pakalpojumu ražošanas dažādošanas ziņā pārspēj Brocēnos sasniegto līmeni. Pateicoties Saldus uzņēmēju mērķtiecīgai darbībai, šajā pilsētā ir 10 aktīvās tautsaimniecības nozares, bet Brocēnos tādas bija tikai 8. Vien atliek piebilst, ka mazākajā pilsētā aktīvo nozaru skaits ir pastāvīgāks salīdzinājumā ar lielāko pilsētu Saldu, kurā 2014.gadā ražošanas diversifikācijas līmenis samazinājās par vienu vienību.

4.36.tabula

Uzņēmējdarbības vidē aktīvo tautsaimniecības nozaru skaits Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Aktīvās tautsaimniecības nozares sadalījumā pa gadiem							15./09. (reizes)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	10	9	10	10	10	9	10	1,0
Ezeres PG	5	4	2	3	2	3	4	0,8
Jaunauces PG	4	4	4	4	5	5	5	1,25
Jaunlutriņu PG	3	4	2	2	3	3	4	1,3
Kursišu PG	2	4	4	6	5	4	5	2,5
Lutriņu PG	3	5	5	5	6	6	6	2,0
Nigrandes PG	5	6	6	5	6	6	6	1,2
Novadnieku	6	8	9	6	9	9	9	1,5

PG								
Pampāļu PG	1	3	3	5	3	2	3	3,0
Rubas PG	4	4	4	6	5	5	5	1,25
Saldus PG	8	7	7	8	7	7	8	1,0
Šķēdes PG	2	4	4	4	6	4	5	2,5
Vadakstes PG	2	1	1	2	1	2	2	1,0
Zaņas PG	4	2	3	2	3	2	3	0,75
Zirņu PG	5	5	4	5	5	5	5	1,0
Zvārdes PG	3	4	3	4	5	2	3	1,0
Pagastos	<i>11</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	1,0
Novadā	11	11	11	11	11	10	11	1,0

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze
Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot UR datus

Aktīvo tautsaimniecības nozaru sadalījumā pa pagastiem, jākonstatē, ka Saldus novadā saglabājas Brocēnu novadā identificētā tendence – pagastos ir augstāks saimnieciskās darbības diversifikācija līmenis salīdzinājumā ar pilsētu. Šeit ražoto preču un pakalpojumu veids ar maziem izņēmumiem sadalās pa 11 nozarēm.

Pagastu vidū augstākais aktīvo nozaru skaits visā pārskata periodā saglabājas Novadnieku pagastā, un tās ir 9 nozares, lai arī atsevišķos laika intervālos to skaits samazinās par 1 līdz 3 vienībām. Līdzīgs ražošanas dažādošanas līmenis tiek konstatēts Saldus pagastā – 8 aktīvās nozres. Salīdzinoši augsts uzņēmējdarbības diversifikācijas līmenis vērojams arī Nīgrandes un Lutriņu pagastos. Šajos pagastos strādājošie uzņēmumi savu darbību izvērsuši 6 tautsaimniecības nozarēs. Savukārt zemākais uzņēmējdarbības dažādošanas līmenis vērojams Vadakstes pagastā, kurā aktīvas ir tikai 2 tautsaimniecības nozares, Pampāļu, Zaņas un Zvārdes pagastos tādas ir 3 nozares, bet Jaunlutriņos un Ezeres pagastā – 4 nozares.

Lielākais uzņēmējdarbības diversifikācijas līmeņa pieaugums tiek konstatēts Pampāļu, Šķēdes un Lutriņu pagastos, attiecīgi 3; 2,5 un 2 reizes. Bet konservatīvāko nostāju šajā jautājumā saglabā Zaņas pagasta uzņēmēji. Rezultātā aktīvo tautsaimniecības nozaru skaits šajā pagastā ir samazinājies par 1 vienību jeb 25%. Arī Ezeres pagastā vērojama līdzīga tendence – diversifikācijas līmeņa samazinājums par 20%. Nemainīgs saimnieciskās darbības dažādošanas līmenis ir palicis Saldus, Vadakstes, Zirņu un Zvārdes pagastos.

Saimnieciskās darbības diversifikācijas lielāka nepieciešamība ir tajās Novadu teritoriālajās vienībās, kurās strādājošie uzņēmumi izrādījuši lielāku

pretestību pret iespējām paplašināt uzņēmumā saražoto preču un pakalpojumu veidus, nevis apjomu. Šajā ziņā skaidri ir saskatāma komersantu piesardzība, kas visumā vērtējam pozitīvi. Taču Novadu vadītāji un speciālisti, kā arī citas uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētās puses varētu izrādīt lielāku iniciatīvu, lai īstenotu mērķtiecīgus pasākumus šīs piesardzības mazināšanai, iepazītoties ar ražošanas diversifikācijā veiksmīgāko uzņēmumu pieredzi, kā arī sekmējot komersantu zināšanu loka paplašināšanos par nozīmīgākajiem jautājumiem, kas attiecas uz uzņēmumā ražoto preču un/vai pakalpojumu groza dažādošanas iespēju izmantošanu un šīs darbības pozitīvajiem efektiem un blakus efektiem.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par saimnieciskās darbības diversifikāciju Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Uzņēmējdarbības diversifikācija ir viens no Eiropas Savienībā plašāk atzītajiem paņēmieniem, kā mazināt ārējā un arī iekšējā vidē dominējošo draudu negatīvo ietekmi uz naudas plūsmām un uzņēmējdarbības gala rezultātu – peļņu ekonomikas globalizācijas apstākļos.
2. Saimnieciskās darbības diversifikācijas virzienu noteikšanā jārēķinās vispirms ar attiecīgās teritorijas uzņēmējdarbības vides dabiskām un iegūtām konkurētspējas priekšrocībām. Arī katram uzņēmumam laika gaitā izveidojas savas konkurētspējas priekšrocības, kuras jāņem vērā, nosakot ražošanas diversifikācijas kvantitatīvos un kvalitatīvos aspektus. Turklāt uzņēmējdarbības dažādošanā liela nozīme ir komersanta subjektīvajām īpašībām, viņa zināšanām, prasmēm un pieredzei.
3. Komersantu centieni diversificēt saimniecisko darbību ir viens no svarīgākajiem aspektiem, kas veicina paša uzņēmuma un visas uzņēmējdarbības vides attīstību un stiprina konkurētspēju. Komersantu iesaistīšanās jaunos saimnieciskās darbības veidos paver iespējas pilnīgāk gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi apmierināt iedzīvotāju mainīgās prasības, gan palielināt peļņu un nodarbinātību, kas sekmē nodokļu ieņēmumu pieaugumu valsts un Novadu budžetos.
4. Uzņēmējdarbības diversifikācija rada jaunas iespējas pilnīgāk izmantot lauku vidē un arī pilsētās dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju fizisko un garīgo potenciālu. Tādējādi, izvēloties saražoto preču un pakalpojumu dažādošanas ceļu, iespējams palielināt darbaspēka atbilstību un paaugstināt tā izmantošanas efektivitāti. Šajā aspektā atklājas novada vadītāju ieinteresētība saimnieciskās darbības diversifikācijai attiecīgajā teritorijā.

5. Novadu vadītāju pūles, sekmējot saimnieciskās darbības diversifikāciju uzņēmējdarbības vidē, var rezultēties bezdarba mazināšanā un mājsaimniecību ienākumu palielināšanā, kā arī pašvaldības budžeta ieņēmumu pieaugumā, vienlaicīgi mazinot sociālā budžeta izdevumu daļu un emigrācijas draudus.
6. Brocēnu novadā saražoto preču un pakalpojumu apjoms iekļaujas nemainīgā tautsaimniecības nozaru skaitā, tās ir 10. Brocēnu pilsētas uzņēmējdarbības vidē ražošanas diversifikācijas līmenis pārskata periodā ir palielinājies par vienu vienību. Lauku uzņēmējdarbības vidē diversifikācijas līmenis ir augstāks salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu. Šeit preču un pakalpojumu ražošana perioda beigās tiek veikta 9 tautsaimniecības nozarēs.
7. Pagastu vidū augstākais saimnieciskās darbības dažādošanas līmenis visā pārskata periodā saglabājas Cieceres pagastā. Šeit komercdarbībā aptverto nozaru skaits perioda beigās sasniedz 8 vienības, bet perioda sākumā tās bija 6 nozares. Pārējos pagastos aktīvo tautsaimniecības nozaru skaits ir vērā ņemami mazāks – 4 līdz 5 nozaru ietvaros. Šajā ziņā konservatīvākā nostāja vērojama Blīdenes pagastā, kurā, sākot ar 2011.gadu, aktīvo nozaru skaits paliek nemainīgs un tās ir 4. Lielākie panākumi ražošanas diversifikācijā piekrīt Remtes pagasta uzņēmējiem, kuri savu saimniecisko darbību paplašinājuši no 2 līdz 5 nozarēm.
8. Saldus novada uzņēmējdarbības videi raksturīgs augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Saldus novada uzņēmēji savu darbību izvēršuši 11 tautsaimniecības nozarēs, un šāds aktīvo nozaru skaits saglabājas līdz pārskata perioda beigām.
9. Saldus pilsēta preču un pakalpojumu ražošanas dažādošanas ziņā pārspēj Brocēnos sasniegto līmeni. Pateicoties Saldus uzņēmēju mērķtiecīgai darbībai, šajā pilsētā ir 10 aktīvās tautsaimniecības nozares, bet Brocēnos tādas bija tikai 8.
10. Saldus novadā saglabājas Brocēnu novadā identificētā tendence – pagastos ir augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar pilsētu. Šeit ražoto preču un pakalpojumu veids ar maziem izņēmumiem sadalās pa 11 nozarēm.
11. Pagastu vidū augstākais aktīvo nozaru skaits visā pārskata periodā saglabājas Novadnieku pagastā, līdzīgs ražošanas dažādošanas līmenis tiek konstatēts Saldus pagastā. Salīdzinoši augsts uzņēmējdarbības diversifikācijas līmenis vērojams arī Nīgrandes un Lutriņu pagastos. Savukārt zemākais uzņēmējdarbības dažādošanas līmenis vērojams Vadaksts pagastā, kā arī Pampāļu, Zaņas un Zvārdes pagastos.
12. Lielākais uzņēmējdarbības diversifikācijas līmeņa pieaugums tiek konstatēts Pampāļu, Šķēdes un Lutriņu pagastos, attiecīgi 3; 2,5 un 2 reizes. Bet konservatīvāko nostāju šajā jautājumā saglabā Zaņas un

Ezeres pagastu uzņēmēji. Nemainīgs saimnieciskās darbības dažādošanas līmenis ir palicis Saldus, Vadakstes, Zirņu un Zvārdes pagastos.

13. Saimnieciskās darbības diversifikācijas lielāka nepieciešamība ir tajās Novadu teritoriālajās vienībās, kurās strādājošie uzņēmumi izrādījuši lielāku pretestību pret iespējām paplašināt uzņēmumā saražoto preču un pakalpojumu veidus, nevis apjomu. Šajā ziņā skaidri ir saskatāma komersantu piesardzība, kas visumā vērtējama pozitīvi.
14. Ārējā un iekšējā uzņēmējdarbības vidē dominējošos draudus konkrētā uzņēmumā var mazināt tikai tajā gadījumā, ja uzņēmuma īpašnieki un vadītāji uzsāk saimniecisko darbību kādā citā tautsaimniecības nozarē, kas radniecīga galvenai nozarei, un komercdarbība tajā atbilst uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocībām.
15. Novadu vadītāji un speciālisti, kā arī citas uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētās puses varētu izrādīt lielāku iniciatīvu, lai īstenotu mērķtiecīgus pasākumus saimnieciskās darbības diversifikācijā, iepazīstoties ar ražošanas diversifikācijā veiksmīgāko uzņēmumu pieredzi, kā arī sekmējot komersantu zināšanu loka paplašināšanos par nozīmīgākajiem jautājumiem, kas attiecas uz uzņēmumā ražoto preču un/vai pakalpojumu groza dažādošanas iespēju izmantošanu un šīs darbības pozitīvajiem efektiem un blakus efektiem.

4.9. Sociālā nasta Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē

Sociālā nasta ir salīdzinoši jauns rādītājs, kas tiek izmantots kādas teritorijas uzņēmējdarbības vides pētījumā. Pēc būtības šis rādītājs savieno uzņēmējdarbības vides ekonomisko elementu ar sociālo elementu. Sociālās nastas noteikšanai darbā tiek izmantots šāds vienādojums:

$$SN_{Tt} = \frac{\sum IDZ_v - \sum ND_v}{\sum EAI_v - \sum DM_v},$$

kur SN_{Tt} - sociālā nastā kādā noteiktā teritorijā T un laika periodā t;

IDZ_v - kopējais iedzīvotāju vidējais skaits kādā noteiktā teritorijā T;

$\sum ND_v$ - kopējais nodarbināto vidējais skaits šajā teritorijā T;

$\sum EAI_v$ - kopējais ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidējais skaits šajā teritorijā T;

$\sum DM_v$ - kopējais darba meklētāju vidējais skaits šajā teritorijā T.

Sociālās nastas rādītāja sociāli ekonomiskais saturs ir šāds:

sociālā nasta norāda uz nestrādājošo iedzīvotāju vidējo skaitu uz vienu vidējo nodarbināto kādā konkrētā teritorijā un noteiktā laika periodā.

Tādējādi, sociālā nasta ir cieši saistīta ar uzņēmējdarbības vides veiktspēju – jo lielāka veiktspēja, jo mazāka sociālā nasta. Tā mainās apgriezti proporcionāli veiktspējas izmaiņām. No sociālā viedokļa raugoties uz sociālo nastu, atklājas tas nestrādājošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju jeb darba meklētāju skaits un ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji, kā arī dažādā vecumā esošo cilvēku skaits pirms un pēc darbaspējas vecumā. Šeit ir iespējami šādi varianti:

- a) strādājošais tieši uztur savus ģimenes locekļus un visus tos, kuru uzturēšanu no sava rīcībā esošā ienākuma viņš uzskata par nepieciešamu;
- b) strādājošais netieši uztur tos iedzīvotājus, kuri saņem sociālos pabalstus, kuru izmaksai tiek izmantoti nodarbināto samaksātie nodokļi valstij un/vai pašvaldībai.

No ekonomiskā viedokļa sociālās nastas saturu veido tā minimālās algas summa un tas minimālais nodokļu apjoms, kas būtu jāsaņem vienam nodarbinātajam noteiktā laika periodā un konkrētā vietā, lai nodrošinātu iztiku saviem mājāsaimniecības locekļiem, kā arī veiktu nepieciešamos maksājumus sociālajā budžetā.

Sociālās nastas pētījumā tiek izmantoti LR Centrālās statistikas pārvaldes, kā arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati.

4.9.1. Sociālās nastas izmaiņas Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Brocēnu novadā uzņēmējdarbības vidē valdošās sociālās nastas izmaiņas raksturojošie kvantitatīvie rādītāji iekļauti 4.37.tabulā.

Brocēnu novadā vērojama sociālās nastas strauja samazināšanās – ja pārskata perioda sākumā uz vienu strādājošo Novadā bija vairāk kā 10 nestrādājošie dažādā vecumā, tad periodā beigās saskaņā ar sastādīto prognozi šim skaitam vajadzētu būt mazākam par 6 cilvēkiem uz nodarbināto. Brocēnu pilsētā visā pārskata periodā saglabājas mazāka sociālā nasta, nekā novadā vidēji, neskatot sastādīto prognozi 2015.gadā. Savukārt pagastos sociālā nasta ir ievērojami *smagāka*, it īpaši pārskata perioda pirmajos gados, kad tās *svars* 2010.gadā bija 2,2 reizes lielāks nekā pilsētā. Bet perioda beigās šis rādītājs starp pilsētas un lauku uzņēmējdarbības vidi ir izlīdzinājies un pietuvojies 6 vienībām.

Nestrādājošo skaits uz vienu nodarbināto Brocēnu novadā

Teritoriālā vienība	Sociālās nastas izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09.
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 P.	
Brocēnu PL	7,9	7,0	6,0	6,0	7,0	6,1	6,0	-23,9
Blīdenes PG	21,7	20,6	11,1	11,9	10,1	7,7	7,2	-66,9
Cieceres PG	8,7	10,1	7,1	5,8	4,1	3,2	3,0	-65,1
Gaiķu PG	14,1	15,9	21,6	18,9	14,9	11,8	11,2	-20,4
Remtes PG	28,0	37,0	14,3	16,8	9,9	9,1	8,6	-69,4
Pagastos	14,9	16,5	11,1	10,5	7,6	6,0	5,7	-61,6
Novadā	10,3	9,9	7,9	7,8	7,3	6,1	5,8	-43,4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Sadalījumā pa pagastiem var konstatēt, ka lielākā sociālā nasta perioda sākumā attiecas uz Remtes pagastu. Šajā pagastā uz vienu nodarbināto nestrādājošo iedzīvotāju skaits 2009.gadā sasniedza 28 vienības, un nākošajā gadā tas palielinājās līdz 37 vienībām, bet pēc tam strauji samazinājās līdz 9 vienībām 2014.gadā. Līdzīga tendence vērojama arī Blīdenes pagastā, kur 2009.gadā parādās 22 nestrādājošie uz vienu nodarbināto, bet perioda beigās samazinās līdz 8 nestrādājošajiem. Cieceres pagastā vērojama mazākā sociālā nasta visā pārskata periodā, un 2014.gadā tā samazinās līdz 3 vienībām, kas ir gandrīz 2 reizes zemāka, nekā vidēji pagastos un Novadā. Tādējādi, sociālā nasta samazinās visās teritoriālās vienībās, bet lielākais samazinājums – 1,7 reizes, attiecas uz Remtes un Blīdenes pagastiem.

Sociālās nastas kvantitatīva samazināšanās liecina par pozitīvām pārmaiņām uzņēmējdarbības vidē, bet tālākā pētījumā būtu jānoskaidro sociālās nastas straujas samazināšanās cēloņi, cenšoties nošķirt objektīva rakstura cēloņus no subjektīvajiem aspektiem.

Sociālās nastas samazinājuma intensitātes rādītāju izmaiņas Brocēnu novadā apkopotas un iekļautas 4.38.tabulā.

Sociālās nastas intensitātes izmaiņas Brocēnu novadā, lielākoties, ir vērstas vienā virzienā, tā samazinās gan Novadā, Brocēnu pilsētā un vairumā no pagastiem. Novadā lielākais pētāmā rādītāja samazinājums attiecas uz 2011.gadu, kad sociālā nasta saruka par nepilnu 21% un 2014.gadā tā zaudēja nepilnus 17% no sava svara 2013.gadā. Lai arī Brocēnu pilsētā kopējā tendence

ir līdzīga, perioda vidū vērojama sociālās nastas palielināšanās attiecīgi par 0,5% un 16%. Neskatoties uz to, kopējais samazinājums sastāda 23%, kas vērtējams kā pozitīvs aspekts uzņēmējdarbības vides konkurētspējas pieaugumam.

4.38.tabula

**Nestrādājošo skaita samazinājuma intensitāte uz vienu nodarbināto
Brocēnu novadā**

Teritoriālā vienība	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Brocēnu PL	x	-11,23	-14,08	0,46	16,09	-12,31	-2,41	30,2
Blīdenes PG	x	-4,90	-46,08	7,23	-15,51	-23,34	-7,12	53,3
Cieceres PG	x	15,89	-29,18	-18,50	-28,72	-22,31	-5,84	45,1
Gaiķu PG	x	12,86	36,01	-12,54	-21,51	-20,43	-5,08	57,5
Remtes PG	x	32,31	-61,48	18,03	-41,39	-8,09	-5,70	93,8
Pagastos	x	10,90	-32,59	-5,83	-27,22	-20,68	-5,53	43,5
NOVADĀ	x	-3,80	-20,56	-1,39	-6,13	-16,63	-4,00	19,2
VSA	x	43,5	97,5	36,5	57,5	15,3	4,7	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Pagastu vidū situācija ir raibāka – strauji intensitātes samazinājuma periodi mijas ar lēnāku tempu. Tā, Remtes pagastā 2011.gadā sociālā nasta par 61% atbrīvojās no tās sākotnējā *svara*, bet nākošajā gadā atkal pieņēmas *svarā* par 18%. Līdzīga rakstura pārmaiņas vērojamas arī Blīdenes pagastā, bet Cieceres pagastā pēc 2010.gada sociālās nastas pieauguma, tā konsekventi samazinās 18 līdz 28% robežās. Gaiķu pagastā šis process sākas 2012.gadā ar mazāku intensitāti, bet beidzas ar rezultātu, kuru nevar uzskatīt par apmierinošu uz citu pagastu fona.

Neskatoties uz krasām pētāmā rādītāja izmaiņu intensitātes svārstībām, sociālās nastas samazināšanās tendenci lauku uzņēmējdarbības vidē var uzskatīt par apmierinošu. Bet atklāts paliek jautājums par sociālās nastas samazināšanos par 2 un vairāk reizēm viena gada laikā. Iespējams, ka šādi fenomenāli sasniegumi saistās ar izmaiņām iekšējā uzņēmējdarbības vidē un tās neatbilstību ārējās vides prasībām, kas noteiktas normatīvajos aktos.

4.9.2. Sociālā nasta un tās izmaiņas Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Sociālā nasta jeb nestrādājošo skaits uz vienu nodarbināto Saldus novada uzņēmējdarbības vidē un tās kvantitatīvās izmaiņas raksturojošie kvantitatīvie rādītāji iekļauti 4.39.tabulā.

4.39.tabula

Nestrādājošo skaits uz vienu nodarbināto Saldus novada uzņēmumos

Teritoriālā vienība	Uzņēmumu izmaiņas sadalījumā pa gadiem							15./09. %
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	3,2	3,2	2,8	2,8	2,7	2,5	2,4	-26,1
Ezeres PG	17,2	14,3	10,9	13,0	11,3	8,7	8,0	-53,7
Jaunaucē PG	13,1	9,5	6,8	5,6	4,3	3,3	3,0	-77,5
Jaunlutriņu PG	20,0	28,9	13,5	11,4	10,3	8,4	7,7	-61,4
Kursišu PG	20,6	20,4	13,0	11,7	11,0	8,7	8,2	-60,4
Lutriņu PG	7,4	6,1	4,0	4,1	4,2	3,5	3,4	-53,8
Nigrandes PG	12,5	9,1	6,1	6,6	6,0	5,0	4,7	-62,8
Novadnieku PG	4,1	3,7	3,9	4,3	4,9	4,4	4,1	0,5
Pampāju PG	4,9	4,4	3,6	4,3	4,0	3,5	3,3	-33,0
Rubas PG	11,5	8,7	7,6	8,6	5,8	6,6	6,1	-46,7
Saldus PG	1,1	1,5	1,3	1,0	0,9	0,7	0,7	-39,7
Šķēdes PG	32,2	24,0	21,6	20,9	21,3	19,3	17,9	-44,4
Vadakstes PG	52,3	27,6	14,1	12,0	11,0	7,5	6,9	-86,9
Zaņas PG	22,6	19,4	15,5	14,9	11,9	9,0	8,5	-62,4
Zirņu PG	11,2	9,9	9,6	10,2	7,8	7,0	6,7	-40,4
Zvārdes PG	6,3	6,0	4,9	4,7	4,7	3,8	3,8	-39,8
Pagastos	6,7	6,3	5,1	5,2	4,8	4,1	3,9	-41,8
Novadā	4,7	4,5	3,8	3,9	3,6	3,3	3,1	-34,8

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Saldus novadā sociālās nastas izmaiņas raksturojošie kvantitatīvie rādītāji ir ievērojami labāki salīdzinājumā ar attiecīgajiem rādītājiem Brocēnu novadā. Jau perioda sākumā sociālā nasta jeb nestrādājošo skaits uz 1 nodarbināto Saldus novadā ir vairāk kā 2 reizes mazāks, nekā kaimiņu novadā un sastāda 4,7 vienības. Turklāt visā pārskata periodā tā konsekventi samazinās, kas netika novērots Brocēnu novadā, sasniedzot 3,1 vienību perioda beigās. Šāda uzņēmējdarbības vides izmaiņu tendence ir visnotāj apsveicama, un ikviens vides dalībnieks ir pelnījis atzinīgus vārdus, kas sekmējis nestrādājošo skaita

samazināšanos uz vienu nodarbināto, neskaitot tos, kas sekmējuši darba spējas un pirms darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju emigrāciju.

4.9.3. Sociālās nastas samazinājuma intensitāte Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Sociālās nastas samazinājuma intensitātes izmaiņas raksturojošie rādītāji sadalījumā pa teritoriālajām vienībām apkopoti 4.40.tabulā.

4.40.tabula

Nestrādājošo skaita samazinājuma intensitāte uz vienu nodarbināto Saldus novadā

Teritoriālā vienība	Nodarbināto skaita izmaiņu intensitāte sadalījumā pa gadiem - %							HSA
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	
Saldus PL	x	-2,56	-10,56	-0,38	-5,01	-4,93	-5,71	10,2
Ezeres PG	x	-16,97	-23,82	19,60	-13,62	-22,78	-8,25	43,4
Jaunauces PG	x	-27,91	-28,32	-17,90	-22,25	-23,90	-10,33	18,0
Jaunlutriņu PG	x	44,34	-53,46	-15,27	-9,88	-18,25	-7,87	97,8
Kursišu PG	x	-0,85	-36,31	-9,80	-5,97	-21,55	-5,64	35,5
Lutriņu PG	x	-17,32	-34,47	1,79	3,29	-17,13	-2,13	37,8
Nīgrandes PG	x	-27,30	-32,38	6,90	-8,57	-17,12	-6,48	39,3
Novadnieku PG	x	-10,94	4,90	11,84	13,96	-10,69	-5,51	24,9
Pampāju PG	x	-10,46	-18,64	20,10	-7,39	-11,60	-6,44	38,7
Rubas PG	x	-24,10	-12,80	12,72	-32,51	13,58	-6,74	46,1
Saldus PG	x	35,58	-13,59	-23,02	-8,63	-16,56	-12,23	58,6
Šķēdes PG	x	-25,59	-9,99	-3,23	1,84	-9,16	-7,30	27,4
Vadakstes PG	x	-47,31	-48,96	-14,86	-7,94	-32,24	-8,12	41,0
Zaņas PG	x	-13,98	-20,04	-3,69	-20,34	-24,12	-6,20	17,9
Zirņu PG	x	-11,02	-3,55	6,56	-23,62	-10,69	-4,55	30,2
Zvārdes PG	x	-4,73	-18,48	-3,48	-0,74	-18,96	-0,22	18,7
Pagastos	x	-4,70	-19,78	1,23	-7,02	-13,77	-6,24	21,0
Novadā	x	-4,21	-15,41	1,06	-5,91	-10,02	-6,02	16,5
VSA	x	91,7	58,4	43,1	46,5	45,8	12,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **P** – prognoze; **VSA** – vertikālo svārstību amplitūda; **HSA** – horizontālo svārstību amplitūda

Avots: Autoru aprēķinu rezultāti, izmantojot Pilsfonības un migrācijas lietu pārvaldes un CSP datus

Sociālās nastas izmaiņu relatīvie rādītāji apstiprina kvantitatīvo rādītāju izmaiņu vispārējo tendenci, kas pierāda Saldus novada uzņēmējdarbības vides

augstāku konkurētspēju salīdzinājumā ar Brocēnu novadu šajā jautājumā. Tā, nestrādājošo skaits uz vienu nodarbināto Saldus novadā samazinās ar mazākām intensitātes svārstībām – maksimālais samazinājums par 15,3% attiecas uz 2011.gadu, kad Brocēnos tas bija lielāks par 20%, bet 2014.gadā šī starpība ir 10 pret 16%. Daudz mierīgāka situācija vērojama arī Saldus pilsētā, kurā sociālā nasta konsekventi samazinās visā pārskata periodā pretēji konstatētajam Brocēnu pilsētā. Līdzīga tendence vērojama arī pagastos – ja Brocēnu novadā trijos laika intervālos pētāmā rādītāja samazināšanās intensitāte pārsniedz 20% robežu, tad Saldus novadā maksimālā intensitāte tiek fiksēta 2011.gadā, un tā atrodas nedaudz zem 20% atzīmes.

Arī pagastu vidū sociālās nastas samazinājuma intensitāte mainās šaurākā svārstību diapazonā, nepārsniedzot 21 vienību. Lielā mērā to var izskaidrot ar to, ka pētāmā rādītāja vērtības mainās vienā virzienā sadalījumā pa teritoriālām vienībām un laika intervāliem ar atsevišķiem izņēmumiem, kuri nevar jūtami ietekmēt kopējo tendenci. Tā, lielākais sociālās nastas pieauguma intensitātes rādītājs – 44,3% tiek konstatēts Jaunlutriņu pagastā 2010.gadā un lielākais samazinājums par 47,3% šajā gadā – Vadakstes pagastā. Rezultātā vertikālo svārstību amplitūda šajā gadā sastāda 92 vienības, kas veido pārskata perioda maksimumu, un turpmākajos laika intervālos svārstību amplitūda samazinās līdz 46 vienībām 2014.gadā.

Horizontālo svārstību amplitūda uztver pētāmā rādītāja intensitātes izmaiņas katrā no Novada teritoriālajām vienībām. Lielākā amplitūda tiek konstatēta pieminētajā Jaunlutriņu pagastā, sasniedzot 98 vienības. Pārējos pagastos amplitūdas vērtība ir vairākas reizes zemāka. Bet mazākā amplitūda vērojama Jaunauces un Zaņas pagastos – 18, Zvārdes pagastā – 19 vienības. Taču tā ir nepilnas 2 reizes augstāka salīdzinājumā ar Saldus pilsētu, kurā sociālās nastas samazinājuma intensitātes maksimālās un minimālās vērtības starpība nepārsniedz 10,2 vienības.

Pētījuma rezultāti par sociālās nastas kvantitatīvām un kvalitatīvām izmaiņām Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē liecina, ka, pretēji peļņas un rentabilitātes pieauguma intensitātes rādītājiem, sociālās nastas intensitātes rādītāji lielākā mērā atrodas ārējās uzņēmējdarbības vides *valdījumā* – nereti uzņēmēji spiesti samazināt nodarbināto skaitu un sašaurināt ražošanu ārējā vidē dominējošo draudu ietekmē, nevis pēc savas patikšanas vai nepatikšanas. Tāpēc sociālās nastas samazinājumu intensitātes rādītāji krasi atšķiras no tīri ekonomiska rakstura rādītāju izmaiņām. Lielākā mērā tas attiecas uz peļņas rādītāju izmaiņām teritoriālajās vienībās un laika intervālos. Turklāt šajā gadījumā sociālās nastas izmaiņu intensitātes kopējā tendence

vērsta vienā, samazināšanās virzienā. Taču tajā pat laikā arī šajā gadījumā pamanāmas manipulācijas *pēdas*, kuras veikuši uzņēmējdarbības vides dalībnieki. Bet šajā gadījumā tās uzskatāmas par mazāk nozīmīgām, jo vairāk tāpēc, ka pārskata perioda beigās šādu *pēdu nospiedumi* samazinās.

Nozīmīgākie secinājumi

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības videi piekrītošās sociālās nastas dinamikas pētījumā iegūtie rezultāti dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Sociālās nastas saturu veido tā minimālās algas summa un tas minimālais nodokļu apjoms, kas būtu jāsaņem vienam nodarbinātajam noteiktā laika periodā un konkrētā vietā, lai nodrošinātu iztiku saviem mājsaimniecības locekļiem, kā arī veiktu nepieciešamos maksājumus sociālajā budžetā. Sociālā nasta mainās apgriezti proporcionali uzņēmējdarbības vides veiktspējai.
2. Brocēnu novadā vērojama sociālās nastas strauja samazināšanās pārskata periodā no 10 līdz 6 nestrādājošiem dažādā vecumā uz nodarbināto. Brocēnu pilsētā visā pārskata periodā saglabājas mazāka sociālā nasta, nekā novadā vidēji, pagastos sociālā nasta ir ievērojami *smagāka*, bet perioda beigās šis rādītājs starp pilsētas un lauku uzņēmējdarbības vidi ir izlīdzinājies un pietuvojies 6 vienībām.
3. Sadalījumā pa pagastiem var konstatēt, ka lielākā sociālā nasta perioda sākumā attiecas uz Remtes pagastu. Šajā pagastā uz vienu nodarbināto nestrādājošo iedzīvotāju skaits 2009.gadā sasniedza 28 vienības, un nākošajā gadā tas palielinājās līdz 37 vienībām, bet pēc tam strauji samazinājās līdz 9 vienībām 2014.gadā. Līdzīga tendence vērojama arī Blīdenes pagastā.
4. Sociālā nasta samazinās visās teritoriālās vienībās, bet lielākais samazinājums – 1,7 reizes, attiecas uz Remtes un Blīdenes pagastiem, bet Cieceres pagastā vērojama mazākā sociālā nasta visā periodā.
5. Sociālās nastas intensitātes izmaiņas Brocēnu novadā, lielākoties, ir vērstas vienā virzienā, tā samazinās Brocēnu pilsētā un vairumā no pagastiem, kā arī Novadā kopumā. Lielākais pētāmā rādītāja samazinājums attiecas uz 2011.gadu, kad sociālā nasta saruka par 21% un 2014.gadā tā zaudēja nepilnus 17% no sava *svara* 2013.gadā.
6. Pagastu vidū vērojamas dinamiskāka sociālās nastas izmaiņu intensitāte nekā Brocēnu pilsētā - strauji intensitātes samazinājuma periodi mijas ar lēnāku izmaiņu tempu, kas vērsts pretējā virzienā. Lielākā mērā tas attiecas uz Remtes, Blīdenes, Cieceres un Gaiķu pagastiem. Neskatoties

uz to, sociālās nastas samazināšanās tendenci lauku uzņēmējdarbības vidē var uzskatīt par apmierinošu.

7. Saldus novadā sociālās nastas izmaiņas raksturojošie kvantitatīvie rādītāji ir ievērojami labāki salīdzinājumā ar attiecīgajiem rādītājiem Brocēnu novadā. Jau perioda sākumā sociālā nasta Saldus novadā ir vairāk kā 2 reizes mazāka, nekā kaimiņu novadā un sastāda 4,7 vienības, turklāt visā pārskata periodā tā konsekventi samazinās.
8. Sociālās nastas izmaiņas Saldus novadā ir visnotāj apsveicamas, un ikviens uzņēmējdarbības vides dalībnieks ir pelnījis atzinīgus vārdus, kas sekmējis nestrādājošo skaita samazināšanos uz vienu nodarbināto, neskaitot tos, kas sekmējuši darba spējas un pirms darba spējas vecumā esošo iedzīvotāju emigrāciju.
9. Sociālās nastas izmaiņu relatīvie rādītāji apstiprina kvantitatīvo rādītāju izmaiņu vispārējo tendenci, kas pierāda Saldus novada uzņēmējdarbības vides augstāku konkurētspēju salīdzinājumā ar Brocēnu novadu šajā jautājumā - nestrādājošo iedzīvotāju skaits uz vienu nodarbināto Saldus novadā samazinās ar mazākām intensitātes svārstībām salīdzinājumā ar Brocēnu novadā novēroto.
10. Saldus novada Lauku teritorijās sociālās nastas samazinājuma intensitāte mainās šaurākā svārstību diapozonā, nepārsniedzot 21 vienību. Lielā mērā to var izskaidrot ar to, ka pētāmā rādītāja vērtības mainās vienā virzienā sadalījumā pa teritoriālām vienībām, lielākais sociālās nastas pieauguma intensitātes rādītājs - 44,3% tiek konstatēts Jaunlutriņu pagastā 2010.gadā un lielākais samazinājums par 47,3% šajā gadā - Vadakstes pagastā.
11. Horizontālo svārstību amplitūda uztver pētāmā rādītāja intensitātes izmaiņas katrā no Novada teritoriālajām vienībām. Lielākā amplitūda tiek konstatēta pieminētajā Jaunlutriņu pagastā, sasniedzot 98 vienības. Pārējos pagastos amplitūdas vērtība ir vairākas reizes zemāka. Bet mazākā amplitūda vērojama Jaunauces, Zaņas un Zvārdes pagastos.
12. Pētījuma rezultāti par sociālās nastas kvantitatīvām un kvalitatīvām izmaiņām Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē liecina, ka, pretēji peļņas un rentabilitātes pieauguma intensitātes rādītājiem, sociālās nastas intensitātes rādītāji lielākā mērā atrodas ārējās uzņēmējdarbības vides *valdījumā* - nereti uzņēmēji spiesti samazināt nodarbināto skaitu un sašaurināt ražošanu ārējā vidē dominējošo draudu ietekmē, nevis pēc savas izvēles.
13. Pētījumā pierādījies, ka sociālās nastas samazinājumu intensitātes rādītāji krasī atšķiras no tīri ekonomiska rakstura rādītāju izmaiņām. Lielākā mērā tas attiecas uz peļņas rādītāju izmaiņām teritoriālajās vienībās un laika intervālos, bet sociālās nastas izmaiņu intensitātes kopējā tendence vērsta vienā, samazināšanās virzienā. Tomēr sociālās

nastas izmaiņās pamanāmas manipulācijas *pēdas*, kuras veikuši uzņēmējdarbības vides dalībnieki. Bet šajā gadījumā tās uzskatāmas par mazāk nozīmīgām, jo vairāk tāpēc, ka pārskata perioda beigās šādu *pēdu nospiedumi* samazinās.

IV NODAĻAS SECINĀJUMI

Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas raksturojošo efektu kvantitatīvs un kvalitatīvs izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus secinājumus saistībā ar uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas izmaiņu raksturu un kopējo tendenci:

1. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja veidojas, uzņēmējdarbības vides potenciālam – ekonomiskajiem resursiem un uzņēmējdarbības vides dalībniekiem, pastāvīgi mijiedarbojoties ar ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām. Novados strādājošie uzņēmumi veido vides konkurētspējas mugurkaulu, ražojot tirgū pieprasītus produktus un nodarbinot novada ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, kā arī pastāvīgi konkurējot ar citiem novada teritorijā un ārpus tās strādājošajiem uzņēmumiem.
2. Brocēnu novadā absolūti lielākais *strādājošo uzņēmumu skaits* koncentrējas Brocēnu pilsētā, tādējādi, pilsēta veidojas kā uzņēmējdarbības vides attīstības *katalizators* un *konkurētspējas palielināšanās dzinulis* saistībā ar dabiskām konkurētspējās priekšrocībām šajā teritorijā. Brocēnu novada lauku teritorijā lielākais uzņēmumu skaits vērojams Blīdenes un Gaiķu pagastos, bet mazākais uzņēmumu skaits - Cieceres pagastā.
3. Uzņēmumu skaita pieaugumā augstāka konkurētspēja vērojama Brocēnu pilsētā un Cieceres pagastā, kur strādājošo uzņēmumu īpatsvars palielinājies, bet pārējās teritoriālās vienībās uzņēmumu īpatsvars uzņēmumu kopējā skaitā ir samazinājies. Lielākā mērā tas attiecas uz Gaiķu pagastu un Blīdenes pagastu.
4. Saldus novadā strādājošo uzņēmumu skaits pārskata periodā ir palielinājies par 10%, sasniedzot 2,4 tūkstošus perioda beigās, kas 4 reizes pārsniedz attiecīgo rādītāju Brocēnu novadā. Lauku teritorijās uzņēmumu veidošanai labvēlīgāka uzņēmējdarbības vide tiek konstatēta Saldus un Rubas pagastos, bet absolūti lielākais uzņēmumu skaits saglabājas Zirņu pagastā, mazākais uzņēmumu skaits vērojams Pampāju un Zvārdes pagastos.
5. Krasās uzņēmumu skaita atšķirības Saldus novada teritoriālās vienībās liecina par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas būtiskām atšķirībām. Novada uzņēmumu skaita un tajos nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju turpmākā palielināšanās lielā mērā būtu jāsaista ar ciešāku

sadarbību korporatīvā līmenī, starp Saldus pilsētas un pagastu vadītājiem, lai sekmētu uzņēmējdarbības attīstību visā Novadā.

6. Uzņēmumu skaita teritoriālās struktūras rādītāji Saldus novadā pārlicinoši pierāda, ka Saldus pilsēta ir nostiprinājusi savu relatīvo pārākumu pārējo teritoriālo vienību vidū, bet atpaliek no Brocēnu pilsētā sasniegtā līmeņa. Pagastu vidū lielākais uzņēmumu īpatsvars vērojams Saldus pagastā, atzinīgi vērtējamas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņas Rubas un Pampāļu pagastos.
7. Konstatētās absolūtās un relatīvās izmaiņas uzņēmumu skaitā Brocēnu un Saldus novados skaidri norāda uz objektīva un subjektīva rakstura atšķirībām uzņēmējdarbības vidē teritoriālās vienībās un tās konkurētspējā. Tas nozīmē, ka uzņēmumu skaita palielināšanās veicināšanai nepieciešams detalizētāk izziņāt atšķirības uzņēmējdarbības vides konkurētspējā un to cēloņus. Lielāku uzmanību vajadzētu pievērst uzņēmēju izglītošanai, lai palielinātu viņu spējas orientēties ārējā uzņēmējdarbības vidē un prasmes savlaicīgi identificēt dominējošos draudu un iespējas.
8. Pētījuma rezultāti par uzņēmumu īpatnējā skaita izmaiņām Novados pierāda, ka Brocēnu novada lauku teritorijās pētāmais rādītājs konsekventi palielinās un sasniegtais uzņēmumu koncentrācijas līmenis ir ievērojami augstāks salīdzinājumā ar pilsētu. Lielākais uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem tiek konstatēts Gaiķu pagastā.
9. Saldus novadā īpatnējais uzņēmumu skaits pārskata periodā ir palielinājies 1,4 reizes, lielākais rādītāja pieaugums vērojams Rubas pagastā – 1,8 reizes. Pētāmais rādītājs palielinājies arī Pampāļu, Nīgrandes un Saldus pagastos. Pētāmā rādītāja samazinājums netiek konstatēts nevienā pagastā un pilsētā.
10. Pētījuma rezultāti par uzņēmumu skaita izmaiņu intensitāti uz 100 iedzīvotājiem Saldus novadā būtiski neatšķiras no situācijas Brocēnu novadā. Neapšaubāms ir fakts, ka Valdības un Novadu vadītāju īstenotie pasākumi uzņēmējdarbības vides pievilcīguma palielināšanā ir devuši pozitīvu rezultātu.
11. Novadu vadītājiem vajadzētu atbalstīt ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vēlmi dibināt uzņēmumus un pastāvīgi nodarboties ar saimniecisko darbību, piedāvājot komersantiem saņemt jaunas un aktuālas zināšanas, kas palīdzētu viņiem veidot atbilstošu uzņēmējdarbības vidi un pārvarēt ārējā vidē dominējošos izaicinājumus.
12. Uzņēmumos saražotā *neto apgrozījuma apjoms* Brocēnu novadā pārskata periodā palielinājies par 25%, bet Novada lauku teritorijā -2,7 reizes, neskatoties uz to, Brocēnu pilsēta saglabā savu dominējošo lomu *neto apgrozījuma* ražošanā. Augstākais *neto apgrozījuma* pieaugums tiek konstatēts Cieceres un Remtes pagastos, bet zemākais

- Brocēnu pilsētā. Izrādās, ka Brocēnu pilsēta nepietiekoši efektīvi izmantojusi savas uzņēmējdarbības vides konkurtēspējas priekšrocības saistībā ar neto apgrozījuma palielināšanu.
13. Pētījumā konstatēts konkurētspējas būtisks pieaugums lauku uzņēmējdarbības vidē salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu. Lielākais saražotā neto apgrozījuma īpatsvara pieaugums tiek konstatēts Cieceres un Remtes pagastos.
 14. Neto apgrozījuma pieauguma kvantitatīvie un kvalitatīvie aspekti Brocēnu novadā liecina par salīdzinoši augstu Novada uzņēmējdarbības vides konkurētspēju neto apgrozījuma palielināšanā pēc krīzes periodā. Pārskata periodā veiksmīgākie izrādījušies Cieceres un Gaiķu pagasta uzņēmēji, kuros vērojams straujākais saražoto preču un pakalpojumu realizācijas ienākumu un neto apgrozījuma pieaugums. Tas nozīmē, ka Valdības un Novada vadītāju veiktie pasākumi uzņēmējdarbības aktivizācijai bijuši pietiekami efektīvi.
 15. Saldus novadā vērojama līdzīga tendence kā Brocēnu novadā – lauku uzņēmējdarbības vidē saražotā neto apgrozījuma apjoms palielinās straujāk nekā pilsētā. Tā īpatsvars palielinājies visos pagastos, bet lielākā mērā Kursiņu, Nīgrandes un Jaunlutriņu pagastos. Tas norāda uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas straujāku pieaugumu laukos salīdzinājumā ar pilsētu.
 16. Neto apgrozījuma pieauguma veicināšanai Novadu vadītājiem vajadzētu detalizētāk izziņāt neto apgrozījuma kraso svārstību cēloņus un savu iespēju robežās kopā ar citām ieinteresētām pusēm veikt pasākumus, lai nostiprinātu sasniegto līmeni un kavētu tā samazināšanos nākamajos laika intervālos, tādējādi, tiktu sekmēts nodokļu ienākumu pieaugums Novadu kasēs.
 17. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides teritoriālās vienībās, sasniegtais *darba ražīguma līmenis* vērtējams kā krasi atšķirīgs, it īpaši Brocēnu pilsētas un lauku vides salīdzinājumā. Pagastu vidū augstākais darba ražīguma līmenis vērojams Gaiķu un Blīdenes pagastos, lielākais pieaugums sasniegts Cieceres un Remtes pagastā.
 18. Salīdzinoši straujais darba ražīguma pieaugums pagastu uzņēmējdarbības vidē vērtējams visnotāj atzinīgi. Tas liecina par acīmredzamu progresu uzņēmumos pielietotajās tehnoloģijās un nodarbinātā darbaspēka kvalifikācijas paaugstināšanā.
 19. Saldus novadā atkārtojas Brocēnu novadā konstatētā tendence - lauku uzņēmējdarbības vidē darba ražīguma līmenis palielinās straujāk, nekā pilsētā. Straujākais rādītāja pieaugums vērojams Kursiņu, Nīgrandes un Pampāju pagastos, bet darba ražīgums samazinājies Vadakstes un Jaunauces pagastos.

20. Pētījumā par darba ražīguma izmaiņām Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē skaidri iezīmējas jauna aktualitāte – vides pārvaldības dimensija, kurai būtu jādarbojas atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Acīmredzot daudzu uzņēmumu un zemnieku saimniecību vadītāji un īpašnieki demonstrē pārāk elastīgu attieksmi pret atsevišķiem normatīvajiem aktiem, kas rada grūti izskaidrojamu tehniski sociālu efektu – tik augstu darba ražīguma pieaugumu, kas iziet ārpus tehnoloģiskām un sociālām iespējām.
21. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē *radītās peļņas* absolūti lielākā peļņas daļa piekrīt lauku uzņēmējdarbības vidē strādājošajiem komersantiem, bet Brocēnu pilsētā tās apjoms var sasniegt desmito daļuno Novadā nopelnītās peļņas kopējā apjoma. Maksimālais peļņas apjoms Novadā tiek sasniegts 2013.gadā, bet nākošajā gadā tā samazinās vairāk kā divas reizes. Lauku vidē lielākā peļņa tiek konstatēta Blīdenes un Gaiķu pagastos, bet mazākā – Cieceres pagastā.
22. Peļņas pieauguma intensitātes izmaiņu vertikālo svārstību amplitūdas rādītāji liecina par uzņēmējdarbības vides lielu nestabilitāti. Zināmā mērā to var izskaidrot ar pastāvošām neatbilstībām uzņēmējdarbības vidē - uzņēmumu vadītāji un īpašnieki pastāvīgi izdomā jaunus paņēmienus, kā palielināt faktiskās un mazināt formālās jeb uzrādītās peļņas apjomu, lai mazinātu peļņas nodokļa maksājumu.
23. Peļņas apjoms Saldus novadā ir palielinājies 1,6 reizes, pagastos - vairāk kā 2 reizes, bet Saldus pilsētā peļņas apjoms samazinājies vairāk kā 2 reizes. Lielākais peļņas apjoms visā pārskata periodā tiek konstatēts Saldus pagastā, straujākais peļņas pieaugums vērojams Šķēdes, Nīgrandes un Pampāļu pagastos, bet peļņas samazinājums tiek konstatēts Jaunauces, Vadakstes un Zaņas pagastos.
24. Saldus pilsēta vairāk kā 3 reizes ir zaudējusi no sava īpatsvara novada kopējā peļņas apjomā, savukārt pagasti savu ietekmi novada uzņēmējdarbības vidē palielinājuši par 33%. Lielākā mērā tas attiecas uz Saldus un Pampāļu pagastiem, bet Šķēdes pagastā peļņas īpatsvars pieaudzis vairāk nekā 4 reizes. Tas nozīmē, ka pārskata periodā lauku uzņēmējdarbības vidē ir bijušas lielākas iespējas gūt peļņu, nodarbojoties ar saimniecisko darbību, nekā pilsētā. Lielā mērā tas izskaidrojams ar Eiropas Savienības un Valdības sniegto atbalstu lauksaimniecības produktu ražotājiem un zemes pasīvajiem īpašniekiem laukos.
25. Peļņas īpatsvara rādītāju palielināšanās tiek cieši saistīta ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas palielināšanos attiecīgajā teritoriālajā vienībā, bet rādītāja samazināšanās liecina par pretējo – konkurētspējas samazināšanos. Šim apstāklim ir liela nozīme uzņēmējdarbības paplašināšanai un modernizācijai, investīciju piesaistei

un nodarbinātības līmeņa pieaugumam teritoriālās vienībās ar augstāku konkurētspēju.

26. *Darbspēka rentabilitātes* rādītāji ir cieši saistīti ar attiecīgās teritoriālās vienības uzņēmējdarbības vides konkurētspēju – tajā nodarbināto skaitu un nopelnītās peļņas apjomu. Lielāka nozīme šim aspektam ir ienākošās investīciju plūsmas piesaistē, jo investors potenciālā darbspēka rentabilitāti saista ar attiecīgajā teritorijā dzīvojošo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju izglītības līmeni, prasmēm un praktisko pieredzi.
27. *Darbspēka rentabilitāte* Brocēnu novada teritoriālās vienībās ir krasi atšķirīga, kas lielā mērā nosaka zemo rentabilitātes līmeni visā novadā. Brocēnu pilsētā nodarbinātajiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem ir viena no zemākajām rentabilitātēm novadā, neskatoties uz to, ka pilsētās parasti koncentrējas augstākas konkurētspējas darbspēks – tam ir augstāka izglītība, labākas zināšanas un prasmes, kā arī darba pieredze noteiktā saimnieciskās darbības jomā.
28. Brocēnu novada pagastos nodarbinātā darbspēka maksimālās rentabilitātes līmenis ievērojami pārsniedz pilsētā sasniegto rādītāju. Lielākā rādītāja vērtība tiek sasniegta Blīdenes un Gaiķu pagastos, mazākā – Cieceres un Remtes pagastos.
29. Saldus novadā darbspēka rentabilitāte krasi mainās laika intervālos un sadalījumā pa teritoriālām vienībām. Nodarbināto rentabilitāte visā Novadā palielinājusies nepilnas 1,5 reizes, bet Saldus pilsētā tā ir samazinājusies vairāk kā 2 reizes. Savukārt pagastos vērojams 1,8 reizes liels pieaugums. Tas nozīmē, ka lauku teritorijas uzņēmējdarbības vidē darbspēks tiek izmantots ar augstāku efektivitāti salīdzinājumā ar Saldus pilsētu.
30. Augstākā nodarbināto izmantošanas efektivitāte vērojama Vadakstes, Pampāju un Šķēdes pagastos. Straujākais rentabilitātes pieaugums vērojams Šķēdes, Pampāju un Saldus pagastos, bet rādītāja lielākais samazinājums attiecas uz Vadakstes, Jaunauces un Zaņas pagastā strādājošajiem uzņēmumiem, zemākais darbspēka izmantošanas efektivitātes rādītājs konstatēts Jaunauces pagastā.
31. Pētījumā atklāts paliek jautājums par darbspēka rentabilitātes kraso svārstību cēloņiem laika intervālos un sadalījumā pa teritoriālām vienībām - vai tas radies uzņēmējdarbības objektīvi vājās konkurētspējas rezultātā jeb subjektīvu iemeslu rezultātā, kuri koncentrējas uzņēmējdarbības iekšējā vidē, radot iespējas veikt manipulācijas ar nodarbināto skaitu un uzņēmumu naudas plūsmām, lai vēlamo pasniegtu kā patiesību.
32. Uzņēmējdarbības vides konkurētspējas pētījumā *neto apgrozījums* ir komercdarbības peļņas vai zaudējumu nozīmīgākais avots. Brocēnu

novadā un pilsētā *neto apgrozījuma rentabilitāte* pārskata periodā ir palielinājusies. Ievērojami augstāka *neto apgrozījuma rentabilitāte* tiek konstatēta novada lauku teritoriju uzņēmējdarbības vidē, augstākai *rentabilitātes* līmenis vērojams Blīdenes un Gaiķu pagastos, bet zemākais - Cieceres pagastā. Tādējādi, pagastu uzņēmējdarbības vide kārtējo reizi pierāda augstāku konkurētspēju *neto apgrozījuma* palielināšanā un peļņas radīšanā.

33. Saldus novadā saražotā *neto apgrozījuma rentabilitāte* pārskata periodā ir palielinājusies nepilnas 1,5 reizes, tas ir būtiski labāks sniegums salīdzinājumā ar Brocēnu novadu. Sasniegtais *rentabilitātes* līmenis ir krasi samazinājies. Novada pagastos pētāmā rādītāja vērtība ir būtiski palielinājusies. Augstākais *rentabilitātes* līmenis tiek konstatēts Pampāju, Zvārdes un Šķēdes pagastos.
34. Izpētot *neto apgrozījuma rentabilitātes* pieauguma intensitātes izmaiņas raksturojošos rādītājus Saldus novadā, var pārliecināties, ka to raksturs lielā mērā līdzinās attiecīgā rādītāja izmaiņām Brocēnu novadā – strauja izaugsme mainās ar krasu rādītāja vērtības samazināšanos visai plašā diapazonā, kas kārtējo reizi liecina par būtiskām nepilnībām Novadu uzņēmējdarbības vidē, paverot iespējas manipulēt ar reālo situāciju.
35. *Uzņēmējdarbības diversifikācija* ir viens no Eiropas Savienībā plašāk atzītajiem paņēmieniem, kā mazināt ārējā un arī iekšējā vidē dominējošo draudu negatīvo ietekmi uz uzņēmējdarbības gala rezultātu. Saimnieciskās darbības diversifikācijas virzienu noteikšanā jārēķinās vispirms ar attiecīgās teritorijas uzņēmējdarbības vides dabiskām un iegūtām konkurētspējas priekšrocībām.
36. Komersantu centieni diversificēt saimniecisko darbību ir viens no svarīgākajiem aspektiem, kas veicina paša uzņēmuma un visas uzņēmējdarbības vides attīstību un stiprina konkurētspēju. Komersantu iesaistīšanās jaunos saimnieciskās darbības veidos paver iespējas pilnīgāk apmierināt iedzīvotāju mainīgās prasības, kā arī palielināt peļņu un nodarbinātību, kas sekmē nodokļu ieņēmumu pieaugumu valsts un Novadu budžetos.
37. Brocēnu novadā saimnieciskā diversifikācijā tiek aptvertas 10 tautsaimniecības nozares, un pārskata periodā to skaits nemainās, tas ir palielinājies, bet lauku vidē diversifikācijas līmenis ir augstāks salīdzinājumā ar Brocēnu pilsētu. Pagastu vidū augstākais saimnieciskās darbības dažādošanas līmenis saglabājas Cieceres pagastā, bet zemākais – Blīdenes pagastā, bet lielākais pieaugums - Remtes pagastā.
38. Saldus novada uzņēmējdarbības videi raksturīgs augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar Brocēnu

novadu, un arī pilsētu salīdzinājumā. Saldus novada pagastos vērojams augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar pilsētu. Pagastu vidū augstākais aktīvo nozaru skaits visā pārskata periodā saglabājas Novadnieku, Saldus, Nīgrandes un Lutriņu pagastos.

39. Novadu vadītāji un speciālisti, kā arī citas uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētās puses varētu izrādīt lielāku iniciatīvu, lai īstenotu mērķtiecīgus pasākumus šīs piesardzības mazināšanai, iepazītoties ar ražošanas diversifikācijā veiksmīgāko uzņēmumu pieredzi, kā arī sekmējot komersantu zināšanu loka paplašināšanos par nozīmīgākajiem jautājumiem, kas attiecas uz uzņēmumā ražoto preču un/vai pakalpojumu groza dažādošanas iespēju izmantošanu un šīs darbības pozitīvajiem efektiem un blakus efektiem.

5. Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu un konkurētspēju raksturojošo rādītāju ranžējums

Iepriekšējās Pētījuma nodaļās par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un tās konkurētspējas kvantitatīva un kvalitatīva rakstura izmaiņām tika piemērots ierobežots rādītāju skaits. Šie rādītāji pēc būtības jebkuram interesentam var sniegt pietiekami detalizētu un objektīvu priekšstatu par uzņēmējdarbības vidē notiekošajiem procesiem, to pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. Līdz šim pētījuma objekta un priekšmeta analītiskajā izvērtējumā iegūtie rezultāti nedod iespēju noteikt Novadu teritoriālās vienības ar augstāko un zemāko uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu un konkurētspēju.

Pētījuma V nodaļa tiek veltīta šīs nepilnības mazināšanai, tajā galvenā uzmanība tiek pievērsta konkurētspējīgākās teritoriālās vienības noteikšanai, kurā uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla rādītāji tiktu apvienoti ar konkurētspējas izmaiņas raksturojošajiem rādītājiem. Tam ir liela nozīme Novadu turpmākās attīstības politikas izstrādē un vadības lēmumu pieņemšanā par veicamajiem pasākumiem sociāli ekonomiskās un ekoloģiskās attīstības radīto atšķirību mazināšanai starp novada teritoriālām vienībām. Pētījumā galvenā uzmanība tiek veltīta Novadu iekšējās konkurētspējas jautājumiem, vienlaicīgi atklājot nozīmīgākos konkurētspējas priekšrocības reģiona un valsts mērogā, kas dod iespēju Novadu vadītājiem un pārējiem interesentiem izvērtēt Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas izmaiņas raksturojošos rādītājus ar attiecīgajiem rādītājiem reģionā un valstī.

5.1. Novadu uzņēmējdarbības vides vērtējumā piemērotā metodika

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un tās konkurētspējas izmaiņas raksturojošos rādītājus sadalījumā pa teritoriālām vienībām iespējams apvienot, izmantojot rādītāju ranžēšanas metodiku. Pētījumā pielietotie rādītāji savā pārvaldības, sociāli ekonomiskajā, tehniskajā un ekoloģiskajā saturā ir atšķirīgi saistībā ar to ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi un tās dalībniekiem, uz Novados saražoto preču un pakalpojumu kvantitatīvo un kvalitatīvo sastāvu.

Piemērotās metodikas pamatā ir atzinums, ka katrs uzņēmējdarbības vides potenciāla un vides konkurētspējas izmaiņu izvērtēšanā pielietotais rādītājs ir atšķirīgs pēc savas nozīmes un tālākas ietekmes uz pagastu un pilsētu turpmākās attīstības kvantitatīvajām un kvalitatīvajām dimensijām. Piemēram, novadu teritoriālo vienību rīcībā esošās mežu platības

un iedzīvotāju skaits ir savstarpēji pretrunīgi rādītāji – iedzīvotāju skaitam palielinoties, meža zemes samazinās. Bet Novados un Valstī kopumā lielākā uzņēmējdarbības vides vērtība ir cilvēks, nevis mežs, kaut gan cilvēka eksistence bez mežiem nav iedomājama. Tāpēc saprātīgas politikas ietvaros pastāvīgi tiek meklēts kompromiss starp dažādiem uzņēmējdarbības vidi veidojošajiem elementiem. Ideāls risinājums šajā gadījumā nav iespējams – pieņemtie vadības lēmumi un Novados īstenotie pasākumi jebkurā gadījumā kādai uzņēmējdarbības vides dalībnieku grupai vai tās daļai būs labvēlīgāki salīdzinājumā ar citiem. Kas šajā ziņā ir svarīgākais – tas, kas lielākā mērā atbilst attiecīgā novada iedzīvotāju interesēm, un to vajadzētu varēt katram izlasīt Novadu attīstībai veltītajos pamatdokumentos. Pētījumā piemērotā ranžēšanas metodikā iekļaujas arī atbilstošas matemātiskās metodes, salīdzināšanas, analīzes un sintēzes, kā arī indukcijas un dedukcijas metodes.

Metodikas piemērošanas rezultātā katrs Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un tās konkurētspējas izmaiņas raksturojošais rādītājs tiek izvērtēts pēc tā ietekmes uz uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu un tās konkurētspēju vidējā laika periodā. Iegūtais izvērtējums tiek iekļauts katrā no Pētījumā lietotajiem pamatrādītājiem, piešķirot tiem noteiktu svaru. Tādējādi, visi pamatrādītāji sadalās grupās pēc to ietekmes nozīmīguma uz Pētījuma objektu un priekšmetu. Pētījumā piemēroto pamatrādītāju svaru noteikšanā tiek iesaistīti ekonomikas zinātņu eksperti no LZA Ekonomikas institūta un Rīgas Tehniskās universitātes.

5.2. Novadu uzņēmējdarbības vides vērtējumā piemērotie rādītāji un to svars

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu raksturojošo absolūto rādītāju uzskaitījums un to nozīmīguma izvērtējuma rezultāti apkopoti 5.1.tabulā.

5.1.tabula

Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla absolūtie rādītāji un to svars

Nr.p.k.	Rādītāji	Svars
1.	Kopējā zemes platība sadalījumā pa teritoriālām vienībām	1,0
2.	Lauksaimniecībā izmantojamo zemju kopējā platība	1,25
3.	Meža zemes	1,25
4.	Purva zemes	1,1
5.	Iedzīvotāju kopējais skaits	2,0
6.	Iedzīvotāju kopējais skaits vecumā līdz 18 gadiem	3,0

7.	Nodarbināto kopējais skaits	4,0
-----------	-----------------------------	-----

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ekspertu vērtējuma rezultātus

Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla izvērtējumam Pētījuma ietvaros tiek izmantoti 7 absolūtie rādītāji, kas iekļauti 5.1.tabulā. No šiem rādītājiem 4 attiecas uz dabas resursiem un 3 rādītāji saistīti ar darbaspēka resursiem. Katrs no minētajiem rādītājiem tieši un/vai netieši ietekmē Novadu uzņēmējdarbības vides pārvaldības, tehniskās un ekoloģiskās apakšsistēmas.

Katra Pētījumā piemērotā rādītāja ietekmes spēks uz uzņēmējdarbības vides potenciāla attīstību tiek ņemts vērā, nosakot tā svaru. Tādējādi, mazākā vērtība tiek piešķirta katra novada un tā teritoriālo vienību aizņemtajai zemes platībai, bet augstākā vērtība – jaunākajiem iedzīvotājiem un nodarbinātajiem Novadu teritoriālās vienībās. Lauksaimniecības zemei un meža platībām tiek piešķirts vienāds svars, neskatoties uz to atšķirīgo ekonomisko ienesīgumu. Šāda pieeja tiek skaidrota ar to, ka meža zemēm ir nozīmīga ekoloģiskā un sociālā funkcija, lai arī to ekonomiskā nozīme ir zemāka salīdzinājumā ar lauksaimniecībā izmantojamo zemi.

Uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla izvērtēšanā izmantojamie salīdzinošie rādītāji iekļauti 5.2.tabulā.

5.2.tabula

Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla salīdzinošie rādītāji un to svars

Nr.p.k.	Rādītāji	Svars
1.	Kopējās platības īpatsvars novadā	1,2
2.	Lauksaimniecības zemju īpatsvars teritoriālā vienībā	1,5
3.	Lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars novadā	1,75
4.	Meža zemju īpatsvars teritoriālā vienībā	1,5
5.	Meža zemju īpatsvars novadā	1,75
6.	Purva zemju īpatsvars teritoriālā vienībā	1,15
7.	Meža zemju īpatsvars novadā	1,17
8.	Iedzīvotāju īpatsvars teritoriālā vienībā	2,25
9.	Iedzīvotāju īpatsvars novadā	2,5
10.	Apdzīvotības blīvums	3,0
11.	Jaunāko iedzīvotāju īpatsvars teritoriālā vienībā	3,25
12.	Jaunāko iedzīvotāju īpatsvars novadā	3,5
13.	Nodarbināto īpatsvars teritoriālā vienībā	4,25
14.	Nodarbināto īpatsvars novadā	4,5

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ekspertu vērtējuma rezultātus

Pētījumā par uzņēmējdarbības vides attīstības potenciālu Novados un to teritoriālās vienībās izvērtēšanā tiek izmantoti 14 salīdzinošie rādītāji, kas atvasināti no absolūtajiem rādītājiem. Zemākā vērtība – 1,2 punkti– tiek piešķirti teritoriālo vienību kopējās platības īpatsvaram novadā, bet augstākā vērtība – 4,5 punkti nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvaram novadā. Atšķirīgais svars, kas tiek piešķirts pētījumā izmantotajiem rādītājiem, dod iespēju precīzāk izvērtēt to nozīmi uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla veidošanā un Novadu teritoriālo vienību sagrupēšanai pēc noteiktām pazīmēm.

5.3. Dabas resursu pieejamības izvērtējums Novadu uzņēmējdarbības vidē

Pētījuma ietvaros dabas resursu pieejamības izvērtējums tiek saistīts ar novadu un to teritoriālo vienību rīcībā esošajiem šādiem dabiskas izcelsmes pamatresursiem:

- a) novadu un to teritoriālo vienību administratīvā teritorija jeb teritoriālo vienību kopējā platība;
- b) lauksaimniecībā izmantojamās zemes un to kopējā platība;
- c) meža zemes un to kopējā platība;
- d) purva zemes un to kopējā platība.

Jēdzienā "*dabas resursu pieejamība*" šajā gadījumā tiek ietverts tas dabiskās izcelsmes resursu apjoms, kas arodas attiecīgo Novadu un to administratīvo vienību teritorijās, neskaitot tās iespējas, kuras piedāvā ekonomisko resursu tirgus, kurā nozīmīgākais pieejamības aspekts ir attiecīgā resursa cena un pircēja maksātspēja. Saistībā ar dabas resursu pieejamību, pētījuma ietvaros tiek izdarīts pieņēmums, ka uzņēmējdarbības vides dalībniekiem ir pietiekošs rīcībā esošais ienākums, lai iegādātos uzņēmējdarbībai nepieciešamos resursus.

Dabas resursu pieejamības datu ranžējumā tiek izmantoti arī strukturālie rādītāji, kuri iekļauti 5.2.tabulā un ir tieši saistīti ar Novadu rīcībā esošajiem dabas resursiem.

5.3.1. Dabas resursu pieejamības izvērtējums Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Izmantojot nodaļas sākumā izklāstīto ranžēšanas metodiku, tiek izdarīti nepieciešamie aprēķini un piemērotas citas abilstošas metodes, lai apvienotu pēc ekonomiskā satura atšķirīgus resursu veidus vienā kopējā rādītājā un mazinātu absolūto un palielinātu relatīvo rādītāju ietekmi uz resursu

pieejamības izvērtējuma rezultātu. Dabas resursu izvietojuma absolūto rādītāju ranžēšanas rezultāti apkopoti 5.3.tabulā.

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, par dabisku parādību uzskatāms, ka kopējās teritoriālās vienības platības vērtējumā pirmajā vietā parādās teritoriālā vienība ar lielāko platību – Remtes pagasts. Tas pats attiecas uz lauksaimniecības zemju un pārējo dabiskās izcelsmes resursu izvērtējuma rezultātu, kas iekļauts pārējās tabulas sadaļās.

5.3.tabula

Dabas resursu pieejamības izvērtējuma rezultāti Brocēnu novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (punkti)			Punkti	Vieta
	Platība	VS	HS		
Kopējā teritorijas platība					
Blīdenes PG	4,0	4,8	0,0	8,8	2
Brocēnu PL	1,0	1,2	0,0	2,2	5
Cieceres PG	2,0	2,4	0,0	4,4	4
Gaiķu PG	3,0	3,6	0,0	6,6	3
Remtes PG	5,0	6,0	0,0	11,0	1
Lauksaimniecības zemes					
Blīdenes PG	5,0	7,0	6,00	18,0	2
Brocēnu PL	1,3	1,8	1,50	4,5	5
Cieceres PG	2,5	3,5	4,50	10,5	4
Gaiķu PG	6,3	8,8	7,50	22,5	1
Remtes PG	3,8	5,3	3,00	12,0	3
Meža zemes					
Blīdenes PG	2,5	3,5	3,00	9,0	4
Brocēnu PL	1,3	1,8	1,50	4,5	5
Cieceres PG	3,8	5,3	6,00	15,0	3
Gaiķu PG	5,0	7,0	4,50	16,5	2
Remtes PG	6,3	8,8	7,50	22,5	1
Purvu zemes					
Blīdenes PG	4,4	2,3	3,45	10,2	4
Brocēnu PL	1,1	1,2	1,15	3,4	5
Cieceres PG	2,2	3,5	4,60	10,3	2
Gaiķu PG	3,3	4,7	2,30	10,3	3
Remtes PG	5,5	5,9	5,75	17,1	1

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **HS** – horizontālā struktūra; **VS** – vertikālā struktūra

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Tabulā iekļautie rādītāji dod iespēju izsekot dabas resursu pieejamības izvērtējumu Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides teritoriālās vienībās. Ja kopējās teritorijas pirmajā vietā ir Novada lielākais pagasts – Remte, un par to ranžējumā saņem 11 punktus, tad par absolūti lielākajām lauksaimniecības platībām Gaiķu pagasta iegūtā pirmā vieta dod divas reizes lielāku punktu skaitu, tāpēc, ka lauksaimniecības zemes platībām ir lielāka nozīme saimnieciskajā darbībā salīdzinājumā ar kopējo platību, kura pilnībā netiek izmantota preču un/vai pakalpojumu ražošanā. Tieši šā iemesla dēļ lielākais Remtes pagasts par meža platībām iegūst 22,5 ranžējuma punktus jeb divas reizes vairāk, nekā kopējās pagasta platības ranžējumā. Bet lielākās purva platības šajā pagastā saņem 17 punktus tikai tāpēc, ka pārpurvotām platībām ir zemāka saimnieciskā nozīme salīdzinājumā ar mežiem un lauksaimniecības zemi. Šo atšķirību pamatā ir diferencētais svars, kas tiek piešķirts katram no ranžējumā iekļautajiem rādītājiem. Par dabas resursu pieejamības izvērtējumā iekļauto rādītāju svaru katrs interesents var pārliecināties, ielūkojoties 5.1.tabulā.

Pētījumā piemēroto absolūto un relatīvo rādītāju ranžējuma kopsavilkums saistībā ar dabas resursu pieejamību Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides teritoriālajās vienībās iekļauts 5.4.tabulā.

5.4.tabula

Dabas resursu pieejamības kopsavilkums Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (<i>punkti</i>)			Kopējais punktu skaits	Vieta
	Platība	VS	HS		
Blidenes PG	15,9	17,6	12,5	46,0	3
Brocēnu PL	4,6	5,9	4,2	14,6	5
Cieceres PG	10,5	14,7	15,1	40,2	4
Gaiķu PG	17,6	24,0	14,3	55,9	2
Remtes PG	20,5	25,9	16,3	62,6	1

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **HS** – horizontālā struktūra; **VS** – vertikālā struktūra

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, dabas resursu pieejamību raksturojošo kvantatīvo un relatīvo rādītāju ranžējuma kopsavilkums neienes nekādas pārmaiņas Novada teritoriālo vienību grupējumā pēc resursu pieejamības - pirmo vietu saglabā 15,6 km² lielais Remtes pagasts, kurā ir arī lielākās mežu un purvu platības, kas nodrošināja augstāko vietu ranžējumā.

Lielāka dabas resursu pieejamība tiek konstatēta arī Gaiķu un Blīdenes pagastos, kas ieņem attiecīgi II un III vietu ranžējumā.

Nevienam nav pārsteigums, un teritoriālo vienību vidū tas ir kopējās platības ziņā mazākais pagasts, ka pēdējā vietā dabas resursu pieejamības ziņā atrodas Brocēnu pilsēta, bet Cieceres pagasts, kurš atrodas stratēģiski izdevīgā vietā – starp Brocēnu un Saldus pilsētām. Tas nozīmē, ka uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējumā Cieceres pagasts var būtiski uzlabot savu rezultātu.

5.3.2. Dabas resursu pieejamības izvērtējums Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Dabas resursu izvietojuma absolūto rādītāju ranžēšanas rezultāti apkopoti 5.5.tabulā.

5.5.tabula

Dabas resursu pieejamības ranžējuma rezultāti Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Teritoriālās vienības	Vērtējums sadalījumā pa dabas resursu veidiem (<i>punkti</i>)				Kopā (<i>punkti</i>)	Vieta
	Kopējā platība	LIZ	Meža zemes	Purvi		
Ezeres PG	82,9	78,8	14,3	25,5	201,3	10
Jaunauces PG	67,4	28,0	54,0	26,5	175,9	13
Jaunlutriņu PG	130,9	54,3	53,5	33,0	271,7	3
Kursišu PG	148,9	38,5	66,5	36,4	290,2	2
Lutriņu PG	86,0	42,0	36,3	31,0	195,2	9
Nīgrandes PG	96,4	57,8	45,8	26,6	226,4	7
Novadnieku PG	100,2	56,0	22,0	32,0	210,2	6
Pampāju PG	101,5	21,0	65,3	27,6	215,3	5
Rubas PG	77,2	36,8	46,3	27,5	187,7	12
Saldus PG	23,2	59,5	9,5	20,9	113,1	15
Saldus PL	10,5	5,3	4,8	21,0	41,5	16
Šķēdes PG	93,6	59,5	31,5	33,1	217,7	8
Vadakstes PG	38,1	54,3	26,0	22,1	140,5	14
Zaņas PG	80,9	64,8	26,8	30,9	203,3	11
Zirņu PG	160,0	45,5	67,8	36,5	309,7	1
Zvārdes PG	126,3	12,3	76,0	37,5	252,1	4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **HS** – horizontālā struktūra; **VS** – vertikālā struktūra

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Atšķirībā no Brocēnu novada, Saldus novada uzņēmējdarbības vidē pieejamo dabas resursu absolūto rādītāju ranžējuma rezultāti neatbilst pagastu un pilsētas sadalījumam pēc to kopējās teritorijas. Ja pirmo vietu ranžējuma kopējā vērtējumā saglabā Novadā lielākais Zirņu pagasts, otrajā vietā izvirzās Kursišu pagasts, kurš kopējās platības ziņā ir tikai trešajā vietā. Tālāko vietu sadalījumā atšķirības palielinās – ranžējuma trešajā vietā ir ienācis Jaunlutriņu pagasts, bet teritorijas vērtējumā tas ir tikai 5.vietā, savukārt 4.vietā ir Zvārdes pagasts, kuram ir otrā lielākā platība Novadā, kas no Zirņu pagasta atšķiras tikai par 20 ha.

Nevienam nevar būt nekādu šaubu, ka šādā vērtējumā pēdējā vieta piekrīt absolūti mazākajām vienībām - Saldus pilsētai un Saldus pagastam, bet Šķēdes pagasts, kurš teritorijas ziņā ieņem 10.vietu, absolūto rādītāju ranžējumā ir ierindojies 8.vietā. Pētījuma rezultāti liecina, ka Saldus novada uzņēmējdarbības vidē pieejamo resursu absolūtajā sadalījumā starp pagastiem pastāv lielākas atšķirības, kuras ietekmē ranžēšanas rezultātu.

Dabas resursu pieejamību raksturojošo kvantitatīvo un salīdzinošo rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti apkopoti un iekļauti 5.6.tabulā.

5.6.tabula

**Dabas resursu pieejamības kopsavilkums
Saldus novada uzņēmējdarbības vidē**

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (<i>punkti</i>)			Kopējais punktu skaits	Vieta
	Platība	VS	HS		
Ezeres PG	70,3	83,2	47,9	201,3	10
Jaunauces PG	60,2	71,3	44,4	175,9	13
Jaunlutriņu PG	102,6	132,3	36,8	271,7	3
Kursišu PG	106,5	149,9	33,8	290,2	2
Lutriņu PG	71,8	86,7	36,8	195,2	11
Nīgrandes PG	79,0	97,2	50,2	226,4	5
Novadnieku PG	80,2	98,4	31,5	210,2	8
Pampāju PG	73,7	98,5	43,2	215,3	7
Rubas PG	66,1	80,7	40,9	187,7	12
Saldus PG	44,1	23,4	45,5	113,1	15
Saldus PL	8,7	10,5	22,2	41,5	16
Šķēdes PG	84,4	96,0	37,4	217,7	6
Vadakstes PG	46,4	39,8	54,3	140,5	14
Zaņas PG	78,8	83,1	41,4	203,3	9
Zirņu PG	113,1	160,5	36,2	309,7	1

Zvārdes PG	97,5	121,9	32,7	252,1	4
Ezeres PG	70,3	83,2	47,9	201,3	10
Jaunauces PG	60,2	71,3	44,4	175,9	13

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts;
LIZ – lauksaimniecībā izmantojamā zeme.

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka dabas resursu pieejamībā piemēroto salīdzinošo rādītāju pievienošana absolūtajiem rādītājiem neienes būtiskas izmaiņas ranžējuma kopsavilkumā – pirmās un pēdējās 4 vietas paliek nemainīgas, nelielas pārmaiņas tiek novērotas ranžēto rādītāju grupējuma vidusdaļā. Tā, Nīgrandes pagasts absolūto rādītāju ranžējumā ieņēma 5.vietu, bet kopvērtējumā ir noslīdējis uz 7.vietu, kas atbilst tās kopējās platības grupējumam pēc lieluma. Lielākas pārmaiņas pamanāmas Pampāju pagasta ranžējuma rezultātos – absolūto rādītāju grupējumā pagasts ieņem 5.vietu, bet kopvērtējumā – 7.vietu, kaut gan teritorijas ziņā tas atrodas 4.vietā.

Saldus novada uzņēmējdarbības vidē esošo dabas resursu pieejamību raksturojošo rādītāju ranžējuma rezultāti liecina, ka teritoriālo vienību kopējās teritorijas platības visumā saglabā savu dominējošo nozīmi resursu pieejamībā. Tas nozīmē, ka starp Novada struktūrvienībām iespējama resursu pārdale par labu teritorijas ziņā mazākajām administratīvām vienībām, bet šai pārdalei jānotiek, izmantojot resursu tirgus starpniecību.

Nozīmīgākie secinājumi

Pētījumā iegūtie rezultāti par dabas resursu pieejamību Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē radīja iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Dabiskās izcelsmes resursi – lauksaimniecības zemes, meži un purvu platības ekonomikas teorijā un saimnieciskās darbības praksē tiek uzskatīti par nozīmīgākiem ekonomikas resursiem, kuri piedalās attiecīgās teritorijas dabisko konkurētspējas priekšrocību veidošanā.
2. Dabas resursu pieejamības izvērtēšanā tiek izmantota ranžēšanas metode, ar kuras palīdzību Novadu teritoriālās vienībās pieejamie dabas resursi, to absolūtie un relatīvie rādītāji tiek sakārtoti pēc ranžēšanā iegūto punktu skaita dilstošās secības rezultātā.
3. Ņemot vērā, ka atšķirīgiem dabiskās izcelsmes resursiem ir atšķirīga ietekme uz saimniecisko darbību Novadā, katram resursu veidam tiek piešķirts noteikts svars, kas reizinājumā ar iegūto vietu administratīvo

vienību salīdzinājumā, dod noteiktu punktu skaitu, kas šajā gadījumā tiek uzskatīts par ranžēšanas rezultātu.

4. Brocēnu novadā dabas resursu pieejamību raksturojošo kvantitatīvo un relatīvo rādītāju ranžējumā pirmajā vietā atrodas Novadā lielākais Remtes pagasts, kurā ir arī lielākās mežu un purvu platības, kas nodrošināja augstāko vietu ranžējumā, bet pēdējā vietā – Brocēnu pilsēta.
5. Dabas resursu pieejamības ziņā lauku teritoriālo vienību vidū zemāko vērtējumu ir ieguvies kopējās platības ziņā mazākais pagasts - Cieceres pagasts, kurš atrodas stratēģiski izdevīgā vietā – starp Brocēnu un Saldus pilsētām. Tas nozīmē, ka citu rādītāju ranžējumā Cieceres pagasts var būtiski uzlabot savu rezultātu.
6. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē pieejamo dabas resursu absolūto rādītāju ranžējuma rezultāti neatbilst pagastu un pilsētas sadalījumam pēc to kopējās teritorijas, kaut gan pirmo vietu ranžējuma kopējā vērtējumā saglabā Novadā lielākais Zirņu pagasts, bet otrajā vietā - Kursišu pagasts, kurš kopējās platības ziņā ir tikai trešajā vietā. Ranžējuma trešajā vietā atrodas Jaunlutriņu pagasts, bet teritorijas vērtējumā tas ir tikai 5.vietā, līdzīgas atšķirības vērojamas arī Zvārdes pagasta kopējās platības un dabas resursu pieejamības izvērtējumā.

5.4. Darbaspēka resursu pieejamības izvērtējums Novadu uzņēmējdarbības vidē

Lai arī valstī, reģionā un Novados pastāv salīdzinoši augsts darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvajos iedzīvotājos, konkrēta uzņēmuma darbībai atbilstoša darbaspēka atrašana kļūst arvien grūtāka. Šis grūtības pastiprina atvērušies emigrācijas vārti pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Tāpēc darbaspēka pieejamība kļūst arvien aktuālāks jautājums uzņēmējdarbības vides attīstībai "*pareizā*" virzienā un tās konkurētspējas palielināšanai.

Darbaspēka pieejamības izmaiņu pētījumā Novadu uzņēmējdarbības vidē tiek izmantoti šādi rādītāji:

- a) iedzīvotāju kopējais skaits Novados un to teritoriālās vienībās, to horizontālā un vertikālā struktūra;
- b) apdzīvotības līmenis jeb blīvums Novados un to teritoriālās vienībās;
- c) nodarbināto skaits, to horizontālā un vertikālā struktūra;
- d) jaunākās daļas iedzīvotāju lielums Novados un to teritoriālās vienībās, to horizontālā un vertikālā struktūra.

Katrs no augstāk minētajiem rādītājiem ir tieši vai netieši saistīts ar darbaspēka pastāvīgām izmaiņām, to kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem

aspektiem. Protams, lielāka nozīme darbaspēka pieejamībā ir šobrīd nodarbinātajiem ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un jaunākajai iedzīvotāju daļai vecumā līdz 18 gadiem, kurā tiek apvienoti visi tie iedzīvotāji, kas atrodas pirms darbaspējas vecumā un nav iesaistījušies algotā darbā. Taču uzņēmējdarbības vides kontekstā nozīmīgs tirgus dalībnieks ir tā iedzīvotāju grupa, kurā iekļaujas visi nestrādājošie – pirms un pēc darba spējas vecumā esošie iedzīvotāji, kā arī ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji. Šī iedzīvotāju grupa ir daļa no tirgus dalībniekiem, kas veido preču un/vai pakalpojumu pieprasījumu. Bet pieprasījums ir tirgus ekonomiskās sistēmas nepieciešamā sastāvdaļa.

5.4.1. Darbaspēka pieejamības izvērtējums Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Darbaspēka pieejamības izvērtēšanā tiek izmantoti augstāk minētie sociāli ekonomiska rakstura rādītāji, kuri, izmantojot ranžēšanas metodiku, tiek apvienoti vienā abstraktā rādītājā, kas dod iespēju sarindot Novada teritoriālās vienībās iepriekš paredzētā secībā – pēc integrētā darbaspēka pieejamības rādītāja dilstošā secībā.

Ranžēšanas rezultāti darbaspēka pieejamības izzināšanai - 5.7.tabulā.

5.7.tabula

Darbaspēka pieejamību raksturojošo absolūto rādītāju ranžējums Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (<i>punkti</i>)				Kopā (<i>punkti</i>)	Vieta
	Iedzīvotāj u kopējais skaits	AB	Jaunākie iedzīvotāji	ND		
Blīdenes PG	6,0	6,0	9,0	12,0	33,0	3
Brocēnu PL	10,0	15,0	15,0	20,0	60,0	1
Cieceres PG	8,0	12,0	12,0	16,0	48,0	2
Gaiķu PG	2,0	3,0	3,0	4,0	12,0	5
Remtes PG	4,0	3,0	6,0	8,0	21,0	4
Kopā	30,0	39,0	45,0	60,0	174,0	x

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **AB** – apdzīvotības blīvums; **ND** - nodarbinātie

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, darbaspēka pieejamības vērtējumā iedzīvotāju kopējais skaits tiek vērtēts zemāk salīdzinājumā ar apdzīvotības līmeni un pārējiem tabulā iekļautajiem rādītājiem. Augstākais vērtējums tiek piešķirts šobrīd nodarbinātajiem ekonomiski aktīvajiem

iedzīvotājiem. Šis faktors no darbaspēka pieejamības viedokļa tiek vērtēts 2 reizes augstāk, salīdzinājumā ar iedzīvotāju kopējo skaitu Novadā, un par 33% augstāk par jaunākās iedzīvotāju daļas absolūto apjomu Novadā un tā teritoriālās vienībās.

Novadu vadītājiem un speciālistiem tabulā iekļautie rādītāji nesagādā nekādu pārsteigumu – tabulā iekļautie ranžēšanas rezultāti pierāda, ka *darbaspēka pieejamības rādītājs visaugstākais ir Brocēnu pilsētā*. To ļoti labi saprot arī komersanti, tāpēc viņi pastāvīgi cenšas izmantot pilsētu dabiskās konkurēspējas priekšrocības, lai šeit dibinātu uzņēmumus, nodarbinātu pilsētas un/vai piepilsētas ekonomiski aktīvos iedzīvotājus un virzīties pretī saviem uzņēmējdarbības mērķiem.

Interesants ir tālākais vietu sadalījums – ja dabas resursu pieejamības ziņā pirmajās vietās bija Novada lielākās teritoriālās vienības – Remtes pagasts un Gaiķu pagasts, tad darbaspēka pieejamības ziņā aiz Brocēnu pilsētas seko Cieceres un Blīdenes pagasti, ņemot vērā tabulā iekļautos darbaspēka pieejamības absolūtos rādītājus. Ranžējuma pēdējās vietās atrodas Novadā lielākie pagasti – Gaiķu un Remtes pagasti.

Darbaspēka pieejamībā svarīgi ir ne tikai absolūtie, bet arī relatīvie rādītāji, tāpēc ranžējumā iekļauto rādītāju skaits tiek paplašināts atbilstoši uzskaitījumam. Paplašināts darbaspēka pieejamības rādītāju ranžējuma kopsavilkums ar horizontālās un vertikālās struktūras rādītājiem, kā arī kopējais ranžējuma rezultāts iekļauts 5.8.tabulā.

5.8.tabula

Darbaspēka pieejamības izvērtējuma rezultāti Brocēnu novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (<i>punkti</i>)			Kopējais punktu skaits	Vieta
	Skaitis	VS	HS		
Iedzīvotāju kopējais skaits					
Blīdenes PG	6,0	7,5	0,0	13,5	3
Brocēnu PL	10,0	12,5	0,0	22,5	1
Cieceres PG	8,0	10,0	0,0	18,0	2
Gaiķu PG	2,0	2,5	0,0	4,5	5
Remtes PG	4,0	5,0	0,0	9,0	4
Apdzīvotības blīvums					
Blīdenes PG	6,0	0	0	6,0	4
Brocēnu PL	15,0	0	0	15,0	1
Cieceres PG	12,0	0	0	12,0	2
Gaiķu PG	3,0	0	0	9,0	3

Remtes PG	3,0	0	0	3,0	5
Nodarbinātie ekonomiski aktīvie iedzīvotāji					
Blīdenes PG	12,0	13,50	21	46,8	2
Brocēnu PL	20,0	22,50	17	59,5	1
Cieceres PG	16,0	18,00	4	38,3	3
Gaiķu PG	4,0	4,50	13	21,3	5
Remtes PG	8,0	9,00	9	25,5	4
Iedzīvotāju jaunākā daļa – līdz 18 gadiem					
Blīdenes PG	9,0	10,50	14	33,5	3
Brocēnu PL	15,0	17,50	18	50,0	1
Cieceres PG	12,0	14,00	11	36,5	2
Gaiķu PG	3,0	3,50	4	10,0	5
Remtes PG	6,0	7,00	7	20,0	4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **HS** – horizontālā struktūra; **VS** – vertikālā struktūra

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Kā redzams no tabulā iekļautajiem rādītājiem, atsevišķu darbaspēka pieejamības rādītāju horizontālās un vertikālās struktūras rādītāji ir ienesuši zināmas atšķirības ranžējuma rezultātos, kas uzskatāmi parāda katras teritoriālās vienības uzņēmējdarbības vides konkurētspējas atšķirības katrā no darbaspēka pieejamības vērtējumā iekļautajiem rādītājiem. Tā, ja iedzīvotāju kopējā skaita ziņā Blīdenes pagasts atrodas 3.vietā, ņemot vērā arī relatīvos rādītājus, tad apdzīvotības blīvuma ziņā tas ieņem vien 4.vietu. Savukārt nodarbināto absolūto un relatīvo rādītāju ranžējumā Blīdenes pagasts izvirzās otrajā vietā, atpaliekot no Brocēnu pilsētas vien par nepilniem 13 punktiem. Iedzīvotāju skaita un nodarbināto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju pieejamībā zemākā konkurētspēja ir Gaiķu pagastam, kas teritorijas ziņā ir trešais lielākais pagasts Novadā. Arī apdzīvotības blīvuma ziņā Gaiķu pagasts atrodas trešajā vietā, bet zemākā konkurētspēja šim pagastam ir jaunākās iedzīvotāju daļas piesaistē un saglabāšanā dzīvošanai pagasta teritorijā.

Darbaspēka pieejamības rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rādītāji Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē iekļauti 5.9.tabulā.

5.9.tabula

Darbaspēka pieejamības ranžējuma kopsavilkums Brocēnu novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (<i>punkti</i>)			Kopējais punktu skaits	Vieta
	Skaitis	VS	HS		
Blīdenes PG	33,0	31,5	35,3	99,8	3

Brocēnu PL	60,0	52,5	34,5	147,0	1
Cieceres PG	48,0	42,0	14,8	104,8	2
Gaiķu PG	12,0	10,5	16,3	38,8	5
Remtes PG	21,0	21,0	15,5	57,5	4

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **HS** – horizontālā struktūra; **VS** – vertikālā struktūra

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Uzņēmējdarbības vidē pieejamā darbaspēka kopvērtējumā Brocēnu pilsēta atrodas dominējošā stāvoklī, apsteidzot otrās vietas ieguvēju – Cieceres pagastu – nepilnas 1,5 reizes. Bet saimnieciskās darbības attīstībai nozīmīgajā darbaspēka pieejamībā iegūto punktu ziņā pilsētai pietuvojies Blīdenes pagasts, kas savācis nepilnus 80% no Brocēnu pilsētas sasniegtā punktu skaita.

Darbaspēka pieejamības konkurētspējas kopvērtējumā II un III vietu šķir salīdzinoši neliela starpība - tikai 5 punkti. Pateicoties labākiem relatīvajiem rādītājiem nodarbinātībā un jaunākās iedzīvotāju daļas piesaistē, Cieceres pagasts par nelielu tiesu ir apsteidzis Blīdenes pagastu. Tas nozīmē, ka Cieceres un Blīdenes pagastu konkurētspēja darbaspēka pieejamībā vidējā laika periodā ir visai līdzīga.

Iegūtie ranžējuma rādītāji izmantojami Novada stratēģiskās attīstības plānošanā saistībā ar nodarbinātības palielināšanu un darbaspējas vecumu sasniegušo iedzīvotāju iesaistīšanos uzņēmējdarbībā.

5.4.2. Darbaspēka pieejamības izvērtējums Saldus novada uzņēmējdarbības vidē

Saldus novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izvērtējumā sadalījumā pa teritoriālajām vienībām tiek izmantota līdzīga pieeja, kas tika piemērota Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides izpētē. Atšķirības ir kvantitatīva rakstura, jo Saldus novada teritoriālo vienību skaits 3 reizes pārsniedz pagastu skaitu Brocēnu novadā. Tāpēc šajā gadījumā daļa no ranžējumā iegūtajiem datiem tiek iekļauti pielikumā. Darbaspēka pieejamības konkurētspējas izvērtējuma rezultātu labākai izsekošanai un izvērtēšanai vispirms tiek izvērtēti tie rezultāti, kas iegūti, ranžējot darbaspēka pieejamībā iekļautos absolūtos rādītājus. Ranžēšanas metodikas pielietojumā iegūtie rezultāti ir iekļauti 5.10.tabulā.

**Darbaspēka pieejamību raksturojošo absolūto rādītāju ranžējums
Saldus novada uzņēmējdarbības vidē**

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (punkti)				Kopā (punkti)	Vieta
	Iedzīvotāju kopējais skaits	AB	Janākie iedzīvotāji	ND		
Ezeres PG	20,0	33,0	30,0	36,0	119,0	7
Jaunauces PG	2,0	6,0	3,0	20,0	31,0	16
Jaunlutriņu PG	16,0	18,0	24,0	24,0	82,0	9
Kursišu PG	18,0	9,0	27,0	28,0	82,0	10
Lutriņu PG	22,0	39,0	39,0	52,0	152,0	4
Nīgrandes PG	24,0	36,0	33,0	48,0	141,0	5
Novadnieku PG	30,0	42,0	45,0	56,0	173,0	2
Pampāju PG	12,0	12,0	12,0	40,0	76,0	11
Rubas PG	14,0	30,0	18,0	32,0	94,0	8
Saldus PG	26,0	45,0	36,0	60,0	167,0	3
Saldus PL	32,0	48,0	48,0	64,0	192,0	1
Šķēdes PG	8,0	21,0	15,0	4,0	48,0	13
Vadakstes PG	6,0	15,0	6,0	8,0	35,0	14
Zaņas PG	10,0	27,0	21,0	12,0	70,0	12
Zirņu PG	28,0	24,0	42,0	44,0	138,0	6
Zvārdes PG	4,0	3,0	9,0	16,0	32,0	15

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **AB** – apdzīvotības blīvums; **ND** - nodarbinātība

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Darbaspēka pieejamības izvērtējumā iekļauto absolūto rādītāju ranžējuma rezultāti uzskatāmi pierāda, ka Saldus novadā atkārtojas Brocēnu novadā konstatētā tendence – pilsētai ir augstāka konkurētspēja darbaspēka pieejamībā salīdzinājumā ar lauku teritorijām. Tas nav nekas jauns, jo šāda situācija vērojama visās attīstītās valstīs – pilsētas parasti efektīvāk izmanto savā teritorijā dzīvojošos ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, bet konkurētspējīgākie uzņēmumi sekmīgi konkurē ar pilsētas pievārtē darba devējiem, piesaistot kvalitatīvāko darbaspēka daļu no laukiem. Tāda situācija, kas izveidojusies Brocēnu cementa rūpnīcā, kas spēj darbaspēku piesaistīt no Rīgas, ir unikāla situācija, un drīzāk ir izņēmums, nevis likumsakarība.

Pagastu vidū augstāka konkurētspēja darbaspēka pieejamībā vērojama Novadnieku pagastā, kas izvietojies Saldus pievārtē. Fakts, ka starp I un II vietu ir salīdzinoši neliela punktu starpība, kas nepārsniedz 10% līmeni, ir uzmanības vērts.

Darbaspēka pieejamības izvērtēšanā izmantoto absolūto un relatīvo rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti apkopoti 5.11.tabulā.

5.11.tabula

**Darbaspēka pieejamību raksturojošo rādītāju ranžējuma kopsavilkums
Saldus novadā**

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (punkti)				Kopā (punkti)	Vieta
	Iedzīvotāj u kopējais skaits	AB	Janākie iedzīvotāji	ND		
Ezeres PG	40,0	33,0	89,5	93,5	256,0	7
Jaunauces PG	4,0	6,0	13,5	102,0	125,5	15
Jaunlutriņu PG	32,0	18,0	83,5	72,3	205,8	11
Kursišu PG	36,0	9,0	104,0	72,3	221,3	9
Lutriņu PG	44,0	39,0	137,0	161,5	381,5	3
Nīgrandes PG	48,0	36,0	89,0	140,3	313,3	6
Novadnieku PG	60,0	42,0	125,5	161,5	389,0	2
Pampāju PG	24,0	12,0	61,0	140,3	237,3	8
Rubas PG	28,0	30,0	53,0	102,0	213,0	10
Saldus PG	52,0	45,0	88,5	195,5	381,0	4
Saldus PL	64,0	48,0	125,0	199,8	436,8	1
Šķēdes PG	16,0	21,0	81,5	12,8	131,3	14
Vadakstes PG	12,0	15,0	16,5	42,5	86,0	16
Zaņas PG	20,0	27,0	87,5	34,0	168,5	12
Zirņu PG	56,0	24,0	129,5	123,3	332,8	5
Zvārdes PG	8,0	3,0	75,5	80,8	167,3	13

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **AB** – apdzīvotības blīvums; **ND** - nodarbinātie

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Saldus novada darbaspēka pieejamības vērtējumā iekļauto absolūto un salīdzinošo rādītāju ranžējuma rezultātu kopējā tendence līdzīga Brocēnu novadā iegūtajiem – acīmredzams pilsētu un tās tuvumā esošo pagastu dominējošais stāvoklis. Tāpēc nav pārsteigums, ka pirmajā vietā atrodas Saldus pilsēta, kurai salīdzinoši tuvu - 10% attālumā – seko Novadnieku pagasts un nepilnu 13% attālumā – Lutriņu pagasts. Šie abi pagasti atrodas salīdzinoši nelielā attālumā no Novada *galvaspilsētas* – Saldus. Bet pilsētas pievārtē

esošais Saldus pagasts darbaspēka pieejamības izvērtējumā atrodas IV vietā, atpaliekot no Lutriņu pagasta tikai par 0,5 punktiem un Novadnieku pagasta – par 8 punktiem.

Ranžējuma rezultātu lejasgalā atrodas Vadakstes, Jaunauces, Jaunlutriņu un Šķēdes pagasti. Interesanti, ka Jaunauces un Vadakstes pagasti atrodas Novada dienvidu, dienvidaustrumu daļā, un tiem ir kopējā robeža. Bet Šķēdes pagasts atrodas pretējā virzienā – Novada ziemeļos un robežojas ar Kuldīgas un Kandavas novadiem.

Darbaspēka pieejamības konkurētspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti liecina, ka pēdējā vietā esošajam Vadakstes pagastam iegūto punktu skaits ir nepilnas 5 reizes mazāks salīdzinājumā ar Saldus pilsētu, kas būtiski neatšķiras no attiecīgo rādītāju salīdzinājuma Brocēnu novadā, kur atšķirība ir 4 reizes. Šajā salīdzinājumā tiek ņemts vērā, ka Saldus novada teritorija 3,4 pārsniedz Brocēnu novada kopējo platību un Saldus novadā ir 16 teritoriālās vienības, bet Brocēnos – tikai 5 vienības.

Ranžējuma rezultāti liecina, ka Saldus novadā uzņēmējdarbības vidē vērojama salīdzinoši liela konkurence ne tikai starp pilsētu un pagastiem, bet arī pagastu vidū. Ņemot vērā nodarbināto un jaunākās iedzīvotāju daļas izšķirošo nozīmi darbaspēka pieejamības palielināšanā, vidējā laika periodā liela nozīme būs pagastu un Saldus pilsētas iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām, otrajā vietā atstājot dabiskās un absolūtās konkurētspējas priekšrocības.

Nozīmīgākie secinājumi

Rādītāju ranžējumā iegūtie rezultāti par darbaspēka pieejamību Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

- Neskatoties uz to, ka Novados pastāv salīdzinoši augsts darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvajos iedzīvotājos, konkrēta uzņēmuma darbībai atbilstoša darbaspēka atrašana kļūst arvien grūtāka. Šīs grūtības pastiprina atvērušies *emigrācijas vārti* pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Tāpēc darbaspēka pieejamība kļūst arvien aktuālāks jautājums uzņēmējdarbības vides attīstībai "*pareizā*" virzienā un tās konkurētspējas palielināšanai.
- Pētījuma ietvaros darbaspēka pieejamības izvērtējumā Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē tiek izmantots iedzīvotāju kopējais skaits un apdzīvotības līmenis, kā arī nodarbināto skaits un jaunākās iedzīvotāju daļas lielums.

- Uzņēmējdarbības vidē pieejamā darbaspēka kopvērtējumā Brocēnu pilsēta atrodas dominējošā stāvoklī, apsteidzot otrās vietas ieguvēju Cieceres pagastu nepilnas 1,5 reizes, ņemot vērā ranžējumā iegūto punktu skaitu. Tikai 5 punktu attālumā Cieceres pagasta pietuvoties Blīdenes pagasts, kas savācis nepilnus 80% no Brocēnu pilsētas sasniegtā punktu skaita. Tas nozīmē, ka Cieceres un Blīdenes pagastu konkurētspēja darbaspēka pieejamībā vidējā laika periodā ir visai līdzīga.
- Darbaspēka pieejamības ziņā sliktākā stāvoklī atrodas Gaiķu un Remtes pagasti.
- Saldus novada darbaspēka pieejamības vērtējumā iekļauto absolūto un salīdzinošo rādītāju ranžējuma kopējā tendence līdzīga Brocēnu novadā iegūtajiem rezultātiem – pirmajā vietā atrodas Saldus pilsēta, kurai salīdzinoši tuvu - 10% *attālumā* – *seko* Novadnieku pagasts un nepilnu 13% attālumā – Lutriņu pagasts. Ranžējuma rezultātu lejasgalā atrodas Vadakstes, Jaunauces, Jaunlutriņu un Šķēdes pagasti.
- Ranžējuma rezultāti liecina, ka Saldus novadā uzņēmējdarbības vidē vērojama salīdzinoši liela konkurence ne tikai starp pilsētu un pagastiem, bet arī pagastu vidū. Ņemot vērā nodarbināto un jaunākās iedzīvotāju daļas izšķirošo nozīmi darbaspēka pieejamības palielināšanā, vidējā laika periodā liela nozīme būs pagastu un Saldus pilsētas iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām, otrajā vietā atstājot dabiskās un absolūtās konkurētspējas priekšrocības.

5.5. Novadu uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējums

Novadu un to teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vides konkurētspējas vērtēšanā tiek izmantoti Pētījuma iepriekšējās nodaļās analītiski izvērtētie uzņēmējdarbības vides veiktspējas absolūtie rādītāji, kā arī aprēķinātie salīdzinošie rādītāji. Šajā apakšnodaļā uzmanība tiek koncentrēta uz šādiem absolūtajiem veiktspējas rādītājiem:

- a) teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu skaits;
- b) uzņēmumu saražotais neto apgrozījums;
- c) uzņēmumos iegūtās peļņas apjoms.

Katram no uzņēmējdarbības vides funkcionēšanas vērtējumā iekļautajiem absolūtajiem rādītājiem tiek piešķirts atšķirīgs svars, lai izlīdzinātu to ietekmes spēku uz uzņēmējdarbības vides konkurētspēju kopumā. Uzņēmējdarbības veiktspējas izvērtējumā iekļauto absolūto rādītāju uzskaitījums un tiem piešķirtais svars parādīts 5.12.tabulā.

Novadu uzņēmējdarbības vides veiktspējas vērtējumā iekļautie absolūtie rādītāji un to svars

Nr.p.k.	Absolūtie rādītāji	Svars
1.	Uzņēmumu skaits sadalījumā pa teritoriālām vienībām	3
2.	Uzņēmumu saražotais neto apgrozījums	3,5
3.	Uzņēmumu peļņa	4

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ekspertu vērtējuma rezultātus

Lielākais svars – 4 vienības – šajā gadījumā tiek piešķirts peļņas rādītājiem, bet mazākais – 3 vienības – uzņēmumu skaitam Novadā un tā teritoriālās vienībās, kas atbilst ekspertu viedoklim par tabulā iekļauto rādītāju ietekmes spēku uz uzņēmējdarbības vides veiktspēju. Nolūkā izvairīties no negatīviem rādītājiem un neizskaidrojama peļņas rādītāju samazinājuma efekta, ranžēšanā iekļauto peļņas rādītāju novērtēšana kārtējo reizi tika uzticēta ekspertiem. Šajā gadījumā ekspertiem nācās izmantot peļņas rādītājus no iepriekšējiem laika intervāliem, un tos salīdzināt ar peļņu citās teritoriālās vienībās.

Šeit uzskaitītie uzņēmējdarbības vides veiktspējas pamatrādītāji tiek izmantoti vairāku salīdzinošo rādītāju atvasināšanai. Ja citās Pētījuma sadaļās galvenā uzmanība tika veltīta uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izmaiņu raksturam un tendencei, tad šis apakšnodaļas uzdevums ir sarindot katra novada teritoriālās vienības noteiktā secībā, ņemot vērā ranžējumā iegūtos rādītājus saistībā ar pagastu un pilsētu konkurētspēju preču un pakalpojumu radīšanā. Ranžējumā tiek iekļauti tādi dati, kas raksturo uzņēmējdarbības vides spēju radīt jaunus uzņēmumus un saražot neto apgrozījumu, kurā labāk strādājošie uzņēmumi var atrast arī peļņu.

Uzņēmējdarbības veiktspējas izvērtējumā iekļauto salīdzinošo rādītāju uzskaitījums un tiem piešķirtais svars redzams 5.13.tabulā.

Novadu uzņēmējdarbības vides veiktspējas vērtējumā iekļautie relatīvie rādītāji un to svars

Nr.p.k.	Relatīvie rādītāji	Svars
1.	Uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem	3,0
2.	Neto apgrozījums uz iedzīvotāju	3,5
3.	Darba ražīgums	3,5
4.	Peļņa uz iedzīvotāju	4,0
5.	Neto apgrozījuma rentabilitāte	4,0

6.	Darbaspēka rentabilitāte	4,0
-----------	--------------------------	-----

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ekspertu vērtējuma rezultātus

Saglabājot vienotu pieeju ranžējumā iekļauto absolūto un relatīvo rādītāju svāra noteikšanā, šajā gadījumā netiek pārķāpta lielākā vērtība – 4, kura tiek piešķirta visiem relatīvajiem rādītājiem, kas tiek atvasināti no peļņas. Savukārt darba ražīgums un neto apgrozījums uz iedzīvotāju tiek novērtēts augstāk salīdzinājumā ar uzņēmumu skaitu uz 100 iedzīvotājiem, piešķirot tiem svāru 3,5. Tādējādi, uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izvērtējumā tiek izmantoti 3 absolūtie un 6 relatīvie rādītāji, kas raksturo sasniegto uzņēmējdarbības līmeni Novados un to teritoriālās vienībās pārskata perioda beigās.

5.5.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides veikspējas veidojošo absolūto rādītāju ranžējums

Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides veikspējas izvērtēšanai izmantotie absolūtie rādītāji un to ranžēšanas rezultāti iekļauti 5.14.tabulā.

5.14.tabula

Uzņēmējdarbības vides veikspējas absolūto rādītāju ranžējums Brocēnu novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (punkti)			Kopējais punktu skaits	Vieta
	Uzņēmumu skaits	NA	Peļņa		
Blīdenes PG	12,0	10,5	20,0	42,5	2
Brocēnu PL	15,0	17,5	12,0	44,5	1
Cieceres PG	3,0	14,0	16,0	33,0	3
Gaiķu PG	9,0	7,0	8,0	24,0	4
Remtes PG	6,0	3,5	4,0	13,5	5

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **NA** – neto apgrozījums

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Tabulā 5.14. skaidri saskatāmas uzņēmējdarbības vides dabiskās konkurētspējas priekšrocības - Brocēnu pilsētā ir lielākais uzņēmumu skaits un līdz ar to lielākais neto apgrozījuma apjoms. Neskatoties uz to, peļņas ziņā ienesīgākie ir Blīdenes un Cieceres pagasti, bet Brocēniem ir tikai III vieta. Taču salīdzinoši zemie peļņas rādītāji netraucē absolūto rādītāju ranžējumā Brocēnu pilsētai izvirzīties priekšgalā, bet ar nelielu punktu starpību – tikai par 2,0 punktiem – apsteidzot Blīdenes pagastu. Starp pārējām teritoriālām vienībām vērojama lielāka atšķirība salīdzinājumā ar I un II vietas ieguvējiem.

Uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtējumā iekļauto absolūto rādītāju ranžējumā interesanti rezultāti vērojami Cieceres pagastā, kurā ir mazākais uzņēmumu skaits visā novadā, bet III lielākais neto apgrozījuma apjoms un II labākais peļņas rādītājs. Pateicoties ranžējumā iekļauto rādītāju atšķirīgajam svaram un cieceriešu mērķtiecībai uzņēmējdarbībā, pagasts absolūto rādītāju ranžējumā ieņem III vietu, atpaliekot no Brocēnu pilsētas par nepilniem 10 punktiem. Pētījuma rezultāti liecina, ka Brocēnu novadā uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtējumā iekļautie absolūtie rādītāji vairākās lauku teritoriālās vienībās sekmīgi konkurē ar pilsētu.

Bet tagad pievērsīsimies uzņēmējdarbības vides veiktspējas relatīvajiem rādītājiem, to ranžējuma rezultāti ir iekļauti 5.15.tabulā.

5.15.tabula

Uzņēmējdarbības veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējums Brocēnu novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām(<i>punkti</i>)						Kopā	Vieta
	US/IDZ	NA/IDZ	PL/IDZ	DR	NAR	DSR		
Blīdenes PG	12,0	10,5	17,5	20,0	20,0	20,0	100,0	1
Brocēnu PL	15,0	17,5	10,5	12,0	12,0	12,0	79,0	2
Cieceres PG	3,0	14,0	7,0	16,0	16,0	16,0	72,0	3
Gaiķu PG	9,0	7,0	14,0	8,0	8,0	8,0	54,0	4
Remtes PG	6,0	3,5	3,5	4,0	4,0	4,0	25,0	5

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **US/IDZ** – uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem;
NA/IDZ – neto apgrozījums uz iedzīvotāju; **PL/IDZ** – peļņa uz iedzīvotāju; **DR** – darba ražīgums; **NAR** – neto apgrozījuma rentabilitāte; **DSR** – darbaspēka rentabilitāte
 Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Tabulā iekļautie dati liecina, ka uzņēmējdarbības veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējumā pārliecinoši I vietā atrodas Blīdenes pagasts, apsteidzot II vietā esošo Brocēnu pilsētu par 21 punktu, jeb veseliem 20%. Šo pārkāpumu blīdeniešiem nodrošina augstāks darba ražīgums, kā arī labāki peļņas un rentabilitātes rādītāji. Relatīvo rādītāju vērtējumā atšķirība starp II un III vietu ir ļoti neliela – 7 punkti, - tas nozīmē, ka mazais Cieceres pagasts "min uz papēžiem" lielajam Blīdenes pagastam, izmantojot priekšrocības, ko dod labāka atrašanās vieta.

Sliktāka situācija ir izveidojusies ranžējuma tabulas lejas galā, kurā "absolūtā pastariša" lomā atrodas Remtes pagasts, kas visos ranžējumā

iekļautajos relatīvajos rādītājos atrodas pēdējā vietā. Tādējādi, Remtes pagasta uzņēmējdarbības vides novērtējums punktos 4 reizes atpaliek no I vietā esošās Brocēnu pilsētas un vairāk kā 2 reizes atpaliek no IV vietas ieguvēja Gaiķu pagasta. Tas nozīmē, ka *Novada un pagasta vadītājiem, kā arī citām uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm lielāka uzmanība ir jāvelta Novada teritorijas līdzsvarotai attīstībai, un jāveic konkrēti pasākumi Remtes un Gaiķu pagasta sociāli ekonomiskai attīstībai, cenšoties vismaz daļēji izlīdzināt dabiskās konkurētspējas radītos pozitīvos efektus uzņēmējdarbības vidē.*

Uzņēmējdarbības vides veiktspējas absolūto un relatīvo rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti apkopoti 5.16.tabulā.

5.16.tabula

Brocēnu novada uzņēmējdarbības veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Teritoriālās vienības	Iegūto punktu skaits		Kopējais vērtējums	Vieta
	Absolūtie rādītāji	Relatīvie rādītāji		
Blīdenes PG	42,5	100,0	142,5	1
Brocēnu PL	44,5	79,0	123,5	2
Cieceres PG	33,0	72,0	105,0	3
Gaiķu PG	24,0	54,0	78,0	4
Remtes PG	13,5	25,0	38,5	5

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **NA** – neto apgrozījums
 Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Zinot absolūto un relatīvo rādītāju ranžējuma rezultātus, kopsavilkuma rādītāji nevienam nevar sagādāt nekādu pārsteigumu saistībā ar Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē esošo teritoriālo vienību konkurētspēju. Lai arī Brocēnu pilsēta absolūto rādītāju ranžējumā ieņēma I vietu, aiz sevis atstājot Blīdenes pagastu, iegūto punktu pārsvars izrādījās nepietiekošs, lai saglabātu iegūto vietu un izturētu Blīdenes pagasta centienus aizsteigties pilsētai priekšā, uzrādot lielāku pārākumu peļņas un rentabilitātes rādītājos. Bet zaudētie 19 punkti liecina, ka *Brocēnu pilsēta un Blīdenes pagasts var apvienot savas pūles un kļūt par novada teritorijas uzņēmējdarbības vides attīstības katalizatoru.*

Pētījuma rezultāti liecina, ka *Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē lauku teritorijās ir augstāka konkurētspēja salīdzinājumā ar pilsētu. Tas norāda uz labiem priekšnoteikumiem līdzsvarotai sociāli ekonomiskai un ekoloģiskai attīstībai Novada teritoriālās vienībās, kuri prasmīgu vadītāju rokās var dot labu*

rezultātu uzņēmējdarbības vides attīstībā un tās konkurētspējas paaugstināšanā.

5.5.2. Saldus novada uzņēmējdarbības vides veikspējas absolūto rādītāju ranžējums

Saldus novada uzņēmējdarbības vides veikspējas izvērtēšanā iekļauto absolūto rādītāju ranžēšanas rezultāti apkopoti 5.17.tabulā.

Tabulā iekļautie rādītāji liecina, ka, atšķirībā no Brocēniem, Saldus pilsētas uzņēmējdarbības vide konkurētspējas absolūto rādītāju ranžējuma rezultātā atpaliek no uzņēmējdarbības ziņā aktīvākajiem un mērķtiecīgākajiem pagastiem – iegūti tikai 116 punkti, un to skaits atbilst III vietai. Bet augstākais uzņēmējdarbības vides vērtējums ir Saldus pagastam – iegūti 155,5 punkti, apteidzot pilsētu 1,3 reizes. Savukārt otrajā vietā atrodas Kursiņu pagasts, kas apsteidz Saldus pagastu tikai par 1 punktu. Šo vietu sadalījumu lielā mērā noteica neto apgrozījums un īpaši peļņas rādītāji. *Neizskaidrojamu iemeslu dēļ Saldus pilsētas uzņēmējiem izdodas strādāt ar tik zemu peļņas līmeni, kas neatbilst Novada pagastos konstatētajam peļņas līmenim un vispārējai ekonomikas attīstības tendencei reģionā un valstī.*

5.17.tabula

Uzņēmējdarbības vides veikspējas absolūto rādītāju ranžējums Saldus novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (<i>punkti</i>)			Kopējais punktu skaits	Vieta
	Uzņēmumu skaits	NA	Peļņa		
Ezeres PG	21,0	21,0	36,0	78,0	12
Jaunauces PG	6,0	28,0	52,0	86,0	9
Jaunlutriņu PG	36,0	17,5	28,0	81,5	10
Kursiņu PG	27,0	42,0	48,0	117,0	2
Lutriņu PG	15,0	45,5	40,0	100,5	4
Nīgrandes PG	24,0	38,5	32,0	94,5	7
Novadnieku PG	42,0	49,0	4,0	95,0	6
Pampāju PG	3,0	31,5	60,0	94,5	8
Rubas PG	30,0	24,5	8,0	62,5	14
Saldus PG	39,0	52,5	64,0	155,5	1
Saldus PL	48,0	56,0	12,0	116,0	3
Šķēdes PG	33,0	3,5	44,0	80,5	11
Vadakstes PG	12,0	7,0	24,0	43,0	16
Zaņas PG	18,0	14,0	20,0	52,0	15
Zirņu PG	45,0	35,0	16,0	96,0	5

237

Zvārdes PG	9,0	10,5	56,0	75,5	13
-------------------	-----	------	------	------	-----------

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **NA** – neto apgrozījums
Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Interesanti atzīmēt, ka ļoti sāva konkurence izvērsusies ranžējuma vidus daļā starp Zirņu, Novadnieku, Nīgrandes un Pampāju pagastiem, kuru vietu sadalījumu nosaka tikai 1,5 punkts: augstākais vērtējums ir Zirņu pagastam – 96 punkti un V vieta, bet zemākais – Pampāju pagastam – 94,5 punkti un VIII vieta. Šis rezultātu sablīvējums lielā mērā apstiprina ranžējumā iekļauto rādītāju un to svaru savstarpējo atbilstību, kā arī norāda uz pagastu līdzīgu konkurētspēju un līdzīgām uzņēmējdarbības tradīcijām. Ranžējuma rezultātu tabulas lejas galā atrodas Vadakstes pagasts ar 43 punktiem, par 9 punktiem labāks rezultāts ir Zaņas pagastam, un par 19 punktiem labāks ir Rubas pagastam. Visi šie pagasti atrodas Novada dienvidu daļā un robežojas ar Lietuvu, izņemot Zaņas pagastu. Tas nozīmē, ka *valsts robežas esamība un citas valsts klātbūtne neveicina uzņēmējdarbības attīstību attiecīgajā lauku teritorijā.*

5.5.3. Saldus novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējums

Saldus novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtēšanā iekļauto salīdzinošo rādītāju ranžēšanas rezultāti sadalījumā pa teritoriālām vienībām apkopoti 5.18.tabulā.

5.18.tabula

Uzņēmējdarbības vides veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējums Saldus novada teritoriālajās vienībās

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa vienībām (punkti)						Kopā	Vieta
	US/ID Z	NA/ID Z	PL/ID Z	DR	NAR	DSR		
Ezeres PG	12,0	7,0	28,0	36,0	44,0	40,0	167,0	8
Jaunaucē PG	30,0	52,5	52,5	52,0	40,0	44,0	271,0	2
Jaunlutriņu PG	45,0	21,0	35,0	28,0	36,0	36,0	201,0	7
Kursišu PG	27,0	49,0	56,0	48,0	24,0	52,0	256,0	4
Lutriņu PG	6,0	35,0	7,0	40,0	20,0	20,0	128,0	14
Nīgrandes PG	9,0	24,5	24,5	32,0	28,0	24,0	142,0	12
Novadnieku PG	21,0	38,5	31,5	4,0	4,0	4,0	103,0	16
Pampāju PG	3,0	42,0	17,5	60,0	64,0	56,0	242,5	5
Rubas PG	33,0	31,5	42,0	8,0	8,0	12,0	134,5	13

238

Saldus PG	18,0	56,0	45,5	64,0	48,0	60,0	291,5	1
Saldus PL	15,0	45,5	10,5	12,0	52,0	8,0	143,0	11
Šķēdes PG	48,0	3,5	49,0	44,0	60,0	64,0	268,5	3
Vadakstes PG	42,0	10,5	21,0	24,0	32,0	32,0	161,5	9
Zaņas PG	24,0	17,5	38,5	20,0	16,0	28,0	144,0	10
Zirņu PG	39,0	14,0	14,0	16,0	12,0	16,0	111,0	15
Zvārdes PG	36,0	28,0	3,5	56,0	56,0	48,0	227,5	6

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **US/IDZ** – uzņēmumu skaits uz 100 iedzīvotājiem; **NA/IDZ** – neto apgrozījums uz iedzīvotāju; **PL/IDZ** – peļņa uz iedzīvotāju; **DR** – darba ražīgums; **NAR** – neto apgrozījuma rentabilitāte;

DSR – darbaspēka rentabilitāte

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Saldus novada uzņēmējdarbības vidē vērojama lauku teritoriju konkurētspējas paaugstināšanās salīdzinājumā ar pilsētu, kura šajā gadījumā atrodas tikai XI vietā. Augstākā uzņēmējdarbības vides konkurētspēja tiek konstatēta pilsētas pievārtē esošajam Saldus pagastam, ņemot vērā veikstspējas relatīvo rādītāju ranžējuma rezultātus. Interesanti, ka nākamajās vietās ierindojas pagasti, kuri neatrodas pilsētu pierobežā, bet izkļiedēti plašākā teritorijā. Ja II vietā esošais Jaunaucē pagasts atrodas netālu no Lietuvas robežas un kaimiņos Auces novadam, tad III vietā esošam Šķēdes pagastam ir salīdzinoši gara saskares līnija ar Kuldīgas novadu. Iespējams, ka šajā pagastā Kuldīgas pilsēta lielākā mērā sekmē uzņēmējdarbības attīstību, nekā Saldus pilsēta. Kursišu un Pampāju pagasti atrodas tuvāk Saldus pilsētai, nekā Šķēdes pagasts, bet ranžējumā ieņem attiecīgi IV un V vietu. Tas nozīmē, ka *Saldus novadā pilsētai ir mazāka nozīme uzņēmējdarbības attīstībā, nekā tas varētu būt, un, nekā tam vajadzētu būt, ņemot vērā pilsētām raksturīgās konkurētspējas priekšrocības.*

5.5.4. Saldus novada uzņēmējdarbības vides veikstspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Saldus novada uzņēmējdarbības vides veikstspējas vērtēšanā iekļauto absolūto un relatīvo rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti apvienoti 5.19.tabulā.

Kā redzams no 5.19.tabulā iekļautajiem rādītājiem, Saldus novada uzņēmējdarbības vides veikstspējas vērtējumā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkumā lielāka nozīme ir bijusi salīdzinošajiem, bet mazāka – absolūtajiem rādītājiem. Tāpēc pirmās vietas ranžējumā saglabājušas lauku teritorijas, bet Saldus pilsēta nedaudz uzlabojusi savu stāvokli - no 9. vietas

pacēlusies līdz 8.vietai, pateicoties labākam stāvoklim absolūto rādītāju ranžējumā. Savu pārkumu uzņēmējdarbības vides veiktspējā saglabājis Saldus pagasts, bet uz otro vietu no IV vietas pacēlies Kursišu pagasts, atstājot Jaunauces pagastu III vietā.

Krasākas pārmaiņas vērojamas ranžējuma tabulas lejasdaļā. Ja veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējumā pēdējā vietā atradās Novadnieku pagasts, tad kopvērtējumā tas pacēlies uz XIV vietu, vajākais vērtējums piekrīt Zaņas pagastam un Rubas pagastam, kuri ieņem attiecīgi XVI un XV vietu. Pampāju un Jaunlutriņu pagastiem izdevies saglabāt savu vietu kopvērtējumā un salīdzinošo rādītāju ranžējumā, ieņemot attiecīgi V un VII vietu. Tas liecina par šo pagastu uzņēmējdarbības vides lielāku stabilitāti un atbilstību vidējam līmenim Novadā.

5.19.tabula

Brocēnu novada uzņēmējdarbības veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Teritoriālās vienības	Iegūto punktu skaits		Kopējais vērtējums	Vieta
	Absolūtie rādītāji	Relatīvie rādītāji		
Ezeres PG	78,0	167,0	245,0	9
Jaunauces PG	86,0	271,0	357,0	3
Jaunlutriņu PG	81,5	201,0	282,5	7
Kursišu PG	117,0	256,0	373,0	2
Lutriņu PG	100,5	128,0	228,5	11
Nīgrandes PG	94,5	142,0	236,5	10
Novadnieku PG	95,0	103,0	198,0	14
Pampāju PG	94,5	242,5	337,0	5
Rubas PG	62,5	134,5	197,0	15
Saldus PG	155,5	291,5	447,0	1
Saldus PL	116,0	143,0	259,0	8
Šķēdes PG	80,5	268,5	349,0	4
Vadakstes PG	43,0	161,5	204,5	13
Zaņas PG	52,0	144,0	196,0	16
Zirņu PG	96,0	111,0	207,0	12
Zvārdes PG	75,5	227,5	303,0	6

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums: **PL** – pilsēta; **PG** – pagasts; **NA** – neto apgrozījums
Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rādītājiem ir cieša saistība ar teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu peļņas, rentabilitātes un darba ražīguma rādītājiem. Iepriekšējās Pētījuma sadaļās tika

konstatētas šo rādītāju krasas svārstības, kuras lielākā mērā sakņojas uzņēmumu iekšējā vidē, to vadītāju subjektīvā attieksmē pret nodarbinātību un peļņu, kā arī pret normatīvajiem aktiem, kuri nosaka faktiskās nodarbinātības un peļņas uzskaites kārtību. Pētījuma rezultāti liecina, ka *Saldus novadā subjektīvajam faktoram ir lielāka ietekme uz uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītājiem salīdzinājumā ar Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidi un tās veiktspēju.*

Nozīmīgākie secinājumi

Uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtēšanā iekļauto absolūto un salīdzinošo rādītāju ranžējumā iegūtie rezultāti Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē sadalījumā pa teritoriālām vienībām dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtēšanā tiek iekļauti tādi rādītāji kā teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu skaits; uzņēmumu saražotais neto apgrozījums un iegūtās peļņas apjoms, kā arī seši relatīvie rādītāji, kas tiek atvasināti no vērtējumā iekļautajiem absolūtajiem rādītājiem. Katram no ranžējumā iekļautajiem rādītājiem tiek piešķirts noteikts svars, ņemot vērā to ietekmi uz uzņēmējdarbības vides veiktspēju.
2. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtēšanai iekļauto absolūto rādītāju ranžēšanas rezultāti liecina par Brocēnu pilsētas dabiskās konkurētspējas priekšrocībām – pilsētā ir lielākais uzņēmumu skaits un lielākais neto apgrozījuma apjoms. Peļņas ziņā ienesīgākie ir Blīdenes un Cieceres pagasti, bet Brocēniem ir tikai 3. vieta. Neskatoties uz to, absolūto rādītāju ranžējumā Brocēnu pilsēta izvirzās priekšgalā, apsteidzot Blīdenes pagastu.
3. Uzņēmējdarbības vides veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējumā pārlicinoši 1. vietā atrodas Blīdenes pagasts, atstājot Brocēnu pilsētu 2. vietā. Šo pārākumu blīdeniešiem nodrošina augstāks darba ražīgums, kā arī labāki peļņas un rentabilitātes rādītāji, bet 3. vietā paliek mazais Cieceres pagasts, pateicoties dabiskām un iegūtām konkurētspējas priekšrocībām.
4. Ranžējuma tabulas lejasgalā atrodas Remtes pagasts, kas visos ranžējumā iekļautos relatīvajos rādītājos atrodas pēdējā vietā. Tādējādi, Remtes pagasta uzņēmējdarbības vides novērtējums punktos 4 reizes atpaliek no 1. vietā esošās Brocēnu pilsētas un vairāk kā 2 reizes atpaliek no 4. vietas ieguvēja – Gaiķu pagasta. Tas nozīmē, ka Novada un pagasta vadītājiem, kā arī citām uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm lielāka uzmanība ir jāvelta Novada teritorijas

- līdzsvarotai attīstībai un jāveic konkrēti pasākumi Remtes un Gaiķu pagasta sociāli ekonomiskai attīstībai, cenšoties vismaz daļēji izlīdzināt dabiskās konkurētspējas radītos pozitīvos efektus uzņēmējdarbības vidē.
5. Pētījuma rezultāti liecina, ka Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidē lauku teritorijās ir salīdzinoši augsta konkurētspēja salīdzinājumā ar pilsētu. Tas norāda uz labiem priekšnoteikumiem līdzsvarotai sociāli ekonomiskai un ekoloģiskai attīstībai Novada teritoriālās vienībās, kuras prasmīgu vadītāju rokās var dot labu rezultātu uzņēmējdarbības vides attīstībā un tās konkurētspējas paaugstināšanā.
 6. Uzņēmējdarbības vides veiktspējas absolūto rādītāju ranžējumā Saldus pilsēta atpaliek no uzņēmējdarbības ziņā aktīvākajiem un mērķtiecīgākajiem pagastiem – iegūta 3. vieta, bet augstākais vērtējums ir Saldus pagastam, un 2. vietā paliek Kursišu pagasts. Neizskaidrojamu iemeslu dēļ Saldus pilsētas uzņēmējiem izdodas strādāt ar tik zemu peļņas līmeni, kas neatbilst Novada pagastos konstatētajam peļņas līmenim un vispārējai ekonomikas attīstības tendencei reģionā un valstī.
 7. Uzņēmējdarbības vides veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējumā augstāko vietu saglabā Saldus pagasts, 2. vietā paliek Jaunaucē pagasts, bet 3. vietā - Šķēdes pagasts.
 8. Saldus novada uzņēmējdarbības vides veiktspējas vērtējumā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkumā lielāka nozīme ir bijusi salīdzinošajiem, bet mazāka – absolūtajiem rādītājiem. Tāpēc pirmās vietas ranžējumā saglabājušas lauku teritorijas – Saldus, Kursišu un Jaunaucē pagasti, bet Saldus pilsēta pacēlusies līdz 8.vietai.
 9. Krasākas pārmaiņas vērojamas ranžējuma tabulas lejasdaļā. Ja veiktspējas relatīvo rādītāju ranžējumā pēdējā vietā atradās Novadnieku pagasts, tad kopvērtējumā tas pacēlies uz 14. vietu, vajākais vērtējums piekrīt Zaņas un Rubas pagastiem, kuri ieņem attiecīgi 16. un 15. vietu. Pampāju un Jaunlutriņu pagastiem izdevies saglabāt savu vietu kopvērtējumā, ieņemot attiecīgi 5. un 7. vietu. Tas liecina par šo pagastu uzņēmējdarbības vides lielāku stabilitāti un atbilstību vidējam līmenim Novadā.
 10. Uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rādītājiem ir cieša saistība ar teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu peļņas, rentabilitātes un darba ražīguma rādītājiem. Iepriekšējās Pētījuma sadaļās tika konstatētas šo rādītāju krasas svārstības, kuras lielākā mērā sakņojas uzņēmumu iekšējā vidē, to vadītāju subjektīvā attieksmē pret nodarbinātību un peļņu, kā arī pret normatīvajiem aktiem, kuri nosaka faktiskās nodarbinātības un peļņas uzskaites kārtību. Pētījuma rezultāti liecina, ka Saldus novadā subjektīvajam faktoram ir lielāka ietekme uz uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītājiem

salīdzinājumā ar Brocēnu novada uzņēmējdarbības vidi un tās veikspēju.

5.6. Novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas potenciāla un veikspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides izvērtēšana tuvojas finišam. Tas nozīmē, ka iepriekšējās Pētījuma sadaļās iegūtie rezultāti saistībā ar uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas potenciālu raksturojošo rādītāju analītisku izvērtējumu un to ranžēšanu, kā arī uzņēmējdarbības vides veikspējas pētījumā iekļauto rādītāju ranžēšanas rezultāti tiek apvienoti vienā rādītājā, izmantojot aprakstīto datu ranžēšanas metodiku. Tādējādi, iespējams iegūt kopējo ranžēšanas rezultātu, ar kura palīdzību visas Novadu teritoriālās vienības tiek sarindotas noteiktā konkurētspējas secībā, ņemot vērā uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un tās veikspējas rādītājus. Novadu un to teritoriālo vienību uzņēmējdarbības vides konkurētspējas galīgam izvērtējumam tiek izmantoti šādi iepriekšējā ranžējumā iegūtie rezultāti:

- dabas resursu pieejamības izvērtēšanā iekļauto rādītāju ranžējuma rezultāti;
- darbaspēka pieejamības izvērtēšanā piemēroto rādītāju ranžējuma rezultāti;
- uzņēmējdarbības vides veikspējas izvērtēšanā piemēroto rādītāju ranžējuma rezultāti.

Augstāk minētie ranžēšanas rezultāti tiek izmantoti, lai iegūtu atbildi uz Pētījuma galveno jautājumu – *kurā no Novadu teritoriālām vienībām uzņēmējdarbības videi ir augstākā konkurētspēja un kurai zemākā*, sarindojot tās atbilstošā secībā.

5.6.1. Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides izvērtēšanā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti ir iekļauti 5.20.tabulā.

5.20.tabula

Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides izvērtējumā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa ranžējuma sadaļām (<i>punkti</i>)			Galīgais vērtējums	
	DRP	DSP	UVS	Punkti	Vieta
Blīdenes PG	46,0	99,8	142,5	288,3	1

Brocēnu PL	14,6	147	123,5	285,1	2
Cieceres PG	40,2	104,8	105,0	250,0	3
Gaiķu PG	55,9	38,8	78,0	172,7	4
Remtes PG	62,6	57,5	38,5	158,6	5

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **DRP** – dabas resursu pieejamība;
DSP – darbaspēka pieejamība; **UVS** – uzņēmējdarbības vides veiktspēja
 Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

Tabulā iekļautie ranžējuma rezultāti liecina, ka uzņēmējdarbības vides konkurētspēju Brocēnu novada teritoriālās vienībās lielākā mērā ietekmē veiktspējas rādītāju ranžējuma rezultāts. Tā rezultātā *Blīdenes pagasts* par 3,2 punktiem apsteidz Brocēnu pilsētu un saņem *titulu "Pagasts ar konkurētspējīgāko uzņēmējdarbības vidi"* jeb vienkāršāk "Konkurētspējīgākais pagasts". Šis rezultāts drīzāk būtu jāuztver kā izņēmums, nevis likumsakarība. Rezultāta starpība starp otrajā vietā esošo Brocēnu pilsētu liecina, ka pilsēta tuvāko gadu laikā var ieņemt dominējošo vietu Novada sociāli ekonomiskajā attīstībā un kļūt par uzņēmējdarbības attīstības centru. Par pilsētas uzņēmējdarbības vides salīdzinoši lielo attīstības potenciālu liecina augstā darbaspēka pieejamība salīdzinājumā ar Blīdenes pagastu.

Cieceres pagastam, kas atrodas pilsētas pievārtē izdevies nostiprināties konkurētspējas vērtējuma vidusdaļā ar lielām iespējām pavisam uz augšu, apsteidzot Blīdenes pagastu. Līdz šim Cieceres ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un uzņēmējiem ir pietrūcis uzņēmības un mērķtiecības, lai pilnīgāk izmantotu konkurētspējas priekšrocības, ko dod atrašanās pilsētas pievārtē. Zemākā konkurētspēja tiek konstatēta Gaiķu un Remtes pagastos, kas atbilst to teritoriālajam izvietojumam Novadā.

5.6.2. Saldus novada uzņēmējdarbības vides rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Saldus novada uzņēmējdarbības vides izvērtēšanā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rezultāti iekļauti 5.21.tabulā.

5.21.tabula

Saldus novada uzņēmējdarbības vides izvērtējumā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkums

Teritoriālās vienības	Vērtējuma rezultāts sadalījumā pa ranžējuma sadaļām (punkti)			Galīgais vērtējums	
	DRP	DSP	UVS	Punkti	Vieta
Ezeres PG	201,3	256,0	245,0	702,3	11
Jaunauces PG	175,9	125,5	357,0	658,4	13
Jaunlutriņu PG	271,7	205,8	282,5	760,0	8

Kursišu PG	290,2	221,3	373,0	884,5	2
Lutriņu PG	195,2	381,5	228,5	805,2	4
Nīgrandes PG	226,4	313,3	236,5	776,2	7
Novadnieku PG	210,2	389,0	198,0	797,2	5
Pampāļu PG	215,3	237,3	337,0	789,6	6
Rubas PG	187,7	213,0	197,0	597,7	14
Saldus PG	113,1	381,0	447,0	941,1	1
Saldus PL	41,5	436,8	259,0	737,3	9
Šķēdes PG	217,7	131,3	349,0	698,0	12
Vadakstes PG	140,5	86,0	204,5	431,0	16
Zaņas PG	203,3	168,5	196,0	567,8	15
Zirņu PG	309,7	332,8	207,0	849,5	3
Zvārdes PG	252,1	167,3	303,0	722,4	10

Tabulā lietoto saīsinājumu atšifrējums:

PL – pilsēta; **PG** – pagasts; **DRP** – dabas resursu pieejamība;
DSP – darbaspēka pieejamība; **UVS** – uzņēmējdarbības vides veiktspēja

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot ranžēšanas rezultātus

5.21. tabulā iekļautie rezultāti liecina, ka Saldus novadā augstākā konkurētspēja ar 940 ranžējuma punktiem ir *Saldus pagastam*, ņemot vērā ranžējumā iekļautās rādītāju kopas. Iegūtais rezultāts lielā mērā ir izskaidrojams ar Saldus pagasta izdevīgo ģeogrāfisko stāvokli – tas atrodas pilsētas pievārtē, veidojot dabiskās konkurētspējas priekšrocības. Turklāt vairāku desmitu, pat simtu gadu laikā pilsētai un pagastam ir izveidojušās sociāli ekonomiskās saites, kuras sekmē gan piepilsētā esošā pagasta, gan pilsētas attīstību. Tomēr pašai pilsētai jāsamierinās tikai ar 737 punktiem un iegūto 9. vietu, atpaliekot no līdera par 27%. Bet tas nenozīmē, ka pilsētas tuvumā esošajiem pagastiem ir lielākas dabiskās un iegūtās konkurētspējas priekšrocības, nekā pašai pilsētai. Nelabvēlīgākā situācijā Saldus atrodas zemo peļņas un rentabilitātes rādītāju dēļ, turklāt šiem rādītājiem raksturīgas svārstības visai plašā amplitūdā, kuras nav iespējams izskaidrot, ņemot vērā peļņas un rentabilitātes rādītāju izmaiņas Novada lauku teritorijās.

Aiz Saldus pagasta seko Kursišu un Zirņu pagasti – 2. un 3. vietas ieguvēji, iegūto ranžējuma punktu ziņā atpaliekot no Saldus pagasta attiecīgi par 6% un 10%. Pavisam neliela konkurētspējas atšķirība vērojama Novadnieku un Pampāļu pagastu uzņēmējdarbības vidē, kuri kopējā vērtējumā ieņem attiecīgi 5. un 6. vietu, bet iegūto punktu ziņā atšķiras tikai par nepilniem 8 punktiem. Līdzīga starpība vērojama starp 7. vietā esošo Nīgrandes pagastu un 8. vietā esošo Jaunlutriņu pagastu.

Ne mazākas uzmanības vērtas ir tās teritoriālās vienības, kas atrodas ranžējuma tabulas lejasdaļā. Pašā pēdējā, 16. vietā ar iegūtajiem 430 punktiem atrodas Vadakstes pagasts. No konkurētspējas priekšrocību teorijas viedokļa par to nevajadzētu īpaši brīnīties – šis pagasts atrodas vistālāk no Novada

centra un tam ir visai gara valsts robeža ar Lietuvas republikas Šauļu apriņķa Akmenes administratīvo vienību. Šādu ģeogrāfisko stāvokli nevarētu uzskatīt par uzņēmējdarbību veicinošo faktoru.

Labākā situācijā atrodas 15. vietā esošais Zaņas pagasts ar 568 punktiem, bet 14. vietā esošais Rubas pagasts atrodas Vadakstes pagastam līdzīgā ģeogrāfiskā situācijā, bet uzņēmējdarbības vides konkurētspēja ir jūtami augstāka salīdzinājumā ar *pastarīti*, galvenokārt, pateicoties labākiem dabas resursu un darbaspēka pieejamības rādītājiem, bet uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāji šiem pagastiem ir visai līdzīgi. Tas nozīmē, ka Rubas pagastam ir lielāks izaugsmes potenciāls un tas pēc dažiem gadiem sociāli ekonomiskajos rādītājos var pakāpties uz augšu, savā vietā atstājot pagastu ar zemāku izaugsmes potenciālu.

Novadu vadītājiem un citām uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm lielāku uzmanību vajadzētu veltīt tām administratīvām vienībām, kas atrodas ranžējuma augšgalā un lejasdaļā. Neviens no malas nepateiks, kā konkrētas uzņēmējdarbības vides apstākļos nodibināt uzņēmumu, izveidot darba vietas, pieņemt uzņēmumā darbiniekus un nodrošināt uzņēmuma pakāpenisku attīstību un modernizāciju atbilstoši uzņēmēja iecerēm, mērķiem un plāniem. Tāpēc Novadu vadītājiem un speciālistiem vajadzētu saņemt uzticības kvotu no šiem uzņēmumiem, lai iegūtu tās atziņas, kuras varētu izmantot uzņēmīgākie un mērķtiecīgākie ekonomiski aktīvie iedzīvotāji citos novados. To pašu varētu sacīt arī par kļūdām. Uzņēmējdarbības vides attīstībai ļoti svarīgi pārņemt labāko pieredzi un mācīties ne tikai no savām, bet arī no citu kļūdām.

V NODAĻAS SECINĀJUMI

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un veiktspējas izvērtēšanā iekļauto absolūto un salīdzinošo rādītāju ranžējumā iegūtie rezultāti sadalījumā pa Novadu teritoriālām vienībām dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un veiktspējas izvērtēšanā iekļauto absolūto un salīdzinošo rādītāju ranžējuma rezultāti Novadu vadītājiem un pārējām ieinteresētajām pusēm var sniegt pietiekami detalizētu un objektīvu priekšstatu par uzņēmējdarbības vidē notiekošajiem procesiem, to pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem.
2. Šajā pētījuma nodaļā galvenā uzmanība tiek veltīta konkurētspējīgākās teritoriālās vienības noteikšanai, kurā uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla rādītāji apvienojas ar konkurētspējas izmaiņas raksturojošajiem rādītājiem.

3. Nodaļā liela uzmanība tiek veltīta Novadu iekšējās konkurētspējas jautājumiem, vienlaicīgi atklājot nozīmīgākos konkurētspējas aspektus reģiona un valsts mērogā, kas dod iespēju Novadu vadītājiem un pārējiem interesentiem salīdzināt Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas izmaiņas raksturojošos rādītājus ar attiecīgajiem rādītājiem reģionā un valstī.
4. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un tās konkurētspējas izmaiņas raksturojošie rādītāji sadalījumā pa teritoriālām vienībām tiek apvienoti, izmantojot rādītāju ranžēšanas metodiku.
5. Piemērotās metodikas pamatā ir atzinums, ka katrs uzņēmējdarbības vides potenciāla un vides konkurētspējas izmaiņu izvērtēšanā pielietotais rādītājs ir atšķirīgs pēc sociāli ekonomiskā un ekoloģiskā satura un tālākas ietekmes uz pagastu un pilsētu turpmākās attīstības kvantitatīvajām un kvalitatīvajām dimensijām.
6. Saprātīgas Novadu attīstības politikas ietvaros pastāvīgi jāmeklē kompromiss starp dažādiem uzņēmējdarbības vidi veidojošajiem elementiem. Ideāls risinājums šajā gadījumā nav iespējams - pieņemtie vadības lēmumi un Novados īstenotie pasākumi jebkurā gadījumā kādai uzņēmējdarbības vides dalībnieku grupai vai tās daļai būs labvēlīgāki salīdzinājumā ar citiem. Kas šajā ziņā ir svarīgākais – tas, kas lielākā mērā atbilst attiecīgā novada iedzīvotāju interesēm, un to vajadzētu varēt katram izlasīt Novadu attīstībai veltītajos pamatdokumentos.
7. Uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla izvērtēšana tiek balstīta uz diviem pīlāriem: pirmais no tiem ir Novadu teritorijās esošo dabiskas izcelsmes resursu pieejamība, bet otrs – darbaspēka pieejamības pīlārs, kurā integrējas pašreizējais nodarbināto skaits ar jaunāko ekonomiski aktīvo iedzīvotāju daļu, kas ienāks darbaspēka tirgū tuvākā vai tālākā nākotnē.
8. Uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla izvērtēšanā iekļauto rādītāju ietekmes spēks uz uzņēmējdarbības vides potenciāla attīstību tiek ņemts vērā, nosakot tā svaru. Tādējādi, mazākā vērtība tiek piešķirta katra novada un tā teritoriālo vienību aizņemtajai zemes platībai, bet augstākā vērtība – jaunākajiem iedzīvotājiem un nodarbinātajiem Novadu teritoriālās vienībās.
9. Brocēnu novadā dabas resursu pieejamību raksturojošo kvantitatīvo un relatīvo rādītāju ranžējumā pirmajā vietā atrodas Novadā lielākais Remtes pagasts, kurā ir arī lielākās mežu un purvu platības, kas nodrošināja augstāko vietu ranžējumā, bet pēdējā vietā – Brocēnu pilsēta.
10. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē pieejamo dabas resursu rādītāju ranžējumā pirmo vietu saglabā Novadā lielākais Zirņu pagasts, otrajā

vietā Kursišu pagasts, kurš kopējās platības ziņā ir tikai trešajā vietā. Ranžējuma trešajā vietā atrodas Jaunlutriņu pagasts, bet teritorijas vērtējumā tas ir tikai 5.vietā, līdzīgas atšķirības vērojamas arī Zvārdes pagastā.

11. Pētījuma ietvaros darbaspēka pieejamības izvērtējumā tiek izmantots iedzīvotāju kopējais skaits un apdzīvotības līmenis, kā arī nodarbināto skaits un jaunākās iedzīvotāju daļas lielums. Šajā Brocēnu novada uzņēmējdarbības vides konkurētspējas aspektā Brocēnu pilsēta atrodas dominējošā stāvoklī, bet lauku teritoriju vidū pārākais ir Cieceres pagasts. Darbaspēka pieejamības ziņā sliktākā stāvoklī atrodas Gaiķu pagasts.
12. Saldus novadā augstākā darbaspēka pieejamība tiek konstatēta Saldus pilsētā, Novadnieku un Lutriņu pagastos, bet zemākā pieejamība - Vadakstes, Jaunauces un Jaunlutriņu pagastos. Ranžējuma rezultāti liecina, ka Saldus novadā uzņēmējdarbības vidē vērojama salīdzinoši liela konkurence ne tikai starp pilsētu un pagastiem, bet arī pagastu vidū.
13. Uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtēšanā tiek iekļauti absolūtie rādītāji, kas raksturo strādājošo uzņēmumu skaitu, tajos saražoto neto apgrozījumu un iegūtās peļņas apjomu. Absolūtie rādītāji tiek papildināti ar atbilstošiem relatīviem rādītājiem, kas atvasināti no absolūtajiem rādītājiem.
14. *Brocēni novada* uzņēmējdarbības vides veiktspējas izvērtēšanā iekļauto rādītāju ranžējuma rezultātu kopsavilkumā *I vietā atrodas Blīdenes pagasts*, atstājot Brocēnu pilsētu II vietā. Šo pārākumu blīdeniešiem nodrošina augstāks darba ražīgums, kā arī labāki peļņas un rentabilitātes rādītāji, bet III vietā paliek mazais Cieceres pagasts, pateicoties dabiskām un iegūtām konkurētspējas priekšrocībām. Ranžējuma tabulas lejasgalā atrodas Remtes un Gaiķu pagasti.
15. *Saldus novada* uzņēmējdarbības vides veiktspējas vērtējumā iekļauto rādītāju ranžējuma kopsavilkumā *pirmās vietas* ranžējumā saglabājušas lauku teritorijas – *Saldus, Kursišu un Zirņu pagasti*, bet Saldus pilsēta paliek IX vietā, bet *pēdējās vietās atrodas Vadakstes, Zaņas un Rubas pagasti*.
16. Novadu vadītājiem, speciālistiem, kā arī parējām Pētījuma rezultātos ieinteresētām pusēm jāņem vērā, ka uzņēmējdarbības vides veiktspējas rādītāju ranžējuma kopsavilkuma rādītājiem ir cieša saistība ar teritoriālās vienībās strādājošo uzņēmumu peļņas, rentabilitātes un darba ražīguma rādītājiem. Šo rādītāju krasās svārstības atstāj ietekmi uz pētījuma rezultātiem, to cēlonis lielākā mērā sakņojas uzņēmumu iekšējā vidē, to vadītāju subjektīvā attieksmē pret nodarbinātību un peļņu, kā arī pret normatīvajiem aktiem, kuri nosaka faktiskās nodarbinātības un peļņas uzskaites kārtību.

17. Novada un pagasta vadītājiem, kā arī citām uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm lielāka uzmanība jāvelta Novadu teritorijas līdzsvarotai attīstībai un jāveic konkrēti pasākumi Remtes, Gaiķu, Vadakstes, Zaņas un Rubas pagastu sociāli ekonomiskai attīstībai, cenšoties vismaz daļēji izlīdzināt dabiskās konkurētspējas radītos pozitīvos un negatīvos efektus uzņēmējdarbības vidē.
18. Pētījumā iegūtajiem rezultātiem ir liela nozīme Novadu turpmākās attīstības politikas izstrādē un vadības lēmumu pieņemšanā par veicamajiem pasākumiem sociāli ekonomiskās un ekoloģiskās attīstības radīto atšķirību mazināšanai starp novada teritoriālām vienībām, kā arī Novadu uzņēmējdarbības vides līdzsvarotai attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai.

6. Novadu normatīvo aktu un attīstības stratēģiju izpēte

6.1. Novadu attīstības plānošanas dokumentu un iepriekš veikto pētījumu analītiska izvērtējuma bāze

Saldus un Brocēnu novados sociālekonomiskai situācijai ar tās neatņemamu sastāvdaļu – uzņēmējdarbību – vienmēr ir bijusi redzama vieta regulāri veiktos, savstarpēji saistītos un sistemātiskos pētījumos, kuros dominē uz esošā stāvokļa analīzes pamata noteiktās attīstības tendences un formulēta iespējamā virzība nākotnē.

Ar mērķi saskaņot uz iepriekš veiktajiem pētījumiem balstītus viedokļus un redzējumus par Novadu attīstību, tika analizēta un savstarpēji salīdzināta virkne plānošanas dokumentu par Saldus un Brocēnu novadu sociālekonomisko situāciju.

Brocēnu un Saldus novadu teritorijas izpēte un teritorijas attīstības plānošana, kas iepriekšējos gados ir veikta plašā apjomā, kā arī virkne izstrādāto plānošanas dokumentu, kas satur nozīmīgu informāciju par novados esošajiem attīstības resursiem un nozaru attīstības tendencēm, pavēra iespēju izveidot pārskatu par esošajiem plānošanas dokumentiem Saldus un Brocēnu novadā, lai iegūtu stratēģisku redzējumu par uzņēmējdarbības vidi pētāmajos novados.

Atbilstoši pētījuma mērķim un uzdevumiem, tika analizēti un izvērtēti šādi Saldus novada aktuālie plānošanas dokumenti:

- *Saldus novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam¹¹*, kas sagatavota, izmantojot Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju „Latvija 2030”, t.sk. Latvijas telpiskās attīstības perspektīvu, Reģionālās politikas pamatnostādnes, Kurzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumu 2006.-2026. gadam, Kurzemes plānošanas reģiona rīcības plānu 2010.-2013. gadam, t.sk. ilgtermiņa attīstības prioritātes 2010.-2030.gadam, Saldus novada teritorijas plānojumu 2013.-2025. gadam, Saldus novada attīstības programmu 2013.-2020. gadam, kaimiņu novadu plānošanas dokumentus u.c.;
- *Saldus novada attīstības programma 2013.-2020.gadam¹²*, kas satur pašreizējās situācijas analīzi, stratēģiju, rīcību un investīciju plānu, un tās mērķis ir konkurētspējīga Saldus novada attīstības nodrošināšana;
- *Saldus novada teritorijas plānojums 2013.-2025.gadam¹³*, kā arī teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un to grafiskā daļa;
- *Saldus novada attīstības un vides pārskats 2013.-2020.gadam*;

¹¹ Saldus novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam (2013) – Saldus, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē

¹² Saldus novada attīstības programma 2013.-2020.gadam (2012) – Saldus, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē

¹³ Saldus novada teritoriālais plānojums 2013.-2025.gadam (2012-2013). 1.sējums. Paskaidrojuma raksts – Rīga, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē

- *Saldus novada Ilgtspējīgas enerģijas rīcības plāns 2014. - 2020. gadam;*
- *Saldus pilsētas un tās tuvākās apkaimes izglītības iestāžu infrastruktūras un izglītības iestāžu attīstības plāns 2011. - 2017. gadam*¹⁴, kas sagatavots, pamatojoties uz nacionālo stratēģisko ietvardokumentu 2007. - 2013. gada periodam, Kurzemes plānošanas reģiona Rīcības plānu 2010. - 2013.gadam, Izglītības attīstības pamatnostādnēm 2007. - 2013. gadam, Reģionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādnēm 2010. - 2015. gadam, Mūžizglītības politikas pamatnostādnēm 2007. - 2013. gadam, Saldus novada attīstības programmu 2009. - 2015. gadam u.c.;
- *detālpilānojumi un lokālpilānojums (izstrādes stadijā), atsevišķu pilsētas un pagastu objektu griezumā;*
- u.c.

Tika analizēti šādi Brocēnu novada aktuālie plānošanas dokumenti:

- *Brocēnu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014. - 2030. gadam*¹⁵;
- *Brocēnu novada attīstības programma 2014. - 2020. gadam*¹⁶;
- *Brocēnu novada pašreizējās situācijas raksturojums uz 2014. gadu*¹⁷, kura mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu informāciju, kas tiek izmantota Brocēnu novada attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas un teritorijas plānojuma – sagatavošanā vai aktualizēšanā;
- *Brocēnu novada teritorijas plānojums 2006. - 2018. gadam ar 2009. gada grozījumiem,*
- *detālpilānojumi atsevišķu pilsētas objektu griezumā;*
- u.c.

Pētījums tika veikts, pamatojoties arī uz normatīvajiem aktiem, kādi bija spēkā 2007. – 2013. gada plānošanas periodā attiecībā uz LEADER finansējuma apgušanu, pētījuma "2007. - 2013. gada plānošanas periodā īstenoto LEADER pieejas projektu sociālekonomiskā ietekme Saldus un Brocēnu novada teritorijā" ieteikumiem¹⁸, kā arī uz šādu pētījumu rezultātiem:

- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pētījums: "Publisko individuālo pakalpojumu teritoriālā izvietojuma analīze atbilstoši apdzīvojumam"¹⁹;
- Lursoft pētījums: Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu²⁰;

¹⁴ Saldus pilsētas un tās tuvākās apkaimes izglītības iestāžu infrastruktūras un izglītības iestāžu attīstības plāns 2011.-2017.gadam (2011). Gala ziņojums

¹⁵ Brocēnu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam (2014) – Brocēni

¹⁶ Brocēnu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam (2014) – Brocēni

¹⁷ Brocēnu novada pašreizējās situācijas raksturojums (2014) – Brocēni. Plānošanas darbnīca

¹⁸ Pētījums "2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoto LEADER pieejas projektu sociālekonomiskā ietekme Saldus un Brocēnu novada teritorijā", 2014, LLF Kompetenču centrs

¹⁹ "Publisko individuālo pakalpojumu teritoriālā izvietojuma analīze atbilstoši apdzīvojumam" (2015) –SIA „Grupa93” un SIA „Karšu izdevniecība Jāņa sēta”

- U.C.

Plašs iepriekš veikto pētījumu un izstrādāto plānošanas dokumentu klāsts apliecina, ka Saldus un Brocēnu novadi pieder pie tiem Latvijas novadiem, kuri atrodas zinātniski pētnieciskās izpētes un ar to saistītās sadarbības redzeslokā. Iepriekš veiktajos pētījumos izmantotais plašais informācijas klāsts, iegūtie secinājumi un priekšlikumi, kā arī to pēctecīgais raksturs veido pamatotu atbalstu uzņēmējdarbības vides tālākai izpētei abos novados.

Normatīvos aktos un attīstības stratēģijās atspoguļots pašreizējās situācijas raksturojums un plaša informācija par sociāli ekonomiskajiem procesiem novadā identificē novada attīstībai pieejamos resursus un priekšrocības, atsedz problēmas, kādas risināmas, lai veicinātu konkurētspējīgu un ilgtspējīgu attīstību, tādejādi, palīdzot gūt pietiekami skaidru priekšstatu par uzņēmējdarbības vidi novadā, tās potenciālu un iespējām, attīstību veicinošiem un kavējošiem faktoriem.

Analizējot Saldus un Brocēnu novadu attīstības stratēģijas un plānošanas dokumentus, tiek pievērsta uzmanība Novadu ilgtspējīgas attīstības stratēģiskajiem mērķiem un prioritātēm, kas ir svarīgi ņemt vērā turpmākā uzņēmējdarbības vides analīzē.

6.2. Saldus un Brocēnu novadu ilgtspējīgas attīstības stratēģiskie mērķi un prioritātes

Saldus novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2038. gadam²¹ novada attīstības stratēģiskie mērķi balstīti uz sabiedrības, ekonomikas un dzīves vides attīstību. Ar mērķi 1 – *dzīvot* – saprot nepieciešamību veidot visiem novada iedzīvotājiem pievilcīgu dzīves telpu ar kvalitatīviem pakalpojumiem, ar mērķi 2 – *strādāt* – veicināt ekonomisku stabilitāti un attīstību, izmantojot pieejamos resursus, potenciālu un investīciju piesaisti, ar mērķi 3 – *atpūsties* – veidot sakoptu un daudzveidīgu vidi atpūtai vietējiem iedzīvotājiem, ciemiņiem un tūristiem. Lai veicinātu novada vīzijas un stratēģisko mērķu sasniegšanu, ir noteiktas ilgtermiņa prioritātes katram mērķim. Mērķim 1 – tās saistās ar visiem pieejamu veselības aprūpi, sociālo palīdzību un aizsardzību, pieejamu kvalitatīvu vispārēju, profesionālu, interešu un mūžizglītību, mērķim 2 – ar modernu un kvalitatīvu inženiertehnisko infrastruktūru, konkurētspējīgu uzņēmējdarbību, sasniedzamību, mērķim 3 – ar apzinātu un sakoptu kultūrvēsturisko mantojumu, dabas daudzveidību un resursiem, kultūras un sporta aktivitātēm, sabiedriskajām organizācijām.

Starp minētajiem mērķiem un prioritātēm pastāv cieša saistība. Īstenojot vienus mērķus un prioritātes, jāraugās, cik lielā mērā tas ietekmē pārējās.

²⁰Lursoft pētījums: Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu. 2013, Pieejams: <http://blog.lursoft.lv/2013/05/30/lursoft-petijums-mikro-un-mazie-uznemumi-latvijas-ekonomika-ienem-aizvien-nozimigaku-lomu/>. Skatīts 10.04.15.

²¹Saldus novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam (2013) – Saldus, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē

Mērķa 2 un tā prioritāšu īstenošana nav iespējama bez rēķināšanās ar mērķi 1 un mērķi 3 un to prioritātēm. Piemēram, modernas un kvalitatīvas inženiertehniskās infrastruktūras ieviešana jāsaista ar tās ietekmi uz dabu, ar izglītību. Šai saistībai var būt ļoti mainīgs raksturs, tāpēc mērķi un prioritātes ir regulāri jāpārskata.

Brocēnu novadam, savukārt, ir noteikti 4 stratēģiskie mērķi, kuri balstīti uz galvenajām Brocēnu novada pamatvērtībām: sabiedrību, dzīves telpu, uzņēmējdarbības telpu un pašvaldību pārvaldību: mērķis 1 – izglītota, veselīga, aktīva un patriotiska sabiedrība; mērķis 2 – pilnvērtīga un sakārtota dzīves vide; mērķis 3 – uz vietējo resursu izmantošanu balstīta ekonomika; mērķis 4 – labi pārvaldīta pašvaldība.

Mērķa 1 sasniegšanas sekmēšana saistīta ar kvalitātes paaugstināšanu izglītības, kultūras un sporta jomā, visu izglītības, kultūras un sporta procesā iesaistīto institūciju savstarpējo sadarbību, izglītības, kultūras un sporta infrastruktūras uzlabošanu. Tādējādi, mērķa 1 prioritāte ir izglītības, sporta, kultūras iestāžu nodrošinājums.

Mērķa 2 īstenošana saistās ar dabas un ainaviskās vides (publisko ārtelpu, mežu, ezeru, upju) saglabāšanu un kopšanu, pilnvērtīgas un sakārtotas dzīves vides nepārtrauktu plānošanu, cilvēku drošības sekmēšanu, novada iedzīvotāju sociālās un veselības aprūpes infrastruktūras paplašināšanu. Tādējādi, mērķa 2 prioritāte ir komfortabls dzīvojamais fonds, sakārtota tehniskā infrastruktūra.

Mērķa 3 sasniegšanā galvenie virzieni ir ekonomiskās vides plānošana novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, vietējo kooperatīvu veidošana novadā, nevalstisko organizāciju darbības atbalstīšana, infrastruktūras uzlabošana, un prioritāte ir uzņēmējdarbības attīstība.

Mērķis 4 saistās ar pašvaldības speciālistu kapacitātes nepārtrauktu uzlabošanu, novada tēla veidošanu, un prioritāte ir profesionāla, uz vietējo sabiedrību orientēta, pašvaldība.

Var secināt, ka *abu Novadu stratēģiskie mērķi ir līdzīgi un balstās uz sabiedrības, ekonomikas un dzīves vides attīstību, un šī Pētījuma rezultāti sniedz būtisku ieguldījumu Novadu stratēģisko mērķu sasniegšanai uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas kontekstā.*

6.3. Novadu uzņēmējdarbības struktūras analītisks izvērtējums

Analizējot augstāk minētos plānošanas dokumentus un attīstības stratēģijas, var secināt, ka uzņēmējdarbība kopumā Saldus un Brocēnu novados ir salīdzinoši labi attīstīta.

Saldus novadā ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir augstāks nekā vidēji valstī, un Novados darbojas gan dažādu formu komersanti, gan pārstāvētas dažādas uzņēmējdarbības jomas, starp kurām visplašāk pārstāvētās lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība. Apstrādes rūpniecībā redzamākās jomas ir pārtikas pārstrāde, kokapstrāde, būvmateriālu un apģērbu ražošana.

Tā ir vide, kurā funkcionē vairāk par diviem tūkstošiem ekonomiski aktīvo tirgus statistisko vienību, veidojot plašu ekonomisko spektru, sākot ar

pašnodarbinātām personām, individuāliem komersantiem un maziem ģimenes uzņēmumiem līdz starptautiski atpazīstamiem uzņēmumiem.

Ekonomiski aktīvo tirgus statistisko vienību skaits uz 1000 iedzīvotājiem Saldus novadā pārsniedza šo rādītāju Latvijā un Kurzemes reģionā. Uzņēmumu izveidi, attīstību un panākumus šajā vidē ir noteikuši un turpina noteikt pieejamie resursi, uzņēmēju prasme kombinēt ražošanas faktoros (zemi, darbaspēku, kapitālu, liekot lietā uzņēmējspēju), ņemot vērā konkrētos apstākļus ar tiem piemītošo komplekso raksturu novadā.

Novadu vietējo ekonomiku krīze ir skārusi smagi; strauji augot bezdarbam, visvairāk ir cietusi lauksaimniecība, mežsaimniecība un apstrādes rūpniecība. Sākot ar 2010. gadu, ekonomika sāka atveseļoties. Ekonomiskās aktivitātes ziņā izceļas pilsētas un tādi pagasti kā Saldus, Novadnieku, Nīgrandes, Zirņu un Lutriņu.

6.4. Novadu dabas resursu un to izmantošanas analītisks izvērtējums

Zemes resursi veicina lauksaimniecības un ar atradnēm saistīto ražošanas nozaru attīstību. Zemes resursi novados ir atšķirīgi. Pēc lauksaimniecības zemju kadastrālās vērtības pie visaugstāk novērtētas Saldus novada zemes pieder Lutriņu un Novadnieku pagastu lauksaimniecības, mežsaimniecības teritorijas, pie viszemāk – lauksaimniecības, mežsaimniecības teritorijas Zvārdes, Kursišu un Pampāju pagastos.

Lauksaimnieciski izmantojamās zemes pieejamība ir veicinājusi, ka Saldus novadā dominē Kurzemei raksturīgās tradicionālās lauksaimniecības nozares: zemkopībā – graudu, lopbarības kultūru, rapša; lopkopībā – piena un gaļas lopkopība. Populāra lauksaimniecības forma ir arī netradicionālā lauksaimniecība. No tām Saldus novadā pārstāvētākās ir bioloģiskā lauksaimniecība, biškopība, kazkopība, aitkopība, ogu, augļu un dārzeņu audzēšana, zivsaimniecība, kažokzvēru audzēšana u.c. Par perspektīvākām no tām var uzskatīt biškopību, augļkopību, aitkopību, kā arī bioloģisko lauksaimniecību. Tieši lauksaimniecības uzņēmumi ir nozīmīgi darba devēji un ekonomiskās aktivitātes nodrošinātāji lauku teritorijās, Saldus novadā pārsvarā darbojoties zemkopībā un lopkopībā un orientējoties arī uz netradicionālo un bioloģisko lauksaimniecību, kas dod produkciju ar augstāku pievienoto vērtību.

Lauksaimniecības attīstība ir veicinājusi pārstrādes rūpniecības attīstību, zemes virspusei tuvu iegulu vērtīgās izejvielas – kaļķakmens, dolomīta un māla apstrādi. Saldus novadā no uzņēmējdarbības veidiem spēcīgi ir attīstīta pārtikas ražošana, ko pārstāv tādi uzņēmumi kā „Druvas pārtika”, SIA „Saldus pārtikas kombināts”, SIA „Saldus Maiznieks” u.c.

Saldus novadā tuvāk zemes virspusei iegulj vērtīgas izejvielas – kaļķakmens, dolomīti un māli. Sastopami tādi nozīmīgi derīgi izrakteņi, kā grants, smilts, māls, saldūdens, kaļķieži un kūdra. Viena no valsts nozīmes atradnēm ir kaļķakmens atradne Kursišu un Novadnieku pagastos. Otra ir māla

iegula „Venta” Pampāļu un Novadnieku pagastos. Novadā ir arī vairāki desmiti smilts – grants atradņu.

Brocēnu novadā pie izmantojamo derīgo izrakteņu atradnēm pieder: valsts nozīmes māla atradne „Brocēni II”, smilts atradne „Jaunsmuģi”, Spundiņu un Tīreļa purvu kūdras atradnes.

Brocēnu novada teritorijas struktūrā pa zemes lietošanas veidiem lielāko īpatsvaru aizņem meži (48,2%), lauksaimniecībā izmantojamā zeme - 38,9%. Meliorācijas sistēmas ir sliktā stāvoklī.

Lauksaimniecībā izmantojamo zemju platībās Brocēnu novadā galvenokārt dominē zemnieku saimniecības ar kopējo platību no 20 ha līdz 90 ha.

Mežsaimniecības jomā nozīmīga ir SIA „Stādaudzētava” Blīdenē, kura no pirmajiem skuju koku stādu laukiem nelielā stādu audzētavā izveidojusies par vienu no lielākajām stādu servisa kompānijām Latvijā.

6.5. Novadu tūrisma attīstības analītisks izvērtējums

Augoša nozīme Saldus un Brocēnu novados ir arī tūrismam, par ko liecina komersantu skaita pieaugums, kuri nodarbojas izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu jomā.

Tūrisma koncentrācijas zonas ir Saldus pilsēta un tās apkārtnē, Nīgrande – Kalni – Zaņa – Pampāji, Šķēde – Jaunlutriņi. Brocēnu novadā tūrisma mērķiem kalpo Gaiķu pagastā izveidotais peintbola parks „Dāre”, kas piedāvā arī izjādes ar zirgu, un viesu nams „Kloni”, Remtes pagastā izveidotais atpūtas komplekss „Smuku muiža”, Cieceres pagasta atpūtas bāze „Zvejnieki” u.c. Tūristu intereses piesaistes grupas veido: kultūrvēsturiskais mantojums, dabas un aktīvā tūrisma piedāvājums, atraktīvi piedāvājumi. Dabas aizsargājamās teritorijas var kalpot pievilcīgu tūrisma objektu izveides paplašināšanai.

Brocēnu novadā tūrisma attīstības kontekstā vērā ir ņemami 17 valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi. Sev pienācīgu vietu Novados pagaidām neieņem tā kultūrvēsturiskais mantojums, par ko liecina arī novadā esošo kultūrvēsturisko ēku sliktais tehniskais stāvoklis.

Kā pozitīva tendence vērtējama vietējo resursu – ražojošo uzņēmumu, amatnieku un radošo cilvēku – iesaiste un sadarbība vienota tūrisma produkta izstrādē, par ko liecina atpazīstamākais Saldus novada tūrisma produkts „Saldumu tūre”.

Nepilnīgi tiek izmantotas tādas tūrisma iespējas, ko paver upju ielejas, īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, ainavas un militārā vēsturiskā mantojuma potenciāls piem., Zvārdes u.c. pagastos.

Tāpēc ir svarīgi abos Novados attīstīt dabas tūrisma infrastruktūru, atjaunojot kultūrvēsturisku mantojumu, veidojot dabas takas, skatu torņus, izstrādājot ilgtspējīgas apsaimniekošanas plānus dabas teritorijām, un labiekārtojot ezeru un upju krastus.

6.6. Novadu darbaspēka resursu analītisks izvērtējums

Darbaspēka resursi, to pieejamība un izmantošana ir kļuvusi savā ziņā par centrālo problēmu Novados, kas ir cieši saistīta ar virkni faktoru to kompleksā

iedarbībā uz uzņēmējdarbību. Darba vietu Novados ir mazāk nekā darbaspējīgo iedzīvotāju, un par aktuālu problēmu, līdzīgi kā citviet valstī, ir kļuvis bezdarbs, īpaši jauniešu (15-24 gadi) un pirmspensijas vecuma iedzīvotāju vidū.

Laika posmā 2000.-2011.gads bezdarbs Saldus novadā ir mainījies no 816 līdz 1833 jeb no 5,2% līdz 9,6%, augstāko līmeni sasniedzot 2009.gadā – attiecīgi 3185 jeb 17,5%. Galvenās bezdarbnieku riska grupas veido ilgstošie bezdarbnieki, kuri bezdarbnieku statusā ir ilgāk par vienu gadu, un jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem. Kā vienā, tā otrā grupā pārsvarā (66%) ir sievietes. Pēc izglītības līmeņa lielākai daļai bezdarbnieku ir vispārējā un profesionālā izglītība.

Brocēnu novadā bezdarba līmenis pie tendences pakāpeniski samazināties 2013.gadā bija 6,5%, kas ir otrs zemākais rādītājs starp kaimiņu pašvaldībām. Uz 2014.gada 31.jūliju bezdarba līmenis Brocēnu novadā bija samazinājies līdz 6.1%, ar kopējo bezdarbnieku skaitu 215. Lielākais bezdarbnieku skaits bija raksturīgs Brocēnu pilsētai (105), tai sekoja Gaiķu pagasts (37), Blīdenes pagasts (27), Remtes pagasts (26) un Cieceres pagasts (20). No visiem bezdarbniekiem 61,9% bija sievietes, 27,4% - ilgstošie bezdarbnieki, 11,2% - invalīdi bezdarbnieki, 10,7% - jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem.

Bezdarba dēļ iedzīvotāji ir spiesti meklēt darbu citās pašvaldībās. Tajā pašā laikā arvien aktuālāks kļūst jautājums par speciālistu trūkumu atsevišķās jomās. Liels traucēklis uzņēmējdarbības attīstībai ir profesionāļu ar svešvalodu zināšanām trūkums, kā arī reizēm sastopamais iedzīvotāju kūtrums.

6.7. Novadu demogrāfiskās situācijas analītisks izvērtējums

Raksturīga Saldus novada iezīme ir tāda, ka šajā novadā, ko veido 15 pagasti un Saldus pilsēta, iedzīvotāju skaits ir samazinājies straujāk nekā vidēji Latvijā, it īpaši no administratīvā centra attālākajos pagastos un ka samērā augstais bezdarba līmenis tajā pastāv pie salīdzinoši zema iedzīvotāju blīvuma (15/km²), turpinot samazināties iedzīvotāju skaitam. Pēdējos 10 gados vislielākais iedzīvotāju skaita samazinājums ir vērojams Rubas, Vadakstes, Šķēdes un Nīgrandes pagastos, viszemākais Zvārdes un Saldus pagastos.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls Saldus novadā ir negatīvais dabiskais pieaugums, mirstībai pārsniedzot dzimstību, un iedzīvotāju negatīvā ilgtermiņa migrācija, izbraucošo iedzīvotāju skaitam pārsniedzot iebrāucošo skaitu. Iedzīvotāju novecošanās turpinās, un tā ietekmē iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti un sociālos apstākļus.

Arī Brocēnu novadā pastāv iedzīvotāju skaita samazinājums. Pēdējo 24 gadu laikā Brocēnu novada teritorijā pastāvīgi dzīvojošo iedzīvotāju skaits samazinājies par 2772 iedzīvotājiem jeb 32.3%. Brocēnu novada iedzīvotāju skaita samazināšanās notiek ne tikai dabiskās kustības, bet arī ilgtermiņa migrācijas dēļ.

Sabiedrībai novecojoties, arvien vairāk uzmanības un finanšu līdzekļu vajag veselības aizsardzībai un sociālai aprūpei. Savukārt zemā dzimstība ietekmē situāciju izglītības jomā, jo mazinās skolas vecuma bērnu skaits.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās un demogrāfiskās slodzes palielināšanās būtiski ietekmē novada attīstības tempu.

Tādēļ viens no nākotnes izaicinājumiem ir pievilcīgas dzīves un darba vides nodrošināšana un jaunu iedzīvotāju piesaiste, domājot arī par piemērotu dzīves telpu novecojušai sabiedrībai.

6.8. Novadu ģeogrāfiskā izvietojuma un transporta infrastruktūras analītisks izvērtējums

Priekšrocības uzņēmējdarbībai Saldus un Brocēnu novados ir tā ģeogrāfiskais novietojums, kas nodrošina labu citu nacionālās nozīmes centru – Jelgavas, Liepājas, Rīgas un Ventspils – sasniedzamību un Kurzemes reģiona aptvērumu. Lietuvas pilsētas – Mažeļi un Šauļi, būdami visai tuvu, nākotnē vēl vairāk var veicināt Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstību Lietuvas virzienā.

Tam varētu būt labvēlīga ietekme uz infrastruktūras attīstību Novados, mazinot tās attīstības ierobežojumus, it īpaši tādus, kas attiecas uz transporta sasniedzamību un infrastruktūru. Ārējā un iekšējā sasniedzamībā raksturīga parādība ir tāda, ka Novadu centra sasniedzamība no galvaspilsētas Rīgas un reģiona lielākajām pilsētām ir laba, jo savienojumus ar citiem Kurzemes reģiona attīstības centriem un novada iekšējās teritorijas savienojumus nodrošina valsts reģionālie un vietējie ceļi, kā arī pašvaldības autoceļi.

Turpretim, Novadu attālāko teritoriju sasniedzamība vērtējama kā salīdzinoši slikta. Esošais ceļu tīkls, tā kvalitāte un neefektīvi sabiedriskā transporta pakalpojumi padziļina risku nomaļo teritoriju stagnācijai un nošķirtībai no Novadu centriem un citām lielākajām apkārtnes pilsētām.

Īpaša aktualitāte ir autoceļu kvalitātes uzlabošana, kas tiek atzīta kā slikta, jo vērā ņemama daļa no valsts ceļiem ir avārijas stāvoklī. Pastāv nepieciešamība palielināt arī maršrutu un reisu skaits, jo, kaut arī sabiedriskā transporta maršrutu tīkla kopgarums ir visai augsts uz reģiona kopējā fona, maršrutu un reisu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Saldus novadā ir viens no zemākajiem reģionā, un tā kustība šajā novadā ir lēnāka un neefektīvāka. To sakārtošanai un remontam ir nepieciešami attiecīgi kapitālieguldījumi.

Veloceliņu tīkls Novadu teritorijā nav attīstīts. Vietām ūdensapgāde ir slikta. Apgāde ar elektroenerģiju ir nepietiekama pagastos.

Dzīvojamo fondu Novados pamatā veido tipveida daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas pilsētās un lielākajos ciemos pagastos, kā arī savrupmāju apbūve. Daudzdzīvokļu māju inženiertehniskais stāvoklis caurmērā ir kļuvis slikts. Rezultātā sadārdzinās to uzturēšanas, apsaimniekošanas un siltumapgādes izmaksas. Vairākās apdzīvotajās vietās Novados ir visai zema komunālo pakalpojumu - centralizētās siltumapgādes, ūdensapgādes, kanalizācijas - pieejamība.

Novados telekomunikācijas nodrošina fiksēto un mobilo telekomunikāciju infrastruktūra, pieejami interneta, datu pārraides pakalpojumi.

6.9. Kartogrāfiskā materiāla izveide un analīze

Pētījuma gaitā izstrādātās kartes tiek izmantotas pētījuma mērķu sasniegšanai - pirmkārt, iegūto kvalitatīvo un kvantitatīvo datu vizualizācijai, iegūstot šiem datiem ģeogrāfisku piesaisti; otrkārt, uzņēmējdarbības vides telpiskai analīzei kā pētniecības instruments, lai atklātu sociālās infrastruktūras objektu pieejamību vietējiem iedzīvotājiem.

Kopā tika izstrādātas šādas tematiskās un analītiskās kartes (skat. 5.pielikumā):

1. karte "Uzņēmumu skaits un iedalījums pēc uzņēmējdarbības veida pagastos un pilsētās 2013. g.";
2. karte "Nodarbināto skaits un sadalījums pa nozarēm pagastos un pilsētās 2013. g.";
3. karte "Neto apgrozījums (milj. EUR) un sadalījums pa nozarēm pagastos un pilsētās 2013. g.";
4. karte "Pagastos un pilsētās reģistrētās saimniecības nozares";
5. karte "Resursi un potenciālie attīstības virzieni Saldus un Brocēnu novadu pagastos un pilsētās";
6. karte "Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides analītiskā karte".

Sociālās infrastruktūras objektu pieejamības izvērtēšanai tiek identificēti pagastu attīstības centri - lielākie ciemi un citi, mazāki pagasta ciemati un miesti, kas veido tuvāko apdzīvoto vietu zonas, to izvietojums 3, 6 un 9 km rādiusā. Identificējot ciemus vai ciemu kopas, kurā iedzīvotājiem pieejams konkrēts infrastruktūras objekts, tika noteikts iedzīvotāju skaits visā zonā pret iedzīvotāju skaitu konkrētā apdzīvotā vietā, kurā sociālās infrastruktūras objekts ir pieejams. Tādā veidā tiek iegūts sociālās infrastruktūras pieejamības rādītājs, kas izmantojams vadības lēmumu pieņemšanai par uzņēmējdarbības vides sociālās apakšsistēmas attīstību.

Nozīmīgākie secinājumi

Saldus un Brocēnu novadu normatīvo aktu un attīstības stratēģiju analītisks izvērtējums dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Plašs iepriekš veikto pētījumu un izstrādāto plānošanas dokumentu klāsts, iegūtie secinājumi un priekšlikumi, kā arī to pēctecīgais raksturs veido pamatotu atbalstu uzņēmējdarbības vides tālākai izpētei Saldus un Brocēnu novados.
2. Abu Novadu stratēģiskie mērķi ir līdzīgi un vērsti uz sabiedrības, ekonomikas un dzīves vides attīstību. Savukārt šī Pētījuma rezultāti sniedz būtisku ieguldījumu Novadu stratēģisko mērķu sasniegšanai uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas kontekstā.
3. Kopumā uzņēmējdarbība Saldus un Brocēnu novados ir salīdzinoši labi attīstīta. Saldus novadā ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000

iedzīvotājiem ir augstāks nekā vidēji valstī. Novados darbojas gan dažādu formu komersanti, gan pārstāvētas dažādas uzņēmējdarbības jomas, starp kurām visplašāk pārstāvētā lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība. Apstrādes rūpniecībā redzamākās jomas ir pārtikas pārstrāde, kokapstrāde, būvmateriālu un apģērbu ražošana.

4. Abos novados teritoriju ārpus centriem pamatā aizņem lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmantojamā zeme, kas bagāta ar dabas ainavām. Raksturīgi, ka Novadu attālākajās vietās saglabājušies izcili dabas veidojumi un neskarta lauku vide: ezeraiņu ainavas, upju ainavas.
5. Augoša nozīme Saldus un Brocēnu novados ir tūrismam, par ko liecina komersantu skaita pieaugums, kuri nodarbojas izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu jomā. Tūristu intereses piesaistes grupas veido: kultūrvēsturiskais mantojums, dabas un aktīvā tūrisma piedāvājums, atraktīvi piedāvājumi. Taču kultūrvēsturiskais mantojums atrodas sliktā tehniskā stāvoklī. Nepilnīgi tiek izmantotas tādas tūrisma iespējas, ko paver upju ielejas, īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, ainavas un militārā vēsturiskā mantojuma potenciāls. Tā, piemēram, tūrisma attīstībai pievilcīgas var būt takas, kas ved uz kultūrvēsturiskām vietām, tādējādi, apvienojot pārgājienus ar konkrētu vietu un objektu apmeklēšanu. Šādu taku izveidošana vienmēr lielākā vai mazākā mērā būs saistīta ar meža sakopšanu tās tuvumā. Šādas takas var iet pāri novada robežām, un to gala mērķis var būt labiekārtota peldu vieta sakopta ezera, upes vai mākslīgas ūdenskrātuves krastā. Piemērotās vietās ezeru un upju krastos var ierīkot nakšņošanas vietas. Piemērotās vietās tūristi varētu nodarboties arī ar zvejošanu.
6. Darbspēka resursi, to pieejamība un izmantošana ir kļuvusi par centrālo problēmu Novados. Darba vietu Novados ir mazāk nekā darbaspējīgo iedzīvotāju. Tajā pašā laikā arvien aktuālāks kļūst jautājums par speciālistu trūkumu atsevišķās jomās. Liels traucēklis uzņēmējdarbības attīstībai ir profesionāļu ar svešvalodu zināšanām trūkums, kā arī vietējo iedzīvotāju zems iniciatīvas un atbildības līmenis.
7. Saldus un Brocēnu novados pastāv iedzīvotāju skaita samazinājums negatīvā dabiskā pieauguma dēļ, mirstībai pārsniedzot dzimstību, un iedzīvotāju negatīvās ilgtermiņa migrācijas dēļ, izbraucošo iedzīvotāju skaitam pārsniedzot iebraucošo skaitu.
8. Sabiedrībai novecojoties, arvien vairāk uzmanības un finanšu līdzekļu jāvelta veselības aizsardzībai un sociālai aprūpei. Iedzīvotāju skaita samazināšanās un demogrāfiskās slodzes palielināšanās būtiski ietekmē Novadu attīstības tempu.
9. Liela priekšrocība uzņēmējdarbības vides attīstībai Saldus un Brocēnu novados ir to ģeogrāfiskais izvietojums, kas nodrošina labu citu nacionālās nozīmes centru – Jelgavas, Liepājas, Rīgas un Ventpils – sasniedzamību un Kurzemes reģiona aptvērumu. Labs Novadu ģeogrāfiskais novietojums nākotnē vēl vairāk var veicināt Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstību Lietuvas virzienā.

10. Kaut gan Novadu centru sasniedzamība no galvaspilsētas Rīgas un reģiona lielākajām pilsētām ir ļoti laba, Novadu attālāko teritoriju sasniedzamība vērtējama kā slikta. Esošais ceļu tīkls, tā kvalitāte un neefektīvi sabiedriskā transporta pakalpojumi padziļina risku nomaļo teritoriju stagnācijai un nošķirtībai no Novadu centriem un citām lielākajām apkārtnes pilsētām. Īpaša aktualitāte Novados ir autoceļu kvalitātes uzlabošana, kas tiek atzīta kā slikta, jo lielāka daļa no ceļiem ir avārijas stāvoklī.
11. Pētījuma gaitā izstrādātais kartogrāfiskais materiāls tiek izmantots iegūto kvalitatīvo un kvantitatīvo datu vizualizācijai, iegūstot šiem datiem ģeogrāfisku piesaisti, un uzņēmējdarbības vides telpiskai analīzei kā pētniecības instruments, lai atklātu sociālās infrastruktūras objektu pieejamību vietējiem iedzīvotājiem.

VI NODAĻAS SECINĀJUMI

Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības draudu un iespēju analīze, balstoties Novadu attīstības plānošanas dokumentu un iepriekš veikto pētījumu analītiska izvērtējumā, dod iespēju izdarīt šādus secinājumus:

1. Viena no svarīgākām prioritātēm Novadu uzņēmējdarbības vides attīstībā ir darbaspēka resursu pieejamība un atbilstība Novadu tirgus prasībām (svešvalodu zināšanas, uzņēmīgums, prasme uzņemties atbildību u.t.t.).
2. Iedzīvotāju skaita samazināšanās un demogrāfiskās slodzes palielināšanās būtiski ietekmē Novadu attīstības tempu. Tādēļ viens no nākotnes izaicinājumiem ir pievilcīgas dzīves un darba vides nodrošināšana un jaunu iedzīvotāju piesaiste, domājot arī par piemērotu dzīves telpu novecojušai sabiedrībai.
3. Novadu zemju labāku izmantošanu nomaļajās vietās varētu sekmēt mērķtiecīgu pasākumu īstenošana, piemēram, tūrisma attīstība. Tūrisma attīstībai labvēlīgs faktors ir abus novadus šķērsojošo ceļu tīkls, kuru varētu papildināt ar velosipēdu ceļiem, kas arī prasītu attiecīgās vides sakopšanu. Tāpēc ir svarīgi attīstīt dabas tūrisma infrastruktūru, atjaunojot kultūrvēsturisko mantojumu, veidojot dabas takas, skatu torņus, izstrādājot ilgtspējīgas apsaimniekošanas plānus dabas teritorijām, un labiekārtojot ezeru un upju krastus.
4. Sociāli ekonomiskās situācijas attīstību Novados bremzē zemā ārējo tiešo investīciju piesaiste, kas sekmētu novecojušo ražotņu vietā jaunu izveidošanu, pievedceļu sakārtošanu, tehnoloģiju modernizāciju, produkcijas un pakalpojumu apjoma paplašināšanu, jaunu darba vietas izveidošanu, darba samaksas palielināšanos u.t.t.
5. Labs Novadu ģeogrāfiskais novietojums nākotnē vēl vairāk var veicināt Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstību, taču ir akūti nepieciešama autoceļu kvalitātes uzlabošana Novadu attālāko teritoriju sasniedzamībai.

7. SALDUS UN BROCĒNU NOVADA UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES DALĪBNIEKU APTAUJA UN TĀS REZULTĀTI

7.1. Uzņēmēju aptaujas organizēšana

Lai sasniegtu Pētījuma mērķi, esošās situācijas izzināšanai tika veikta uzņēmēju aptauja, kuri savu saimniecisko darbību veic Saldus un Brocēnu novada ražošanas un pakalpojumu uzņēmumos. Pētījuma pamatā kā galvenā datu savākšanas metode tika izmantota socioloģiskā aptauja, piedāvājot aptaujas dalībniekiem iespēju internetā aizpildīt šim nolūkam izveidotu anketu tiešsaistē www.visidati.lv (anketas formu skatīt 3. pielikumā).

Aptaujā izmantotā anketa sastāv no 29 jautājumiem. Anketas struktūru veidoja slēgtie un atvērtie jautājumi. Anketas tika izsūtītas uz uzņēmumu uzrādītājiem e-pastiem, pirms tam sazinoties ar katru uzņēmumu telefoniski. Aptaujai tika atlasīti 35 uzņēmumi, aizpildīti atbilžu varianti tika iegūti no 35 uzņēmējiem. Aptauja tika veikta no 2015.gada marta līdz maijam.

Novada uzņēmēju aptaujas gaitā tika pētīta lielāko uzņēmumu uzņēmējdarbības vide: noskaidrota uzņēmuma darbības joma, apgrozījums, ražotās produkcijas un pakalpojuma veids, galvenie noieta tirgi, uzņēmēju nākotnes plāni par sava uzņēmuma attīstību, nepieciešamiem atbalsta pasākumiem un ārpakalpojumiem, gatavību uzņēmējiem arī turpmāk sniegt savu ieguldījumu novada attīstībā.

Anketas un fokusa grupām paredzēto jautājumu izstrādē tika ņemti vērā iepriekšējā periodā aktuālākie normatīvie akti par programmas ietvaros atbalstāmajiem pasākumiem, jo šī pētījuma izstrādes laikā jaunie noteikumi vēl ir tapšanas stadijā.

1. Ministru kabineta noteikumi Nr.132. Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā pasākumam "*Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (ietverot ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanu).*"
2. Ministru kabineta noteikumi Nr.754. Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā pasākumam "*Tūrisma aktivitāšu veicināšana.*"
3. Ministru kabineta noteikumi Nr.755. Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam "*Lauku mantojuma saglabāšana un atjaunošana.*"
4. Ministru kabineta noteikumi Nr.525. Kārtība, kādā piešķir valsts un

Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā pasākumam "*Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem.*"

5. Ministru kabineta noteikumi Nr.729. Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 21.aprīļa noteikumos Nr.299 "*Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā pasākumam "Lauku saimniecību modernizācija."*

Pētījuma gaitā tika veikta uzņēmēju intervēšana par viņu personisko pieredzi, veismēm un problēmām uzņēmējdarbības īstenošanā savā nozarē, darbības ilgumu, un nepieciešamiem priekšnosacījumiem nozares attīstībai.

Uzņēmēju intervēšana notika, gan viesojoties uzņēmumos (SIA "Norplast" u.c.), gan papildinot fokusa grupu tikšanās formātu, gan telefoniski. Tajā piedalījās un izteicās lauksaimniecības nozares uzņēmēji un pakalpojumu sniedzēji. Intervēšana notika brīvā formā, ļaujot uzņēmējiem izstāstīt par uzņēmuma darbību savā nozarē, tās ilgumu, pieredzi darbā, veismēm un problēmām un nepieciešamajiem priekšnosacījumiem uzņēmējdarbības vidē nozares attīstībai. Tādā veidā tika gūts pilnīgāks priekšstats par lielākām un mazākām problēmām, kam ir nepieciešams kompleks risinājums uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas paaugstināšanas kontekstā.

Uzņēmēju intervēšanā pa tālruni tika noskaidrota uzņēmumu darbības esamība, jo pastāv reģistrēti uzņēmumi, kuri neveic aktīvu uzņēmējdarbību; vai to darbības vieta neatbilst realitātei, jo vairāki uzņēmumi ir reģistrēti Saldus vai Brocēnu novados, taču reālu darbību veic citā teritorijā, vai arī otrādi.

Pētījumā par Saldus un Brocēnu novadiem tika analizēti arī *Saldus novada mājrāžotāju biedrības* veiktās aptaujas dati: tika noskaidroti galvenie mājrāžošanas veidi (pārtikas mājrāžošana, galdniecība, rotu izgatavošana u.c.), saražotās produkcijas apjoms, galvenās iespējas un šķēršļi mājrāžošanas attīstībai novadā.

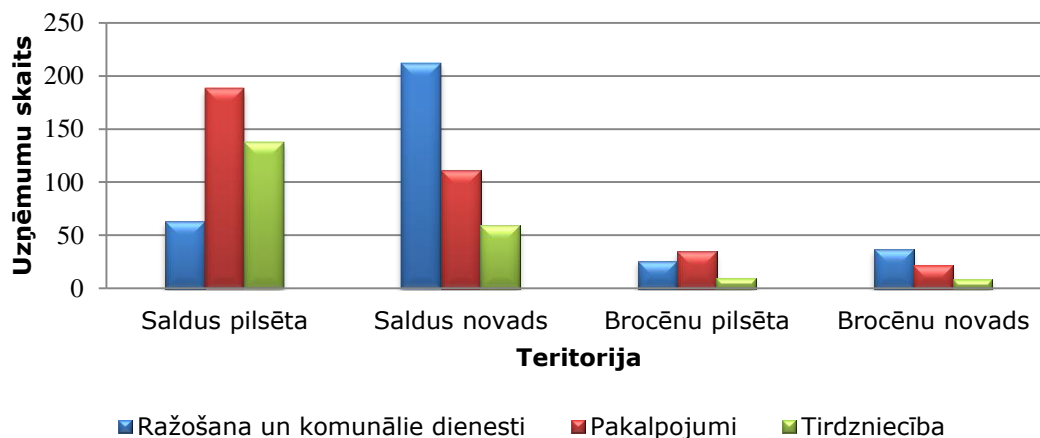
Pētījumā tika ņemti vērā Saldus Tūrisma informācijas, kultūras un sporta centra (turpmāk – TIKS) veiktajās aptaujās paustie viedokļi par tūrisma attīstības iespējām Saldus un Brocēnu novados. Tas sniedza papildu iespējas konkretizēt neizmantoto tūrisma attīstības potenciālu katrā pagastā, identificēt novadiem un konkrētiem pagastiem atbilstošus tūrisma veidus, tādus kā dabas tūrisms, ūdens tūrisms, kultūrvēsturiskais tūrisms, amatniecības tūrisms, mājrāžošanas tūrisms, vietējo gardumu tūrisms u.c., kā arī novērtēt tūrisma attīstības iespējas ar pieejamajiem resursiem Novadu uzņēmējdarbības vidē.

7.2. Uzņēmumu skaits, to izvietojums un darbības jomas novados un pilsētās

Saldus un Brocēnu novados 2013. gadā bija reģistrēti 913 ekonomiski aktīvi uzņēmumi, no kuriem 450 uzņēmumu bija reģistrēti pagastos. Saldus pilsētā darbojas 392 uzņēmumi, bet Brocēnu pilsētā attiecīgi 71 uzņēmums. Pagastu teritoriju grupā minimālais uzņēmumu skaits ir 6 uzņēmumi, kas ir reģistrēti Pampāju pagastā, bet maksimālais uzņēmumu skaits ir 83, kas ir reģistrēti Saldus pagastā. Vidēji katrā pagastā ir 24 uzņēmumi, tomēr uzņēmumu skaita izkliede ap vidējo vērtību ir ļoti nozīmīga (81%), kas liecina par ļoti atšķirīgo situāciju dažādos pagastos. Liels uzņēmumu skaits vēl neliecina par augstu nodarbinātību un augstiem uzņēmumu apgrozījuma rādītājiem.

Lursoft datu masīvā kā aktīvi uzņēmumi tiek atzīmēti arī tādi, kuros gada neto apgrozījums ir 0 vai, kuros darbinieku skaits ir 0, kas būtiski apgrūtina reāla uzņēmumu skaita noteikšanu. Šī pētījuma ietvaros tiek dota prioritāte uzņēmumiem, kuros ir nodarbināts vismaz viens darbinieks, pat ja gada neto apgrozījums ir 0. Tomēr uzņēmumi, kuros nav ne darbinieku, ne apgrozījuma, turpmākā analīzē netiek iekļauti.

7.1. attēlā ir dots Saldus un Brocēnu novada, kā arī to pilsētu uzņēmumu skaits sadalījumā pa darbības jomām.

7.1. attēls

Uzņēmumu skaits, to izvietojums un darbības jomas (Lursoft dati)

Saldus pilsēta ir novada pakalpojumu un ikdienas patēriņa preču iegādes centrs visu pagastu iedzīvotājiem. Viņi izmanto arī pilsētas sociālo infrastruktūru. Proti, dažādu valsts dienestu pakalpojumus (piem., Uzņēmumu

reģistrs, Pārtikas un veterinārais dienests u.c.); veselības aprūpes pakalpojumus (piem., Saldus Veselības centrs); izglītības un mūžizglītības pakalpojumus (piem., autoskola); kultūras jomas pakalpojumus u.c. Tas daļēji izskaidro to, ka Saldus pilsētas ekonomiku galvenokārt veido *tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas nozaru uzņēmumi*. Tie ir: mazumtirdzniecības veikali, automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts, sauszemes transports, vairumtirdzniecības bāzes, juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi u.c. Saldus pilsētas uzņēmumu kopskaitā lielāko īpatsvaru veido pakalpojumi – 56%, vairumtirdzniecības vai mazumtirdzniecības uzņēmumi veido 19%, bet ražošanas un komunālie dienesti veido tikai 25% no pilsētas uzņēmumu kopskaita.

Glūži cita aina ir **Saldus novada pagastu** (izņemot pilsētu) uzņēmumu struktūrā. Novada ekonomiku pārsvarā veido *ražošanas uzņēmumi*, galvenokārt tā ir lauksaimnieciskā ražošana – augkopība un lopkopība, kā arī mežsaimniecība un transporta pārvadājumi. Uzņēmumu kopskaitā tie veido 56%. Tālāk seko pakalpojumi – 29% un tirdzniecība – 15% pagastu uzņēmumu kopskaitā.

Brocēnu pilsētas un **Brocēnu novada** pagastu uzņēmumu struktūra ir līdzīga kā Saldus pilsētā un novadā. Pilsētas uzņēmumu kopskaitā tās ekonomiku veido galvenokārt *pakalpojumi* (49%), ražošanas (galvenokārt specializētie būvdarbi un lauksaimniecība) un komunālie dienesti veido 37%, bet tirdzniecība (14%) no pilsētas uzņēmumu kopskaita. Toties **novada uzņēmumu** kopskaitā 55% veido *ražošanas uzņēmumi*, galvenokārt tā ir lauksaimnieciskā ražošana – augkopība un lopkopība, kā arī mežsaimniecība, 32% ir pakalpojumi, bet 13% tirdzniecība.

Jānorāda, ka pagastos darbojas mazumtirdzniecības uzņēmumi, bet tikai daži no tiem ir reģistrēti pagastos, jo daudzi tirdzniecības uzņēmumi ir reģistrēti Saldus vai Brocēnu pilsētā vai arī citos novados, taču darbojas noteiktā pagasta teritorijā. Tas ierobežo noteikt teritorijas faktisko uzņēmumu skaitu.

Nozīmīgākie secinājumi

- **Saldus un Brocēnu pilsētas** ekonomiku pārsvarā veido tirdzniecības un pakalpojumu sektora uzņēmumi (attiecīgi Saldū 75%; Brocēnos 63%), kas apkalpo tur dzīvojošos iedzīvotājus un tūristus. Galvenie uzņēmējdarbības veidi saistīti ar tradicionālo pilsētai raksturīgo pakalpojumu sniegšanu un

pārtikas produktu ražošanu.

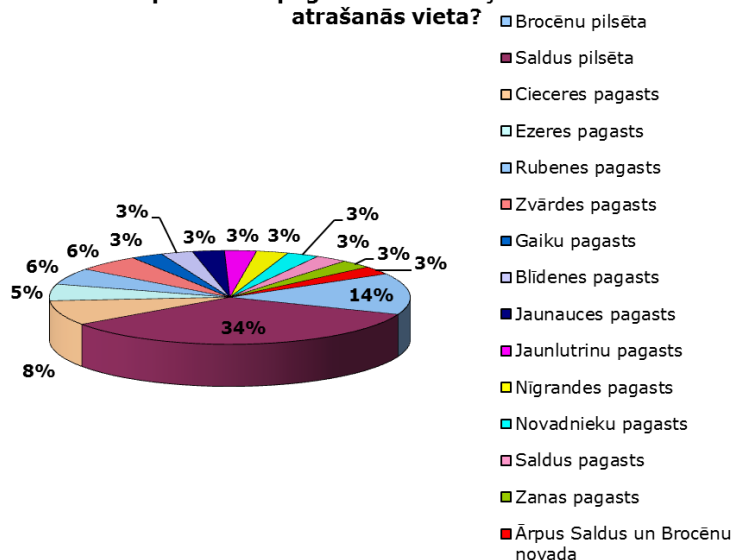
- **Saldus novada** ekonomiku pārsvarā veido *ražošanas uzņēmumi*, galvenokārt tā ir lauksaimnieciskā ražošana – augkopība un lopkopība, kā arī mežsaimniecība un transporta pārvaldījumi. Uzņēmumu kopskaitā tie veido 56%. Tālāk seko pakalpojumi – 29% un tirdzniecība – 15% pagastu uzņēmumu kopskaitā. **Brocēnu novada** pagastu uzņēmumu struktūra ir līdzīga kā Saldus novadā. Tur ražošanas uzņēmumi veido 55% no kopskaita.

7.3. Aptaujāto uzņēmumu skaits, to atrašanās vieta, saimnieciskās darbības jomas un gada neto apgrozījums jeb ieņēmumi

7.3.1. Aptaujāto uzņēmumu skaita un to izvietojuma analīze

Pavisam tika aptaujāti 35 (n=35) lielākie Saldus un Brocēnu novada uzņēmumi. Gandrīz puse jeb 48,6% no aptaujātajiem uzņēmumiem ir izvietoti divās pilsētās: Saldū 12 jeb 34,3% no aptaujāto kopskaita un Brocēnu pilsētā 5 uzņēmumi jeb 14,3% no aptaujāto kopskaita. Vēl ir aptaujāti uzņēmumi 13 pagastos. No tiem Cieceres pagastā 3 jeb 8,6%; Ezeres, Rubenes un Zvārdes pagastā aptaujāti katrā pagastā 2 uzņēmumi (katrs atsevišķi veido 5,7% no kopskaita). Pārējos 9 pagastos ir aptaujāti pa vienam uzņēmumam (katrs atsevišķi veido 2,9% no kopskaita) (sk. 7.2. attēlu).

Kura pilsēta vai pagasts ir Jūsu uzņēmuma faktiskā atrašanās vieta?

7.2. attēls

Aptaujāto uzņēmumu skaits un atrašanās vieta

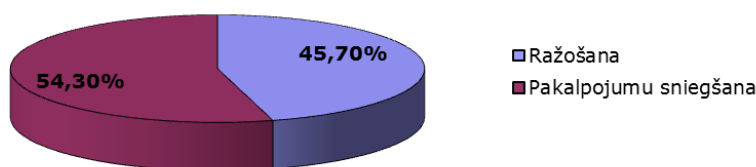
Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

No attēla 7.2. var secināt, ka gandrīz puse jeb 48,6% no aptaujātajiem uzņēmumiem ir izvietoti divās pilsētās: Saldū 12 jeb 34,3% un Brocēnu pilsētā 5 uzņēmumi jeb 14,3% no aptaujāto kopskaita. Vēl ir aptaujāti uzņēmumi 13 pagastos.

7.3.2. Saimnieciskās darbības jomas

Tautsaimniecības nozaru skatījumā ir aptaujāti apmēram puse jeb 45,7% ražošanas uzņēmumi, un mazliet vairāk nekā puse ir aptaujāti pakalpojumu sniegšanas uzņēmumi – 54,3% no kopskaita (n=35) (sk. 7.3. attēlu).

Kāda ir Jūsu uzņēmuma pamatdarbības nozare?

7.3. attēls

Aptaujāto uzņēmumu pamatdarbības nozare

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Aptaujā (n=16) pārstāvēto darbojošos **ražošanas** uzņēmumu sadalījums pa darbības jomām ir šāds: saskaņā ar klasifikatoru vairākums jeb 37,5% aptaujāti uzņēmumi darbojas augkopībā, lopkopībā, medniecībā un saistītās palīgdarbībās, 12,5% uzņēmumu darbība ir saistīta ar mežsaimniecību un mežizstrādi, vēl četrus uzņēmumu darbība (katrs atsevišķi veido 6,3%) saistīta ar pārtikas produktu ražošanu; koksnes, koka izstrādājumu ražošanu; elektroenerģiju, gāzes apgādi, siltumapgādi un gaisa kondicionēšanu un inženierbūvniecību (sk. 7.1. tabulu).

7.1. tabula

Aptaujāto ražošanas uzņēmumu saimnieciskās darbības joma

Saimnieciskās darbības joma	Uzņēmumu skaits	Īpatsvars (%)
Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītās palīgdarbības	6	37,0

Mežsaimniecība un mežizstrāde	2	12,0
Pārtikas produktu ražošana	1	6.3
Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana	1	6.3
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	1	6.3
Inženierbūvniecība	1	6.3
Cita nozare	4	25

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Pie citām darbības jomām uzņēmēji minēja apbedīšanas pakalpojumus un zārku ražošanu, gaļas pārstrādi mājas apstākļos, žogu ražošanas un uzstādīšanas pakalpojumus, agrobiznesu.

7.2. tabula

Aptaujāto pakalpojumu sniegšanas uzņēmumu saimnieciskās darbības joma

Saimnieciskās darbības joma	Uzņēmumu skaits	Īpatsvars (%)
Izmitināšana	2	10.5
Ēdināšanas pakalpojumi	1	5.3
Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehniskā pārbaude un analīze	2	10.5
Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	3	15.8
Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru un citi rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistītas darbības	1	5.3
Apsardzes pakalpojumi un izmeklēšana	1	5.3
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	1	5.3
Veselības aizsardzība	1	5.3
Pārējo individuālo pakalpojumu sniegšana	5	26.3
Tekstilizstrādājumu un kažokādu mazgāšana un tīrīšana	1	5.3
Mājsaimniecību kā darba devēju darbība ar algotā darbā nodarbinātām personām	1	5.3

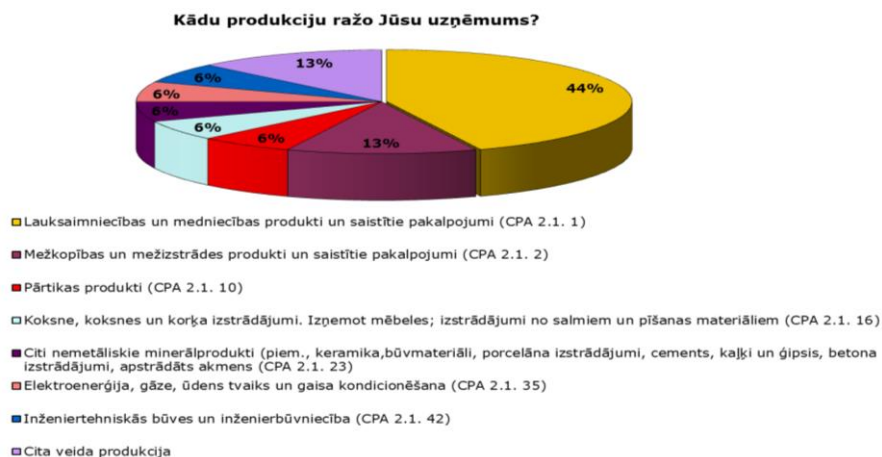
Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Pakalpojumu nozarē ir aptaujāti 19 uzņēmumi. No tiem – 10,5% no aptaujāto uzņēmumu kopskaita – veic izmitināšanas un arhitektūras un inženiertehniskos pakalpojumus. Visvairāk uzņēmumu aptaujāts ir pārējo individuālo pakalpojumu sniegšanas jomā (26,3%), kā arī „Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi” – 15,8% (sk. 7.2. tabulu).

No veiktās analīzes var **secināt**, ka puse jeb 50% aptaujāto *ražošanas* uzņēmumu galvenokārt darbojas augkopībā, lopkopībā, medniecībā un saistītās palīgdarbībās, kā arī mežsaimniecībā un mežizstrādē. Savukārt *pakalpojumu* jomā aptaujāto uzņēmumu skaitā nav izteikta pārsvara kādai no jomām, izņemot cita veida pakalpojumus.

7.3.3. Ražotās produkcijas veids

Ražotās produkcijas veida analīze liecina, ka aptaujātajos uzņēmumos tās struktūra tikai nedaudz atšķiras no darbības veida. Kā redzams 7.4. attēlā, vairāk nekā puse jeb 56,3% aptaujāto uzņēmumu ir saistīti ar lauksaimnieciska un mežizstrādes rakstura produkcijas ražošanu, pārējie galvenokārt ražo pārtikas produktus.

7.4. attēls

Aptaujāto uzņēmumu ražotās produkcijas veids

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Sniegto **pakalpojumu** veids, tikai ar ļoti nelielu atšķirību, līdzinās to darbības struktūrai. Tāpat vairākums aptaujāto veic izmitināšanas un arhitektūras un inženiertehniskos (tehniskā pārbaude un analīze) pakalpojumus – katrs veido 15,8% no aptaujāto uzņēmumu kopskaita. Visvairāk aptaujāto ir uzņēmumi, kuri sniedz pārējos individuālos pakalpojumus (sk. 7.3. tabulu).

Aptaujāto uzņēmumu pakalpojumu sniegšanas veids

Pakalpojumu sniegšanas veids	Uzņēmumu skaits	Īpatsvars (%)
Izmitināšanas pakalpojumi	3	15.8
Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehnisko pārbaužu un analīžu pakalpojumi	2	10.5
Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	3	15.8
Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru un citi rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistītie pakalpojumi	1	5.3
Apsardzes un izmeklēšanas pakalpojumi	1	5.3
Valsts pārvaldes un aizsardzības pakalpojumi; obligātās sociālās apdrošināšanas pakalpojumi	1	5.3
Cilvēku veselības aprūpes pakalpojumi	1	5.3
Citi individuālie pakalpojumi	5	26.3
Tekstilizstrādājumu un kažokādas izstrādājumu mazgāšana un (ķīmiskā) tīrīšana	1	5.3
Dažādas privātu mājsaimniecību pašu patēriņam ražotas preces un pakalpojumi	1	5.3

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

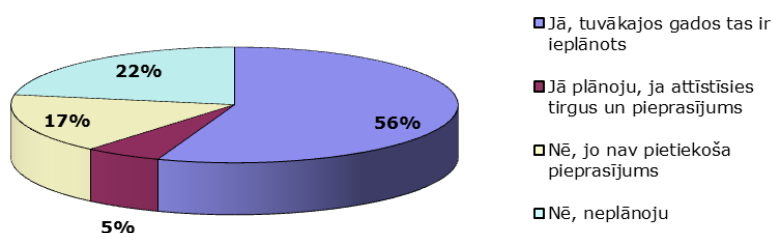
No veiktās analīzes var **secināt**, ka visu aptaujāto uzņēmumu ražotās produkcijas un sniegto pakalpojumu veida struktūra ir gandrīz vienāda ar to darbības veida struktūru. Tāpat mazliet vairāk nekā puse no ražošanas uzņēmumiem jeb 56,3% galvenokārt ražo augkopības, lopkopības un mežizstrādes produkciju. Pakalpojumu jomas aptaujātie uzņēmumi pārsvarā sniedz dažāda veida pakalpojumus.

7.3.4. Uzņēmēju nākotnes nodomi

Atbildot uz jautājumu par nākotnes nodomiem, *preču ražošanas* uzņēmēji bija optimistiski. Daudz no viņiem uzskata, ka varēs paplašināt savas produkcijas ražošanu. Pozitīvas atbildes tika saņemtas no 68,8% uzņēmēju. (Sk. 3.5. attēlu). Tā ir laba tendence, kas liecina, ka turpmākajos gados varētu cerēt uz ekonomikas izaugsmes iespējām novadā un valstī kopumā.

Pakalpojumu jomas aptaujāto uzņēmēju nākotnes nodomi ir mazāk optimistiski nekā ražotājiem. Paplašināt savu pakalpojumu sniegšanu plāno tikai 57,9% no aptaujāto kopskaita. (Sk. 3.5. attēlu). Tomēr, salīdzinot preču ražotāju un pakalpojumu sniedzēju atbildes, redzams, ka pakalpojumu klāstu paplašināt jau ir ieplānojuši 52,6% respondentu, toties ražotāji tikai 25%. Tas nozīmē, ka turpmākajos gados var cerēt, ka notiks pakalpojumu klāsta paplašināšana, kas sekmēs novadu ekonomikas attīstību.

Vai plānojat paplašināt uzņēmuma pakalpojumu klāstu?

7.5. attēls

Aptaujāto uzņēmēju nākotnes nodomi par produkta (preces/pakalpojuma) klāsta paplašināšanu

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Aptaujas gaitā, lai noskaidrotu respondentu redzējumu par uzņēmējdarbības attīstības virzieniem, tika lūgts atbildēt uz *atvērtajiem jautājumiem*. **Ražošanas uzņēmumu** respondentiem tika jautāts atbildēt uz atvērto jautājumu: „Kādu ražošanas virzienu Jūs attīstītu savā novadā, ja Jums būtu neierobežoti laika, cilvēku un finanšu resursi?” (Nozare var būt nesaistīta ar Jūsu tagadējo darbību.) Uzņēmēju atbilžu analīze liecina, ka viņi labprāt darbotos dažādās nozarēs: galvenokārt viņi nodarbotos ar augkopības produktu pārstrādi un pārtikas ražošanu; ekoloģisku lauksaimniecības produktu ražošanu un pārstrādi; botāniskā dārza vai zoodārza ierīkošanu; kokapstrādi, ražojot produkciju ar lielāku pievienoto vērtību; izgatavotu ne tikai žogus, bet arī bruģi, pakāpienus un balustrādes (kas pamazām jau tiek darīts), puķu podus, soliņus un visu pārējo, ko var izgatavot no betona ar koka un metāla apvienojumu; mēbeļu ražošanu; tūrisma; IT tehnoloģijām; elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu koģenerācijas procesā. Daži raksta, ka labprāt turpinātu esošo uzņēmējdarbību, veiktu ieguldījumus tās tālākai attīstībai.

Pakalpojumu jomas aptaujāto uzņēmēju atvērtā jautājuma: „Kāda veida pakalpojumu sniegšanu Jūs attīstītu savā novadā, ja Jums būtu neierobežoti laika, cilvēku un finanšu resursi?” (Nozare var būt nesaistīta ar Jūsu tagadējo darbību, var būt arī ražošanas nozare) atbilžu analīze liecina:

- *pirmkārt*, daudzi vēlas attīstīt savā novadā dažāda veida produkcijas **ražošanu**, proti: meža izstrādi, mēslošanas līdzekļu ražošanu; metālapstrādi, atkritumu apsaimniekošanu, mežkopību, dārza mēbeļu ražošanu, piesaistītu visus pieejamos inženierus un būvētu mūžīgo dzinēju;
- *otrkārt*, attīstītu **tūrisma** pakalpojumus: paplašinātu tūrisma un atpūtas objektu daudzumu, viesmīlības un ēdināšanas pakalpojumus; veiktu rehabilitācijas pakalpojumus, īstenotu ģimeņu, senioru u.c. aktīvu atpūtu un izklaidi laukos; izveidotu dažādu interešu kopu pasākumu organizēšanas vietas, utt., saistot ar Zvārdes pagasta un bijušās Veczvārdes muižas vēsturi; nodarbotos ar starptautisku svinību un konferenču organizēšanu; piedāvātu publiskajās un privātajās ūdenstilpnēs r amakšķerēšanu un vēžošanu;
- *treškārt*, ja būtu pietiekoši minēto resursu, uzņēmums ieguldītu un paplašinātu apsardzes pakalpojuma sniegšanu, nodrošinot gan fizisko, gan tehnisko apsardzi, pielietojot jaunākas tehnoloģijas; īstenotu projektēšanas pakalpojumus;
- *ceturtkārt*, veiktu teritorijas attīstīšanas plāna izstrādi un īstenotu tā realizāciju, lai cilvēki varētu dzīvot jaunos ciematos.

No dotās analīzes **jāsecina**, *pirmkārt*, uzņēmējiem ir redzējums, kādas ražotnes varētu/vajadzētu attīstīt savā novadā. *Otrkārt*, tā kā no aptaujas datiem nav iespējams noteikt aptaujāto uzņēmēju pašreizējās darbības atbilstību viņu atbildēm, tad varam tikai pieņemt, ka anketā norādītais ražošanas virziens vai nu atbilst uzņēmēju pašreizējai darbībai, vai arī tā neatbilst aptaujas anketā norādītajam ražošanas virzienam, kuru viņi labprāt attīstītu savā novadā.

7.3.5. Gada neto apgrozījums jeb ieņēmumi no saimnieciskās darbības

Uzņēmēju dotās atbildes par 2014. gada neto apgrozījumu no viņu saimnieciskās darbības parāda, ka trešdaļa jeb 34,3% uzņēmumu ieņēmumi gadā veido, sākot no 150 tūkstošiem EUR un vairāk (sk. 7.4. tabulu).

tabula

Aptaujāto uzņēmumu grupējums pēc gada neto apgrozījuma 2014. Gadā

Neto apgrozījums (EUR)	Uzņēmumu skaits	Īpatsvars (%)
līdz 1000	3	8.6
1001 – 2000	2	5.7
2001 – 4000	3	8.6
4001 – 10 000	2	5.7
10 001 – 15 000	3	8.6
15 001 – 20 000	2	5.7
20 001 – 30 000	0	0
30 001 – 50 000	3	8.6
50 001 – 90 000	4	11.4
90 001 – 150 000	1	2.9
150 001 – 200 000	2	5.7
200 001 – 300 000	2	5.7
300 001 – 900 000	1	2.9
900 001 un vairāk	7	20

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Izvērtējot aptaujas datus par uzņēmumiem, kuri veido vislielāko kopējo apgrozījumu 2014.gadā, var **secināt**, ka

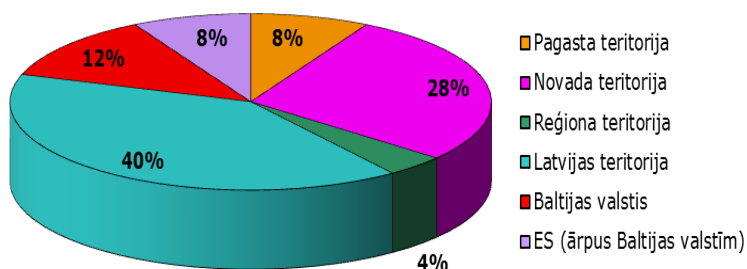
- aptaujā ir piedalījušies lielāko uzņēmumu vadītāji. Salīdzinot šīs aptaujas rezultātus ar citu informācijas avotu datiem un tos interpretējot, jāņem vērā fakts, ka atbildes uz jautājumiem snieguši dažādas nozares pārstāvošie uzņēmēji un kuru pārstāvētie uzņēmumi atšķiras pēc lieluma gan darbinieku, gan apgrozījuma ziņā.
- Turklāt, darbojoties dažādās jomās, uzņēmēji var saskarties ar dažāda veida šķēršļiem; dažāda lieluma uzņēmumiem ir raksturīgas dažāda

veida uzņēmējdarbības problēmas – lielākiem uzņēmumiem ir iespējams ieguldīt lielākus resursus šķēršļu pārvarēšanai, bet mazākiem uzņēmumiem šajā ziņā labs atbalsts var būt tieši pašvaldības sniegtā palīdzība un konsultācijas.

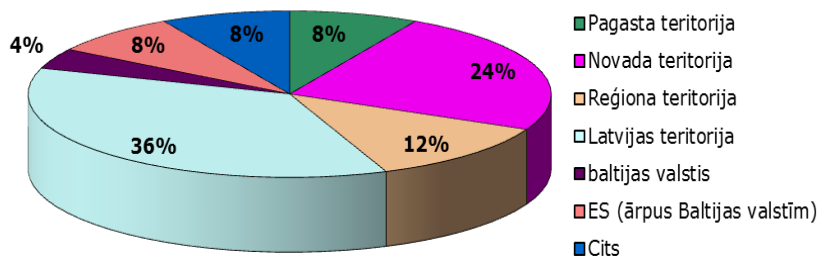
7.4. Uzņēmuma produkta (preces/ pakalpojuma) noieta tirgi

Saldus un Brocēnu novada aptaujātie uzņēmēji saražoto **produkciju** galvenokārt realizē Latvijā (40%) un savā novadā (28%) (sk.7.6. att.). Sava pagasta un Kurzemes reģiona ietvaros viņi realizē tikai 12% no saražotās produkcijas kopapjoma. Tas daļēji būtu skaidrojams ar to, ka Saldus un Brocēnu novadā, līdzīgi kā visā Latvijā, ekonomikas pamatu veido mazie un vidējie uzņēmumi. Aptaujātie uzņēmēji diezgan aktīvi apgūst tirgu Baltijas valstīs (tur realizē 12%) un ES valstīs (tur realizē 8%). Tādējādi, kompensējot salīdzinoši nelielā Latvijas tirgus ierobežotās iespējas.

Kādi ir Jūsu produkcijas galvenie noieta tirgi?

Kura ir Jūsu uzņēmuma sniegtā pakalpojuma piegādes teritorija?

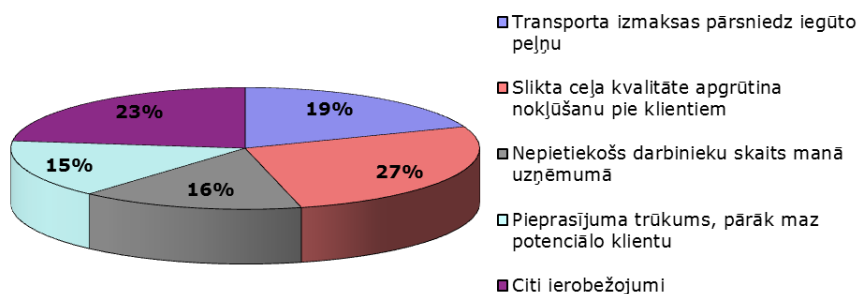
7.6. attēls

Aptaujāto uzņēmumu produkta (preces/pakalpojuma) noieta tirgi

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

No 7.6. attēla **secināms**, ka uzņēmēji veiktos **pakalpojumus** galvenokārt realizē (līdzīgi kā preču ražotāji) Latvijā (36%) un savā novadā (24%). Tikai mazliet vairāk tie tiek sniegti pagasta un Kurzemes reģiona iedzīvotājiem – attiecīgi 8% un 12% no kopapjoma. Salīdzinoši mazāk viņi sniedz pakalpojumus citās Baltijas valstīs (4%), bet ES valstīs (līdzīgi kā ražotāji) viņi sniedz pakalpojumus 8% apmērā. Starptautiskā sadarbība stimulē uzņēmējus paplašināt pakalpojumu klāstu un sekmēt novada izaugsmi.

Kādi faktori Jūsu uzņēmumam pašlaik ierobežo pakalpojumu sniegšanu attālākos apvidos?

7.7. attēls

Pakalpojumu noieta tirgu paplašināšanu ierobežojošie faktori

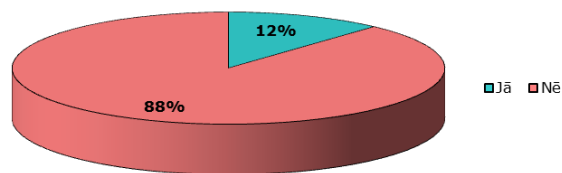
(Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015)

Pakalpojumu sniegšanas **paplašināšanu** uz tālākiem citiem novadiem traucē vairāki **ierobežojošie faktori** (sk. 7.7. attēlu). Kā būtiskāko 26,9% respondenti uzskata, ka ir *slikta ceļu kvalitāte*, kas apgrūtina nokļūšanu līdz patērētājiem; turpat katram piektajam (19,2%) *transporta izmaksas* ir pārāk lielas, nav iespējams gūt peļņu; *nepietiek strādājošo*, ir mazs pieprasījums. Respondenti (23,1%) uzrāda arī citus ietekmējošos faktoros, kuri traucē paplašināt pakalpojumu klāstu. Tie ir: pakalpojuma kvalitāte, pārāk augstie nodokļi, nav izveidota atbilstoša mūsdienu prasībām materiālā bāze, nav pieejami ES fondu līdzekļi, nav pareiza pilsētas plānošana.

7.5. Centrālās valdības un vietējās pašvaldības atbalsts uzņēmējiem

Uzņēmējiem ļoti būtisks ir valsts/pašvaldības, kā arī citu institūciju dažāda veida atbalsts, īpaši tas skar uzņēmējdarbības uzsākšanu. Aptauja liecina, ka vairākums no aptaujātiem uzņēmējiem ir devuši negatīvas atbildes (85,7%). Atbalstu ir saņēmuši tikai 11,4% (sk. 7.8. attēlu).

Vai Jūsu uzņēmums saņēma valsts/pašvaldību vai citas institūcijas atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai? (finanšu, telpu u.c.)

7.8. attēls

Aptaujāto uzņēmēju vērtējums par valsts/pašvaldību sniegto atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Iepriekš tika noskaidrots (sk. 7.5. attēlu), ka 68,8% **ražošanas uzņēmumu** plāno paplašināt savas produkcijas ražošanas klāstu. Lai sniegtu priekšstatu par nepieciešamo atbalstu, uzņēmēji atbildēja uz atvērto jautājumu „Kādi atbalsta pasākumi nepieciešami, lai paplašinātu Jūsu uzņēmuma ražotās produkcijas klāstu?”. Uzņēmēji savos komentāros ir norādījuši, ka

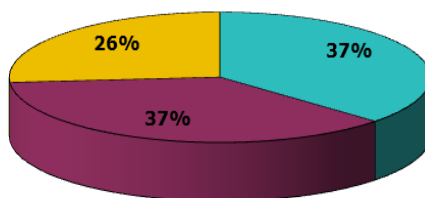
- valdībai vajadzētu vairāk rūpēties par lauksaimniecības produkcijas *iepirkuma cenu* kāpināšanu valsts un ES mērogā, arī par finansiālu palīdzību uzņēmējiem, lai *mīkstinātu* ieviesto sankciju sekas, kā arī sniegt atbalstu/ līdzfinansējumu modernu iekārtu iegādei specifisku produktu ražošanai.
- Uzņēmējiem rūp arī *jauniešu gatavība*, uzņēmība uzsākt savu uzņēmējdarbību, viņu iesaistīšanās darbā esošajos uzņēmumos, īpaši to, kuri ir ieguvuši labu profesionālo izglītību. Uzņēmēji raksta, ka šobrīd jauniešiem šādas izglītības trūkst, tāpēc iesaka, lai valstiskā līmenī domātu par profesionālās izglītības kvalitāti; īpaši pēc vidusskolas absolvēšanas jauniešiem nav nekādu profesionālo prasmju un iemaņu.
- Uzņēmēji iesaka *samazināt nodokļu slogu*, lai izskaustu ēnu ekonomiku valstī. Īstenot nodokļu atlaides uzņēmējiem un darbiniekiem, rūpēties par iedzīvotāju pirktspējas un iedzīvotāju skaita palielināšanu.
- Valstī un novadā orientēt patērētājus vairāk lietot pārtikā kvalitatīvākus un *bioloģiskus* produktus; sakārtot infrastruktūru.
- Norāda, ka šobrīd svarīgākais ir *birokrātijas mazināšana*, iesaka, lai „pašvaldība netraucē strādāt, retāk veikt pārbaudes.”

Pakalpojumu jomas aptaujātiem uzņēmējiem tika lūgts atbildēt uz jautājumu par viņu plāniem sava pakalpojuma sniegšanas teritorijas

paplašināšanu, ja būtu pieejams nepieciešamais atbalsts, un kāda veida atbalsts būtu nepieciešams. Respondenti savos komentāros ir norādījuši, ka 36,8% jau ir ieplānojuši paplašināt savu pakalpojuma sniegšanas teritorijas, vēl tikpat, ja tiktu uzlabota klientu sasniedzamība. Tas nozīmē, ka atbalsts viņiem ir būtisks.

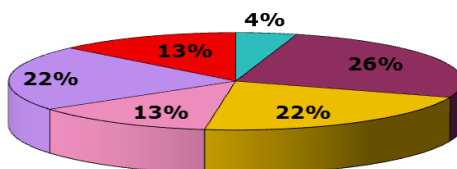
Visvairāk viņi vēlētos, lai tiktu nodrošināta dažāda veida informācijas pieejamība (43,4%), sakārtoti ceļi, uzlabota to seguma kvalitāte (26,1%), kā arī mobilitātes iespējas (13%), īpaši tas skar sabiedrisko transportu, kurš attālākās vietās ir grūti pieejams (sk. 7.9. att.).

Vai plānotu paplašināt savu pakalpojuma sniegšanas teritoriju, ja Jums būtu pieejams nepieciešamais atbalsts?

- Jā, tas ir ieplānots
- Jā, ja tiks uzlabota klientu sasniedzamība
- Nē, neplānoju

Kāda veida atbalsts būtu nepieciešams, lai paplašinātu Jūsu uzņēmuma pakalpojumu sniegšanas teritoriju?

- Uzlabet interneta pieslēguma kvalitāti un ātrumu, un samazināt tā izmaksas
- Uzlabet ceļu seguma kvalitāti
- Uzlabet informācijas pieejamību par potenciālajiem klientiem
- Uzlabet mobilitātes iespējas (pasažieru transporta pieejamības uzlabošana)
- Uzlabet informācijas apriti par darbinieku un kvalificētu speciālistu piesaistes iespējām
- Cits

7.9. attēls

Aptaujāto uzņēmēju vērtējums par atbalstu par pakalpojuma sniegšanas teritorijas paplašināšanu

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Respondenti norāda, ka, ja būtu nepieciešamais atbalsts, viņi savus pakalpojumus vispirms sniegtu ne tikai Saldus un Brocēnu novadā, bet arī citviet Latvijā – Rīgā un citos Latvijas novados. Apgūtu arī ES valstu tirgu: Igaunijā (Jodkrantē un Silamē), Norvēģijā un Zviedrijā. Tomēr vairākums, ja saņemtu nepieciešamo atbalstu, paplašinātu savu darbību tepat Latvijas teritorijā. Kādus atbalsta pasākumus vēlētos saņemt uzņēmēji, viņi dod atbildi citā atvērtajā jautājumā.

Pakalpojumu jomas aptaujātiem uzņēmējiem tika lūgts atbildēt uz atvērto jautājumu: „Kādi atbalsta pasākumi nepieciešami, lai paplašinātu Jūsu uzņēmuma sniegto pakalpojumu klāstu?” Atbilžu analīzes rezultātus var sagrupēt šādi:

- vairākums, apmēram 40% atbilžu skar *finanšu resursu pieejamības nepieciešamību*. Respondenti uzskata, ka, lai paplašinātu sniegto pakalpojumu klāstu, svarīgi saņemt finansiālo atbalstu no ES fondiem un citiem līdzekļiem uzņēmējdarbības attīstībai ne tikai vietējā, bet arī Rīgas rajona teritorijā, jaunu produktu izstrādei, mūsdienīgu pamatlīdzekļu iegādei, video monitoringa nodrošināšanai, mazlietotu darbgaldu iegādei amatniekiem (varētu būt arī mācekļi pēc arodskolas, kaut kas līdzīgs subsidētajai pirmajai darba vietai).
- Vairākas atbildes skar *tūrisma, viesmīlības un reklāmas pakalpojumu attīstības nepieciešamību*. Lai to veicinātu, iesaka uzlabot ekonomisko situāciju valstī, tad cilvēki varētu vairāk izmantot atpūtas iespējām viesu namus, paplašinātos to materiāli tehniskā bāze un reklāma.
- Ir atbildes, kas skar *ražošanu*. Piemēram, daži respondenti uzskata, ka vajadzētu „palielināt kažokzvēru ādu izstrādājumu realizācijas apjomus; atbalstīt būvniecības attīstību un labiekārtošanas darbus; samazināt nodokļu slogu; motivēt mazkvalificētu darbaspēku iesaistīties darba attiecībās, nevis nodrošināt viņus ar dažādiem sociālajiem pabalstiem.”
- Citi raksta, ka nekas nav vajadzīgs, tikai pašu personīgā degsme. Vai arī uzskata, ka „tāpat jau zināms, ka palīdzību nekad nesaņemšu, jo neesmu no "savējo" loka.

Nozīmīgākie secinājumi

1. Analīze liecina par pozitīvu tendenci produkcijas ražošanas un pakalpojumu sniegšanas jomā turpmākajos gados, ja tiktu saņemts

atbalsts. Iepriekš tika noskaidrots (sk. 7.5. attēlu), ka

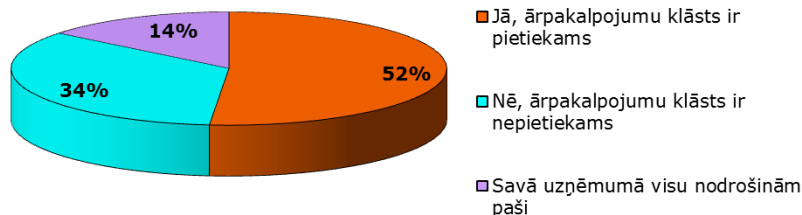
- a) **ražošanas uzņēmumi** plāno paplašināt savas produkcijas ražošanas klāstu 68,8%;
 - b) savukārt **pakalpojumu** jomas aptaujātie uzņēmēji paplašināt savu pakalpojumu sniegšanu plāno 57,9% no aptaujāto kopskaita. To jau ir iepļānojuši 52,6% respondentu;
 - c) tas liecina, ka turpmākajos gados varētu cerēt uz ekonomikas izaugsmes iespējam novadā un valstī kopumā.
2. **Ražošanas** uzņēmēji savos komentāros norādījuši, ka, lai paplašinātu ražotās produkcijas klāstu, valdībai vajadzētu vairāk rūpēties par lauksaimniecības produkcijas *iepirkuma cenu* kāpināšanu; par *finansiālo* atbalstu/ līdzfinansējumu ieviesto sankciju seku likvidēšanai, modernas iekārtas iegādei; *jauniešu* profesionālās sagatavotības līmeni, viņu prasmēm un attieksmi; *nodokļu slogu* samazināšanu; *bioloģisku* produktu lietošanu pārtikā; *infrastruktūras* sakārtošanu un *birokrātijas* mazināšanu.
3. **Pakalpojumu** jomas aptaujātie uzņēmēji savos komentāros norādījuši, kavarētu paplašināt pakalpojumu klāstu, ja tiktu nodrošināta dažāda veida informācijas pieejamība (43,4%); sakārtoti ceļi, uzlabota to seguma kvalitāte (26,1%); mobilitātes iespējas (13%), īpaši tas skar sabiedrisko transportu, kurš attālākās vietās ir grūti pieejams. Ja būtu nepieciešamais atbalsts, viņi savu pakalpojumu paplašināšanu īstenotu vispirms Saldus un Brocēnu novadā, arī citviet Latvijā – Rīgā un citos Latvijas novados. Apgūtu arī ES valstu tirgu. Turpat 40% aptaujāto uzskata, ka jānodrošina *finanšu resursu pieejamība; tūrisma, viesmīlības un reklāmas pakalpojumu, kā arī dažāda veida produkcijas ražošanas attīstība*.

7.6. Ārpakalpojumu pieejamības analīze

Informācijas tehnoloģiju straujā attīstība rada būtiskas pārmaiņas sabiedrības dzīvē un darba tirgū. Veidojas jauna sabiedrības struktūra, mainās vērtības, situācija darba tirgū. Mainās arī uzņēmēja loma un funkcijas. Turklāt informācijas tehnoloģiju attīstības apstākļos arvien vairāk parādās tādi darba veidi, kas neprasa pastāvīgu atrašanos uzņēmumā, tie ir *attālināti* no tiešā ražošanas procesa, un tos var veikt pat mājas apstākļos. Tas nozīmē, ka arvien

pieaug attālinātā darba un ārpalpojumu nozīme ekonomikas izaugsmē un iedzīvotāju nodarbinātībā. Veiktā pētījuma analīze to apstiprina. No 3.10. attēla redzams, ka ir apmierināti ar ārpalpojumiem vairāk nekā puse jeb 51,4% respondentu. Tomēr 34,3% aptaujāto uzņēmēju uzskata, ka ārpalpojumu klāsts ir nepietiekams, lai sekmīgi attīstītu uzņēmējdarbību.

Vai Jūsu uzņēmuma attīstībai ir pieejams pietiekams ārpalpojumu klāsts?
(Ārpalpojumi, piemēram, grāmatveža pakalpojumi, juridiskās konsultācijas, veterināra pakalpojumi, tehniskā apskate, degvielas uzpildes stacija, lopu kautuve u.c.)

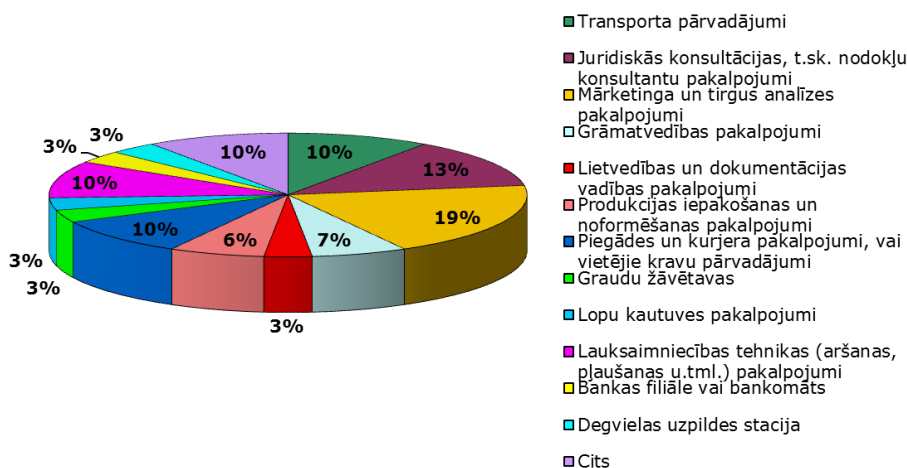
7.10.attēls

Aptaujāto uzņēmēju vērtējums par ārpalpojumu pietiekamību

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Uz jautājumu: „Kāda veida ārpalpojumi ļautu efektīvi attīstīties Jūsu biznesam?” respondenti deva pozitīvas atbildes, ka ir nepieciešami visa veida ārpalpojumi, izņemot noliktavu un biodrošības (kritušo dzīvnieku savākšanas) pakalpojumus. Tomēr vairāk vēlētos saņemt mārketinga un tirgus analīzes pakalpojumus (18,4%) un juridisko konsultāciju (12,9%), īpaši par jautājumiem, kas skar nodokļu maksājumus (sk. 7.11. attēlu).

Kādi ārpalpojumi ļauj efektīvi attīstīties Jūsu biznesam?

7.11. attēls

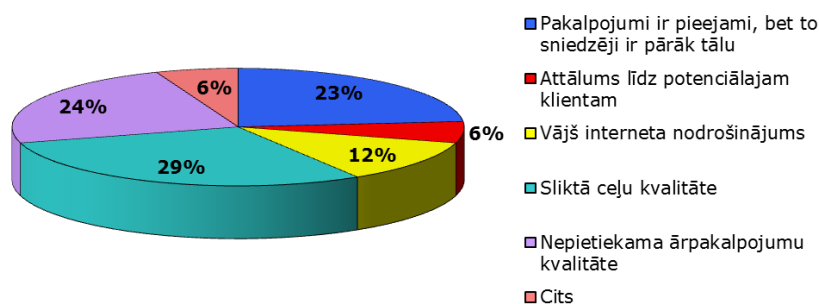
Aptaujāto uzņēmēju vērtējums par nepieciešamo ārpalpojumu veidu

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Uzņēmēji vēlētos saņemt arī citus ārpakalpojumu veidus (9,7%), kuri nav iekļauti aptaujas anketā. Tie ir: uzņēmuma autoparka tehnisko apkopju un remontu nodrošināšana; profesionāla personāla piesaiste un atlase; energoapgādes speciālistu pakalpojumi.

Galvenās **grūtības** saņemt ārpakalpojumus respondenti redz šādas: sliktā ceļu kvalitāte (29,4%); ārpakalpojumu sniedzēju lielais attālums (29,4%); dažus uzņēmējus neapmierina arī ārpakalpojumu kvalitāte (23,5%); interneta nodrošinājums (11,8%) un atbilstošu speciālistu trūkums lauku pagastos.

Kādu ārpakalpojumu saņemšana Jūsu uzņēmumam sagādā grūtības un aizkavē darbības uzlabošanu?

7.12. attēls

Grūtības ārpakalpojumu pieejamībā

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Respondentiem bija dota iespēja novērtēt visdažādāko veidu ārpakalpojumu nodrošinājumu un to pieejas nepieciešamību teritorijā, kurā darbojas viņu uzņēmums. 7.5. tabulā ir apkopotas tikai tās atbildes, kurās norādīta uzskaitīto ārpakalpojumu nepieciešamība dotajā teritorijā.

7.5. tabula

Nepieciešamība nodrošināt ar ārpakalpojumiem teritorijā, kurā darbojas respondentu uzņēmums

Ārpakalpojuma veids	Ir daļēji nodrošināts (%)	Nepieciešams nodrošināt (%)	Nav nepieciešams nodrošināt (%)
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	31.4	5.7	11.5
Notekūdeņu savākšana un attīrīšana	31.4	8.6	14.3
Ēku būvniecība, inženierbūvniecība,	25.7	11.4	31.4

280

specializētie būvdarbi, būvniecības un ainavu arhitektu pakalpojumi			
Automobiļu apkope un remonts	40,0	5.7	14.3
Motociklu, to detaļu un piederumu pārdošana, apkope un remonts, (izņemot jebkura veida vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību)	11.4	0,0	78.0
Restorānu un mobilo ēdināšanas vietu pakalpojumi, izņemot tūrisma mītnēs, vai izbraukuma ēdināšana pēc pasūtījuma un citu ēdināšanas pakalpojumu darbības	31.4	8.6	40.0
Suvenīru un amatnieku izstrādājumu mazumtirdzniecība Izdevējdarbība, izņemot ar to saistīto datubāzu un tīmekļa vietņu uzturēšana	20,0	14.3	51.5
Skaņu ierakstu producēšana, izņemot ar to saistīto datubāzu un tīmekļa vietņu uzturēšana	8.6	8.6	78.0
Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi, kā arī tehniskā pārbaude un analīze	34,3	8.6	40.0
Pētījumi un eksperimentālās izstrādes dabaszinātnēs un inženierzinātnēs	14,3	14,3	62.8
Audumu, apģērbu, apavu, rotaslietu, mēbeļu, citu interjera priekšmetu un citu modes preču, kā arī personīgo un saimniecības preču modelēšana un rūpnieciskais dizains, t.sk. grafisko dizaineru	28,6	11,4	54.3

pakalpojumi vai iekštelpu dekoratoru darbība			
Veterinārie pakalpojumi	25,7	0,0	45.7
Apsardzes un drošības sistēmu pakalpojumi	31,4	2,9	28.6
Zobārstu prakse	25,7	14,3	34.3
Ārstu prakse	37,1	8,6	25.7

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

No tabulas redzams, ka ļoti daudzi respondenti neizjūt nepieciešamību pēc ārpakalpojumiem. Tomēr vairākumam ir nepieciešams nodrošināt gandrīz visa veida ārpakalpojumus. Īpaši būvniecības, medicīnas pakalpojumus un individuālo (apģērbu, apavu, rotaslietu, mēbeļu, un citu) izstrādājumu pasūtījumus.

Nozīmīgākie secinājumi

Iepriekš veiktā analīze par Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju nodrošinājumu ar ārpakalpojumiem liecina,

- *pirmkārt*, ka apmierināti ar ārpakalpojumiem vairāk nekā puse jeb 51,4% respondentu. Tomēr 34,3% aptaujāto uzņēmēju uzskata, ka ārpakalpojumu klāsts ir nepietiekams, lai sekmīgi attīstītu uzņēmējdarbību;
- *otrkārt*, ka viņiem ir nepieciešami dažāda veida ārpakalpojumi, īpaši vēlētos saņemt mārketinga un tirgus analīzes pakalpojumus (18,4%) un juridisko konsultāciju (12,9%), īpaši jautājumos, kas skar nodokļu maksājumus, arī citus: piemēram, uzņēmuma autoparka tehnisko apkopju un remontu nodrošināšanas; profesionāla personāla piesaistes un atlases; energoapgādes speciālistu pakalpojumus (9,7%);
- *treškārt*, ka sliktā ceļu kvalitāte (29,4%); ārpakalpojumu sniedzēju lielais attālums (29,4%); ārpakalpojumu nepietiekamā kvalitāte (23,5%); slikts interneta nodrošinājums (11,8%) un atbilstošu speciālistu trūkums lauku pagastos apgrūtina ārpakalpojumu pieejamību;

- *ceturtkārt*, nepieciešamība pēc ārpakalpojumiem un nepietiekamais nodrošinājums ar tiem aktualizē jaunu skatījumu uz attālināta darba veicināšanu, jauniešu sagatavošanu un iedrošināšanu viņus veidot savu uzņēmumu, kļūstot par pašnodarbinātu personu. Tomēr, kā liecina aptauja, uzņēmējdarbības uzsākšanai valsts/pašvaldības, kā arī citu institūciju atbalstu ir saņēmuši tikai 11,4%. (Sk. 7.8. attēlu)

7.7. Respondentu viedokļi par sava uzņēmuma attīstību un viņu gatavību atbalstīt novada sociāli nozīmīgus projektus

Aptaujas gaitā tika dota iespēja respondentiem atbildēt uz vairākiem apgalvojumiem par uzņēmuma attīstību ietekmējošiem faktoriem un viņu pašu attieksmi. Tika doti četri atbildes varianti: jā; daļēji piekrītu; drīzāk nepiekrītu un pilnībā nepiekrītu. Respondentu vērtējums ir dots 7.6.tabulā.

7.6.tabula

Respondentu atbildes uz jautājumu „Kuriem no minētajiem apgalvojumiem Jūs piekrītat?”

Varianti	Jā (%)	Daļēji piekrītu (%)	Drīzāk/pilnībā nepiekrītu (%)
Mana uzņēmuma attīstībai būtu nepieciešami informatīvi un izglītojoši pasākumi par manu darbības nozari	28.6	54.3	17.1
Mana uzņēmuma attīstībai un mērķfinansējuma piesaistei būtu nepieciešams praktisks atbalsts projektu izstrādē	40.0	42.9	17.1
Mana uzņēmuma darbinieki ir pagasta vai tuvāko pagastu iedzīvotāji	71.4	17.1	11.4
Mana uzņēmuma darbība ir cieši saistīta ar vietējiem iedzīvotājiem, jo viņi ir mana uzņēmuma produkcijas/pakalpojumu patērētāji	28.6	37.1	34.1
Mana uzņēmuma ražotie produkti/sniegtie pakalpojumi ir unikāli, un tiem nav analoģu Latvijā	8.6	5.7	85.7
Manā uzņēmumā ir iespēja strādāt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	17.1	28.6	54.3
Lielāko daļu sava darba varu veikt attālināti, bez tiešās saskares ar klientu	20.0	34.3	45.7

283

Es spēju uzņemties atbildību un iniciatīvu par attīstības pasākumiem savā novadā	45.7	37.1	17.2
Es pārzinu savus konkurentus	28.6	57.1	14.3

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

No tabulas datiem var **secināt**, ka,

- *pirmkārt*, aptaujātajos uzņēmumos divas trešdaļas jeb 71,4% nodarbināti galvenokārt ir pagasta vai tuvāko pagastu iedzīvotāji. Tas nozīmē, ka ir iespējas attīstīt uzņēmējdarbību, lai radītu jaunas darba vietas, tādējādi nodrošinātu pagasta iedzīvotājus (īpaši jauno paaudzi) ar darbu.
- *Otrkārt*, respondenti kā otro nozīmīgāko faktoru uzņēmuma attīstības veicināšanai un mērķfinansējuma piesaistei uzrāda atbalsta nepieciešamību praktisku projektu izstrādē – pilnībā piekrīt šim apgalvojumam 40,0%, bet daļēji – 42,9% aptaujāto. Protams, lai uzņēmumi varētu attīstīties, ir svarīgi sniegt atbalstu īpaši ES fondu finansējuma piesaistei, kā arī informatīvu un izglītojošu pasākumu īstenošana (pilnībā piekrīt šim apgalvojuma 28,6%, bet daļēji 54,3% aptaujāto).
- *Treškārt*, respondentu vērtējums par to, vai uzņēmumā ražotās preces un sniegtie pakalpojumi ir unikāli, kuriem nav analoga Latvijā, vairākums jeb 85,7% apgalvojumu noraida. Tas liecina, ka galvenokārt patērētājiem tiek piedāvāti tradicionālie izstrādājumi.
- *Ceturtkārt*, svarīgi lielāku vērību veltīt inovatīvas ražošanas attīstībai. Šim nolūkam varētu sniegt lielāku atbalstu uzņēmējiem ES fondu līdzekļu piesaistei, lai veicinātu dažāda veida uzņēmējdarbības (pašnodarbinātības un attālinātā darba) attīstību, arī sociālo uzņēmumu veidošanu un sociālo uzņēmēju izglītošanu.

Aptaujāto uzņēmēju vērtējums par to, vai viņa **uzņēmums ir devis kādu ieguldījumu sava novada attīstībā**, un viņu gatavību atbalstīt sociāli nozīmīgus projektus novadā dots 7.7. tabulā.

No tabulas redzams, ka uzņēmēji rūpējas par jauniešu bez pieredzes pieņemšanu darbā. Jā atbildēja 22,9%, bet 14,3% uzņēmēju jau veic šādu atbalstu. Tomēr, ja būtu arī citu institūciju atbalsts, viņi labprāt pieņemtu darbā

vēl – 31,4% aptaujāto uzņēmēju.

Tas liecina, ka būtu svarīgs atbalsts, sadarbība ar Nodarbinātības valsts aģentūru, piemēram, varētu piedāvāt *subsidētās darba vietas* un īstenot citus pasākumus saistībā ar jauniešu nodarbinātību.

Pozitīvi jāvērtē tas, ka daudzi respondenti uzskata par svarīgu pienākumu rūpēties un sniegt atbalstu darbinieku studijām un apmācībām. Jā atbildēja 22,9%, jau sniedz šādu atbalstu 8,6% uzņēmēju, bet, ja būtu arī citu institūciju atbalsts, vēl to darītu 20% aptaujāto uzņēmēju. Tas pats sakāms arī par gatavību atbalstīt apkārtējās vides saglabāšanas un uzlabošanas, piesārņojuma mazināšanas un publiski pieejamo objektu (krastmalu, ainavu u.tml.) labiekārtošanas un uzturēšanas problēmu risināšanu novadā.

7.7. tabula

Respondentu atbildes uz jautājumu „Vai Jūsu uzņēmums būtu gatavs atbalstīt novada attīstībai sociāli nozīmīgus projektus šādās jomās?”

Sociāli nozīmīgi projekti	Jā/ jau veicu šādu atbalstu (%)	Jā, ja būtu citu institūciju atbalsts (%)	Nē (%)	Nē, tam nav laika un finanšu resursu (%)	Nē, tas nav manas darbības mērķis (%)
Jauniešu bez pieredzes pieņemšana darbā	37.2	31.4	14.3	8,6	8,6
Darbinieku studiju un apmācību atbalsts	38.5	20.0	22.9	17.1	8.6
Jaunu ģimeņu atbalsts pirmā mājokļa iegādei	11.4	5.7	34.3	11.4	37.1
Privātā publiskā partnerība veselības aprūpes iestādes uzturēšanā	8.6	2.9	40.0	8.6	40.0
Privātā publiskā partnerība pagasta, pilsētas infrastruktūras objektu renovācijā vai izbūvē	11.4	25.7	22.9	8.6	31.4
Privātā publiskā partnerība izglītības (arī pirmskolas)	8.6	17.1	28.6	5.7	40.0

iestādes uzturēšanā					
Atkritumu šķirošana	34.3	20.0	17.1	2.9	25.7
Apkārtējās vides saglabāšana un uzlabošana, piesārņojuma mazināšana	51.5	25.7	8.6	5.7	8.6
Publiski pieejamo objektu (krastmalu, ainavu u.tml.) labiekārtošana un uzturēšana	34.3	34.3	14.3	8.6	8.6

Avots: Saldus un Brocēnu novada uzņēmēju aptauja, 2015

Tomēr daudzus sociāli nozīmīgus pasākumus uzņēmēji nav gatavi atbalstīt, jo uzskata, ka „tas nav manas darbības mērķis” vai arī „tam nav laika un finanšu resursu” (sk. 7.7. tab.). Īpaši privātās publiskās partnerības nodrošināšanā veselības aprūpes un izglītības iestāžu uzturēšanā un atbalsta sniegšanā jaunām ģimenēm pirmā mājokļa iegādei. Uzņēmēji varētu lielāku atbalstu sniegt un paši līdzdarboties tik nozīmīga jautājuma risināšanā kā atkritumu šķirošana.

Nozīmīgākie secinājumi

1. Vairākums respondentu pozitīvi vērtē sava atbalsta sniegšanu jauniešu bez pieredzes pieņemšanai darbā; darbinieku studijām un apmācībām; apkārtējās vides saglabāšanas; piesārņojuma mazināšanas un publiski pieejamo objektu labiekārtošanas un uzturēšanas problēmu risināšanai novadā.
2. Tomēr vajadzētu uzņēmējiem pašiem līdzdarboties un sniegt lielāku atbalstu atkritumu šķirošanas problēmu risināšanā.

7.8. Fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu salīdzinošā analīze

Pētījuma gaitā tika veikta arī pagasta iedzīvotāju – vietējo zemnieku, mājražotāju, jauniešu un uzņēmēju (lauksaimniecības un pakalpojumu jomas) fokusa grupu intervija, lai noskaidrotu viņu viedokļus. Pilns pārskats par fokusa grupu intervijas rezultātiem ir sniegts 4. pielikumā.

Šajā nodaļā tiks veikta fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu salīdzinošā analīze. 7.8. tabulā ir atspoguļots viedokļu apkopojums. Tas ir

sagrupēts četros blokos. Katrā no tiem tiek sagrupēti fokusa grupu interviju un respondentu (preču ražotāju un pakalpojumu sniedzēju) viedokļi:

- 1) par to, kādi ir uzņēmējdarbības attīstības šķēršļi,
- 2) kādas ir uzņēmējdarbības attīstības iespējas,
- 3) problēmas jauniešu sagatavošanā uzņēmējdarbībai,
- 4) valsts/pašvaldību atbalsta nepieciešamība.

7.8. tabula

Fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu salīdzinošā analīze

Fokusa grupu interviju rezultāti	Aptaujāto uzņēmēju viedokļi
<u>1. Šķēršļi uzņēmējdarbības attīstībai</u>	<u>1. Šķēršļi uzņēmējdarbības attīstībai</u>
<p>Ražotāju viedokļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>ceļu seguma kvalitāte</i> (Nīgrandes pag. Kalni, Jaunauce, Gaiķi, Zvārdes pagasta Stiķi); • trūkst elektrolīnijas un <i>interneta pieslēguma</i> (Zvārdes pagasta Stiķi); • nav nodrošināts <i>sabiedriskais transports</i> starp Nīgrandi un Kalniem, svarīgi uzlabot sabiedriskā transporta kustības grafiku (Kursiši, Jaunlutriņi); • vajadzētu iekārtot <i>vietu tirdziņam</i> pie šosejas, virzienā no Rīgas uz Liepāju, (Blīdene). 	<p>Ražotāju viedokļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>slikta ceļu kvalitāte</i>, kas apgrūtina nokļūšanu līdz patērētājiem; • <i>transporta izmaksas</i> ir pārāk lielas, nav iespējams gūt peļņu; • <i>nepietiek strādājošo</i>, zems jauniešu profesionālās sagatavotības līmenis; • mazs pieprasījums; • traucē paplašināt pakalpojumu klāstu <i>slikta pakalpojumu kvalitāte</i>; • pārāk augstie <i>nodokļi</i>; • nav izveidota mūsdienu prasībām atbilstoša <i>materiālā bāze</i>; • nav pieejami <i>ES fondu līdzekļi</i>; • nav pareiza pilsētas plānošana.
<p>Pakalpojumu sniedzēju viedokļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepietiekama <i>veselības aprūpes un masāžas</i> pakalpojumu pieejamība (Jaunlutriņi); • nepietiekama dalība lielos starptautiskos <i>sevis reklamēšanas pasākumos</i>, piem., mājražotāju dalība Rīga Food; (Saldus pilsēta). 	<p>Pakalpojumu sniedzēju viedokļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • novada reklāmas materiālos ir <i>nepietiekama informācija</i>, kas iekļaujama bukletos, interneta mājas lapā, medijos u.c. par vietējiem ražojumiem, pakalpojumiem, tūrisma iespējām u.c.
<u>2. Iespējas uzņēmējdarbības attīstībai – pašnodarbinātībai, attālinātam darbam u.c.</u>	<u>2. Iespējas uzņēmējdarbības attīstībai – pašnodarbinātībai, attālinātam darbam u.c.</u>
<p>Ražotāju viedokļi :</p> <ul style="list-style-type: none"> • vajadzīgi vīna, tējas, sukādes, medus un citu «nišas» mājražotāju <i>produkcijas piegādātāji</i> (Jaunauce); • organizēt <i>mācības</i> par mājražošanas produkcijas pārdošanas iespējām, aušanā (Jaunauce); • organizēt <i>vietējās autoskolas</i> atvēršanu 	<p>Ražotāju viedokļi par to, kādi uzņēmējdarbības virzieni, kas būtu attīstāmi novadā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • augkopības produktu pārstrāde un pārtikas ražošana; • ekoloģisku lauksaimniecības produktu ražošana un pārstrāde; • botāniskā dārza vai zoodārza

<p>(Ezere);</p> <ul style="list-style-type: none"> • izveidot <i>piestātni tālbraucējiem</i> vai kempingu (Ezere); • izveidot <i>tirdzniecības vietu</i> mājražotāju izstrādājumu pārdošanai (Ezere); • nodrošināt <i>informāciju</i> par mājražotāju izstrādājumiem (Ezere); • vajadzīga <i>palīdzība</i> dokumentācijas sakārtošanai, oficiālas uzņēmējdarbības reģistrācijai (Gaiķi); • vajadzīgs <i>ainavu arhitekts</i> (Lutriņi); • vajadzīgs <i>informatīvais nodrošinājums</i>, kā reģistrēt mājražošanu (Remte); • <i>viesu nama</i> un ēdināšanas iespēju attīstīšana uz vietas (Remte); • piesaistīt <i>cilvēkresursus</i>, kas vēlētos attīstīt uz vietas kafejnīcu, iekārtot kempinga vietu (Blīdene). 	<ul style="list-style-type: none"> • ierīkošana; • bruģa ražošana – pakāpienu un balustrādes (kas pamazām jau tiek darīts), puķu podus, soliņus un visu pārējo, ko var izgatavot no betona ar koka un metāla apvienojumu; • mēbeļu ražošana un kokapstrāde, ražot produkciju ar lielāku pievienoto vērtību, • tūrisma attīstība; • IT tehnoloģijas, • elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana koģenerācijas procesā.
<p>Pakalpojumu sniedzēju viedokļi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>tūrisma attīstībai</i> nepieciešama piesaiste citiem novada maršrutiem (Ezere); 2. <i>informatīvais atbalsts</i>, kā reģistrēties. (Ezere); 3. nepieciešami <i>apbedīšanas un kapu kopšanas</i> pakalpojumi (Lutriņi); 4. mājražotāju izstrādājumu <i>kataloga izveide</i> (Jaunlutriņi); <ul style="list-style-type: none"> • sakārtot <i>iekšpagalmus</i>, iesaistot radošās industrijas to atdzīvināšanā (Saldus pilsēta); • mobilo un <i>sadzīves pakalpojumu</i> (friziera, šuvēja, kurpnieka u.c.), tirgus vietas attīstība (Rubas tirgus piektdienā), sākt darbus Rubas muižas skolas pārveidošanai par pansionātu (Ruba); • sociālās aprūpes nozares attīstība, lai sniegtu pakalpojumus neārstējami slimiem un guļoši cilvēkiem, kā mobilais pakalpojums arī visā novadā (Saldus pagasts); • lauku spa kompleksa ar sāls istabu, pirti un masāžas telpas iekārtošana (Vadakste). 	<p>Pakalpojumu sniedzēju viedokļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • attīstītu dažāda veida produkcijas <i>ražošanu</i>: meža izstrādi, mēslošanas līdzekļu ražošanu; metālapstrādi, atkritumu apsaimniekošanu, mežkopību, dārza mēbeļu ražošanu, piesaistītu visus pieejamos inženierus un būvētu mūžīgo dzinēju; • <i>tūrisma pakalpojumus</i>: paplašinātu atpūtas objektu daudzumu, viesmīlības un ēdināšanas pakalpojumus; • veiktu <i>rehabilitācijas</i> pakalpojumus, organizētu ģimeņu, senioru u.c. aktīvu atpūtu un izklaidi laukos; • izveidotu dažādu <i>interesešu kopu</i> pasākumu organizēšanas vietas, utt., saistot ar Zvārdes pagasta un bijušās Veczvārdes muižas vēsturi; • nodarbotos ar <i>starptautisku svinību</i> un <i>konferenču</i> organizēšanu; • piedāvātu iesaistīties publiskajās un privātajās ūdenstilpnēs ar <i>makšķerēšanu</i> un vēžošanu; • paplašinātu <i>apsardzes pakalpojuma</i> sniegšanu, pielietojot jaunākas tehnoloģijas; • īstenotu projektēšanas pakalpojumus; • veiktu <i>teritorijas attīstības plāna izstrādi</i> un īstenotu tā realizāciju, lai cilvēki varētu dzīvot jaunos ciematos.

<p><u>3. Jauniešu sagatavošana uzņēmējdarbībai</u></p>	<p><u>3. Jauniešu sagatavošana uzņēmējdarbībai</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> • nepieciešama lielāka jauniešu informēšana par uzņēmējdarbības iespējām laukos (Kursiši); • tehniskas ievirzes nodarbību organizēšana jauniešiem (Zirņu pagasts); • organizēt Jauniešu centrā tehniskas ievirzes nodarbības, mācības mazā biznesa reģistrēšanā un produkta izstrādē (Šķēde); • jauniešu un vidusskolas vecuma bērnu iesaiste tehniska rakstura nodarbībās, jau sākot ar vidusskolu, tehniskas ievirzes pulciņi, apmācība darbā ar <i>AutoCad</i> un citām tehniskās ievirzes programmām, nodrošināt tehniskās centra mācības un prakses vietas vienuviet (Saldus pagasts); • organizēt mācības uzņēmējdarbības uzsākšanā (Novadnieku pagasts); • nodibināt jauniešu NVO, būtu nepieciešams atbalsts telpu iekārtošanai pasākumiem un aktivitātēm (Vadakste). 	<ul style="list-style-type: none"> • jaunu darbinieku – profesionāļu iesaiste ar augsta līmeņa profesionālām prasmēm; • nepieciešami risinājumi tieši <i>profesionālās izglītības</i>, it sevišķi <i>tehniskās ievirzes</i> profesionāļu sagatavošanā.
<p><u>4. Valsts/pašvaldību atbalsta nepieciešamība</u></p>	<p><u>4. Valsts/pašvaldību atbalsta nepieciešamība</u></p>
<p>galvenokārt skar iekārtu u.c. iegādei:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) vīna ražošanas aprīkojuma iegādei (Jaunauce); b) mobilā mājražotāju produkcijas letes iegādei (Nīgrandes pag. Kalni); c) ražošanai piemērotu telpu, lopkautuves izbūvei (Kursiši); d) mājražotāju produkcijas degustācijas zāles ierīkošanai ar stāvlaukumu (Lutriņi); e) mājražotāju virtuves, viesnīcas vai moteļa, aptiekas, veikala telpu iegādei (Lutriņi); f) daudzfunkcionālas telpas izveidei, lai sniegtu sadzīves pakalpojumus (šuvēja, kurpnieka, masiera u.tml.) (Jaunlutriņi); g) kultūras nama skatuves remonta veikšanai (Jaunlutriņi); h) mikroautobusa iegādei pagasta iedzīvotāju pasažieru pārvadājumiem (Jaunlutriņi); i) amatnieku centra, kur apvienot mājražotājus, izveidei (Jaunlutriņi); j) griķu pārstrādes iekārtas iegādei (Zirņu pagasts); k) lopkautuves uzbūvei Zirņos vai tuvumā lopkautuves uzbūvei, kā arī lopkautuves uzbūvei mājražotāju oficiālās gaļas 	<p>Ražotāju viedokļi par to, kādi atbalsta pasākumi sekmētu uzņēmuma ražotās produkcijas klāsta paplašināšanu: valdībai vajadzētu vairāk rūpēties par</p> <ul style="list-style-type: none"> • lauksaimniecības produkcijas <i>iepirkuma cenu</i> kāpināšanu; • par <i>finansiālo</i> atbalstu/līdzfinansējumu ieviesto sankciju seku likvidēšanai, modernas iekārtas iegādei specifisku produktu ražošanai; • <i>jauniešu</i> profesionālās sagatavotības līmeni, viņu prasmēm un attieksmi; • <i>nodokļu slogu</i> samazināšanu, lai izskaustu <i>ēnu ekonomiku</i> valstī. Īstenot nodokļu atlaides uzņēmējiem un darbiniekiem; • rūpēties par <i>iedzīvotāju pirkspējas</i> un iedzīvotāju skaita palielināšanu; • zemnieku saimniecībās retāk veikt <i>pārbaudes un mazināt birokrātisko slogu</i>, pašvaldību uzliktos ierobežojumus (neprecizējot kādus tieši);

<p>produktu ražošanai (Gaiķi);</p> <p>l) aprīkojuma iegāde mobilo pakalpojumu attīstīšanai (Zirņu pagasts);</p> <p>m) radošās darbnīcas senajiem amatiem ierīkošanai (Zirņu pagasts);</p> <p>n) aprīkojuma un telpas iegādei masāžas pakalpojumiem (Gaiķi);</p> <p>o) muižas apbūves atjaunošanai tehniskā projekta izstrādei (Zvārdes pagasta Stiķi);</p> <p>p) nepieciešami ieguldījumi pagasta teritorijas labiekārtošanai, Zaņas upes dabas takas atjaunošanai, komunālās saimniecības sakārtošanai un apgaismojumam (Zaņa);</p> <p>q) ēku un ražošanas platību inženiertehniskā stāvokļa uzlabošanai (ūdens un elektrības apgāde) (Saldus pagasts);</p> <p>r) parka un estrādes labiekārtošanai, atpūtas vietu platību pie ūdeņiem paplašināšanai (Novadnieku pagasts);</p> <p>s) ūdens saimniecības sakārtošanai, atdzelžošanai (Vadakste);</p> <p>t) virtuves iegādei kulinārijas nodarbībām (Šķēde).</p> <p>Cits nepieciešamais atbalsts:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodrošināt interneta pieslēgumu (Jaunauce); • nodrošināt interneta pieejamību (Zvārdes pagasta Stiķi); • vietējiem iedzīvotājiem nodrošināt sporta zāli (Zvārdes pagasta Stiķi); • izveidot kemperu stāvlaukumu; takas nūjošanai, velo izbraucieniem, pieturas vietas pārgājieniem (Zvārdes pagasta Stiķi); • Šķēdē trūkst ģimenes ārsta pakalpojumu; • nepieciešams finansējums uzņēmuma darbības uzsākšanas posmā (Šķēde); • ceļu seguma sakārtošana, pieeja sociālai infrastruktūrai (Pampāji); • uzlabot sabiedriskā transporta kursēšanu (sevišķi uz Ēvaržiem) (Novadnieku pagasts); • nepieciešamas dzīvojamās platības viesstrādniekiem (Pampāji). 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>patērētāju ieradumu maiņu</i> par labu vietējo, kvalitatīvo un <i>bioloģisku</i> produktu lietošanu pārtikā; • <i>infrastruktūras</i> sakārtošanu (ceļi, elektroapgāde, ūdens piegādes komunikācijas). <p>Pakalpojumu sniedzēju viedokļi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodrošināt dažāda veida informācijas pieejamību; • ceļu sakārtošanu, uzlabot to seguma kvalitāti; • mobilitātes iespējas ar sabiedrisko transportu, tas attālākās vietās ir grūti pieejams; • nepieciešams atbalsts pakalpojumu paplašināšanas īstenošanai uz attālākajiem – Rīgā, tās tuvumā un citiem Latvijas novadiem, kā arī ES valstu tirgiem; • jānodrošina <i>finanšu resursu pieejamība; tūrisma, viesmīlības un reklāmas pakalpojumu, kā arī dažāda veida produkcijas ražošanas attīstībai.</i>
--	--

Nozīmīgākie secinājumi

No veiktās fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu salīdzinošās analīzes var izdarīt šādus **secinājumus**:

- *pirmkārt*, salīdzinot fokusa grupu interviju un respondentu viedokļus par uzņēmējdarbības attīstību ierobežojošiem *šķēršļiem*, redzam, ka abām grupām daudzi no tiem ir līdzīgi, piemēram, sliktie ceļi, sabiedriskā transporta un interneta pieejamība attālākos novados, nepietiekama informācija u.c. Tomēr respondentu komentāri ir plašāki. Viņi raksta, ka uzņēmuma attīstību traucē arī darbaspēka trūkums un kvalitāte, pārāk augtie nodokļi, materiāli tehniskās bāzes neatbilstība mūsdienu prasībām un ES fonda līdzekļu pieejamība.
- *Otrkārt*, salīdzinošā analīze parāda, ka Saldus un Brocēnu novados ir liels *potenciāls tālākai uzņēmējdarbības attīstībai*: jaunu uzņēmumu veidošanai, pašnodarbinātības veicināšanai un attālināta darba nodrošināšanai.
- *Treškārt*, būtiska problēma ir *jaunās paaudzes izglītošana*, viņu profesionālā sagatavotība. Mūsdienās svarīgs jautājums ir pamatkompetenču, tai skaitā, uzņēmējkompetences attīstība mūža garumā, sākot jau no mazotnes. Tas nozīmē, ka izglītības sistēmā ir jādod iespēja, lai jaunais cilvēks varētu attīstīt personisko dotumu, īpašību un spēju kopumu: uzņēmīgumu, radošumu, spējas saskatīt jaunas, inovatīvas iespējas, tās realizēt, iegūt specifiskās biznesa prasmes un zināšanas, lai būtu gatavs veidot savu uzņēmumu, kļūt par pašnodarbinātu personu vai darboties attālināti.
- *Ceturtkārt*, komentāri par nepieciešamo *atbalstu uzņēmējdarbības vides uzlabošanas* pasākumiem liecina, ka lielākā daļa tā gulstas uz vietējās pašvaldības pleciem. Finansiālais atbalsts nepieciešams ražošanas iekārtu iegādes un kvalitatīvas infrastruktūras sakārtošanai. Pašvaldības rīcībā ir uzņēmējdarbības veicināšanas instrumenti, kurus iespējams sniegt uzņēmējiem. Tomēr šim nolūkam vajadzētu aktīvāk piesaistīt un izmantot ESF un citus ārvalstu finanšu līdzekļus.

VII NODAĻAS SECINĀJUMI

1. Saldus un Brocēnu novados 2013. gadā bija reģistrēti 913 ekonomiski aktīvi uzņēmumi, no kuriem Saldus pilsētā darbojas 392 uzņēmumi, bet Brocēnu pilsētā attiecīgi 71 uzņēmums jeb divās pilsētās reģistrēto uzņēmumu skaits veido vairāk nekā pusi no kopskaita.
2. Saldus un Brocēnu *pilsētas* ekonomiku galvenokārt veido *tirdzniecības* un *pakalpojumu* sektora uzņēmumi (attiecīgi Saldū 75%; Brocēnos 63%), kas apkalpo tur dzīvojošos iedzīvotājus un tūristus. Toties Saldus un Brocēnu *novada* (izņemot pilsētas) ekonomikas pamatu pārsvarā veido *ražošanas uzņēmumi*, galvenokārt tā ir lauksaimnieciskā ražošana – augkopība un lopkopība, kā arī mežsaimniecība un transporta pārvadājumi. Uzņēmumu kopskaitā tie veido Saldus novadā 56%, bet Brocēnu novadā 55%.
3. Aptaujāto uzņēmumu kopskatu veido:
 - a) **izvietojums:** gandrīz puse jeb 48,6% no aptaujātajiem uzņēmumiem ir izvietoti divās pilsētās: Saldū 34,3% un Brocēnu pilsētā 14,3%. Vēl ir aptaujāti uzņēmumi 13 pagastos;
 - b) **darbības veids:** no aptaujātajiem *ražošanas* uzņēmumiem puse jeb 50% galvenokārt darbojas augkopībā, lopkopībā, medniecībā un saistītās palīgdarbībās, kā arī mežsaimniecībā un mežizstrādē. *Pakalpojumu* sfērā aptaujāto uzņēmumu skaitā nav izteikta pārsvara kādai no jomām, izņemot cita veida pakalpojumus;
 - c) **ražotās preces un sniegtie pakalpojumi.** Aptaujāto uzņēmumu produkcijas ražošanas struktūra ir gandrīz vienāda ar to darbības veida struktūru. Mazliet vairāk nekā puse no ražošanas uzņēmumiem jeb 56,3% galvenokārt ražo augkopības, lopkopības un mežizstrādes produkciju. Pakalpojumu sfēras aptaujātie uzņēmumi pārsvarā sniedz dažāda veida pakalpojumus;
 - d) **neto apgrozījums.** No aptaujāto uzņēmumu saimnieciskās darbības neto ieņēmumi 2014. gadā veidoja trešdaļu jeb 34,3%, sākot no 150 tūkstošiem EUR un vairāk.
4. **Uzņēmēju nākotnes nodomu** analīze liecina, ka visiem aptaujātajiem uzņēmējiem ir skaidrs redzējums, kādas ražotnes varētu/vajadzētu attīstīt savā novadā. Jānorāda, ka pēc aptaujas datiem nav iespējams salīdzināt, vai respondentu norādītais ražošanas virziens, kuru viņi

labprāt attīstītu savā novadā, atbilst pašreizējai viņu darbībai, vai arī vajadzētu attīstīt vēl citas ražotnes.

5. *Paplašināt* savas produkcijas ražošanas klāstu ir iecerējuši 68,8% *ražošanas* uzņēmēji, jau to darīt ir ieplānojuši 25%. Savukārt *pakalpojumu* sniedzēji – 57,9% plāno paplašināt pakalpojumu klāstu, to jau ir ieplānojuši 52,6% respondenti. Tā ir laba tendence, kas liecina, ka turpmākajos gados varētu cerēt uz ekonomikas izaugsmes iespējām novadā un valstī kopumā.
6. Saldus un Brocēnu *novadā ražoto produktu (preces un pakalpojumi) noieta tirgus* analīze liecina, ka aptaujātie *preču ražotāji* savas preces galvenokārt realizē Latvijā (40%) un savā novadā (28%). Baltijas valstu tirgū realizē 12% un ES valstīs realizē 8%. Tādējādi daļēji kompensējot salīdzinoši nelielā Latvijas tirgus ierobežotās iespējas. Savukārt veiktos *pakalpojumus* (līdzīgi kā preču ražotāji) galvenokārt realizē arī Latvijā (36%) un savā novadā (24%). Salīdzinoši mazāk viņi sniedz pakalpojumus citās Baltijas valstīs (4%), bet ES valstīs (līdzīgi kā ražotāji) viņi sniedz pakalpojumus 8% apmērā. Starptautiskā sadarbība stimulē uzņēmējus paplašināt pakalpojumu klāstu un sekmēt novada izaugsmi.
7. Saldus un Brocēnu novadā ražoto produktu noieta tirgus paplašināšanu uz attālākiem novadiem traucē vairāki *ierobežojošie faktori*. Kā būtiskāko 26,9% respondenti uzskata, ka ir *slikta ceļu kvalitāte*, kas apgrūtina nokļūšanu līdz patērētājiem; turpat katram piektajam (19,2%) *transporta izmaksas* ir pārāk lielas, nav iespējams gūt peļņu; *nepietiek strādājošo*, ir mazs pieprasījums. Respondenti (23,1%) uzrāda arī citus ietekmējošos faktorus, kas traucē paplašināt pakalpojumu klāstu. Tie ir: *pakalpojuma kvalitāte, pārāk augstie nodokļi*, nav izveidota atbilstoša mūsdienu prasībām *materiālā bāze, nav pieejami ES fonda līdzekļi*, nav pareiza pilsētas plānošana.
8. Uzņēmējiem ļoti būtisks ir valsts/pašvaldības, kā arī citu institūciju dažāda veida *atbalsts*, īpaši tas skar uzņēmējdarbības uzsākšanu. Aptauja liecina, ka vairākums (85,7%) no aptaujātiem uzņēmējiem šādu atbalstu nav saņēmuši. Uzņēmēju sniegto komentāru analīze liecina, ka
 - a) **preču ražošanas** uzņēmēji varētu paplašināt ražotās produkcijas klāstu, ja valdība vairāk rūpētos par lauksaimniecības produkcijas *iepirkuma cenu* kāpināšanu; par *finansālo* atbalstu/ līdzfinansējumu

ieviesto sankciju seku likvidēšanai, modernas iekārtas iegādei; *jauniešu* profesionālās sagatavotības līmeni, viņu prasmēm un attieksmi; *nodokļu slogu* samazināšanu; *bioloģisku* produktu lietošanu pārtikā; *infrastruktūras* sakārtošanu un *birokrātijas* mazināšanu.

- b) **Pakalpojumu** sfēras aptaujātie uzņēmēji savos komentāros norādījuši, ka varētu paplašināt pakalpojumu klāstu, ja tiktu nodrošināta dažāda veida informācijas pieejamība (43,4%); sakārtoti ceļi, uzlabota to seguma kvalitāte (26,1%); mobilitātes iespējas (13%), īpaši tas skar sabiedrisko transportu, kurš attālākās vietās ir grūti pieejams. Ja būtu nepieciešamais atbalsts, viņi savu pakalpojumu paplašināšanu īstenotu vispirms Saldus un Brocēnu novadā, arī citviet Latvijā – Rīgā un citos Latvijas novados. Apgūtu arī ES valstu tirgu. Turpat 40% aptaujāto uzskata, ka jānodrošina *finanšu resursu pieejamība; tūrisma, viesmīlības un reklāmas pakalpojumu, kā arī dažāda veida produkcijas ražošanas attīstība.*

9. Mūsdienās informācijas tehnoloģiju attīstības apstākļos arvien vairāk parādās tādi darba veidi, kas neprasa pastāvīgu atrašanos uzņēmumā, tie ir *attālināti* no tiešā ražošanas procesa, kurus var veikt pat mājas apstākļos. Tas nozīmē, ka arvien pieaug attālinātā darba (ārpakalpojumu) nozīme ekonomikas izaugsmē un iedzīvotāju nodarbinātībā. Veiktā pētījuma analīze to apstiprina. To liecina tas, ka respondenti

- a) vairāk nekā puse jeb 51,4% ir apmierināti ar ārpakalpojumu pieejamību. Tomēr 34,3% aptaujāto uzņēmēju uzskata, ka ārpakalpojumu klāsts ir nepietiekams, lai sekmīgi attīstītu uzņēmējdarbību;
- b) uzrāda, ka ir nepieciešams sniegt dažāda veida ārpakalpojumus, īpaši viņi vēlētos saņemt mārketinga un tirgus analīzes pakalpojumus (18,4%); juridisko konsultāciju (12,9%) un citus – autoparka tehnisko apkopju un remontu nodrošināšanas; profesionāla personāla piesaistes un atlases un energoapgādes speciālistu pakalpojumus (9,7%);
- c) uzrāda, ka apgrūtina ārpakalpojumu pieejamību sliktā ceļu kvalitāte (29,4%); sniedzēju lielais attālums (29,4%); ārpakalpojumu nepietiekamā kvalitāte (23,5%); slikts interneta nodrošinājums

(11,8%), kā arī atbilstošu speciālistu trūkums lauku pagastos.

10. Respondentu atbildes uz vairākiem apgalvojumiem liecina, ka

- a) aptaujātajos uzņēmumos divas trešdaļas jeb (71,4%) *nodarbinātie* galvenokārt ir pagasta vai *tuvāko pagastu iedzīvotāji*. Tas liecina, ka uzņēmējdarbības attīstībai ir darbaspēka rezerves. Tāpēc svarīgi radīt jaunas darba vietas, tādējādi nodrošinot pagasta iedzīvotājus (īpaši jauno paaudzi) ar darbu.
- b) Respondenti kā otro nozīmīgāko faktoru uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai un mērķfinansējuma piesaistei, uzrāda *atbalsta nepieciešamību* praktisku projektu izstrādē – pilnībā piekrīt šim apgalvojumam 40,0%, bet daļēji 42,9% aptaujāto. Protams, lai uzņēmumi varētu attīstīties, ir svarīgi sniegt atbalstu īpaši ES fondu finansējuma piesaistei, kā arī informatīvu un izglītojošu pasākumu īstenošanai (pilnībā piekrīt šim apgalvojuma 28,6%, bet daļēji 54,3% aptaujāto.)
- c) Respondentu vērtējums par to, vai uzņēmumā ražotās precēs un sniegtie pakalpojumi ir unikāli, kuriem nav analoga Latvijā, vairākums jeb 85,7% šo apgalvojumu noraida. Tas liecina, ka galvenokārt patērētājiem tiek *piedāvāti tradicionālie izstrādājumi*.
- d) Vairākums *respondenti sniedz atbalstu* jauniešu bez pieredzes pieņemšanai darbā; darbinieku studijām un apmācībām; apkārtējās vides saglabāšanas; piesārņojuma mazināšanas un publiski pieejamo objektu labiekārtošanas un uzturēšanas problēmu risināšanai novadā. Tomēr vajadzētu uzņēmējiem pašiem līdzdarboties un sniegt lielāku atbalstu atkritumu šķirošanas problēmu risināšanā.

11. Fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu veiktā salīdzinošā analīze parāda, ka:

- a) abām grupām viedokļi par uzņēmējdarbības attīstību ierobežojošiem šķēršļiem ir līdzīgi. Viņus neapmierina ceļu kvalitāte, sabiedriskā transporta un interneta pieejamība attālākos novados, informatīvais nodrošinājums u.c. Respondentu uzņēmumiem traucē attīstīties arī darbaspēka trūkums un kvalitāte, pārāk augstie nodokļi, materiāli tehniskās bāzes neatbilstība mūsdienu prasībām u.c.
- b) Saldus un Brocēnu novados ir liels *potenciāls tālākai uzņēmējdarbības attīstībai*: jaunu uzņēmumu veidošanai,

pašnodarbinātības veicināšanai un attālināta darba nodrošināšanai. Būtiska problēma ir *jaunās paaudzes izglītošana*, viņu profesionālā sagatavotība.

- c) Saldus un Brocēnu novados uzņēmējdarbības vidi iespējams uzlabot ar valsts vai pašvaldības, kā arī citu institūciju sniegtu *finansiālo atbalstu* ražošanas iekārtu iegādei un kvalitatīvas infrastruktūras sakārtošanai. Pašvaldības rīcībā ir uzņēmējdarbības veicināšanas instrumenti, tomēr šim nolūkam vajadzētu aktīvāk piesaistīt un izmantot ESF un citus ārvalstu finanšu līdzekļus.

8. UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES ATTĪSTĪBAS UN TĀS KONKURĒTSPĒJAS PALIELINĀŠANAS PRIORITĀTES SALDUS UN BROCĒNU NOVADOS

Ņemot vērā Saldus un Brocēnu novadu lielo attīstības potenciālu, kā arī ierobežotas finansiālā atbalsta iespējas visu novadu vajadzību apmierināšanai, ir nepieciešams izvirzīt uzņēmējdarbības vides attīstības prioritātes tuvākiem 5 gadiem.

Saskaņā ar pēdējo pētījumu datiem reģionu ekonomikas attīstības tendence ir acīmredzama: Latvijas reģionos **nākotne pieder maziem uzņēmumiem, nevis lieliem**. Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā (īpaši reģionu ekonomikā) ieņem aizvien nozīmīgāku lomu²². Saskaņā ar *Lursoft* pētījumu, Latvijas reģionos mikro un mazo uzņēmumu loma pieaug katru gadu, un tie kļūst par "nozīmīgu spēlētāju" reģionu uzņēmējdarbībā, "jo ļauj iedzīvotājiem attīstīt izvēlēto saimnieciskās darbības veidu, nodrošinot ar ienākumiem ne tikai savu ģimeni, bet radot arī jaunas darba vietas, kas ārpus Rīgas ir jo īpaši nozīmīgs faktors"²³. *Lursoft* apkopotie dati rāda, ka otrs (aiz galvaspilsētas Rīgas) lielākais mazo un mikro uzņēmumu skaits reģistrēts tieši Kurzemē²⁴.

Ja šobrīd Saldus un Brocēnu novadu attīstītākas tautsaimniecības nozares, tādas kā lauksaimniecība, mežsaimniecība, tirdzniecība un apstrādes rūpniecība jau ir pierādījušas savu dzīvotspēju, tad turpmāku atbalstu (īpaši atbalstu finanšu instrumentu ierobežojuma apstākļos) pētījuma autori piedāvā koncentrēt šādu prioritāšu sarakstā, kas ir noteikts pētījuma gaitā un balstās uz vietējo iedzīvotāju vajadzību izpētes rezultātiem un sociālekonomisko rādītāju analītiskā izvērtējuma rezultātiem, izvērtējot Novadu uzņēmējdarbības vides un tās konkurētspējas attīstības tendences.

²² *Lursoft* pētījums: Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu. 2013, <http://blog.lursoft.lv/2013/05/30/lursoft-petijums-mikro-un-mazie-uznemumi-latvijas-ekonomika-ienem-aizvien-nozimigaku-lomu/>

²³ Tur pat

²⁴ Tur pat

Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstības prioritātes:

- 1) sekmēt novada vadītāju, speciālistu un politiķu, kā arī citu ieinteresēto pušu zināšanu un prasmju palielināšanos par novadu uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem - **nozīmīgākā prioritāte visos novados un valsts institūcijās.**
- 2) sekmēt darbaspējīgo iedzīvotāju zināšanu un prasmju palielināšanos un kompetenču attīstību uzņēmējdarbībā, veicinot atbildības paaugstināšanos par saviem un padotībā esošo cilvēku pieņemtajiem lēmumiem un rīcību;
- 3) izveidot sadarbības, kooperācijas un ieinteresēto pušu darbības koordinācijas atbalsta sistēmu;
- 4) sekmēt lauku tūrisma attīstību, lielāku uzmanību veltot tūrisma infrastruktūras attīstībai un tās modernizācijai;
- 5) sekmēt etnisku produktu ražošanas attīstību, it īpaši lauku teritorijās; sekmēt inovatīvu ideju attīstību un izplatību novadu uzņēmējdarbības vidē, veicināt labāko ideju iemiestošanos gatavos produktos un ražošanas uzsākšanu;
- 6) sadarbojoties ar uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētām pusēm, sekmēt daudzfunkcionālo amatniecības un sadzīves pakalpojumu centru izveidi nākamo 2-3 gadu laikā;
- 7) sekmēt mobilo pakalpojumu attīstību, galvenokārt lauku teritorijās;
- 8) veicināt sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību uz komerciāliem pamatiem.

Nozīmīgāko uzņēmējdarbības vides attīstības virzienu un prioritāšu noteikšanā tiek ņemti vērā šādi Novadu teritoriju attīstību veicinošie **nozīmīgākie aspekti:**

- Novadu dabiskās un iegūtās uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocības;

- Novadu teritorijā esošie dabas un cilvēku radītie resursi, to izmantošanas efektivitātes konksekventa paaugstināšanās, pievienotās vērtības pastāvīga palielināšana, pārstrādājot vietējos resursus gatavā produktā;
- konkurences veicināšana starp uzņēmējdarbības vides dalībniekiem, tādējādi, sekmējot uzņēmējdarbības vidē pieejamo vietējo resursu arvien efektīvāku izmantošanu;
- katra pagasta konkurētspējas priekšrocību stiprināšana, piedāvājot lauku iedzīvotājiem jaunas iespējas aktīvi iesaistīties uzņēmējdarbības vidē un tās konkurētspējas veidošanā. Šim nolūkam lielāka uzmanība jāvelta pagastu un pilsētu atpazīstamības palielināšanai tūrisma nozares attīstības ietvaros, cenšoties sniegt pārlicinošu informāciju, ar ko pagasts un tā iedzīvotāji ir ievērojami un savdabīgi;
- pagasta nākotnes vīzija vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju skatījumā "kādi gribam kļūt".

Uzņēmējdarbības vides attīstības veicināšanas prioritāšu īstenošanas pasākumi Saldus un Brocēnu novados

Nr. p. k.	Prioritāte	Pamatojums	Proritātei aktuālā teritorija	Iespējamā atbalsta veidi	Mērķa grupas
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Sekmēt darbaspējīgo iedzīvotāju zināšanu un prasmju palielināšanos un kompetenču attīstību uzņēmējdarbībā, veicinot atbildības paaugstināšanos par saviem un padotībā esošo cilvēku pieņemtajiem lēmumiem un rīcību	<p>Visos pagastos aktuāla ir bezdarba problēma, kā arī vajadzība pēc jaunām darbavietām. Fokusa grupu diskusiju rezultāti liecina, ka pagastu iedzīvotāji ir zinoši, prasmīgi, ieinteresēti pagasta uzņēmējdarbības vides attīstībā, ir savas dzīvesvietas patrioti, taču sagaida, ka kāds no malas radīs viņu iztikai nepieciešamo darbavietu. Vietējiem iedzīvotājiem trūkst ieinteresētības un/vai zināšanas, kā uzsākt uzņēmējdarbību, jūtama nepārlicība par saviem spēkiem un bailes uzņemties atbildību par savu izaugsmi un topošo uzņēmumu. Tādējādi, ir svarīgi sekmēt vietējo līderu un savas zemes saimnieku veidošanās procesu, lai darbaspējīgie iedzīvotāji būtu spējīgi ne tikai meklēt darbu ārzemēs, bet radīt darba vietas sev un citiem.</p> <p>Jaunu, vietējas izcelsmes uzņēmēju rašanās mazinās cilvēku (īpaši jauniešu) aizplūšanu uz lielpilsētām un/vai ārvalstīm, kā arī stiprinās piederības sajūtu un saikni ar savu novadu/pagastu.</p>	Visi pagasti Saldus un Brocēnu novadā. Mazāk aktuāla – Saldus un Brocēnu pilsētās.	<ul style="list-style-type: none"> Izglītības un mūžizglītības pasākumi (kursi, semināri, diskusijas) uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības spēju un kompetenču attīstībai, sasniegumu motivācijas celšanai, uzņēmējdarbības organizācijai. Mentoru un pieredzējušo ekspertu konsultācijas uzņēmējdarbības uzsākšanai, grāmatvedības, juridiskos un uzņēmējdarbības organizācijas jautājumos, PVN reģistrācijā utml. jautājumos. Telpu pieejamības atbalsts jaunā uzņēmuma darbības uzsākšanai 	Pagastu iedzīvotāji darba spējas vecumā, īpaši jaunieši

		<p>Pagastu uzņēmējdarbības attīstība notiek, pateicoties vietējo iedzīvotāju uzņēmībai un atbildības sajūtai par savu un savu novadnieku likteni. Piemēram, Rubas pagastā – vietējais uzņēmējs uzsāka paipalu audzēšanu un veicināja citu uzņēmējdarbības veidu attīstību - tādējādi, veidojas komerciālais multiplikācijas efekts, jo "liela daļa veiksmīgu projektu tiek īstenots, pateicoties iedzīvotāju iniciatīvai un motivācijai attīstīt teritoriju/tematiku atbilstoši savam redzējumam par vietas attīstību"²⁵.</p>		<ul style="list-style-type: none"> •Pieredzes apmaiņas braucieni biznesa ideju ģenerēšanai un pieredzes gūšanai un vairošanai •Mini kredīti, cita veida aizdevumi uzņēmējdarbības uzsākšanai. •Sociālās uzņēmējdarbības attīstības sekmēšana, iesaistot aktīvā uzņēmējdarbībā sociālajam riskam pakļautas grupas •Prakses vietu radīšana jauniešiem uzņēmumos un citās organizācijās •Veselīga dzīves veida atbalsta pasākumi •Biznesa projektu un inovatīvu ideju konkursu (<i>Start up</i>) organizēšana un labāko projektu atbalstīšana pagastos un pilsētās 	
--	--	--	--	---	--

²⁵ Pētījums "2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoto LEADER pieejas projektu sociālekonomiskā ietekme Saldus un Brocēnu novada teritorijā", 2014, LLF Kompetenču centrs, 73.

				<ul style="list-style-type: none"> •Radošo nometņu organizēšana 	
<p>2.</p>	<p>Izveidot Sadarbības, kooperācijas un ieinteresēto pušu darbības koordinācijas atbalsta sistēmu</p>	<p>Pētījuma rezultāti liecina, ka nozīmīgākais šķērslis vietējo uzņēmēju (īpaši mājražotāju) produkcijas realizācijai un eksporta veicināšanai ir atbalsta sistēmas trūkums vietējas produkcijas popularizācijā un realizācijā. Dzīvojot blakus mājās cilvēki bieži vien nezina, kādu produktu ražo kaimiņš. Neskatoties uz pozitīvi vērtējamu faktu – Mājražotāju biedrības izveidi Saldus un Brocēnu novados – vietējiem uzņēmējiem trūkst loģistikas un atbalsta sistēmas. Pagastos, kur darbaspējīgie iedzīvotāji ir apvienojušies biedrībās, vērojams augstāks informētības un sadarbības līmenis. Piemēram, biedrība "Vienoti Zvārdei" veic nozīmīgu funkciju sadarbības veidošanā un komunikācijas attīstīšanai Zvārdē.</p>	<p>Saldus un Brocēnu novadi, ieskaitot Saldus un Brocēnu pilsētas</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Kopīgu tirdzniecības vietu ierīkošana pagastos •Mājražotāju biedrību īstenoti pasākumi mājražotāju sadarbībai un kooperācijai •Apmācības sociālo tīklu izmantošanai savu produktu un preču popularizācijai •Dažādas izstādes, gadatirgi, degustācijas akcijas u.c. tamlīdzīgi pasākumi •Vietējā zīmola attīstība •Kopkatalogu un citu kopīgu mārketinga materiālu izveide, vienota reklāma •Informatīvais atbalsts produkcijas popularizēšanā un izplatīšanā (TV kampaņas u.c.) •Kopīgu tūrisma maršrutu izstrāde, tādējādi apvienojot vairākus tūrisma pakalpojumu sniedzējus viena ķēdē 	<ul style="list-style-type: none"> •Novadu esošie uzņēmēji, t.sk. mājražotāji, pašnodarbinātie •Topošie uzņēmēji •Nevalstiskās organizācijas un iniciatīvu grupas •Darbaspējīgie iedzīvotāji

				<ul style="list-style-type: none"> •Uzņēmēju konsultatīvo padomju aktīva līdzdalība pašvaldībās lēmumu pieņemšanā par UDV pilnveidošanas jautājumiem •Jaunu biedrību un interešu klubu veidošanas un darbības atbalsts •Vienotu internetplatformu izveide, kopīgas mājas lapas •Pieredzes apmaiņas pasākumi •Atbalsts patentu reģistrēšanai, PVD un CS atbilstības sertifikātu saņemšanai 	
3.	Sekmēt Lauku tūrisma attīstību, lielāku uzmanību veltot tūrisma infrastruktūras attīstībai un	Kaut gan Saldus un Brocēnu novadi asociējas vispirms ar rūpniecisku ražošanu un augstu lauksaimniecības potenciālu, pētījums parāda ļoti augstu, bet praktiski neizmanto tu tūrisma potenciālu abos novados. Turpmākos gados būtu svarīgi sniegt atbalstu tūrisma industrijas attīstībai un pozicionēt novadus kā tūristiem pievilcīgu vidi. Tas sekmēs ne tikai vides sakārtošanu, jaunu darbavietu radīšanu, tūrisma	Saldus un Brocēnu novadi, kā arī Saldus un Brocēnu pilsētas	<ul style="list-style-type: none"> •Kultūrvēsturisku objektu renovācija, restaurācija •Publiski pieejamo ūdentilpņu sakārtošana un izmantošana pasākumiem •Norāžu un informācijas zīmju izveide, afišu stabu ievietošana (info t.sk. svešvalodās) 	<ul style="list-style-type: none"> •Kultūr- vēsturisko objektu īpašnieki •Pašvaldības •Uzņēmēji •Mājažotāji •Vietējie iedzīvotāji

<p>tās modernizācija</p>	<p>uzņēmējdarbības attīstību, bet arī vietējo un ārvalstu tūristu ieplūšanu, vietējo produktu un pakalpojumu eksportu.</p> <p>Sakārtotus tūrisma objektus un infrastruktūru arvien vairāk izmanto korporatīvo pasākumu, kāzu svinēšanai u.c.</p> <p>Tādējādi, tūrisma nozares attīstība kalpo par integrējošo un starpdisciplināru nozari, sekmējot kultūrvēsturisko objektu, vides un dabas objektu, ēdināšanas nozares, izmitināšanas nozares, mājražošanas produktu, senlatviešu tradīciju un amatniecības attīstību.</p> <p>Tūrisma attīstībai Saldus un Brocēnu novados ir labvēlīgs arī novadu ģeogrāfiskais izvietojums, kas atrodas ērtā ceļotāju pieturvietā.</p> <p>Pētījuma ietvaros tika identificēti šādi šobrīd attīstības stadijā esošie un ļoti perspektīvi tūrisma veidi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>SPA un senlatviešu pirts rituālu tūrisms</i> (Novadnieku, Zirņu, Vadakstes u.c. pagastos, Brocēnu pilsētā); • <i>kultūrvēsturiskais tūrisms</i> (Rubas, Zirņu, Vadakstes, Lutriņu, Ezeres, Nīgrandes, Jaunauces, Šķēdes, Zvārdes, Remtes, Gaiķu, Saldus, Blīdenes, Remtes, Cieceres u.c. pagastos, kā arī Saldus pilsētā) • <i>ūdenstūrisms</i>, ieskaitot makšķerēšanu 	<ul style="list-style-type: none"> • Veloceliņu izveide • Dabas taku izveide • Viesu namu, motelu (caurbraucējiem) un tūrisma naktsmītņu izveide un attīstība kompleksā ar ēdināšanas iespējām • SPA un pirts centru izveide un attīstība • Svešvalodu prasmju attīstība • Tūrisma maršrutu un mārketinga materiālu izstrāde (t.sk. svešvalodās) • Novadu vēsturisko liecību un senlietu krātuves izveidošana • Tūrisma veicināšanas pasākumi (Muzeja nakts u.c.) • Vides labiekārtošanas objekti (gružu kastes, konteineri) • Kempingu vietu izveide un attīstība 	<p>• Vietējie un ārvalstu tūristi</p>
--------------------------	---	--	---------------------------------------

		<p>(Kursišu, Vadakstes, Novadnieku, Nīgrandes, Zaņas, Zvārdes, Gaiķu, Remtes pagastos u.c.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>dabas tūrisms</i> (piem., Jaunlutriņos ir lavandu audzēšanas apskates saimniecība, Pampāļos – Pampāļu parks, Novadniekos – Foreļu parks, Lutriņos – trušu saimniecība, Nīgrandē – Kalnu dabas taka un lauku sēta "Ievas", Zaņas pagastā – Zaņas dabas taka, Šķēdes pagastā – briežu dārzs, Zvārdes pagastā – vairāki dabas objekti, Remtē – Remtes parks, zirgu izjādes, Gaiķu pagastā – Imulas senleja ar Satiķu dabas taku, Liepu aleja, Blīdenē – mācītājmuižas parks, Cieceres pagastā – Cieceres pilskalns, Remtes pagastā – Remtes parks, Ezeros – dabas parks un citos pagastos, kā arī Saldus un Brocēnu pilsētās); • <i>velotūrisms</i> (ir aktuāls un attīstāms visos pagastos līdz ar dabas tūrisma attīstību); • <i>seno amatu iepazīšanas tūrisms</i>, kas tiek organizēts praktisko radošo darbnīcu veidā (ir aktuāls un potenciāli attīstāms visos pagastos, piem., Pampāļu un Nīgrandes pagastos jau ir keramikas darbnīcas, Saldus novadā – tekstildarbnīca 		<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktūras izveides atbalsts pie braucamā ceļa (šosejas Rīga – Liepāja) (stāvvietas tālbraucējiem, kafejnīcas, tīzniecības vietas) 	
--	--	--	--	--	--

		<p>"Austrumi", ir potenciāls attīstībai Zvārdes, Zirņu pagastā);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>nacionālo ēdienu un vīnu baudīšanas tūrisms</i> (Zirņu, Vadakstes, Gaiķu u.c. pagastos); • <i>industriālais tūrisms</i> (piem., Saldus pagastā interesants apskates objekts ir saldējuma fabrika "Druva Food"); • <i>medību tūrisms</i> (Zvārdes pagastā u.c.) 			
4.	<p>Sekmēt etnisku produktu ražošanas attīstību, it īpaši lauku teritorijās, kā arī veicināt inovatīvu ideju attīstību un izplatību Novadu uzņēmējdarbības vidē, veicināt labāko ideju iemiestošanas gatavos</p>	<p>Būtiski turpināt atbalstīt esošo mājražotāju darbībai, īpaši novadiem raksturīgu ekoloģisku produktu ražošanu: lauku gardumu ražošanu (vietējā vīna, siera, kaņepju sviesta, maizes, tēju, medus produktu, sukādu, sulu, kūku un sklandraušu izstrādi), kā arī rokdarbu, suvenīru, keramikas preču, etnografiskā tekstila aušanu, rotu, pinumu, pītu mēbēļu izgatavošanu, ekokosmētikas ražošanu u.c.</p>	<p>Visos Saldus un Brocēnu novadu pagastos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsts iekārtu un aprīkojumu iegādei etnisko un inovatīvu produktu ražošanai • Apmācības seno amatu apgūšanai • Apmācības pārdošanas mākslā 	<ul style="list-style-type: none"> • Mājražotāji • Esošie un topošie uzņēmēji • Vietējie iedzīvotāji • Tūristi • Produkcijas pircēji

	produktos un ražošanas uzsākšanu				
5.	Sadarbojoties ar uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētām pusēm, daudzfunkcionālo amatniecības un sadzīves pakalpojumu centru izveidi nākamo 2-3 gadu laikā	<p>Pētījums rāda, ka ierobežotu resursu dēļ, kā arī, lai veicinātu kooperāciju, perspektīvs attīstības virziens ir daudzfunkcionālo amatniecības un sadzīves pakalpojumu centru izveide (pēc biznesa inkubatora modeļa), kas zem viena jumta apvienotu vairākus amatniekus, kā arī citu pakalpojumu sniedzējus. Šim nolūkam var kalpot iepriekšējos gados celtas, nepabeigtas un pamestas ēkas.</p> <p>Fokusa grupu interviju rezultāti liecina, ka atbalsts amatniecības u.c. uzņēmējdarbības attīstībai ne vienmēr ir vajadzīgs finansiālā formā, bet materiālā formā, piemēram, telpas jauno uzņēmumu darbības 1.gadam (pēc biznesa inkubatoru principa), ar mērķi nodrošināt ražošanas un biroju infrastruktūru.</p> <p>Šādi amatniecības centri sekmētu senlatviešu amatu un tradīciju atdzimšanu un saglabāšanu, kā arī seno amatu radošo darbnīcu attīstību (aušana, šūšana, tamborēšana, koka izstrādājumi, zīda apgleznošana u.c.). Tādējādi,</p>	Zvārdes pagastā, Brocēnos, Jaunaucē, Gaiķos, Blīdenē, Kursišos, Jaunlutriņos u.c.	<ul style="list-style-type: none"> Telpu pieejamības nodrošināšana daudzfunkcionālo centru izveidei Atvieglojumi veco ēku renovācijai, sakārtošanai un apsaimniekošanai Atbalsts amatniecības studiju / tehnisko pulciņu veidošanai 	<ul style="list-style-type: none"> Amatnieki Jaunieši Darba spējīgie iedzīvotāji Uzņēmēji Pašvaldības

		daudzfunkcionālie centri vienlaikus kalpotu par tehniskās ievirzes studijām (pulciņiem) jauniešiem, pēc kuriem ir liels pieprasījums novados.			
6.	Sekmēt mobilo pakalpojumu attīstību, galvenokārt lauku teritorijās	<p>Ņemot vērā nelielo iedzīvotāju skaitu pagastos, sabiedriskā transporta satiksmes pārvadājumi ir ļoti ierobežoti un nepietiekami, arī citi pakalpojumi (sadzīves, skaistumkopšanas u.c.) nav pieejami vairākos pagastos. Tamlīdzīgu pakalpojumu organizācija pagastos uz vietas sevi neattaisno zemās pirkspējas dēļ. Tādējādi, mobilo pakalpojumu attīstībai ir būtiska nozīme. Tas ļauj efektīvāk pakalpojumu sniegšanu un paaugstināt to pieejamību attālinātos pagastos.</p> <p>Pētījuma ietvaros ir noskaidrota vajadzība pēc šādiem mobiliem pakalpojumiem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>mobile pārvādājuma pakalpojumi</i> (taksometru pakalpojumi iedzīvotāju pārvadāšanai – Ezeres, Nīgrandes, Gaiķu, Kursišu, Novadnieku, Jaunauces, Jaunlutriņu pagastos, pierobežas pagastos u.c.) 2. <i>mājokļu fonda apsaimniekošanas mobile pakalpojumi</i> (Ezeros u.c.) 3. <i>mobile veselības pakalpojumi</i> (zobārsts, podologs, bērnu ārsts, ģimenes ārsts, fizioterapeuts, aptieka u.c.) 	Saldus un Brocēnu novados visos pagastos	<ol style="list-style-type: none"> 1) Iekārtas un aprīkojums mobilo pakalpojumu nodrošināšanai 2) Pieredzes apmaiņas un apmācības mobilo pakalpojumu sniegšanas jomā 3) Autovadītāju apmācības kursi tiesību iegūšanai taksi un traktoru vadīšanai 	<ol style="list-style-type: none"> 4) Esošie un topošie uzņēmēji 5) Pakalpojumu sniedzēji 6) Darbspēji

		<p>4. <i>mobile IT pakalpojumi</i> (mobilā datorklase visu paaudžu izglītībai un datortehnikas remonts)</p> <p>5. <i>mobile sadzīves pakalpojumi</i> (ķīmiskā tīrītava, kurpnieka un šūšanas pakalpojumi)</p> <p>6. <i>sociālās aprūpes mobile pakalpojumi</i> (poliatīvā palīdzība, veco cilvēku apkopšana u.c.),</p> <p>7. <i>brīvā laika pavadīšanas un kultūras pasākumu mobile pakalpojumi</i> (koncertu, zaļumballes, bērnu u.c. svētku organizācija)</p> <p>8. <i>mobila bibliotēka</i>;</p> <p>9. <i>mobilas letes mājražotāju produkcijas pārvadāšanai</i> (mobilais tirgus),</p> <p>10. <i>mobile skaistumkopšanas pakalpojumi</i> (masieris, frizieris u.c.)</p> <p>11. <i>mobile kapu kopšanas pakalpojumi</i> (Lutriņos u.c.)</p> <p>12. <i>mobilās kautuves pakalpojumi</i> (Saldus pagastā, Zvārdes pagastā, Gaiķu, Kursišu, Zirņu pagastā u.c.)</p> <p>13. <i>mobile veterinārārstu pakalpojumi</i>.</p>			<p>zīvotāji</p> <p>7) Pašvaldības</p>
7.	<p>Veicināt sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību uz</p>	<p>Kaut gan Saldus un Brocēnu novados, kā arī pašās pilsētās ir pieejami sociālie pakalpojumi, ņemot vērā demogrāfiskās situācijas tendences (dzimstības samazināšanos un novecošanās palielināšanos), šobrīd un tuvākā nākotnē ir</p>	<p>Pansionātu attīstība ir nepieciešama Nīgrandes pagastā,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pansionātu / aprūpes centru / stacionāru izveide un to darbības atbalsts • Sociālās infrastruktūras 	<ul style="list-style-type: none"> • Vietējie seniori • Vietējie cilvēki no sociālam

<p>komerciāliem pamatiem</p>	<p>aktuāla sociālo pakalpojumu attīstība, t.sk. esošo pensionātu attīstība un jaunu pensionātu izveide, kā arī sociālo pakalpojumu attīstība.</p> <p>Pozitīvi vērtējama Saldus novada pašvaldības aģentūras "Sociālais dienests" darbība, kā arī izveidojušās sabiedriskās organizācijas (biedrība Māmiņu klubs "Pogas", inovatīvu sociālo pakalpojumu īstenošana, tādu kā "ģimenes asistents", kas sniedz atbalstu riska vai augsta riska ģimenēm sociālo prasmju uzlabošanai; atbalsta sniegšana personām ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, veicinot sociālos kontaktus mājās un ārpus mājas).</p> <p>Lai sociālo māju un sociālo pakalpojumu attīstība kļūtu par ieņēmumus nesošu nozari, būtiski attīstīt sociālo uzņēmējdarbību novados, tādējādi, sekmējot šīs prioritātes īstenošanas finansiālu un institucionālu pastāvēšanu ilgākā laika periodā.</p>	<p>diennakts stacionārs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem – Saldus pagastā, u.c.</p>	<p>attīstība</p> <ul style="list-style-type: none"> • Senioru apmācības (interneta, internetbankas, bankomātu u.c. lietošanai) • Speciālistu sagatavošana un tālākizglītība • Sociālās uzņēmējdarbības un sociālo pakalpojumu attīstības atbalsts 	<p>riskam pakļautām grupām</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pašvaldības • Sociālie uzņēmēji • Personas ar garīgiem un funkcionāliem traucējumiem • Sociālie darbinieki, pedagogi, speciālisti • Nevalstiskās organizācijas • Sociālie dienesti
------------------------------	--	---	--	--

Pētījuma autori iesaka identificētaās prioritātes, kā arī katras teritorijas specifiku ņemt vērā pašvaldību un ES atbalsta plānošanā vidējā un ilgākā laika periodā.

Vienlaikus ar augstāk minēto prioritāšu atbalsta nepieciešamību ir jāatzīmē tādu prioritāšu, kā **ceļu infrastruktūras un to kvalitātes uzlabošanas un bankomātu trūkuma reģionos novēršanas** atbalsta nepieciešamība, kas ir valsts/ pašvaldības un komercbanku kompetencē, bet nerisināšanas gadījumā var kļūt par nopietnu šķēršli uzņēmējdarbības vides attīstībai Saldus un Brocēnu novados.

VIII NODAĻAS SECINĀJUMI

Pētījuma gaitā ir noteiktas šādas **Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstības prioritātes**, kas balstās vietējo iedzīvotāju vajadzību izpētē, sociālekonomisko rādītāju analīzē un attīstības tendenču novērtējumā:

- 1) sekmēt **novada vadītāju, speciālistu un politiķu, kā arī citu ieinteresēto pušu zināšanu un prasmju palielināšanos** par novadu uzņēmējdarbības vides attīstības un tās konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem - *nozīmīgākā prioritāte visos novados un valsts institūcijās*;
- 2) sekmēt darbaspējīgo **iedzīvotāju zināšanu un prasmju palielināšanos un kompetenču attīstību uzņēmējdarbībā**, veicinot atbildības paaugstināšanos par saviem un padotībā esošo cilvēku pieņemtajiem lēmumiem un rīcību;
- 3) izveidot **sadarbības, kooperācijas un ieinteresēto pušu darbības koordinācijas atbalsta sistēmu**;
- 4) sekmēt **lauku tūrisma attīstību**, lielāku uzmanību veltot tūrisma infrastruktūras attīstībai un tās modernizācijai;
- 5) sekmēt **etnisku produktu ražošanas attīstību, it īpaši lauku teritorijās**; sekmēt **inovatīvu ideju attīstību un izplatību novadu uzņēmējdarbības vidē**, veicināt labāko ideju iemiesošanos gatavos produktos un ražošanas uzsākšanu;
- 6) sadarbojoties ar uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētām pusēm, sekmēt **daudzfunkcionālo amatniecības un sadzīves pakalpojumu centru izveidi** nākamo 2-3 gadu laikā;
- 7) sekmēt **mobilo pakalpojumu attīstību**, galvenokārt lauku teritorijās;
- 8) veicināt **sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību** uz komerciāliem pamatiem.

SECINĀJUMI

Pētījuma rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas izmaiņu raksturu un tendenci dod iespēju izdarīt šādus nozīmīgākos secinājumus:

1. Pētījumā Novadu uzņēmējdarbības vide tiek uztverta kā vadāma sistēma, kura sastāv no PESTE apakšsistēmām – pārvaldības, ekonomiskās, sociālās, tehniskās un zinātnes, kā arī ekoloģiskās apakšsistēmas. Uzņēmējdarbības vides sistēmas vadība ir cieši saistīta ar Valdības un Novadu vadītāju pieņemtajiem lēmumiem, kuri tieši un/vai netieši ietekmē uzņēmējdarbības vides apakšsistēmas.
2. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības tendences un konkurētspējas izmaiņas ir cieši saistītas ar Kurzemes reģiona sociāli ekonomiskās attīstības procesiem, kuri tieši un/vai netieši ietekmē reģionā esošo novadu uzņēmējdarbības vidi, bet reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspēja veidojas novadu reģionu un reģionā esošo novadu mijiedarbības rezultātā.
3. Pētījuma rezultāti liecina, ka Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides konkurētspēja pārskata periodā ir samazinājusies. Pētījumā izanalizēto sociāli ekonomisko rādītāju izmaiņu raksturs un tendence liecina par lielu nestabilitāti uzņēmējdarbības vidē, kas ir viena no augstākajām salīdzinājumā ar citiem reģioniem, atklājot tās vājo konkurētspēju. Identificētā nestabilitāte lielā mērā ir saistīta ar Valdības un novadu vadītāju pieņemto lēmumu un īstenoto pasākumu neatbilstību ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.
4. Dabas resursi jeb zeme un iedzīvotāji ir nozīmīgākais Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāls. Ekonomikas globalizācijas apstākļos zemes izmantošanas veidi pastāvīgi konfliktējas ar ekoloģiskajām sistēmām – komersantu centieni palielināt dabas resursu izmantošanu dažādu preču un pakalpojumu ražošanā rada pastāvīgi pieaugošus draudus sugu daudzveidības pastāvēšanai un dzīves vides saglabāšanai ilgākā laika periodā.
5. Pētījumā konstatētās salīdzinoši lielās atšķirības pilsētu un pagastu izvietojumā, zemes platībās un to izmantošanas veidos liecina par būtiski atšķirīgām uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocībām Novados un to teritoriālās vienībās, kas rezultējas nevienādās iespējās saimnieciskās darbības attīstībā un lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa paaugstināšanai un migrācijas mazināšanai.
6. Konstatētās kvantitatīvās un kvalitatīvās izmaiņas iedzīvotāju teritoriālajā izvietojumā atrodas ciešā saistībā ar Novadu uzņēmējdarbības vidē dominējošo procesu attīstības tendencēm.

Lauku teritorijas investīciju un ekonomisko resursu piesaistes ziņā ilgtermiņā nevar līdzvērtīgi konkurēt ar uzņēmējdarbības vides dabiskajām un iegūtajām konkurētspējas priekšrocībām pilsētās, kas ļoti uzskatāmi atklājas iedzīvotāju izmaiņu tendencē Novados.

7. Novadu un to teritoriālo vienību apdzīvotības kvantitatīvais un kvalitatīvais izvērtējums skaidri norāda uz nevēlamām izmaiņām uzņēmējdarbības vidē Brocēnu un Saldus novados, kas apdraud to attīstības potenciālu un mazina konkurētspēju. Kritiski zemais apdzīvotības līmenis, tā izmaiņu tendence vairākos pagastos Novada vadītājiem būtu jāuztver kā būtisks izaicinājums neatliekamai un mērķtiecīgai darbībai.
8. Konstatētās izmaiņas uzņēmumu skaitā un nodarbinātības rādītājos liecina par būtiskām atšķirībām uzņēmējdarbības vidē Novados un to teritoriālajās vienībās, kas cieši saistītas ar vides dalībnieku atšķirīgu reakciju uz identificētajiem draudiem un iespējām saimnieciskās darbības attīstībai. Šo rādītāju nozīmīgums saistās ar Novadu iedzīvotāju pamatvajadzību apmierināšanu un nodarbināto vēlmi iesaistīties sabiedriski nozīmīgos pasākumos.
9. Neto apgrozījuma pieauguma svārstības Novados saistītas ar pozitīva un negatīva rakstura izmaiņām uzņēmējdarbības vidē, atklāts paliek jautājums par šo izmaiņu cēloņiem, kuru izziņāšana ir būtiski svarīga Novadu uzņēmējdarbības vides attīstības stabilizācijā, lai esošie un potenciālie uzņēmumi varētu plānot saimnieciskās darbības attīstību un/vai modernizāciju ilgākam laika periodam.
10. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja veidojas, uzņēmējdarbības vides potenciālam – ekonomiskajiem resursiem un uzņēmējdarbības vides dalībniekiem – pastāvīgi mijiedarbojoties ar ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām. Novados strādājošie uzņēmumi veido vides konkurētspējas *mugurkaulu*, ražojot tirgū pieprasītus produktus un nodarbinot novada ekonomiski aktīvos iedzīvotājus, kā arī pastāvīgi konkurējot ar citiem novada teritorijā un ārpus tās strādājošajiem uzņēmumiem.
11. Pētījumā par darba ražīguma izmaiņām Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidē skaidri iezīmējas jauna aktualitāte – vides pārvaldības dimensija, kurai būtu jādarbojas abilstoši normatīvo aktu prasībām. Rezultāti liecina, ka daudzu uzņēmumu un zemnieku saimniecību vadītāji un īpašnieki demonstrē pārāk elastīgu attieksmi pret atsevišķiem normatīvajiem aktiem, kas rada grūti izskaidrojamu tehniski sociālu efektu – tik augstu darba ražīguma pieaugumu, kas iziet ārpus tehnoloģiskām un sociālām iespējām.

12. Peļņas un rentabilitātes rādītāju piemērošanu uzņēmējdarbības vides izmaiņu pētījumā apgrūtina peļņas sociāli subjektīvie aspekti – daudzi komersanti demonstrē acīmredzamu nevēlēšanos maksāt peļņas nodokli un tāpēc pastāvīgi izdomā jaunus paņēmienus, kā palielināt faktiskās un mazināt formālās jeb uzrādītās peļņas apjomu.
13. Pētījumā atklāts paliek jautājums par darbaspēka rentabilitātes kraso svārstību cēloņiem laika intervālos un sadalījumā pa teritoriālām vienībām - vai tas radies uzņēmējdarbības objektīvi vājās konkurētspējas rezultātā jeb subjektīvu iemeslu rezultātā, kuri koncentrējas uzņēmējdarbības iekšējā vidē, radot iespējas veikt manipulācijas ar nodarbināto skaitu un uzņēmumu naudas plūsmām, lai vēlamo pasniegtu kā patiesību.
14. Saldus novada uzņēmējdarbības videi raksturīgs augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar Brocēnu novadu un arī pilsētu salīdzinājumā, bet Saldus novada pagastos vērojams augstāks saimnieciskās darbības diversifikācijas līmenis salīdzinājumā ar pilsētu.
15. Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vides attīstības potenciāla un tās konkurētspējas izmaiņas raksturojošie rādītāji sadalījumā pa teritoriālām vienībām tiek apvienoti, izmantojot rādītāju ranžēšanas metodiku. Atšķirīgu rādītāju iekļaušana konkurētspējas izvērtējumā dod vispusīgu priekšstatu par uzņēmējdarbības vides konkurētspēju Novados un to teritoriālās vienībās.
16. Pētījuma rezultāti liecina, ka Brocēnu novadā konkurētspējīgākais ir Blīdenes pagasts, atstājot Brocēnu pilsētu II vietā. Šo pārākumu blīdeniešiem nodrošina augstāks darba ražīgums, kā arī labāki peļņas un rentabilitātes rādītāji, bet III vietā paliek mazais Cieceres pagasts, pateicoties dabiskām un iegūtām konkurētspējas priekšrocībām. Ranžējuma tabulas lejasgalā atrodas Remtes un Gaiķu pagasti. Saldus novada uzņēmējdarbības vidē konkurētspējīgākie ir Saldus, Kursišu un Zirņu pagasti, Saldus pilsēta paliek IX vietā, bet pēdējās vietās atrodas Vadakstes, Zaņas un Rubas pagasti.
17. Iekšējās uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas nolūkā Novadu vadītājiem un speciālistiem, sadarbojoties ar citām ieinteresētām pusēm, nepieciešams veikt konkrētus pasākumus, kas sekmētu esošo un potenciālo komersantu kompetences paaugstināšanu iekšējās uzņēmējdarbības vides organizācijā un tās pārvaldīšanā, kā arī ārējā uzņēmējdarbības vidē dominējošo draudu savlaicīgu identifikāciju, preventīvo un korektīvo pasākumu izstrādei.

18. Pētījumā iegūtajiem rezultātiem ir liela nozīme Novadu turpmākās attīstības politikas izstrādē un vadības lēmumu pieņemšanā par veicamajiem pasākumiem sociāli ekonomiskās un ekoloģiskās attīstības radīto atšķirību mazināšanai starp novada teritoriālām vienībām, kā arī Novadu uzņēmējdarbības vides līdzsvarotai attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai.
19. Saldus un Brocēnu *pilsētas* ekonomiku galvenokārt veido *tirdzniecības* un *pakalpojumu* sektora uzņēmumi, kas apkalpo tur dzīvojošos iedzīvotājus un tūristus. Toties Saldus un Brocēnu *novada* ekonomikas pamatu pārsvarā veido *ražošanas uzņēmumi*, galvenokārt tā ir augkopības un lopkopības produktu ražošana, kā arī mežsaimniecības produkti un transporta pakalpojumi.
20. *Uzņēmēju nākotnes nodomu* analīze liecina, ka visiem aptaujātajiem uzņēmējiem ir skaidrs priekšstats, kādas ražotnes varētu attīstīt savā novadā. Paplašināt savas produkcijas ražošanas klāstu ir iecerējuši 68,8% ražošanas uzņēmēji, savukārt pakalpojumu sniedzēji – 57,9% plāno paplašināt pakalpojumu klāstu.
21. Saldus un Brocēnu novadā *ražoto produktu realizācijas tirgus* analīze liecina, ka *preču ražotāji* savas preces galvenokārt realizē Latvijā un savā novadā. Pakalpojumu sniedzējiem šie rādītāji ir ievērojami augstāki. Aptuveni X-tā daļa no uzņēmējiem ir iesaistījusies starptautiskā sadarbībā, kas sekmē uzņēmumos ražotās produkcijas paplašināšanos un nodarbināto skaita palielināšanos novados.
22. Saldus un Brocēnu novadā ražoto produktu *realizācijas* tirgus paplašināšanu uz attālākiem novadiem traucē *slikta ceļu kvalitāte*, augstās *transporta izmaksas* un *nepietiekšais atbilstošas kvalifikācijas darbaspēks*, kā arī *pārāk augstie nodokļi*, nav pieejami *ES fonda līdzekļi*.
23. Aptaujas rezultāti liecina, ka vairākums no aptaujātiem uzņēmējiem nav saņēmuši valsts un pašvaldības atbalstu. **Preču ražošanas** uzņēmēji varētu paplašināt ražotās produkcijas klāstu, ja valdība vairāk rūpētos par lauksaimniecības produkcijas *iepirkuma cenu* kāpināšanu; par *finansiālo* atbalstu/ līdzfinansējumu ieviesto sankciju seku mazināšanai, ražošanas tehnoloģiju modernizācijai; par *jauniešu* profesionālās sagatavotības līmeni; *nodokļu slogu* samazināšanu; *infrastruktūras* modernizāciju un paplašināšanu un ierobežojumu mazināšanu.
24. *Pakalpojumu* sfēras aptaujātie uzņēmēji norādījuši, ka varētu paplašināt pakalpojumu klāstu, ja tiktu nodrošināta dažāda veida informācijas pieejamība par pakalpojumu pieprasījumu; sakārtoti ceļi, uzlabota to seguma kvalitāte; paplašinātas darbaspēka mobilitātes

iespējas, īpaši attiecībā uz sabiedrisko transportu, kurš attālākās vietās ir grūti pieejams. Salīdzinoši liela uzņēmēju grupa norāda uz nepieciešamību palielināt *finanšu pieejamību*.

25. Mūsdienās informācijas tehnoloģiju attīstības apstākļos arvien vairāk parādās tādi darba veidi, kas neprasa pastāvīgu atrašanos uzņēmumā, kurus var veikt mājas apstākļos. Veiktā pētījuma rezultāti liecina, ka Novados palielinās attālinātā darba nozīme ekonomikas izaugsmē un iedzīvotāju nodarbinātībā, taču šis nodarbinātības veids neatbilst darba vietu pieprasījumam novados.
26. Fokusa grupu interviju un aptaujas rezultātu veiktā salīdzinošā analīze parāda, ka abām uzņēmēju grupām viedokļi par uzņēmējdarbības attīstību ierobežojošiem šķēršļiem ir līdzīgi. Viņus neapmierina ceļu kvalitāte, sabiedriskā transporta un interneta pieejamība attālākos novados, IKT attīstības līmenis u.c. aspekti.
27. Pētījuma rezultātā tiek noteiktas šādas *Saldus un Brocēnu novadu uzņēmējdarbības vides attīstības prioritātes*:
 - a) sekmēt **novada vadītāju, speciālistu un politiķu, kā arī citu ieinteresēto pušu zināšanu un prasmju palielināšanos** par uzņēmējdarbības iekšējo un ārējo vidi;
 - b) veicināt darbaspējīgo **iedzīvotāju zināšanu un prasmju palielināšanos uzņēmējdarbībā**, veicinot atbildības paaugstināšanos par saviem un padotībā esošo cilvēku pieņemtajiem lēmumiem un rīcību;
 - c) izveidot **sadarbības, kooperācijas un ieinteresēto pušu darbības koordinācijas atbalsta sistēmu**;
 - d) sekmēt **lauku tūrisma attīstību**, lielāku uzmanību veltot tūrisma infrastruktūras attīstībai un tās modernizācijai;
 - e) veicināt **etniska rakstura produktu ražošanas attīstību Novados, it īpaši lauku teritorijās**;
 - f) sekmēt **inovatīvu ideju attīstību un izplatību novadu uzņēmējdarbības vidē**, veicināt labāko ideju iemiestošanos gatavos produktos un ražošanas uzsākšanu;
 - g) mērķtiecīgāk sadarboties ar uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētām pusēm, sekmēt **daudzfunkcionālo amatniecības un sadzīves pakalpojumu centru izveidi** nākamo 2-3 gadu laikā;
 - h) sekmēt **mobilo pakalpojumu attīstību**, galvenokārt lauku teritorijās;
 - i) veicināt **sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību** uz komerciāliem pamatiem

PRIEKŠLIKUMI

Pētījuma rezultāti par Brocēnu un Saldus novadu uzņēmējdarbības vidi dod iespēju izteikt šādus nozīmīgākos priekšlikumus par uzņēmējdarbības vides pilnveidošanu un tās konkurētspējas paaugstināšanu:

1. Uzņēmējdarbības vides pilnveidošanai un tās konkurētspējas palielināšanai Brocēnu un Saldus novadu vadītājiem un uzņēmumiem nepieciešama ciešāka un mērķtiecīga sadarbība ar zinātniskām iestādēm, kas paver iespēju detalizētāk izziņāt uzņēmējdarbības vides attīstības problēmas un konkurētspējas paaugstināšanos traucējošos aspektus. Sadarbība ar zinātniekiem un ekspertiem ir cieši saistīta ar Novadu budžeta līdzekļa efektīvāku izmantošanu un to apjoma palielināšanu.
2. Uzņēmējdarbības vides attīstības kopējo problēmu risināšanā Novadu vadītājiem nepieciešams mērķtiecīgāk sadarboties ar citu Kurzemes reģiona novadu vadītājiem un Pašvaldības savienības līmenī, lai apmainītos ar labāko pieredzi un sasniegtajiem rezultātiem, kā arī apvienotu resursus kopējo problēmu risināšanā.
3. Uzņēmumu skaita un tajos nodarbināto skaita turpmākā palielināšanās Brocēnu un Saldus novados jāsaista ar ciešāku sadarbību korporatīvā līmenī, kā arī starp Novadu pilsētām un pagastiem. Novadu vadītājiem būtu nepieciešams detalizētāk izziņāt atšķirības uzņēmējdarbības vides konkurētspējā un noskaidrot to cēloņus. Lielāku uzmanību vajadzētu pievērst esošo un potenciālo uzņēmēju izglītošanai, palielinot viņu spējas orientēties ārējā uzņēmējdarbības vidē, kā arī prasmes savlaicīgi identificēt un izvērtēt dominējošos draudus un iespējas.
4. Novadu vadītājiem un speciālistiem vajadzētu detalizētāk izziņāt uzņēmumu skaita un neto apgrozījuma kraso svārstību cēloņus, lai savu iespēju robežās kopā ar citām ieinteresētām pusēm veiktu pasākumus sasniegtā līmeņa nostiprināšanai un kavētu tā samazināšanos nākamjos laika intervālos, tādējādi, tiktu sekmēts nodokļu ienākumu pieaugums Novadu kasēs un pašvaldību funkciju pilnīgāka izpilde.
5. Novadu vadītājiem, komersantiem un citiem uzņēmējdarbības vides dalībniekiem vajadzētu lielāku uzmanību veltīt uzņēmējdarbības diversifikācijai, kas ir viens no svarīgākajiem aspektiem uzņēmumu un visas uzņēmējdarbības vides attīstību veicināšanai un konkurētspējas stiprināšanai. Komersantu iesaistīšanās jaunos saimnieciskās darbības veidos paver iespējas pilnīgāk apmierināt iedzīvotāju mainīgās prasības, kā arī palielināt peļņu un

nodarbinātību, kas sekmē nodokļu ieņēmumu pieaugumu valsts un Novadu budžetos.

6. Novadu un pagastu vadītājiem, kā arī citām uzņēmējdarbības vides attīstībā ieinteresētajām pusēm lielāka uzmanība jāvelta Novadu teritorijas līdzsvarotai attīstībai un jāveic papildus pasākumi zemākas konkurētspējas pagastu sociāli ekonomiskai attīstībai, cenšoties vismaz daļēji izlīdzināt dabiskās konkurētspējas radītos pozitīvos un negatīvos efektus uzņēmējdarbības vides attīstībā.
7. Pašvaldībām ir nepieciešams sniegt lielāku finansiālo, informatīvo un cita veida atbalstu tūrisma uzņēmējdarbības attīstībai un paplašināšanai Novados, tas sekmēs Novadu un reģiona dabas teritoriju un kultūrvēsturiskā mantojuma plašāku izmantošanu tūrisma uzņēmējdarbībā un tā saglabāšanos nākamajām paaudzēm.
8. Lai paaugstinātu jaunās paaudzes izglītības un profesionālās sagatavotības līmeni, pašvaldībām sadarbībā ar uzņēmējiem vajadzētu sniegt lielāku atbalstu izglītības iestādēm, lai varētu dot iespēju jauniešiem iegūt nepieciešamās zināšanas un pamatprasmes uzņēmējdarbībā, kā arī attīstīt viņu individuālos dotumus, īpašības un spēju kopumu, kas nepieciešami sekmīgai darbībai konkrētā uzņēmējdarbības vidē. Šajā sakarībā pašvaldībām vajadzētu veicināt izglītības iestāžu un vietējo uzņēmēju sadarbību uzņēmējdarbības izglītībā, atbalstīt jauniešu dalību ar uzņēmējdarbības izglītību saistītos pasākumos. Izvērtēt uzņēmējdarbības attīstībai piemērotākos virzienus un sadarbībā ar skolu īstenot skolēnu profesionālo interešu veidošanu atbilstoši pašvaldības vīzijai un mērķiem.
9. Lai arī novadu vadītājiem nav iespējams pretoties globāla rakstura izaicinājumiem, taču vienmēr *var darīt labāk un pārvaldīt efektīvāk*, rūpējoties par savu novadu un pilsētu iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanos. Tāpēc novadu vadītājiem, speciālistiem un politiķiem pastāvīgi jāpaugstina savas kompetences līmenis, lai katrā konkrētā situācijā pieņemtie vadības lēmumi uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā būtu maksimāli atbilstoši ārējā un iekšējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām.
10. Globālo draudu un iespēju paplašināšanās apstākļos svarīgi mainīt politiskās domāšanas un uzvedības kultūru, atteikties no opozicionārā absolūtisma principa, kura ietvaros nereti tiek noraidīti pozīcijā esošo politiķu priekšlikumi tikai tāpēc, ka tie nāk no "*pretējās pusēs*" un pēc definīcijas ir "*nepareizi un neatbilstoši*" un otrādi - *pozīcijā esošie tikpat bezatbildīgi nereti noraida opozīcijas priekšlikumus*, nepamatojot šādas rīcības cēloņus un sekas.

11. Novadu, reģionu un valsts institūcijās pieņemamajiem vadības lēmumiem nozīmīgākajos uzņēmējdarbības vides attīstības jautājumos būtu *nepieciešams izstrādāt sociāli ekonomisko pamatojumu*, lai radītu diskusijām nepieciešamo platformu saistībā ar izstrādātajiem priekšlikumiem par nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas jautājumiem. Tas pavērs iespēju daudz augstākā līmenī diskutēt par konkrētiem pasākumiem, to īstenošanā nepieciešamajiem resursiem un iespējamo ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, sekmējot pieņemto vadības lēmumu augstāku atbilstību un budžeta līdzekļu izmantošanas efektivitātes palielināšanos.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN INFORMĀCIJAS AVOTI

1. Gnyawali, D., & Fogel, D. (1994). Environments for entrepreneurship development: Key dimensions and research implications. *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 18(4), 43-62.
2. Business environment and entrepreneurship. (2012) - The institute of Company Secretaries of India, Delhi, p. 430.
3. Jirgena H. (2009). Saimnieciskās darbības dažādošanas iespējas Latvijas laukos. Promocijas darbs – Jelgava, Latvijas Lauksaimniecības universitāte.
4. Brocēnu novada pašreizējās situācijas raksturojums. (2014) - Brocēni. Plānošanas darbnīca.
5. Brocēnu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. (2014) - Brocēni.
6. Brocēnu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam. (2014) - Brocēni.
7. Business Dictionary. Internets: <http://www.businessdictionary.com>.
8. Cambridge Dictionaries Onlain. Internets: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/business-english/external-environment>.
9. Lursoft pētījums: Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu (2013) – Rīga. Lursoft jaunumi.
10. Lursoft pētījums: Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu. (2013) – Rīga. – Internets: <http://blog.lursoft.lv/2013/05/30/lursoft-petijums-mikro-un-mazie-uznemumi-latvijas-ekonomika-ienem-aizvien-nozimigaku-lomu/>
11. Lursoft pētījums: Mikro un mazie uzņēmumi Latvijas ekonomikā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu. (2013) – Internets: <http://blog.lursoft.lv/2013/05/30/lursoft-petijums-mikro-un-mazie-uznemumi-latvijas-ekonomika-ienem-aizvien-nozimigaku-lomu/>
12. Latvijas DDK. (2015) Uzņēmējdarbība reģionos Latvijā: aktivitāte, sadarbība, konkurētspēja. – Rīga, Dardedze hologrāfija ISBN-13: 978-9934-14-444-8
13. Ogres novada uzņēmējdarbības vide. Internets: <http://www.ogresnovads.lv/files/textdoc/uznemejdarbiba.pdf>
14. Pētījums „2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoto LEADER pieejas projektu sociālekonomiskā ietekme Saldus un Brocēnu novada teritorijā”. (2014) – LLF Kompetenču centrs
15. Pētījums “2007.-2013.gada plānošanas periodā īstenoto LEADER pieejas projektu sociālekonomiskā ietekme Saldus un Brocēnu novada teritorijā”. 2014 - LLF Kompetenču centrs

16. "Publisko individuālo pakalpojumu teritoriālā izvietojuma analīze atbilstoši apdzīvojumam". (2015) – SIA „Grupa93” un SIA „Karšu izdevniecība Jāņa sēta”
17. Saldus pilsētas un tās tuvākās apkaimes izglītības iestāžu infrastruktūras un izglītības iestāžu attīstības plāns 2011.-2017.gadam. (2011)- Gala ziņojums
18. Saldus novada attīstības programma 2013.-2020.gadam. (2012) – Saldus, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē
19. Saldus novada teritoriālais plānojums 2013.-2025.gadam. (2012-2013) – Rīga, 1.sējums. Paskaidrojuma raksts, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē.
20. Saldus novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam. (2013) – Saldus, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē
21. Saldus novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam. (2013) – Saldus, ESF, Ieguldījums tavā nākotnē
22. Valmieras rajona uzņēmējdarbības vide (2007) – Valmiera. Vidzemes Augstskola

I PIELIKUMS

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides ekonomiskās attīstības rādītāji salīdzinājumā ar citiem reģioniem

1.1.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos saražotais iekšzemes kopprodukts faktiskajās cenās

Reģions	IKP izmaiņas pa gadiem (md. €)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013 ^{p.}	2014 ^{p.}	2015 ^{p.}	15./04.	15./08.
Rīga	5,98	7,41	9,58	12,14	13,11	9,94	9,56	10,32	11,50	12,25	12,70	13,15	2,20	0,31
Pierīga	1,32	1,61	2,13	2,97	3,24	2,51	2,54	3,00	3,22	3,43	3,54	3,68	2,78	13,84
Vidzeme	0,73	0,88	1,10	1,54	1,56	1,29	1,22	1,32	1,36	1,41	1,45	1,49	2,05	-4,30
Kurzeme	1,35	1,64	1,76	2,36	2,57	1,99	1,87	2,28	2,27	2,33	2,38	2,44	1,80	-5,03
Zemgale	0,85	1,02	1,29	1,72	1,92	1,53	1,51	1,66	1,84	1,94	2,00	2,07	2,44	7,83
Latgale	0,88	1,03	1,21	1,77	1,97	1,58	1,44	1,69	1,82	1,92	1,98	2,05	2,34	3,99
Reģionos	11,10	13,59	17,06	22,51	24,35	18,86	18,14	20,27	22,01	23,28	24,06	24,87	2,24	2,14

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.2.tabula

Kurzemes reģionā saražotā IKP reģionālais salīdzinājums

Reģions	IKP saražoto daļu izmaiņas pa gadiem (reizes)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013 ^{p.}	2014 ^{p.}	2015 ^{p.}	15./04.	15./08.
Rīga	4,42	4,52	5,45	5,14	5,10	4,98	5,12	4,52	5,06	5,26	5,34	5,39	1,22	5,62
Pierīga	0,98	0,98	1,21	1,26	1,26	1,26	1,36	1,31	1,42	1,47	1,49	1,51	1,54	19,88
Vidzeme	0,54	0,54	0,62	0,65	0,61	0,65	0,65	0,58	0,60	0,61	0,61	0,61	1,13	0,77
Kurzeme	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00
Zemgale	0,63	0,62	0,74	0,73	0,75	0,77	0,81	0,73	0,81	0,83	0,84	0,85	1,35	13,55
Latgale	0,65	0,63	0,69	0,75	0,77	0,79	0,77	0,74	0,80	0,83	0,83	0,84	1,30	9,50

Reģionos	8,21	8,29	9,72	9,52	9,48	9,45	9,71	8,87	9,69	10,00	10,11	10,20	1,24	7,55
-----------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	------	------

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.3.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos ienākošā nefinanšu investīciju plūsma

Reģions	Nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņas pa gadiem(milj. €)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014 ^{P.}	2015 ^{P.}	15./04.	15./10.
Rīga	2 427	2 803	3 240	3 342	3 936	2 243	1 576	1 764	2 221	2 153	2 207	2 317	-4,53	47,00
Pierīga	842	1 035	1 180	1 480	809	445	387	632	620	637	659	702	-16,60	81,35
Vidzeme	367	427	472	442	466	290	314	411	417	341	346	355	-3,30	13,05
Kurzeme	661	704	730	729	840	560	530	674	760	546	565	596	-9,77	12,45
Zemgale	424	565	554	581	499	341	311	427	483	496	511	529	24,68	70,07
Latgale	355	479	399	439	428	294	283	340	332	434	478	493	39,07	74,50
Reģionos	5 075	6 010	6 575	7 013	6 977	4 173	3 401	4 248	4 834	4 607	4 766	4 992	-1,64	46,78

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.4.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu intensitāte

Reģions	Nefinanšu investīciju plūsmas izmaiņu intensitāte pa gadiem- %												HSA
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014 ^{P.}	2015 ^{P.}	
Rīga	x	15,5	15,6	3,2	17,7	-43,0	-29,7	11,9	25,9	-3,1	2,5	5,0	68,9
Pierīga	x	22,9	14,0	25,4	-45,3	-44,9	-13,1	63,2	-1,8	2,7	3,5	6,5	108,5

Vidzeme	x	16,2	10,6	-6,3	5,2	-37,7	8,3	30,8	1,5	-18,2	1,5	2,5	68,6
Kurzeme	x	6,4	3,8	-0,2	15,3	-33,4	-5,2	27,1	12,8	-28,1	3,5	5,5	60,4
Zemgale	x	33,1	-1,9	4,8	-14,1	-31,5	-8,9	37,4	13,1	2,6	3,0	3,5	69,0
Latgale	x	34,9	-16,6	10,1	-2,6	-31,3	-3,9	20,4	-2,3	30,7	10,0	3,2	62,0
Reģionos	x	18,4	9,4	6,7	-0,5	-40,2	-18,5	24,9	13,8	-4,7	3,4	4,7	65,1

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.5.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos saražotā pievienotā vērtība faktiskās cenās

Reģions	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- (md.€)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014 ^p .	2015 ^p .	15./04.	15./10.
Rīga	1,17	1,42	1,87	2,63	2,88	2,22	2,20	2,63	2,81	2,98	3,07	3,21	2,74	1,46
Pierīga	0,64	0,78	0,96	1,36	1,39	1,14	1,05	1,15	1,18	1,23	1,26	1,30	2,02	1,23
Vidzeme	1,20	1,45	1,54	2,09	2,29	1,77	1,62	2,00	1,98	2,02	2,06	2,12	1,78	1,31
Kurzeme	0,75	0,90	1,14	1,53	1,71	1,35	1,31	1,45	1,60	1,68	1,73	1,80	2,41	1,38
Zemgale	0,77	0,91	1,07	1,57	1,75	1,40	1,25	1,48	1,59	1,67	1,72	1,78	2,30	1,42
Latgale	4,53	5,45	6,58	9,18	10,02	7,89	7,44	8,72	9,17	9,58	9,84	10,21	2,25	1,37
Reģionos	1,17	1,42	1,87	2,63	2,88	2,22	2,20	2,63	2,81	2,98	3,07	3,21	2,74	1,46

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.6.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos novados un pilsētās saražotā pievienotās vērtības izmaiņu intensitāte

Reģions	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- %											
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014 ^{P.}	2015 ^{P.}
Rīga	x	0,3	0,5	0,7	1,0	0,5	-0,2	-0,5	-0,5	0,0	-0,8	0,2
Pierīga	x	-1,5	-1,6	-1,7	-1,5	-1,9	-2,6	-2,8	-1,5	-1,3	-2,0	-1,4
Vidzeme	x	-1,4	-1,3	-1,3	-1,2	-1,6	-2,3	-2,9	-1,7	-1,4	-1,8	-1,3
Kurzeme	x	-1,0	-1,1	-1,0	-1,0	-1,3	-2,3	-2,5	-1,4	-1,1	-1,6	-1,1
Zemgale	x	-2,2	-2,1	-2,0	-1,8	-2,6	-2,8	-2,9	-2,2	-1,8	-2,2	-1,6
Latgale	x	-1,1	-1,1	-1,0	-0,8	-1,3	-1,9	-2,2	-1,4	-1,1	-1,6	-1,0
Reģionos	x	0,3	0,5	0,7	1,0	0,5	-0,2	-0,5	-0,5	0,0	-0,8	0,2

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos saražotās pievienotās vērtības reģionālā struktūra

Reģions	<i>Struktūras rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- %</i>											
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014^{P.}	2015^{P.}
Rīga	25,8	26,0	28,4	28,7	28,8	28,2	29,6	30,1	30,7	31,1	31,2	31,4
Pierīga	14,2	14,3	14,6	14,8	13,8	14,5	14,2	13,2	12,9	12,8	12,8	12,7
Vidzeme	26,4	26,5	23,5	22,8	22,8	22,4	21,8	23,0	21,6	21,1	20,9	20,8
Kurzeme	16,5	16,5	17,3	16,6	17,1	17,2	17,6	16,7	17,5	17,5	17,6	17,7
Zemgale	17,1	16,7	16,2	17,1	17,5	17,8	16,8	17,0	17,4	17,4	17,5	17,5
Latgale	25,8	26,0	28,4	28,7	28,8	28,2	29,6	30,1	30,7	31,1	31,2	31,4
Reģionos	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.8.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos saražotā pievienotā vērtība uz platības vienību

Reģions	<i>Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - (tkst.€/km²)</i>												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014^{p.}	2015^{p.}	15./04.	15./10.
Rīga	2 427	2 803	3 240	3 342	3 936	2 243	1 576	1 764	2 221	2 153	2 207	2 317	-4,53	47,00
Pierīga	842	1 035	1 180	1 480	809	445	387	632	620	637	659	702	-16,60	81,35
Vidzeme	367	427	472	442	466	290	314	411	417	341	346	355	-3,30	13,05
Kurzeme	661	704	730	729	840	560	530	674	760	546	565	596	-9,77	12,45
Zemgale	424	565	554	581	499	341	311	427	483	496	511	529	24,68	70,07
Latgale	355	479	399	439	428	294	283	340	332	434	478	493	39,07	74,50
Reģionos	5 075	6 010	6 575	7 013	6 977	4 173	3 401	4 248	4 834	4 607	4 766	4 992	-1,64	46,78

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

1.9.tabula

Kurzemes reģionā un citos valsts reģionos saražotā pievienotā vērtība uz vienu iedzīvotāju

Reģions	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- (tkst.€/iedz.)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014 ^{p.}	2015 ^{p.}	15./04.	15./10.
Rīga	7,3	9,2	11,9	15,3	16,7	12,8	12,3	13,7	15,4	16,5	17,1	17,9	2,44	1,45
Pierīga	3,2	3,9	5,1	7,1	7,7	5,9	5,9	7,1	7,6	8,1	8,4	8,7	2,71	1,48
Vidzeme	2,6	3,2	4,1	5,9	6,1	5,1	4,8	5,4	5,7	6,0	6,2	6,5	2,46	1,35
Kurzeme	3,9	4,8	5,2	7,1	7,9	6,2	5,8	7,4	7,4	7,7	8,0	8,3	2,13	1,44
Zemgale	2,7	3,2	4,1	5,6	6,3	5,1	5,0	5,7	6,4	6,8	7,1	7,4	2,81	1,49
Latgale	2,2	2,6	3,1	4,6	5,3	4,3	4,0	4,9	5,3	5,7	6,0	6,3	2,94	1,59
Reģionos	4,3	5,3	6,7	9,0	9,9	7,7	7,4	8,6	9,4	10,0	10,4	10,9	2,53	1,47

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Ienākošās nefinanšu investīciju plūsmas reģionālā struktūra

Reģions	Strukturālas izmaiņas sadalījumā pa gadiem- %												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014 ^{P.}	2015 ^{P.}	15./04.	15./10.
Rīga	116	140	184	260	284	219	217	259	277	294	303	316,6	-4,53	47,00
Pierīga	42,2	51	63,1	89,3	90,9	74,9	69,1	75,7	77,6	80,5	82,6	85,03	-16,60	81,35
Vidzeme	87,9	106	113	154	168	130	119	147	146	149	152	156,1	-3,30	13,05
Kurzeme	69,8	83,6	106	142	159	126	122	136	149	157	162	168	-9,77	12,45
Zemgale	53,2	62,7	73,3	108	121	96,3	86,1	102	109	115	118	122,6	24,68	70,07
Latgale	70,5	84,8	102	143	156	123	116	136	143	149	153	158,9	39,07	74,50
Reģionos	116	140	184	260	284	219	217	259	277	294	303	316,6	-1,64	46,78

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

II PIELIKUMS

Kurzemes reģiona uzņēmējdarbības vides sociālās attīstības rādītāji salīdzinājumā ar citiem reģioniem

2.1.tabula

Iedzīvotāju skaits reģionos

Reģions	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- (tkst)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^p .	15./04.	15./10.
Rīga	722	712	707	703	697	687	673	659	650	644	643	641	0,89	0,95
Pierīga	363	364	366	369	373	375	374	372	370	370	367	368	1,01	0,98
Vidzeme	243	240	236	232	228	224	218	212	209	206	202	199	0,82	0,91
Kurzeme	306	302	298	294	291	286	279	271	266	263	258	255	0,83	0,91
Zemgale	282	280	276	274	271	268	262	255	251	249	245	242	0,86	0,93
Latgale	360	352	345	338	332	323	314	305	298	293	286	282	0,78	0,90
Reģionos	2 277	2 250	2 228	2 209	2 192	2 163	2 121	2 075	2 045	2 024	2 001	1 986	0,87	0,94

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

2.2.tabula

Iedzīvotāju skaita reģionālā struktūra

Reģions	<i>Struktūras rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %</i>												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015^p.	15./04.	15./10.
Rīga	31,7	31,7	31,7	31,8	31,8	31,8	31,8	31,8	31,8	31,8	32,1	32,3	1,82	1,63
Pierīga	16,0	16,2	16,4	16,7	17,0	17,3	17,6	17,9	18,1	18,3	18,3	18,4	15,47	4,51
Vidzeme	10,7	10,7	10,6	10,5	10,4	10,4	10,3	10,2	10,2	10,2	10,1	10,0	-6,25	-2,62
Kurzeme	13,4	13,4	13,4	13,3	13,3	13,2	13,2	13,1	13,0	13,0	12,9	12,8	-4,56	-2,62
Zemgale	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4	12,3	12,3	12,3	12,3	12,2	12,2	-1,72	-1,16
Latgale	15,8	15,6	15,5	15,3	15,1	14,9	14,8	14,7	14,6	14,5	14,3	14,2	-10,32	-4,28
Reģionos	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Iedzīvotāju skaita izmaiņu intensitāte

Reģions	<i>Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- %</i>											
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015^{p.}
Rīga	x	-1,3	-0,8	-0,6	-0,8	-1,4	-2,0	-2,1	-1,5	-1,0	0,0	-0,4
Pierīga	x	0,3	0,5	0,7	1,0	0,5	-0,2	-0,5	-0,5	0,0	-0,8	-0,3
Vidzeme	x	-1,5	-1,6	-1,7	-1,5	-1,9	-2,6	-2,8	-1,5	-1,3	-2,0	-1,4
Kurzeme	x	-1,4	-1,3	-1,3	-1,2	-1,6	-2,3	-2,9	-1,7	-1,4	-1,8	-1,3
Zemgale	x	-1,0	-1,1	-1,0	-1,0	-1,3	-2,3	-2,5	-1,4	-1,1	-1,6	-1,1
Latgale	x	-2,2	-2,1	-2,0	-1,8	-2,6	-2,8	-2,9	-2,2	-1,8	-2,2	-1,6
Reģionos	x	-1,2	-1,0	-0,9	-0,8	-1,3	-2,0	-2,2	-1,4	-1,0	-1,1	-0,8

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums

Reģions	<i>Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- (simti)</i>												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^p .	15./04.	15./10.
Rīga	-29,8	-26,7	-24,7	-20,5	-13,7	-16,4	-23,0	-23,6	-21,8	-19,7	-14,7	-11,5	-61,4	-50,1
Pierīga	-12,5	-9,4	-6,7	-5,1	-1,9	-2,1	-5,4	-5,5	-3,8	-1,5	-0,2	0,5	-104,0	-109,3
Vidzeme	-13,4	-12,5	-14,9	-14,3	-10,8	-12,6	-13,7	-12,3	-11,9	-11,6	-10,1	-9,2	-31,4	-32,7
Kurzeme	-13,9	-12,8	-11,1	-9,8	-8,3	-11,2	-14,0	-14,1	-13,4	-12,7	-10,1	-8,7	-37,3	-37,9
Zemgale	-12,1	-13,1	-10,6	-11,1	-7,7	-9,7	-13,1	-13,6	-11,1	-9,5	-7,8	-6,5	-46,5	-50,5
Latgale	-33,0	-34,5	-34,3	-30,1	-23,7	-26,7	-33,4	-28,1	-29,3	-25,9	-24,2	-22,9	-30,5	-31,5
Reģionos	-	-	-	-90,8	-66,1	-78,5	-	-97,2	-91,3	-81,0	-67,2	-55,0	-52,1	-46,4

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Iedzīvotāju dabiskā pieauguma izmaiņu intensitāte

Reģions	<i>Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- %</i>											
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015^{p.}
Rīga	x	-10,4	-7,6	-16,9	-33,1	19,2	40,9	2,3	-7,3	-9,6	-25,4	-21,9
Pierīga	x	-24,7	-29,1	-24,1	-62,1	7,3	160,2	3,2	-31,1	-59,8	-85,0	- 317,4
Vidzeme	x	-7,2	19,8	-4,4	-24,3	16,7	8,5	-10,3	-2,9	-2,6	-12,7	-9,1
Kurzeme	x	-7,7	-13,3	-12,1	-14,6	33,9	25,4	0,6	-4,6	-5,4	-20,5	-13,9
Zemgale	x	8,1	-18,9	4,4	-31,1	26,4	35,5	3,7	-18,7	-14,6	-17,4	-16,8
Latgale	x	4,5	-0,6	-12,0	-21,5	12,8	25,2	-15,8	4,0	-11,3	-6,7	-5,4
Reģionos	x	-5,0	-6,2	-11,2	-27,2	18,8	30,6	-5,3	-6,0	-11,3	-17,0	-18,2

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Iedzīvotāju skaita dabiskā pieauguma reģionālā struktūra

Reģions	Struktūras rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- %												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^{p.}	15./04.	15./10.
Rīga	26,0	24,5	24,1	22,6	20,8	20,8	22,4	24,2	23,9	24,4	21,9	20,9	-19,6	-6,9
Pierīga	10,9	8,6	6,5	5,6	2,9	2,6	5,2	5,7	4,2	1,9	0,3	-0,9	-108,3	-117,4
Vidzeme	11,7	11,4	14,6	15,7	16,3	16,0	13,3	12,6	13,0	14,3	15,1	16,7	43,1	25,6
Kurzeme	12,1	11,8	10,9	10,8	12,6	14,2	13,7	14,5	14,7	15,7	15,0	15,8	30,8	15,8
Zemgale	10,6	12,0	10,4	12,2	11,6	12,3	12,8	14,0	12,1	11,7	11,6	11,8	11,7	-7,6
Latgale	28,7	31,6	33,5	33,2	35,8	34,0	32,6	29,0	32,0	32,0	36,0	41,6	44,9	27,9
Reģionos	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

2.7.tabula

Dzimušo bērnu skaits

Reģions	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- (tūkstoši)												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	15./04	15./10
Rīga	6,80	7,17	7,65	8,16	8,27	7,31	6,79	6,30	6,74	7,04	7,51	7,92	16,4	16,7
Pierīga	3,29	3,73	4,10	4,41	4,55	4,36	3,97	3,78	4,01	4,14	4,40	4,65	41,2	17,1
Vidzeme	2,11	2,19	2,16	2,11	2,26	2,01	1,84	1,78	1,91	1,87	2,08	2,20	4,3	19,9
Kurzeme	2,84	3,14	3,12	3,27	3,16	2,88	2,53	2,41	2,47	2,57	2,70	2,80	-1,5	10,6
Zemgale	2,68	2,76	2,83	2,97	3,07	2,72	2,32	2,27	2,39	2,54	2,60	2,68	0,1	15,6
Latgale	2,82	2,89	3,01	3,04	3,09	2,77	2,34	2,29	2,38	2,44	2,45	2,50	-11,4	7,0
Reģionos	20,5 5	21,8 8	22,8 7	23,9 6	24,4 0	22,0 4	19,7 8	18,8 3	19,9 0	20,6 0	21,7 5	22,7 5	10,7	15,0

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

2.8.tabula

Dzimušo bērnu reģionālā struktūra

Reģions	Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem - %												Salīdzinājums %	
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015 ^P	15./04.	15./10.
Rīga	33,10	32,78	33,44	34,06	33,91	33,15	34,32	33,44	33,87	34,18	34,55	34,81	5,2	1,4
Pierīga	16,03	17,04	17,94	18,42	18,65	19,78	20,07	20,08	20,16	20,10	20,25	20,44	27,5	1,8
Vidzeme	10,27	10,00	9,44	8,82	9,25	9,10	9,28	9,47	9,60	9,08	9,55	9,67	-5,8	4,2
Kurzeme	13,84	14,36	13,66	13,63	12,96	13,07	12,80	12,82	12,41	12,45	12,42	12,31	-11,1	-3,8
Zemgale	13,03	12,60	12,39	12,38	12,58	12,34	11,72	12,04	12,00	12,31	11,95	11,78	-9,6	0,5
Latgale	13,74	13,23	13,15	12,70	12,65	12,55	11,81	12,15	11,96	11,87	11,28	10,99	-20,0	-7,0
Reģionos	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	100,0 0	x	x

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Kurzemes reģiona novados dzimušo bērnu skaits

Novads	<i>Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem</i>												Salīdzinājums %	
	2004	2005	2006.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	15./04.	15./10.
Aizputes novads	88	129	122	114	107	108	93	91	95	88	82	78	-11,4	-16,1
Alsungas novads	18	18	18	14	6	12	11	13	17	18	12	15	-16,7	36,4
Brocēnu novads	64	70	74	64	34	79	67	46	55	58	53	49	-23,4	-26,9
Dundagas novads	43	52	44	43	42	38	33	34	30	40	41	40	-7,0	21,2
Durbes novads	30	43	33	33	39	21	26	21	28	31	30	29	-3,3	11,5
Grobiņas novads	109	105	126	117	108	107	90	84	85	80	99	100	-8,3	11,1

Pētījums "Uzņēmējdarbības vides analīze Saldus un Brocēnu novadā"

Kuldīgas novads	254	286	275	308	288	280	239	244	236	227	255	265	4,3	10,9
Nīcas novads	36	34	41	36	45	28	33	38	20	37	24	27	-25,0	-18,2
Pāvilostas novads	28	31	34	38	28	33	28	43	28	22	20	20	-28,6	-28,6
Priekules novads	78	75	64	62	70	72	54	66	50	43	48	45	-42,3	-16,7
Rojas novads	45	51	39	48	43	42	26	22	32	28	35	33	-26,7	26,9
Rucavas novads	15	20	21	22	18	17	15	15	14	12	14	13	-13,3	-13,3
Saldus novads	285	277	294	315	320	257	266	232	231	287	271	265	-7,0	-0,4
KOPĀ	1 093	1 191	1 185	1 214	1 148	1 094	981	949	921	971	984	979	-10,4	-0,2

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

Kurzemes reģionā dzimušo bērnu novadu struktūra

Novads	<i>Rādītāju izmaiņas sadalījumā pa gadiem- (tūkstoši)</i>												Salīdzinājums %	
	2004	2005	2006.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	15./04.	15./10.
Aizputes novads	8,1	10,8	10,3	9,4	9,3	9,9	9,5	9,6	10,3	9,1	8,3	8,0	-1,0	-16,0
Alsungas novads	1,6	1,5	1,5	1,2	0,5	1,1	1,1	1,4	1,8	1,9	1,2	1,5	-7,0	36,6
Brocēnu novads	5,9	5,9	6,2	5,3	3,0	7,2	6,8	4,8	6,0	6,0	5,4	5,0	-14,5	-26,7
Dundagas novads	3,9	4,4	3,7	3,5	3,7	3,5	3,4	3,6	3,3	4,1	4,2	4,1	3,9	21,5
Durbes novads	2,7	3,6	2,8	2,7	3,4	1,9	2,7	2,2	3,0	3,2	3,0	3,0	7,9	11,8
Grobiņas novads	10,0	8,8	10,6	9,6	9,4	9,8	9,2	8,9	9,2	8,2	10,1	10,2	2,4	11,3
Kuldīgas	23,2	24,0	23,2	25,4	25,1	25,6	24,4	25,7	25,6	23,4	25,9	27,1	16,5	11,1

Pētījums "Uzņēmējdarbības vides analīze Saldus un Brocēnu novadā"

novads															
Nīcas novads	3,3	2,9	3,5	3,0	3,9	2,6	3,4	4,0	2,2	3,8	2,4	2,8	-16,3	-18,0	
Pāvilostas novads	2,6	2,6	2,9	3,1	2,4	3,0	2,9	4,5	3,0	2,3	2,0	2,0	-20,3	-28,4	
Priekules novads	7,1	6,3	5,4	5,1	6,1	6,6	5,5	7,0	5,4	4,4	4,9	4,6	-35,6	-16,5	
Rojas novads	4,1	4,3	3,3	4,0	3,7	3,8	2,7	2,3	3,5	2,9	3,6	3,4	-18,1	27,2	
Rucavas novads	1,4	1,7	1,8	1,8	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,2	1,4	1,3	-3,2	-13,2	
Saldus novads	26,1	23,3	24,8	25,9	27,9	23,5	27,1	24,4	25,1	29,6	27,5	27,1	3,8	-0,2	
KOPĀ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x	

Avots: Autoru sastādīta tabula, izmantojot CSP datus, aprēķinu un prognozes rezultātus;

P-prognoze

III PIELIKUMS

Aptaujas anketa

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBĀ

SALDUS RAJONA
ATTĪSTĪBAS BIEDRĪBA

Pētījuma "Uzņēmējdarbības vides analīze Saldus un Brocēnu novadā" aptaujas anketa

Sveicināti!

Mums ir svarīgs Jūsu, kā dinamiskas uzņēmējdarbības kopienas pārstāvja, viedoklis par Jūsu uzņēmuma un tā darbības nozares perspektīvām turpmākajos gados, kas tiks ņemts vērā, plānojot atbalsta sniegšanu pilsētu un lauku teritorijās. Jūsu dalība aptaujā ir būtiska Saldus un Brocēnu novadu stratēģisko attīstības virzienu noteikšanā un uzņēmējdarbības atbalsta programmu izstrādē.

Aptauja tiek veikta pētījuma „Uzņēmējdarbības vides analīze Saldus un Brocēnu novadā” ietvaros pēc Saldus rajona attīstības biedrības pasūtījuma ar mērķi izpētīt uzņēmējdarbības vidi un tās attīstības potenciālu Saldus un Brocēnu novadā. Mēs nodrošināsim Jūsu atbilžu konfidencialitāti. Tiks publicēti tikai apkopotie statistiskie rādītāji (vispārējie atbilžu procenti). Jautājumu vai neskaidrību gadījumā, Jums ir iespēja sazināties ar pētniekiem pa tālruniem 20207092, 29188707 vai e-pastu ei@lza.lv.

Jau iepriekš pateicamies par piedalīšanos!

Patiesā cieņā,

Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas Institūts

Informācija par respondentiem:

Lūdzu, norādiet Jūsu uzņēmuma dibināšanas gadu:

Lūdzu norādiet darbinieku skaitu Jūsu uzņēmumā uz 2015. gada sākumu

1. Kurā pilsētā vai pagastā faktiski atrodas Jūsu uzņēmums?

- Brocēnu pilsēta
- Saldus pilsēta
- Remtes pagasts
- Gaiķu pagasts
- Cieceres pagasts
- Blīdenes pagasts

- Ezeres pagasts
- Jaunauces pagasts
- Jaunlutriņu pagasts
- Kursišu pagasts
- Lutriņu pagasts
- Nīgrandes pagasts
- Novadnieku pagasts
- Pampāļu pagasts
- Rubas pagasts
- Saldus pagasts
- Šķēdes pagasts
- Vadakstes pagasts
- Zaņas pagasts
- Zirņu pagasts
- Zvārdes pagasts
- Faktiskā darbības vieta ir ārpus Saldus un Brocēnu novada, norādiet vietu...

2. Kurā grupā Jūsu uzņēmums ievietojams pēc gada neto apgrozījuma 2014. gadā. (Neto apgrozījums ir ieņēmumi no sabiedrības pamatdarbības, produkcijas pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas, no kuriem atskaitīta tirdzniecības atlaide un citas piešķirtās atlaides, kā arī pievienotās vērtības nodoklis un citi nodokļi, kas tieši saistīti ar pārdošanu.)

- līdz 1000 EUR
- 1001 – 2000 EUR
- 2001 – 4000 EUR
- 4001 - 10 000 EUR
- 10 001 - 15 000 EUR
- 15 001 - 20 000 EUR
- 20 001 - 30 000 EUR
- 30 001 - 50 000 EUR

- 50 001 - 90 000 EUR
- 90 001 - 150 000 EUR
- 150 001 - 200 000 EUR
- 200 001 - 300 000 EUR
- 300 001 - 900 000 EUR
- 900 001 un vairāk EUR

3. Vai Jūsu uzņēmumam bija valsts/pašvaldību vai citas institūcijas atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai? (finanšu, telpu u.c.) (vairākas atbildes iespējamas)

- Jā
- Nē
- Jūsu komentāri, ja nepieciešams...

4. Kāda ir Jūsu uzņēmuma pamatdarbības nozare?

- Ražošana
- Pakalpojumu sniegšana (pāriet uz jautājumu Nr: 11)

5. Kādā nozarē darbojas Jūsu uzņēmums?

- Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības NACE II kods 1)
- Mežsaimniecība un mežizstrāde (NACE II kods 2)
- Zivsaimniecība (NACE II kods 3)
- Pārējā ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde (NACE II kods 8)
- Pārtikas produktu ražošana (NACE II kods 10)
- Dzērienu ražošana (NACE II kods 11)
- Tekstilizstrādājumu ražošana (NACE II kods 13)
- Apģērbu ražošana (NACE II kods 14)
- Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana (NACE II kods 16)
- Papīra un papīra izstrādājumu ražošana (NACE II kods 17)
- Poligrāfija un ierakstu reproducēšana (NACE II kods 18)
- Koksna un naftas pārstrādes produktu ražošana (NACE II kods 19)
- Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana (NACE II kods 22)
- Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana (NACE II kods 23)

- Metālu ražošana (NACE II kods 24)
- Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas (NACE II kods 25)
- Citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana (NACE II kods 28)
- Citu transportlīdzekļu ražošana (NACE II kods 30)
- Mēbeļu ražošana (NACE II kods 31)
- Iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana (NACE II kods 33)
- Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana (NACE II kods 35)
- Notekūdeņu savākšana un attīrīšana (NACE II kods 37)
- Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde (NACE II kods 38)
- Ēku būvniecība (NACE II kods 41)
- Inženierbūvniecība (NACE II kods 42)
- Specializētie būvdarbi (NACE II kods 43)
- Cita nozare

6. Kāda veida produkciju ražo Jūsu uzņēmums?

- Lauksaimniecības un medniecības produkti un saistītie pakalpojumi (CPA 2.1. 1)
- Mežkopības un mežizstrādes produkti un saistītie pakalpojumi (CPA 2.1. 2)
- Zivis un citi zvejniecības produkti; akvakultūras produkti; ar zivsaimniecību saistītie palīgpakalpojumi (CPA 2.1. 3)
- Pārējā ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes produkcija (piem., akmens, smiltis un māls) (CPA 2.1. 8)
- Pārtikas produkti (CPA 2.1. 10)
- Dzērieni (CPA 2.1. 11)
- Tekstilpreces (CPA 2.1. 13)
- Apģērbi (CPA 2.1. 14)
- Koksne, koksnes un korķa izstrādājumi, izņemot mēbeles; izstrādājumi no salmiem un pīšanas materiāliem (CPA 2.1. 16)
- Papīrs un papīra izstrādājumi (CPA 2.1. 17)

- Iespiešanas un ierakstīšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 18)
- Kokss un naftas pārstrādes produkti (CPA 2.1. 19)
- Gumijas un plastmasas izstrādājumi (CPA 2.1. 22)
- Citi nemetāliskie minerālprodukti (piem., keramika, būvmateriāli, porcelāna izstrādājumi, cements, kaļķi un ģipsis, betona izstrādājumi, apstrādāts akmens (CPA 2.1. 23)
- Parastie metāli (CPA 2.1. 24)
- Metāla izstrādājumi, izņemot iekārtas un aprīkojumu (CPA 2.1. 25)
- Citur neklasificētas iekārtas un aprīkojums (piem., lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnas, metālapstrādes iekārtas un darbgaldi) (CPA 2.1. 28)
- Citi transportlīdzekļi (piem., laivas, lidaparāti, motocikli, velosipēdi, invalīdu ratiņi) (CPA 2.1. 30)
- Mēbeles, sēdekļi un to daļas; mēbeļu daļas (CPA 2.1. 31)
- rīču un iekārtu remonta un uzstādīšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 33)
- Elektroenerģija, gāze, ūdens tvaiks un gaisa kondicionēšana (CPA 2.1. 35)
- Notekūdeņu novadīšanas pakalpojumi; notekūdeņu dūņas (CPA 2.1. 37)
- Atkritumu savākšanas, apstrādes un izvietošanas pakalpojumi; materiālu pārstrādes pakalpojumi (CPA 2.1. 38)
- Ēkas un ēku būvniecība (CPA 2.1. 41)
- Inženiertehniskās būves un inženierbūvniecība (CPA 2.1. 42)
- Specializētie būvdarbi (CPA 2.1. 43)
- Cita veida produkcija:

7. Vai plānojat paplašināt ražotās produkcijas klāstu?

- Jā, tuvākajos gados tas ir iepļānots
- Jā, plānošu, ja attīstīsies tirgus un pieprasījums
- Nē, jo nav pietiekoša pieprasījuma
- Nē, neplānoju

8. Kādi atbalsta pasākumi nepieciešami, lai paplašinātu Jūsu uzņēmuma ražotās produkcijas klāstu?

9. Kādu ražošanas virzienu Jūs attīstītu savā novadā, ja Jums būtu neierobežoti laika, cilvēku un finanšu resursi? (Nozare var būt nesaistīta ar Jūsu tagadējo darbību.)

10. Kas ir Jūsu produkcijas galvenie noieta tirgi? (vairākas atbildes iespējamas)

- Pagasta teritorija (pāriet uz jautājumu Nr: 21)
- Novada teritorija (pāriet uz jautājumu Nr: 21)
- Reģiona teritorija (pāriet uz jautājumu Nr: 21)
- Latvijas teritorija (pāriet uz jautājumu Nr: 21)
- Baltijas valstis (pāriet uz jautājumu Nr: 21)
- Eiropas Savienība (ārpus Baltijas valstīm) (pāriet uz jautājumu Nr: 21)
- Cits... (pāriet uz jautājumu Nr: 21)

11. Kādā nozarē darbojas Jūsu uzņēmums?

- Sauszemes transports (NACE II kods 49)
- Uzglabāšanas un transporta palīgdarbības (NACE II kods 52)
- Izmitināšana (NACE II kods 55)
- Ēdināšanas pakalpojumi (NACE II kods 56)
- Izdevējdarbība (NACE II kods 58)
- Kinofilmu, videofilmu, televīzijas programmu un skaņu ierakstu producēšana (NACE II kods 59)
- Telekomunikācija (NACE II kods 61)
- Datorprogrammēšana, konsultēšana un saistītas darbības (NACE II kods 62)
- Informācijas pakalpojumi (NACE II kods 63)
- Finanšu pakalpojumu darbības, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu (NACE II kods 64)
- Finanšu pakalpojumus un apdrošināšanas darbības papildinošas darbības (NACE II kods 66)
- Operācijas ar nekustamo īpašumu (NACE II kods 68)
- Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi (NACE II kods 69)

- Centrālo biroju darbība; konsultēšana komercdarbībā un vadībinībās (NACE II kods 70)
- Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehniskā pārbaude un analīze (NACE II kods 71)
- Reklāmas un tirgus izpētes pakalpojumi (NACE II kods 73)
- Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (NACE II kods 74)
- Veterinārie pakalpojumi (NACE II kods 75)
- Izmomāšana un ekspluatācijas līzings (NACE II kods 77)
- Darbaspēka meklēšana un nodrošināšana ar personālu (NACE II kods 78)
- Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru un citi rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistītas darbības (NACE II kods 79)
- Apsardzes pakalpojumi un izmeklēšana (NACE II kods 80)
- Ēku uzturēšanas un ainavu kopšanas pakalpojumi (NACE II kods 81)
- Biroju administratīvās darbības un citas uzņēmumu palīgdarbības (NACE II kods 82)
- Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana (NACE II kods 84)
- Izglītība (NACE II kods 85)
- Veselības aizsardzība (NACE II kods 86)
- Sociālā aprūpe bez izmitināšanas (NACE II kods 88)
- Sporta nodarbības, izklaides un atpūtas darbība (NACE II kods 93)
- Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība (NACE II kods 94)
- Datoru, individuālās lietošanas priekšmetu un mājsaimniecības piederumu remonts (NACE II kods 95)
- Pārējo individuālo pakalpojumu sniegšana (NACE II kods 96)
- Tekstilizstrādājumu un kažokādu mazgāšana un (ķīmiskā) tīrīšana (NACE II kods 96.02)
- Frizieru un skaistumkopšanas pakalpojumi (NACE II kods 96.02)
- Apbedīšana un ar to saistītā darbība (NACE II kods 96.03)
- Mājsaimniecību kā darba devēju darbība ar algotā darbā nodarbinātām personām (NACE II kods 97)

12. Kāda veida pakalpojumus sniedz Jūsu uzņēmums?

- Sauszemes transporta pakalpojumi (CPA 2.1. 49)

- Uzglabāšanas pakalpojumi un transporta palīgpakalpojumi (CPA 2.1. 52)
- Izmitināšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 55)
- Ēdināšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 56)
- Izdevējdarbības pakalpojumi (CPA 2.1. 58)
- Kinofilmu, videofilmu un televīzijas programmu producēšanas pakalpojumi, skaņas ierakstīšana un mūzikas ierakstu izdošana (CPA 2.1. 59)
- Telekomunikācijas pakalpojumi (CPA 2.1. 61)
- Datorprogrammēšanas, konsultēšanas un saistītie pakalpojumi (CPA 2.1. 62)
- Informācijas pakalpojumi (piem. datu apstrāde, uzturēšana un ar to saistītie pakalpojumi; interneta portāli) (CPA 2.1. 63)
- Finanšu pakalpojumi, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu (CPA 2.1. 64)
- Finanšu un apdrošināšanas palīgpakalpojumi (CPA 2.1. 66)
- Ar nekustamo īpašumu saistītie pakalpojumi (CPA 2.1. 68)
- Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi (CPA 2.1. 69)
- Centrālo biroju pakalpojumi; vadības konsultāciju pakalpojumi (CPA 2.1. 70)
- Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehnisko pārbaužu un analīžu pakalpojumi (CPA 2.1. 71)
- Reklāmas un tirgus izpētes pakalpojumi (CPA 2.1. 73)
- Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi (CPA 2.1. 74)
- Veterinārie pakalpojumi (CPA 2.1. 75)
- Iznomāšanas un ekspluatācijas līzings pakalpojumi (CPA 2.1. 77)
- Nodarbinātības dienestu pakalpojumi (CPA 2.1. 78)
- Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru un citi rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistītie pakalpojumi (CPA 2.1. 79)
- Apsardzes un izmeklēšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 80)
- Ēku un ainavu uzturēšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 81)
- Biroju administrēšanas, biroju atbalsta un citi profesionālie palīgpakalpojumi (CPA 2.1. 82)
- Valsts pārvaldes un aizsardzības pakalpojumi; obligātās sociālās apdrošināšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 84)

- Izglītības pakalpojumi (CPA 2.1. 85)
- Cilvēku veselības aprūpes pakalpojumi (CPA 2.1. 86)
- Sociālās aprūpes pakalpojumi bez izmitināšanas (CPA 2.1. 88)
- Sporta pakalpojumi un izklaides un atpūtas pakalpojumi (CPA 2.1. 93)
- Organizāciju sniegtie pakalpojumi (piem. profesionālo arodbiedrību darbība) (CPA 2.1. 94)
- Datoru un personisko lietu un mājsaimniecības priekšmetu remonta pakalpojumi (CPA 2.1. 95)
- Citi individuālie pakalpojumi (CPA 2.1. 96)
- Tekstilizstrādājumu un kažokādas izstrādājumu mazgāšana un (ķīmiskā) tīrīšana (CPA 2.1. 96.02)
- Frizieru pakalpojumi un citi skaistumkopšanas pakalpojumi (CPA 2.1. 96.02)
- Apbedīšanas un ar to saistītie pakalpojumi (CPA 2.1. 96.03)
- Dažādas privātu mājsaimniecību pašu patēriņam ražotas preces un pakalpojumi (CPA 2.1. 97)

13. Vai plānojat paplašināt uzņēmuma pakalpojumu klāstu? (vairākas atbildes iespējamās)

- Jā, tuvākajos gados tas ir ieplānots
- Jā plānošu, ja attīstīsies tirgus un pieprasījums
- Nē, jo nav pietiekoša pieprasījuma
- Nē, neplānoju
- Komentāri, ja vēlaties papildināt...

14. Kādi atbalsta pasākumi nepieciešami, lai paplašinātu Jūsu uzņēmuma sniegto pakalpojumu klāstu?

15. Kāda ir Jūsu uzņēmuma sniegtā pakalpojuma piegādes teritorija? (vairākas atbildes iespējamās)

- Pagasta teritorija
- Novada teritorija
- Reģiona teritorija
- Latvijas teritorija
- Baltijas valstis

- Eiropas Savienība (ārpus Baltijas valstīm)
- Cits...

16. Vai plānojat paplašināt sava pakalpojuma sniegšanas teritoriju, ja Jums būtu pieejams nepieciešamais atbalsts?

- Jā, tas ir iepļānots
- Jā, ja tiks uzlabota klientu sasniedzamība
- Nē, neplānoju (pāriet uz jautājumu Nr: 20)

17. Kāda veida atbalsts būtu nepieciešams, lai paplašinātu Jūsu uzņēmuma pakalpojumu sniegšanas teritoriju? (vairākas atbildes iespējamas)

- Uzlabot interneta pieslēguma kvalitāti un ātrumu, un samazināt tā izmaksas
- Uzlabot ceļu seguma kvalitāti
- Uzlabot informācijas pieejamību par potenciālajiem klientiem
- Uzlabot mobilitātes iespējas (pasažieru transporta pieejamības uzlabošana)
- Uzlabot vietējo kavu pārvadātāju pakalpojumu pieejamību
- Uzlabot informācijas apriti par darbinieku un kvalificētu speciālistu piesaistes iespējām
- Cita veida atbalsts...

18. Kurās pilsētās vai pagastos Jūs sniegtu savus pakalpojumus, ja būtu nepieciešamais atbalsts?

19. Kas Jūsu uzņēmumam pašlaik ierobežo pakalpojumu sniegšanu attālākos apvidos? (vairākas atbildes iespējamas)

- Transporta izmaksas pārsniedz iegūto peļņu
- Slikta ceļu kvalitāte apgrūtina nokļūšanu pie klientiem
- Nepietiekošs darbinieku skaits manā uzņēmumā
- Pieprasījuma trūkums, pārāk maz potenciālo klientu
- Citi ierobežojumi, piemēram...

20. Kāda veida pakalpojumu sniegšanu Jūs attīstītu savā novadā, ja Jums būtu neierobežoti laika, cilvēku un finanšu resursi? (Nozare var būt nesaistīta ar Jūsu tagadējo darbību, var būt arī ražošanas nozare).

21. Vai uzņēmuma attīstībai ir pietiekams ārpakalpojumu klāsts? Ārpakalpojumi šeit un turpmāk ir, piemēram, grāmatveža pakalpojumi, juridiskās konsultācijas, veterināra pakalpojumi, tehniskā apkope, degvielas uzpildes stacija, lopu kautuve, graudu žāvētava u.c.

- Jā, ārpakalpojumu klāsts ir pietiekams mana uzņēmuma attīstībai (pāriet uz jautājumu Nr: 24)
- Nē, ārpakalpojumu klāsts ir nepietiekams
- Ārpakalpojumi nav nepieciešami (pāriet uz jautājumu Nr: 24)
- Savā uzņēmums visu nodrošinām sev paši (pāriet uz jautājumu Nr: 24)

22. Kāda veida ārpakalpojumi ļautu efektīvi attīstīties Jūsu biznesam? (vairākas atbildes iespējamās)

- Transporta pārvadājumu pakalpojumi
- Juridisko konsultāciju, t.sk. nodokļu konsultantu pakalpojumi
- Mārketinga un tirgus analīzes pakalpojumi
- Grāmatvedības pakalpojumi
- Lietvedības un dokumentācijas vadības pakalpojumi
- Produkcijas iepakojšanas un noformēšanas pakalpojumi
- Piegādes un kurjeru pakalpojumi, vai vietējie kravu pārvadājumi
- Graudu žāvētavas
- Noliktavu pakalpojumi
- Lopu kautuves pakalpojumi
- Lauksaimniecības tehnikas (aršana, pļaušana u.tml) pakalpojumi
- Biodrošības (kritušo dzīvnieku savākšanas) pakalpojumi
- Bankas filiāle, vai bankomāts
- Degvielas uzpildes stacija
- Citi ārpakalpojumi, norādiet kādi:...

23. Kādas ir grūtības saņemt ārpakalpojumu Jūsu uzņēmuma darbības uzlabošanai? (vairākas atbildes iespējamas)

- Neviena nesniedz nepieciešamos ārpakalpojumus
- Pakalpojumi ir pieejami, bet to sniedzēji ir pārāk tālu
- Attālumam līdz potenciālajam klientam
- Vājš interneta nodrošinājums
- Sliktā ceļu kvalitāte
- Nepietiekama ārpakalpojumu kvalitāte
- Cits...

24. Lūdzu, novērtējiet uzskaitīto ārpakalpojumu nodrošinājumu Jūsu uzņēmuma darbības teritorijā.

	Ir pilnībā nodrošināts	Ir daļēji nodrošināts	Nav nodrošināts, bet ir nepieciešams	Ir nodrošināts, bet nav nepieciešams	Pats sniedzu šos pakalpojumus	Nav nodrošināts un nav nepieciešams
..... Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..... Notekūdeņu savākšana un attīrīšana	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..... Ēku būvniecība, inženierbūvniecība, specializētie būvdarbi, būvniecības un ainavu arhitektu pakalpojumi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..... Automobiļu apkope un remonts	☐	☐	☐	☐	☐	☐
..... Motociklu, to detaļu un piederumu pārdošana, apkope un remonts,	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(izņemot
jebkura veida
vairumtirdzniecību un
mazumtirdzniecību)

Restorānu un
mobilo
ēdināšanas
vietu
pakalpojumi,
izņemot
tūrisma mītnēs,
vai izbraukuma
ēdināšana pēc
pasūtījuma un
citu ēdināšanas
pakalpojumu
darbības

Suvenīru un
amatnieku
izstrādājumu
mazumtirdzniecība

Izdevējdarbība,
izņemot ar to
saistīto
datubāzu un
tīmekļa vietņu
uzturēšanu

Skaņu ierakstu
producēšana,
izņemot ar to
saistīto
datubāzu un
tīmekļa vietņu
uzturēšanu

Arhitektūras un
inženiertehniskie
pakalpojumi,
kā arī tehniskā
pārbaude un
analīze

Pētījumi un
eksperimentālais
izstrādes

.....
dabaszinātnēs
un
inženierzinātnē
s

Audumu, apģērbu, apavu, rotaslietu, mēbeļu, citu interjera priekšmetu un citu modes preču, kā arī personīgo un saimniecības preču modelēšana un rūpnieciskais dizains, t.sk. grafisko dizaineru pakalpojumi vai iekštelpu dekoratoru darbība	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Veterinārie pakalpojumi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Apsardzes un drošības sistēmu pakalpojumi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zobārstu prakse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ārstu prakse	☐	☐	☐	☐	☐	☐

25. Kuriem no minētajiem apgalvojumiem Jūs piekrītat?

	Jā	Daļēji piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu
Mana uzņēmuma attīstībai būtu nepieciešami informatīvi un izglītojoši pasākumi par manu darbības nozari	☐	☐	☐	☐
Mana uzņēmuma attīstībai un mērķfinansējuma piesaistei būtu nepieciešams praktisks atbalsts projektu izstrādē	☐	☐	☐	☐
Mana uzņēmuma darbinieki ir pagasta vai	☐	☐	☐	☐

tuvāko pagastu iedzīvotāji				
Mana uzņēmuma darbība ir cieši saistīta ar vietējiem iedzīvotājiem, jo viņi ir mana uzņēmuma produkcijas/pakalpojumu patērētāji	☐	☐	☐	☐
Mana uzņēmuma ražotie produkti/sniegtie pakalpojumi ir unikāli un tiem nav analoģu Latvijā	☐	☐	☐	☐
Manā uzņēmumā ir iespēja strādāt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	☐	☐	☐	☐
Lielāko daļu sava darba varu veikt attālināti, bez tiešās saskares ar klientu	☐	☐	☐	☐
Es spēju uzņemties atbildību un iniciatīvu par attīstības pasākumiem savā novadā	☐	☐	☐	☐
Es pārzinu savus konkurentus	☐	☐	☐	☐

26. Vai Jūsu uzņēmums būtu gatavs atbalstīt novada attīstībai sociāli nozīmīgus projektus sekojošās jomās:

	Jā	Nē	Jā, ja būtu arī citu institūciju atbalsts	Nē, tam nav laika un finanšu resursu	Nē, tas nav manas darbības mērķis	Jau veicu šāda veida atbalstu!
Jauniešu bez pieredzes pieņemšana darbā	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Darbinieku studiju un apmācību atbalsts	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jaunu ģimeņu atbalsts pirmā mājokļa iegādei	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privātā publiskā	☐	☐	☐	☐	☐	☐

partnerība veselības aprūpes iestādes uzturēšanā						
Privātā publiskā partnerība pagasta, pilsētas infrastrukturā objektu renovācijā vai izbūvē	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privātā publiskā partnerība izglītības (arī pirmskolas) iestādes uzturēšanā	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Atkritumu šķirošana	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Apkārtējās vides saglabāšana un uzlabošana, piesārņojuma mazināšana	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Publiski pieejamo objektu (krastmalu, ainavu u.tml.) labiekārtošana un uzturēšana	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27. Vai vēlaties saņemt aptaujas rezultātu apkopojumu?

- Jā
- Nē

28. Vai Jūs piekristu sniegt atbildes padziļinātā intervijā par konkrēta atbalsta nepieciešamību Jūsu uzņēmuma darbības veicināšanā?

- Jā
- Nē (pāriet uz jautājumu Nr: 30)

29. Lūdzu, norādiet savu uzņēmuma nosaukumu un kontaktinformāciju, ja vēlaties saņemt pētījuma rezultātu

apkopojumu.

(atbilde uz jautājumu nav obligāta)

IV PIELIKUMS

**Pārskats par fokusa grupu intervijās
iegūtiem rezultātiem**

Pagasts (ciems)	Specifika	Resursi	Vajadzības
Gaiķi	Tūrisma attīstības potenciāls ar specializāciju uz ainavu vērošanu un vietējo ēdienu baudīšanu .	Kūpinājumu, piena produktu, zemeņu ražotāji, dzērveņu sukāžu mājražošana , iespēja klāt galdus viesībām, kāziniņu sagaidīšanas iespējas. Ir gids, kas var iepazīstināt ar dabas takām un skaistākajām ainavām (Satiķu taka, vēsturiskās vietas, tilts). Ir iespēja attīstīt ekoloģisko kosmētikas produktu mājražošana un saldūdens zivju kūpināšanu.	Ceļa sakārtošana , lopkautuve oficiālai gaļas produktu mājražošanai, palīdzība dokumentācijas sakārtošanā, informatīvs atbalsts oficiālai uzņēmējdarbības reģistrācijai, telpu sakārtošana ražošanai .
Zvādes pagasta Stiķi	Pagasts ar augstu lauku tūrisma attīstības potenciālu.	Seno amatu darbnīcu attīstības iespējas (<i>pildrežģu tehnoloģija</i>), augļu dārzi un augļu pārstrādes iespējas, kokapstrāde un mazā galdniecība. Ainaviski bagāts apvidus ar unikālu arhitektūras mantojumu. Aktīvi iedzīvotāji, kuru redzējums par pagasta attīstību balstīts lokālpatriotismā. Iedzīvotāju vēlme un spēja izcelt sava pagasta stiprās puses. Vairākas aktīvas biedrības (t.sk. Retro Vāģi , Vienoti Zvārdei u.c.) Iespēja attīstīt ūdens tūrismu , izmantot Zvārdes Mežu dabas parka potenciālu tūrismā. Ir aktīvi amatnieki . Ir (putnu un aitu audzētāju) apskates saimniecības un iespējas izmantot piknika vietas	Uzlabot ceļu kvalitāti , vietējiem iedzīvotājiem nodrošināt sporta zāli, trūkst elektrolīnijas un interneta pieslēgums , muižas apbūves atjaunošanai dārgs tehniskais projekts. Nepieciešams kemperu stāvlaukums . Nepieciešamas takas nūjošanai, velo izbraucieniem , organizētas pieturas vietas pārgājieniem, interneta pieejamība .
Nigrandes pag. Kalni	Lauksaimniecība-graudu audzēšana, biškopība . Potenciāls tūrisma un mājražošanas attīstībai.	Mājražošana: stādu audzēšana, kartiņu dizains, matu rotu veidošana, apģērbu šūšana, vides mākslas objektu veidošana, kūku cepšana, nākotnē var attīstīties aušana, ir vairākas stelles. Tūrisma potenciāls: ragu muzejs, Kalnu dabas taka, vides gida pakalpojumi, ceplis.	Ceļa seguma kvalitāte , sabiedriskais transports starp Nigrandi un Kalniem apmācības par mājražošanu produkcijas pārdošanas iespējām, apmācības aušanā , mobilā mājražotāju produkcijas lete.
Jaunauce «Novada radošā darbnīca»	Kultūrvēstures mantojama un radošo ideju krātuve ar centrālo objektu Jaunauces pili. Lauksaimniecība - graudkopība, gaļas	Jaunauces muižas pils kā klasicisma mākslas vērtību krātuve, radošā darbnīca, paaudžu pieredzes pārmantošanas vieta un iedvesmas avots. Autentisko pīto mēbeļu darināšana, galdniecība ekskluzīvu vēsturisko mēbeļu darināšana. Saldus novada mājražotāju produkcijas izstādes un baudīšanas vieta.	Ceļa sakārtošana, vīna ražošanas aprīkojums, tiek meklēti mājražotāji, kas piegādātu vīnu, tējas, sukādes, medu un citu «nišas» produkciju, interneta pieslēgums. Saglabāt un stiprināt iepriekšējā periodā sasniegtos rezultātus

	lopkopība.		un attīstīt tos.
Remte	Kokrūpniecība, potenciāli kultūras tūrisms, ūdens tūrisms, mājražošana	Mājražošana: Aktīvi darbojas biedrība «Ideju kalve», kurā notiek krellju un rotu darināšana, etnogrāfiskā tekstila aušana, darina lelles un rotalietas. Ir iespējas aktīvai atpūtai, pieejams volejbola laukums Iespējams attīstīt grāmatvedības konsultāciju pakalpojumus kā attālināto darbu, kas konsultētu tieši mājražotājus. Tūrismam: Remtes muižas pils parka komplekss, zirgu izjādes, folkloristu iesaistīšana viesu (kāzu) sagaidīšanā, iespēja piedāvāt meistardarbnīcas viesiem, ūdens tūrisma potenciāls.	Informatīvais atbalsts kā reģistrēt mājražošānu, viesu nama un ēdināšanas iespēju attīstīšana uz vietas.
Ezere	Lauksaimniecība lielās lauku saimniecībās , iespēja attīstīt mājražošānu un kultūras tūrisma.	Izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis, Saldus infrastruktūras tuvums, aktīvi un ieinteresēti pagasta iedzīvotāji, sportošanas tradīcijas jauniešiem, labs mājokļu fonds, iespēja attīstīties kā Saldus guļamrajonam. Mājražošānai: kūku cepšana, pinumi, mazā galdniecība (durvis, dēji) Vēsturisko priekšmetu kolekcija «Muitas nams»	Vietējā autoskola, piestātne tālbraucējiem vai kempingu punkts, kopīga tirdzniecības vieta un informācija par mājražotāju produkciju. Tūrisma attīstībai nepieciešama piesaiste citiem novada maršrutiem, informatīvais atbalsts kā reģistrēties.
Blīdene	Vietējās nozīmes attīstības centrs , sociālā infrastruktūras koncentrācijas punkts, biškopības tradīcijas.	Piena un gaļas lopkopības saimniecības , sētu un žogu ražošana, telpu fonds labā stāvoklī pakalpojumu sniedzēju izvietojumam, telpas kafejnīcai, telpas fitnesa zāles izvietojumam, mācītājmuižas parks iedzīvotāju un tūristu pastaigām. Pieejami lopkopībai nepieciešamie lopkautuves un veterinārārsta pakalpojumi. Izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums.	Iekārtot vietu tirdziņam pie šosejas , virzienā no Rīgas uz Liepāju, piesaistīt cilvēkresursus, kas vēlētos attīstīt uz vietas kafejnīcu, iekārtot kempinga vietu.
Kursiši	Lielās lauku saimniecības , lauksaimnieciskā ražošana.	Tradīcijas gaļas liellopu audzēšanā ar potenciālu ražot kūpinājumus, galdniecība (norāžu un koka skulptūru izgatavošana), kamīna malkas ražošana. Mājražošānai: tamborēšanas rokdarbi.	Sabiedriskā transporta kustības uzlabošana, trūkst ražošanai piemērotu telpu, trūkst lopu kautuves, nepieciešama lielāka jauniešu informēšana ar uzņēmējdarbības iespējām laukos.

Zaņa	Lauksaimniecībā balstīta ekonomika. Vieta ar nozīmīgu mājražošanas attīstības un sporta nometņu attīstības potenciālu. Ainaviski bagāts apvidus.	Dabas ainavas, Zaņas upes parka taka. Sporta nometņu rīkošanas tradīcijas , naktsmītne bijusī skolas ēkā. Pozitīva pieredze pagasta labiekārtošanas projektu ieviešanā. Pagastā ir salīdzinoši augsta dzimstība. Ir amatnieki un saimniecības, kuras ražo vietējos suvenīrus un var nodrošināt ēdināšanu nometņu dalībniekiem.	Pagasta teritorijas labiekārtošana, Zaņas upes dabas takas atjaunošana, nepieciešami ieguldījumi komunālās saimniecības sakārtošanai un apgaismojumam.
Pampāji	Lauksaimniecība, lielās lauku saimniecības, graudu audzēšana. Daļēji mājražošana attīstības un privāto pakalpojumu sniegšanas iespējas. Nozīmīgs nodarbinātības avots.	Papildus tam ir mājražošanas tradīcijas Pampāju keramika, nākotnē var attīstīties darba rīku privātkolekcija. Celniecības un skaistumkopšanas pakalpojumu attīstības iespējas šie pakalpojumi tiek sniegti visā novada teritorijā.	Ceļu seguma sakārtošana, pieeja sociālai infrastruktūrai, nepieciešamas dzīvojamās platības viesstrādniekiem.
Šķēde	Vieta ar augstu, bet neizmantotu tūrisma attīstības potenciālu, kas pilnībā saistāma ar Šķēdes pils kompleksa (dīķis, dzirnavas, ābeļdārzs) atjaunošanu.	Medus produktu un zāļu tēju mājražošana, kūku cepšana, tuvumā tūrisma komplekss Juku Dzirnavas, puķu stādu audzēšana, piļu un zosu audzēšana. Attīstīta graudkopība. Kokrūpniecība	Jauniešu centrā nepieciešamas tehniskas ievirzes nodarbības, virtuve kulinārijas nodarbībām. Šķēdē trūkst ģimenes ārsta pakalpojumu, nepieciešamas apmācības mazā biznesa reģistrēšanā un produkta izstrādē, nepieciešams finansējums uzņēmuma darbības uzsākšanas posmā.
Lutriņi	Lauksaimniecība, mājražošana, kultūras tūrisms, mežsaimniecība.	Lauksaimniecība-graudu audzēšana, piena un gaļas lopkopība, trušu audzēšana šķirnes zirgu audzēšana. Mājražošana: metāla rotas, audēji, koka amatniecība, siera sējēji, kūku un sklandraušu cepēji, taksidermijas amatniecība. Kultūras tūrisms: hercoga Jēkaba mantojums (lēgenda par sāls vāritavu, ložmetēju lietuvi), dzirnavas darba kārtībā. Unikāla pieredze pirmsskolas bērnu audzināšanā. Izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis,	Atbalsts mājražotāju produkcijas degustāciju zāles ierīkošanai ar stāvlaukumu, mājražotāju virtuve, viesnīca vai motelis, ainavu arhitektu pakalpojumi. Būtu nepieciešami apbedīšanas pakalpojumi un kapu kopšanas pakalpojumi, aptieka, veikala telpas.

		laba satiksme.	
Jaunlutriņi	Dārzkopība, piena lopkopība, lauksaimniecība- graudkopība, Mežizstrāde.	Augļu dārzi un sulu ražošana, zālāju sēklu ražošana, meža ceļu būvniecības pakalpojumi. Mājražošana: Zīda apgleznošana, aušana, biškopība, koka amatniecības izstrādājumi.	Kopkatalogs mājražotāju produkcijai, amatnieku centrs, kur apvienot mājražotājus, veselības aprūpes pakalpojumu un masāžas pakalpojumu pieejamības uzlabošana, pagasta sabiedriskā transporta pakalpojumu uzlabošana, apmācības uzņēmējdarbības uzsākšanai. Nepieciešams minibus pagasta iedzīvotāju pasažieru pārvadājumiem, daudzfunkcionālā telpa kur sniegtu sadzīves pakalpojumus (šuvējs, kurpnieks, masieris u.tml.) kultūras nama skatuvei nepieciešams remonts.
Saldus pagasts	Industriāls pagasts ar attīstītu metālapstrādi, kokrūpniecību, pārtikas rūpniecību.	Potenciāls mājražošana ar rokdarbu un amatniecības ievirzi. Ir potenciāls mājražošanas attīstībai un noieta veicināšanai mājražotājiem arī no citiem pagastiem. Izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis. Aktīva jaunatne ar tehnisku un IT ievirzi.	Jauniešu un vidusskolas vecuma bērnu iesaiste tehniska rakstura nodarbībās jau sākot ar vidusskolu, tehnikas ievirzes pulciņi, apmācība darbā ar AutoCad un citām tehniskās ievirzes programmām , prakses vietas, tehniskās apmācības centrs un prakses vieta vienuviet. Sociālās aprūpes nozares attīstība, pakalpojumi neārstējami slimiem un gulošiem cilvēkiem, kā mobilais pakalpojums arī visā novadā. Ēku un

			ražošanas platību inženiertehniskā stāvokļa uzlabošana (ūdens un elektrības apgāde).
Zirņu pagasts	Lauksaimniecība, lauku tūrisms, ekoloģisko produktu ražošana.	Griķu audzētāji, apskates saimniecības ar iespēju iegādāties vietējos vīnus un izbaudīt pirts rituālu, nākotnē seno amatu pārņemšana maizes cepšana u.c.. Ar laiku var attīstīties podologa pakalpojumi (arī kā mobilais pakalpojums novada robežās), ir akmeņkaļu darbnīca, galdniecības pakalpojumi, laba satiksme ar sabiedrisko transportu.	Aprīkojums griķu pārstrādei, tehniskas ievirzes nodarbības jauniešiem, lopu kautuve Zirņos vai tuvumā, aprīkojums mobilo pakalpojumu attīstīšanai, radošās darbnīcas senajiem amatiem.
Novadnieku pagasts	Plašs ekonomiskais profils, lauksaimniecība, zivsaimniecība, ūdens tūrisms, aktīvā atpūta, pārtikas ražošana, kokapstrāde.	Atpūta pie ūdeņiem («Okeāns», Foreļu parks, Sātiņu dīķi) ar potenciālu labiekārtot un paplašināt atpūtas vietas . Aktīvās atpūtas un sacensību iespējas BMX trasē Ēvaržos , klinšu siena (sacensības Novadnieki Open), jauniešu kokapstrādes pulciņš. Vēstures materiālu glabātuve ar potenciālu attīstīt kā apskates kolekciju.	Parka un estrādes labiekārtošana, uzlabot sabiedriskā transporta kursēšanu (sevišķi uz Ēvaržiem), apmācības uzņēmējdarbības uzsākšanā, paplašināt atpūtas vietu platību pie ūdeņiem.
Vadakste	Lauksaimniecība un biškopība, ar amatniecības mājražošanas attīstības potenciālu, lauku gardumu ražošana.	Biedrība Vadakstes liepas veido dekorācijas, apsveikums kartes, lelles, floristiku, tamborē, ada. Lauksaimniecības pārtikas produktu ražošana, maizes cepšana.	Jauniešu telpa nodibināt savu NVO, būtu nepieciešams atbalsts telpas iekārtošanai pasākumiem un aktivitātēm. Ūdens saimniecības sakārtošana, atdzelžošana. Lauku spa komplekss ar sāls istabu, pirti un masāžu.
Ruba	Lauksaimniecība, divas skolas un liels sociālo pedagogu resurss.	Paipalu audzēšana un ar laiku iespējams putnu dārza attīstība, bruģa klāšanas pakalpojumi (visā Latvijā). Auto pieturas apkārtnes labiekārtošana , jauniešu pulcēšanās vietai. Ir medus ražotāji, adītāji.	Mobilie pakalpojumi un sadzīves pakalpojumi (frizētava, šuvējs, kurpnieks u.c.), tirgus vietas attīstība (Rubas tirgus piektdienā). Rubas muižas skola, iespējams ar laiku veidrojama kā pansionāts.

V PIELIKUMS

Kartogrāfiskais materiāls

